

CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı

SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ ES'AD EFENDİ BÖLÜMÜ
3424 NUMARALIŞİİR MECMUASI (MECMU'A-İ KASĀ'İD)
(52a-91a VARAK)(TRANSKRİPSİYONLU METİN-İNCELEME)

Yüksek Lisans Tezi

Kamil ALDEMİR

Sivas
Temmuz2015

CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı

SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ ES'AD EFENDİ BÖLÜMÜ
3424 NUMARALIŞİİR MECMUASI (MECMU'A-İ KASĀ'İD)
(52a-91a VARAK)(TRANSKRİPSİYONLU METİN-İNCELEME)

Yüksek Lisans Tezi

Kamil ALDEMİR

Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Ahmet ÖLMEZ

Sivas
Temmuz2015

KABUL VE ONAY

Üniversite: : Cumhuriyet Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ana Bilim Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Bilim Dalı : Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı
Tezin Başlığı : Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi Bölümü 3424 Numaralı Şiir Mecmuası
(Mecmua-i Kasâid) (52a – 91a Varak) (Transkripsiyonlu Metin – İnceleme)
Savunma Tarihi : 24.06.2015
Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Ahmet ÖLMEZ

Unvanı - Adı Soyadı

İmza

Jüri Başkanı

: Prof. Dr. Mehmet ARSLAN

Üye

: Doç. Dr. Rifat KÜTÜK

Üye/Danışman

: Yrd. Doç. Dr. Ahmet ÖLMEZ

Oy Birliği ☒

Oy Çokluğu ☐

Kamil ALDEMİR tarafından hazırlanan Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi Bölümü 3424 Numaralı Şiir Mecmuası(Mecmua-i Kasâid) (52a – 91a Varak) (Transkripsiyonlu Metin-İnceleme) başlıklı tez, kabul edilmiştir./.../.....

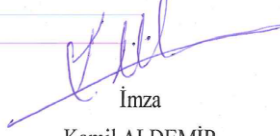
Prof. Dr. Alim YILDIZ
Enstitü Müdürü

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde hazırladığım bu Yüksek Lisans tezinin bizzat tarafımdan ve kendi sözcüklerimle yazılmış orijinal bir çalışma olduğunu ve bu tezde;

- 1- Çeşitli yazarların çalışmalarından faydalandığımda bu çalışmaların ilgili bölümlerini doğru ve net biçimde göstererek yazarlara açık biçimde atıfta bulunduğumu;
- 2- Yazdığım metinlerin tamamı ya da sadece bir kısmı, daha önce herhangi bir yerde yayımlanmışsa bunu da açıkça ifade ederek gösterdiğimi;
- 3- Başkalarına ait alıntılanan tüm verileri (*tablo, grafik, şekil vb. de dâhil olmak üzere*) atıflarla belirttiğimi;
- 4- Başka yazarların kendi kelimeleriyle alıntıladığım metinlerini, tırnak içerisinde veya farklı dizerek verdiğim yine başka yazarlara ait olup fakat kendi sözcüklerimle ifade ettiğim hususları da istisnasız olarak kaynak göstererek belirttiğimi,

beyan ve bu etik ilkeleri ihlal etmiş olmam hâlinde bütün sonuçlarına katlanacağımı kabul ederim.

İmza
Kamil ALDEMİR

ÖN SÖZ

Türk edebiyatının çok geniş bir alan olduğu ve bu alan içerisinde birçok ürünün bulunduğu su götürmez bir gerçektir. Nitekim genel olarak edebiyatı, hayatın kendisi ya da bir aynası olarak nitelendirirsek doğal olarak da ortaya böyle bitmek bilmez bir umman çıkmaktadır karşımıza. Bu umman içerisinde ise, klasik edebiyatımızın, birçok açıdan değeri azımsanamayacak olan mecmualar kendini göstermektedir.

Günümüzde mecmualar üzerinde yapılan akademik çalışmalar ayrı bir önem arz etmektedir. Bu yüzden ayrıca üzerine düşülmekte ve gün yüzüne çıkarılmayıp çalışılmamış eserler ele alınmaktadır. Böyle de olması gerekir. Çünkü mecmualar hem edebiyat tarihimiz hem de alakalı diğer bilim dalları bakımından zengin bilgi kaynakları durumundadırlar. Çünkü birçok sanatçıya ait ürünlerin ve bilgilerin yer aldığı bir eser her yönden dikkate şayandır.

Ele aldığımız mecmua, Süleymaniye Kütüphanesi 3424 numaralı şiir mecmuasıdır. Bu eserin 52a-91a varakları üzerinde çalışma yaptık. Bu eserin sözünü ettiğimiz kısmının transkripsiyonlu çevirisini yaparak, burada geçen şiirlerin şairleri hakkında bilgi vermeye ve eserin genel muhtevasını açıklamaya gayret ettik. Yaptığımız bu çalışmayla Türk edebiyatına küçük bir katkıda bulunduysak bu durum bizi mutlu edecektir.

Çalışmam esnasında: her zaman her şekilde yardımlarını esirgemeyen ders arkadaşlarıma; süreç boyunca yoğunluğumdan ötürü dünya meşakkatleriyle yalnız uğraşıp, daima bana desteklerini sunan sevgili eşime; bilhassa, çok yeni olduğumuz bu ilim yolunda, eksikliklerimi görmemi sağlayıp hiçbir zaman geri çevirmeyen, çalışmalarımın doğru bir şekilde yapılması için emek sarfeden danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Ahmet ÖLMEZ'e teşekkürü ve minnettarlığımı bir borç bilip saygılarımı sunarım.

Kamil ALDEMİR

Çorum-2015

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR.....	ix
TABLO LİSTESİ.....	xi
TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ	xiii
ÖZET VE ANAHTAR KELİMELEER.....	xv
ABSTRACT AND KEYWORDS	xvi
GİRİŞ	1
Mecmua	1
Mecmuaların Önemi	2
Mecmuaların Tasnifi.....	3
1. SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ ES‘AD EFENDİ BÖLÜMÜ 3424 NUMARALI ŞİİR MECMUASI (52a – 91a VARAK) TANITIMI.....	5
1.1. Mecmuanın Genel Özellikleri.....	5
1.2. 52a-91a Varak Muhtevası	8
1.3. 52a-91a Varak Arasında Yer Alan Şairler ve Kısa Biyografileri.....	12
2. SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ ES‘AD EFENDİ BÖLÜMÜ 3424 NUMARALI ŞİİR MECMUASI (52a – 91a VARAK)(TRANSKRİPSİYONLU METİN)	51
SONUÇ	309
KAYNAKÇA.....	313
ÖZ GEÇMİŞ	319

KISALTMALAR

a	: Varak ön yüz
age.	: Adı geçen eser
agm.	: Adı geçen makale
agt.	: Adı geçen tez
b	: Varak arka yüz
b.	: bin
C	: Cilt
doğ.	: Doğum tarihi
Ens.	: Enstitüsü
Fak.	: Fakültesi
h	: Derkenar
H	: Hicri
M	: Miladi
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
öl.	: Ölüm
S	: Sayı
s.	: Sayfa
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
TTK	: Türk Tarih Kurumu
Ü	: Üniversitesi
vb.	: Ve benzeri
Y.	: Yıl/Yazım Tarihi
Yay.	: Yayını/Yayınları
yy.	: Yüzyıl

TABLO LİSTESİ

Tablo No	Tablo Adı	Sayfa
Tablo 1	Mecmuada Yer Alan Şairlerin Şiirlerinin Nazım Biçimine Göre Sayıları	8
Tablo 2	Mecmuada Yer Alan Şiirlerin Varak Numaraları, Şairleri, Nazım Biçimleri, Beyit Sayıları, Başlıkları	9

TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ

ا (آ)	Ā, ā	ض	Ẓ, ẓ / Ḍ, ḍ
ا (أ)	A, a / E, e / I, ı / İ, i / U, u / Ü, ü	ط	Ṭ, ṭ
ب	B, b	ظ	Ẓ, ẓ
پ	P, p	ع	‘
ت	T, t	غ	Ġ, ġ
ث	S, s	ف	F, f
ج	C, c	ق	Q, q
چ	Ç, ç	ك	K, k / G, g / Ń, ñ
ح	H, h	ل	L, l
خ	H, h	م	M, m
د	D, d	ن	N, n
ذ	Z, z	و	V, v / Ū, ū / Ü, ü / O, o / Ö, ö
ر	R, r	ه	H, h / a / e
ز	Z, z	لا	La, lā
ژ	J, j	ی	Y, y / I, ı / Ī, ī
س	S, s	ء	’
ش	Ş, ş		
ص	Ş, ş		

ÖZET VE ANAHTAR KELİMELELER

Derleyenin kendi isteğine, zevkine göre seçilen şiirlerden oluşan hacimli, kapsamlı bir mecmua; bizlere hem o şahsın zevk anlayışı hem de dönemin edebî özellikleri hakkında çok fazla bilgi sunmaktadır. Ayrıca birçok ürünü içinde barındırarak da değerli bir kaynak olarak çıkmaktadır karşımıza. Çünkü mecmuada yer alıp da divanlarda bulunmayan ya da daha farklı bulunan, yerleştirilen şiirler de fark edilip belirtilmekte.

Ele aldığımız çalışma, Süleymaniye Kütüphanesi 3424 numaralı şiir mecmuasının 52a-91a varaklarıdır. Eseri hazırlayan Nakip-zâde Ni'metî Efendi ise aynı zamanda bir şairdir. Bu da esere ayrı bir önem katmaktadır.

Çalışmamızda metnin genel muhtevasını, ilgili alanda geçen şiirlerin ve şairlerin sistematik bilgisini vererek çalışmamızın asıl bölüm olan transkripsiyonlu çeviri kısmını sunduk. Son olarak da sonuç kısmıyla incelediğimiz bölümdeki farklılıkları, dikkate değer noktaları vermeye çalıştık ve kaynakçayla bitirdik.

Anahtar Sözcükler : Mecmua, Klasik Türk Edebiyatı, Şiir Mecmuası, Süleymaniye Kütüphanesi.

ABSTRACT AND KEYWORDS

A comprehensive periodical consisting of chosen poems according to complier's own wish and delight gives us a large sum of knowledge about not only the complier's sense of delight but also that period's literary features. It also faces us being a valvoble source keeping many litrary work in it. Because poems not taking place in periodicals but in collekted poems or taking place in a different type are noticed and pointed out.

The litrary work we are studying on is the leaves of 52a-91a of poetry magazine number 3424 Süleymaniye Library. Nakıp-zada Nımatı Afandı is a poet as well. This also adds importance to the work.

We presented the actual transcribed translation giving systematic information of the poems and poet on the field and general contend of our study. Finally we are tried give notable points and differencence is the parts we studied and finished with the bibliography.

Keywords :Journal, Classical Turkish Literature, Journal of Poetry, Süleymaniye Library.

GİRİŞ

Mecmua

Mecmua, Arapça cem‘ kökünden türemiş olup “Toplanmış, biriktirilmiş ve düzenlenmiş şeylerin tamamı; antoloji, güldeste; belli zamanlarda çıkan süreli yayın, dergi” manalarına gelmektedir.¹

Mecmua, aynı veya farklı türden seçilmiş çeşitli hacimlerdeki metinlerin ve risâlelerin bir araya getirilmesiyle oluşturulan eserlerin ortak adıdır.²

Mecmua genellikle kişilerin beğenilerini yansıtan bir not defteri olarak görevine başlamış ve bu görevini sürdürmüştür. O defter bitince de mecmua dediğimiz şey ortaya çıkmıştır. Çok düzgün ve itina ile hazırlanmış mecmualar olduğu gibi çok dağınık hatta kâğıdının boyutları, renkleri birbirine uymayan mecmualara da rastlanır.³

Mecmua başlangıçta, birçok bakımdan benzediği cönk gibi ayetler, hadisler, fetvalar, dualar, hutbeler, şiirler, ilâhiler, şarkılar, mektuplar, latifeler, lugaz ve muammalarla ilaç tariflerinin ve faydalı bilgilerin (fevâid), notların, tarihî belge ve kayıtların (tevârih) derlendiği bir not defteri hâlinde ortaya çıkmış, zamanla gelişip düzenli bir tertip ve şekle kavuşarak türlerine göre bazı farklılıklar gösteren bir kitap veya telif çeşidi özelliği kazanmıştır.⁴

¹İsmail Parlatır, *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Yargı Yayınevi, Ankara 2012, s. 1033

²Mustafa Uzun, “Mecmua”, *İslam Ansiklopedisi*, TDV, Ankara 2003, C 28, s. 265

³Günay Kut, “Mecmua”, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (Devirler, İsimler, Eserler, Terimler)*, Dergâh Yay., İstanbul 1986, C 6, s. 170

⁴Mustafa Uzun, *age.*, s. 265

Mecmuaların Önemi

Mecmualar, yazıldıkları dönemin aynası durumundadır. Mecmualar edebiyat araştırmacısına, dönemin beğenilen edebî metinlerini; konularını, okuyucunun talebini, mürettibin şiir zevkini, tertip amacını, estetik anlayışını, öne çıkan isimleri ve eserlerini, okunurluk oranlarını ve buna benzer birçok bilgi ile bunları yorumlama fırsatı verir.⁵

Mecmua türünün önemi şöyle sıralanabilir:

1. Şiir mecmualarında; şairlerin dîvânlarında yer almayan, dîvân tertiplerini izleyen yıllarda kaleme alınmış olma ihtimali bulunan şiirlere rastlanabilmektedir. Hatta bu tarz mecmualardaki bazı şiirler, müelliflerine ait yayınlanmış dîvânlarda dahi bulunmayabilmektedir.⁶
2. Şiir mecmuaları, şuarâ tezkirelerinde yaşamları ve edebî kişilikleri hakkında –sınırlı bilgiler hariç- şiirlerini inceleme ve değerlendirme fırsatı bulamadığımız, dîvânı bilinmeyen/olmayan şairleri tanıyabilmemiz açısından son derece önemlidir. Söz konusu şairlerin mecmuaya aktarılan şiirleri, bazen bu şairin “dîvânçe”sini oluşturabilecek bir hacimde de karşımıza çıkabilmektedir.⁷
3. Şiir mecmualarındaki şiirlerin belirlenmesinde genel beğeni ve nazire geleneğinin öne çıktığını söylemek mümkündür.⁸

⁵Cemal Kurnaz, Yaşar Aydemir, *Mecmualara Sorulması Gereken Sorular*, Turkish Studies, International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 8/1 Winter 2013

⁶Yılmaz Top, “Bursalı Şâir Nakîb-zâde Ni‘metî(öl.1060?) Efendi ve Onun Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi Koleksiyonu 3424 Numarada Kayıtlı Mecmû‘a-i Kasâ‘id Adlı Şiir Mecmuasının Muhtevası, Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi, S 31, İstanbul 2014, s. 266

⁷Aqm., s. 267

⁸Ozan Yılmaz, “Metin Te’sisinde Şiir Mecmualarının Katkısına Bir Örnek: Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi Koleksiyonu 5214 Numaralı Mecmua ve Muhtevası”, Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, S 1, Güz 2008, s. 256

Mecmuaların Tasnifi

Türkiye kütüphanelerinde tasnifi yapılmış binlerce mecmua vardır. Bunlar içinde en önemli olanlar edebî ve tarihî değer taşıyanlardır. Mecmualar içeriklerine göre adlandırılırlar. İçinde nazîrelerin bulunduğu derlemelere nazîre mecmuası denir. Ömer b. Mezîd'in *Mecmûatü'n-Nezâir*'i, Eğridirli Hacı Kemal'in *Câmiu'n Nezâir*'i, Edirneli Nazmî'nin *Mecmau'n-Nezâir*'i, Budinli Hisalî'nin iki ciltlik *Metâliu'n-Nezâir*'i bunlardandır.⁹

Seçme şiirleri ihtiva eden mecmualar Mecmûa-i Eş'âr genel adıyla anılır. Bu tür mecmuaların kim tarafından derlendiği çok zaman belli değildir. İçinde birkaç şairin dîvânları bulunan mecmualar ise Mecmûa-i Devâvîn adıyla anılır.¹⁰

Risale Mecmuaları, içlerinde risalelerle birlikte şiirlerinde bulunabildiği örneklerine çokça tesadüf edilen mecmualardır. İçerisinde Farsça ve Türkçe risalelerin bulunduğu 1533'te İstanbul'da tertiplenen *Câmiu'l-Maânî* bu türe bir örnektir.¹¹

Aynı konudaki eserlerden toplanan mecmualara örnek olarak Ayvansarayî Hafız Hüseyin b. İsmail'in 1786'da topladığı *Eş'âr-name-i Müstezâdî* sayılabilir.¹²

Tanınmış kişilerin hazırladığı mecmualarda seçme şiirler, biyografyalar, küçük risaleler, önemli eserlerden seçilmiş parçalar, fıkralar, hikâyeler, latifeler ve türlü bilgiler bulunur. *Süleyman Faik Efendi Mecmuası*, *Aşçı İbrahim Dede Mecmuası*, *Fasih Ahmed Dede Mecmuası*, *Tayyar-zade Mecmuası* bu türün önemli örneklerindendir.¹³

⁹İskender Pala, *Ansiklopedik Dîvan Şiiri Sözlüğü*, Kapı Yayınları, İstanbul 2004, s. 300

¹⁰Age., s. 300

¹¹Agâh Sırrı Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi*, TTK, Ankara 1998, C 1, s. 170

¹²Age., s. 173

¹³Age., s. 174-175

1. SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ ES'AD EFENDİ BÖLÜMÜ 3424 NUMARALI ŞİİR MECMUASI (52a– 91a VARAK) TANITIMI

1.1. Mecmuanın Genel Özellikleri

Mecmua, Süleymaniye Kütüphanesi Esat Efendi 3424 numarada kayıtlıdır. Mecmuanın baş kısmında “Mecmû‘a-i Kasâ‘id” ibaresi yer almaktadır. İstinsah kaydına göre derleme tarihi, H.1039 yılı Rebî‘ülevvel ayının 20’si(7 Kasım 1629)dir. Bu kayda göre mecmuanın derleyeni ve aynı zamanda müstensihî, Ni‘metî mahlaslı, Bursalı Seyyid Nakîb-zâde Ni‘metullâh(...Es-Seyyîd Ni‘metullâh İbnü’s-seyyîd Muhammed el-Hüseynî el-Ma‘rûf bi-Nakîb-zâde el-Bursevî...) ¹⁴tır. İstinsah kaydının hemen altında Ni‘metî Efendi’nin mührü de yer almaktadır.

Mecmû‘a-i Kasâ‘id’in ölçüleri 257x139 mm’dir. Yazı türü nesihdir ve şiir başlıkları kırmızıdır. Mecmû‘a-i Kasâ‘id ile ilgili Yılmaz TOP bir makale kaleme almıştır. Burada mecmuanın varak sayısını, bazı sayfaların eksikliğinden dolayı yazma eserin bilgisayar ortamına aktarımındaki sayfa numaralandırmasını esas aldığı belirterek 315 olarak vermiştir. ¹⁵ Ancak bu çalışmamızda yazma eserin üzerindeki numaralandırmadan yola çıkarak varak sayısının 338 olduğunu tespit ettik ve numaralandırmayı da ona göre yeniden yaptık.

Mecmuanın sayfa kenarlarının(derkenar) şiir yazımında kullanıldığı birçok sayfada görülmektedir (52bh, 53ah, 53bh...). Mecmuada yer verilen pek çok kasidenin sonuna beyit sayılarının yazılmış olduğunu da belirtmeliyiz.

Mecmuada 16. yüzyıla ve 17. yüzyılın ilk yarısına ait şairlerin şiirlerinden örnekler sunulmaktadır. Mecmuanın baş tarafında “Mecmû‘a-i Kasâ‘id” ibaresi yer almaktadır. Ancak bu şiir mecmuası; kasidenin yanı sıra gazel, muhammes, terkîb-bend, terci‘-bend, tahmîs, tesdîs, rubâ‘î, kıt‘a, matla‘, târîh ve bahr-i tavîl gibi

¹⁴Mecmû‘a-i Kasâ‘id, 337a

¹⁵Yılmaz Top, *agm.*, s.268

divanlarda örneklerine çokça rastlayabileceğimiz nazım şekillerinden seçkiler içermektedir.¹⁶

Bursa’da doğan ve yaşayan Ni‘metî, mecmuasında; Cinânî, Âzerî Çelebi, Edîbî Çelebi, Hâşimî, Ânî Çelebi, Rahmî, Haylî, Fûrûgî, Baldırzade Selîsî, Meylî ve Hüdâyî gibi Bursalı şairlerin şiirlerine de yer vermektedir.¹⁷

Mecmuanın na’t türündeki iki kasideyle başlaması, şâirin tertiplemediği mecmuanın yapısında klasik eser girişlerine bağlı kalmaya çalıştığını göstermektedir. Ni‘metî ayrıca dîvân tertip geleneğinin şiir sıralamasını da genel itibariyle takip etmektedir. Kasidelerle başlayan mecmua; terkîb-bend, tercî‘-bend, şikâyetnâme, tahmîs, muhammes, müseddes, bahr-i tavîl ve tesdislerle devam ederek gazellerle açılmakta ve kıt‘a, rubâ‘î, târih ve matla‘larla sona ermektedir. Mecmuada yer yer müfredlere de yer verilmektedir. Birtakım şiirler bu sıralamayı bozsa da genel diziliş, dîvân tertip geleneğine uymaktadır.¹⁸

Ni‘metî’nin bu mecmua dışında *Dîvân*’ı, *Tuhfe-i Ni‘metî* adlı Farsça manzum bir lügatı ve *Mecmû‘a-i Mu‘ammeyât* adlı bir muammâ mecmuası vardır.¹⁹

Ni‘metî *Dîvân*’ı, yetmiş beş varak yüz elli sayfadır ve tek nüshası bulunmuştur.²⁰ Ni‘metî *Dîvânı*’nda şiirler şu şekilde sıralanmaktadır: 13 kaside, 1 mektub-ı manzum, 1 şikâyetname, 2 terkiib-i bend, 1 bahr-i tavîl, 8 tesdis, 1 müseddes, 2 tahmis, 146 gazel ve 3 tarih bulunmaktadır.²¹

Ni‘metî’nin *Dîvân*’ı dışında yalnızca bir nüshasına ulaşılan ikinci eseri, *Tuhfe-i Ni‘metî* adlı Farsça manzum lügattır. Bu lügatın, Muğlalı İbrahim Şâhidî Dede’nin (öl.1550) *Tuhfe-i Şâhidî* adlı Farsça-Türkçe manzum sözlüğüne nazire olarak yazıldığı, eserin tamamlanmasına düşürülen tarihte belirtilmektedir.²²

¹⁶Agm., s. 268

¹⁷Agm., s. 268

¹⁸Agm., s. 269

¹⁹Agm., s. 265

²⁰Gülden Esra Ersöz, *Ni‘metî Dîvânı*, Çukurova Ü. Sosyal Bilimler Ens., Yüksek Lisans Tezi s. 15

²¹Ahmet Gülen, *Seyyid Nakîb-zâde Ni‘metî Hayatı Edebi Şahsiyeti Eserleri ve Divanı*, Afyon

Kocatepe Ü., Sosyal Bilimler Ens., Yüksek Lisans Tezi, Afyon 2007, s.32

²²Yılmaz Top, *agm.*, s. 284

Tezkirelerde Ni‘metî’nin muammada usta olduğu ifade edilmektedir. Mu‘ammâ, terim olarak birtakım remizler, işaretler ve deliller ile çözülebilen bir edebî sıfatı, daha doğrusu bilmeceyi ifade etmek için kullanılır.²³Ni‘metî, Dîvân’ında muammalara yer vermiş olmakla birlikte muammalardan oluşan Mecnua-i Mu‘ammeyât adlı bir eser de tertip etmiştir. Bu eserde yirmi altı muamma bulunmaktadır.²⁴

Ni‘metî’nin bugüne kadar kaynaklarda adından söz edilen ancak nerede olduğu tespit edilemeyen noktasız harflerle yazmış olduğu mensur mektupları ise Mehtap Erdoğan tarafından bir mecnua içerisinde bulunmuştur. Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi Nu.: 3290’da Mecnû‘a-i ‘Âlî Efendi adıyla kayıtlı bir mecmuanın 63b-70b varakları arasında yer alan iki mektup da Mehmed Ağa isimli bir şahsa yazılmıştır ve mektupların dili oldukça ağırdır. Noktasız harflerle mensur olarak kaleme alınan bu mektuplar yer yer manzum parçalar da ihtiva etmekte, içerik bakımından da birbirine çok benzemektedir.²⁵

²³Mehmet Arslan, *Osmanlı Edebiyat Tarih Kültür Makaleleri*, Kitabevi Yay. , İstanbul 2000, s. 251

²⁴Ahmet Gülen, *agt.*, s.32

²⁵Mehtap Erdoğan, “*Divan Edebiyatında Noktasız Harflerle Metin Oluşturma Geleneği ve Ni‘metî’nin Noktasız Harflerle Yazdığı Mensur İki Mektubu*”, Uluslararası Klasik Türk Edebiyatı Sempozyumu (Prof. Dr. Mehmet Çavuşoğlu Anısına 10-12 Mayıs 2012), C 2, s. 558-559

1.2. 52a – 91a Varak Muhtevası

Tezimizin mecmudaki kısmı olan 52a-91a arası varaklarda 23 şair ve bu şairlere ait 70 kaside yer almaktadır. Kaside dışında bir nazım türü eser bulunmamaktadır. Çalıştığımız kısımda çoğunlukla 16. yüzyıl şairleri bulunmakla birlikte 17. yüzyıldan da şairler yer almaktadır. 13 kaside ile Azmîzâde Hâletî, 9’ar kaside ile Nev’î ve Veysî, 8 kaside ile Bağdatlı Rûhî, 6’şar kaside ile Cinânî ve Ulvî, en çok şiiri bulunan şairlerdir.

Tablo 1. Mecmuada Yer Alan Şairlerin Şiirlerinin Nazım Biçimine Göre Sayıları

Şâirin Adı	Kasîde Sayısı
Ahmed Paşa	1
Âlî	2
Bâkî	1
Cinânî	6
Ebussu‘ûd Efendi	1
Ehlî	1
Figânî	1
Fuzûlî	1
Hâletî	13
İlmî	1
Kalender Çelebi	1
Makâlî	1
Misâlî	1
Nâdirî	1
Nef‘î	2
Nev‘î	9
Rahmî	1
Rûhî	8
Sâ‘atî	1
Sırrî	1
Ulvî	6
Veysî	9
Yahyâ (Şeyhülislam)	1
TOPLAM	70

Tablo 2. Mecmuada Yer Alan Şiirlerin Varak Numaraları, Şairleri, Nazım Biçimleri, Beyit Sayıları, Başlıkları

Varak Numarası	Şâir	Şiir Sayısı	Nazım Biçimi	Beyit Sayısı	Şiirin Başlığı
52a-53a	Veysî	1	Kasîde	43	Kaşîde-i Güzîde-i Veysî Efendi Berây-ı Hâzret-i ‘Abdu’l-kerîm Efendi
52bh-54bh	Veysî	1	Kasîde	42	Kaşîde-i Veysî Efendi
53a-53b	Veysî	1	Kasîde	36	Kaşîde-i Veysî Efendi Der-Hakk-ı A‘lemü’l-‘Ulemâ’i’l-Kirâm Efđalü’l-Fuğalâ’i’l-Fehhâm Şeyhü’l-İslâm Müfti’ü’l-Enâm Merhûm Şun‘ullâh Efendi
53b-54-b	Veysî	1	Kasîde	53	Kaşîde-i Veysî Efendi Berây-ı Merhûm Sultân Murâd Hân Rahmeten Vâsi‘aten
54b-55b	Veysî	1	Kasîde	47	Kaşîde-i Veysî Efendi Sellemehu’llâhu Te‘âlâ
55ah-57ah	Veysî	1	Kasîde	42	Kaşîde-i Veysî Efendi
55b-56b	Veysî	1	Kasîde	42	Kaşîde-i Veysî Efendi Der-Hakk-ı Naşûh Paşa
56b-57b	Nâdirî	1	Kasîde	52	Kaşîde-i Merhûm Ğanî-zâde Nâdirî Efendi Rahmetullâhi’l-Melikü’l-Mennân Der-Vaşf-ı Merhûm u Mağfiret-Nişân Sultân Ahmed Hân İbnü’l-Merhûm Sultân Mehemmed Hân ‘Aleyhi’r-rahmeten Ve’r-rıdvân
57bh-59ah	Cinânî	1	Kasîde	28	Kaşîde-i Merhûm Cinânî Efendi Rahmetullâhi ‘Aleyh
57b-58a	Cinânî	1	Kasîde	28	Kaşîde-i Merhûm Cinânî Efendi Bursevî
58a-58b	Cinânî	1	Kasîde	27	Kaşîde-i Cinânî Efendi Berây-ı Merhûm Sultân Murâd Hân
58b-59a	Cinânî	1	Kasîde	31	Kaşîde-i Cinânî Efendi Der-Hakk-ı Merhûm Sultân Murâd Hân
59a	Cinânî	1	Kasîde	12	Kaşîde-i Beççe-i Merhûm Cinânî Efendi
59bh-61ah	Hâletî	1	Kasîde	33	‘Azmî-zâde Hâletî Efendi’nün Mağdûmı Merhûm Oldukda Didükleri Kaşidedür ki Mersiyye Vâdisindedür
59b	Hâletî	1	Kasîde	23	Kaşîde-i Sultânü’l-‘Ulemâ’i’l-‘Uzzâm Bürhânü’l-Fuğalâ’i’l-Fehhâm ‘Azmî-zâde Hâletî Efendi Berây-ı Merhûm Hâce Efendi Rahmetullâhi ‘Aleyh
60a	Hâletî	1	Kasîde	23	Kaşîde-i A‘lemü’l-‘Ulemâ’i’l-Mütebahhîrîn Efđalü’l-Fuğalâ’i’l-Müteverri‘în Hâletî Efendi Sellemehu
60a-61a	Hâletî	1	Kasîde	40	Kaşîde Li’l-Mevlâ El-‘Âlimü’r-Rabbânî Ve’l-Kâmilü’s-Şamedânî Hâletî Efendi Berây-ı Sultân Mehemmed Hân
61a-61b	Nev‘î	1	Kasîde	20	Kaşîde-i Nev‘î Der-Hakk-ı Cülûs-ı Merhûm Sultân Mehemmed Hân
61bh-63ah	Hâletî	1	Kasîde	29	Kaşîde-i ‘Azmî-zâde Hâletî Efendi Sellemehu
61b-62a	Hâletî	1	Kasîde	33	Kaşîde-i Hâletî Efendi Berây-ı Merhûm Lala Paşa
62a-62b	Hâletî	1	Kasîde	34	Kaşîde-i ‘Azmî-zâde Hâletî Efendi
62b-63b	Hâletî	1	Kasîde	43	Kaşîde-i ‘Azmî-zâde Efendi

Tablo 2. (Devam): Mecmuada Yer Alan Şiirlerin Varak Numaraları, Şairleri, Nazım Biçimleri, Beyit Sayıları, Başlıkları

63ah-64bh	Hâletî	1	Kasîde	24	Kaşîde-i Hâletî Efendi
63b-64a	Hâletî	1	Kasîde	31	Kaşîde-i Hâletî Efendi
64a-64b	Hâletî	1	Kasîde	34	Kaşîde-i 'Azmi-zâde Hâletî Efendi
64bh-65ah	Veysî	1	Kasîde	9	Kaşîde-i Beççe-i Veysî Efendi
64b-65a	Ş. Yahyâ	1	Kasîde	30	Kaşîde-i Şeyhü'l-islâm Yahyâ Efendi Der-Hakk-ı Merhûm Hâce Efendi
65a-66a	Hâletî	1	Kasîde	46	Kaşîde-i 'Azmi-zâde Hâletî Efendi
65ah-66ah	Figânî	1	Kasîde	18	Kaşîde-i Figânî
66a-66b	Hâletî	1	Kasîde	39	Kaşîde-i Hâletî Efendi
67a-67b	Veysî	1	Kasîde	33	Kaşîde-i Veysî Efendi
67ah-69bh	Cinânî	1	Kasîde	44	Kaşîde-i Cinânî Efendi 'Aleyhi'r-raḥme
67b-68a	Nev'î	1	Kasîde	43	Kaşîde-i Nev'î Efendi Berây-ı Sinân Paşa
68b-69a	Nef'î	1	Kasîde	53	Kaşîde-i Nef'î Efendi Berây-ı Vezîr-i A'zam Serdâr-ı Ekrem Hazret-i Husrev Paşa
69b	Rahmî	1	Kasîde	33	Kaşîde-i Merhûm Rahmî Çelebi Rahmetullâhi 'Aleyh
70a-71b	Nev'î	1	Kasîde	100	Kaşîde-i Gül-i Şad-Berg-i Merhûm Nev'î Efendi Berây-ı Sultân Murâd Hân
70ah-71bh	Nev'î	1	Kasîde	31	Kaşîde-i Nev'î Efendi
71bh-73bh	Nev'î	1	Kasîde	35	Kaşîde-i Nev'î
71b-72a	Nev'î	1	Kasîde	39	Kaşîde-i Nev'î Efendi
72b-73a	Nev'î	1	Kasîde	54	Kaşîde-i Merhûm Nev'î Efendi 'Aleyhi'r-raḥme
73b	Nev'î	1	Kasîde	27	Kaşîde-i Nev'î Efendi Der-Hakk-ı Merhûm Sa'deddîn Efendi 'Aleyhi'r-raḥme
74a	Nev'î	1	Kasîde	27	Kaşîde-i Merhûm Nev'î Efendi Der-Hakk-ı Ahmed Çelebi Rahmeten Vâsi'aten
74b	Makâlî	1	Kasîde	13	Kaşîde-i Beççe-i Makâlî Der-Hakk-ı Sultân Murâd Hân
74b-75a	Ulvî	1	Kasîde	38	Kaşîde-i Hazân u Bahâr-ı Merhûm 'Ulvî Efendi Rahmetullâhi 'Aleyh Der-Hakk-ı Merhûm Sultân Selîm Hân İbnü's-sultân Süleymân
75bh-76bh	Ulvî	1	Kasîde	22	Kaşîde-i Merhûm 'Ulvî Efendi Rahmetullâhi 'Aleyh Der-Hakk-ı Fahr-ı 'Âlem ü Seyyid-i Âdem Şallallahu 'Aleyhi ve Sellem
75b-76a	Ulvî	1	Kasîde	30	Kaşîde-i 'Ulvî Efendi Berây-ı Cülûs-ı Merhûm Sultân Selîm Hân
76a-76b	Ulvî	1	Kasîde	29	Kaşîde-i Merhûm 'Ulvî Efendi Rahmetullâhi 'Aleyh
76b-77a	Ulvî	1	Kasîde	37	Kaşîde-i Merhûm 'Ulvî Efendi
77a-77b	Ulvî	1	Kasîde	34	Kaşîde-i Tîr ü Kemân-ı Merhûm 'Ulvî Efendi
78a-78b	Ebu's-su'ûd Efendi	1	Kasîde	45	Kaşîde-i Şeyhü'l-islâm Müftî'ü'l-Enâm Merhûm Ebussu'ûd Efendi Rahmetullâhi 'Aleyh
78b-79a	Sırrî	1	Kasîde	23	Kaşîde-i Sırrî

Tablo 2. (Devam): Mecmuada Yer Alan Şiirlerin Varak Numaraları, Şairleri, Nazım Biçimleri, Beyit Sayıları, Başlıkları

77a	Misālī	1	Kasīde	20	Kaşīde-i Merhūm Mişālī Çelebi
79b	Bākī	1	Kasīde	38	Kaşīde-i Bākī Efendi Berāy-ı Cülūs-ı Sultān Selīm Hān
80a-80b	Rūhī	1	Kasīde	40	Kaşīde-i Merhūm Rūhī Berāy-ı Merhūm ‘Osmān Paşa
80b-81a	Rūhī	1	Kasīde	48	Kaşīde-i Rūhī-i Bağdādī ‘Aleyhi Rahmeten Rabbühü’l-Hādī
81a-81b	Rūhī	1	Kasīde	45	Kaşīde-i Rūhī Der-Hakk-ı Merhūm Harīmī Beg Rahmeten
81b-82b	Rūhī	1	Kasīde	59	Kaşīde-i Rūhī-i Bağdādī
82b-83a	Rūhī	1	Kasīde	51	Kaşīde-i Rūhī-i Bağdādī ‘Aleyhi Rahmeten Rabbühü’l-Hādī
83a-83b	Rūhī	1	Kasīde	31	Kaşīde-i Rūhī Der-Medh-i Hazret-i İmām ‘Alī Kerremallāhu Veche
83b-84a	Rūhī	1	Kasīde	32	Kaşīde-i Rūhī
84a-84b	Rūhī	1	Kasīde	40	Kaşīde-i Rūhī Der-Medh-i Hazret-i İmām Hüseyin Rahmeten
84b-85a	Ahmed Paşa	1	Kasīde	34	Kaşīde-i Merhūm Ahmed Paşa
85a-85b	İlmī	1	Kasīde	38	Kaşīde-i ‘İlmī Efendi
85b-86a	Fuzūlī	1	Kasīde	41	Kaşīde-i Fuzūlī
86a-86b	Ehlī	1	Kasīde	34	Kaşīde-i Ehlī Efendi
86b-87a	Nef’ī	1	Kasīde	54	Kaşīde-i Güzīde-i Nef’ī Çelebi
87a-88b	‘Ālī	1	Kasīde	115	Kaşīde-i ‘Ālī Efendi Rahmeten
88b-89b	‘Ālī	1	Kasīde	63	Kaşīde-i Şikāyetnāme-i Merhūm ‘Ālī Efendi Rahmeten
89b-91a	Sā‘atī	1	Kasīde	121	Kaşīde-i Şikāyetnāme-i Sā‘atī
91a	Kalender Çelebi	1	Kasīde	14	Kaşīde-i Beççe-i Kalender Efendi

1.3. Varak 52a – 91a Arasında Yer Alan Şairler ve Kısa Biyografileri

AHMED PAŞA (doğ.1426-öl.1497)²⁶

Asıl adı Ahmed'dir. Kaynaklarda doğum tarihiyle ilgili bir kayıt bulunmamakla birlikte muhtemelen H.830/M.1426 yılı civarında doğmuştur. Babası, Sultân II. Murâd devrinin (1421-1451) tanınmış kazaskerlerinden Veliyyüddîn bin İlyâs (öl. 1432)'tir. Veliyyüddîn Efendi bizzat şiirle meşgul olmanın yanında sanatçıları himaye etmiş bir zattır. Ahmed Paşa, takriben Sultan II. Murâd zamanında Osmanlı Devleti'nin başkenti olan ve zamanın önemli kültür sanat merkezlerinden biri konumunda bulunan Edirne'de tahsil gördü. Şiirlerinden iyi bir medrese eğitimi aldığı, Arapça ve Farsçanın yanında devrin geçerli ilimlerini öğrendiği anlaşılmaktadır.

Ahmed Paşa'nın ailesi hakkındaki kaynaklarda yer alan bilgiler oldukça azdır. Şair hiç evlenmemiştir. Hatta Fâtih'in AhmedPaşa'nın evlenmemesine de neden gösterilen kimi dedikoduların doğruluğunu sınamak için cariyelerinden Tûtfi'yi kendisine gönderdiği ve Paşa'nın adı geçen cariyeden bir çocuğu olduğu yolunda bir söylenti bulunsa da kaynaklarda bunu destekleyecek başka bir bilgi bulunmamaktadır. Bilindiği kadarıyla Ahmed Paşa'nın bir de erkek kardeşi vardır. 902/1496-97 yılında Bursa'da vefat eden Ahmed Paşa'nın ölümüne "Göçdi meded şâ'ir-i Rûm" mısraı ile tarih düşürülmüştür. Paşa'nın mezarı, Bursa'da Murâdiye Camii yakınında kendi yaptırdığı medresenin yanındaki türbededir. Harabe olan türbesi son yıllarda tamir edilmiştir.

Kimi kaynaklarda Ahmed Paşa'nın Leylâ vü Mecnûn yazdığı belirtilse de tek eseri **Dîvân**'ıdır. Dîvân'ında 34 kaside, 352 gazel, 2 terci-i bend, 1 terki-i bend, 14 kıta, 39 nazm, 28 tarih manzumesi ve 48 müfred bulunmaktadır. Eser, Ali Nihat Tarlan tarafından 15 yazma nüshası karşılaştırılarak 1966 yılında yayımlanmıştır. Kimi mecmualarda Ahmed Paşa'nın Dîvân'ında yer almayan başka şiirleri de vardır.

²⁶ "Turgut Karabey, 'Ahmed, Veliyyüddîn-zâde Ahmed Paşa', <http://www.turkedebiyatilisimleri-sozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4615>" kaynağından yararlanılmıştır.

Ahmed Paşa, Bursa’da bir yandan yöneticilik yaparken diğer taraftan edebî sohbetler tertip etmiş, devrin şair ve yazarlarını bir araya getirip kabiliyetli şairlerle ilgilenerek onların yetişmesini sağlamıştır. Şiirden anlayan, şiire değer veren bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelen Ahmed Paşa, daha küçük yaşlarda şairlik yeteneğini geliştirme imkânı bulmuştur. Kabiliyetli ve kuvvetli bir şair olduğu için devrinde takdir edilip kısa zamanda meşhur olmuştur. O, XV. yy.da Osmanlı şiirini tesiri altına alan ve divan şiirinin gelişmesinde önemli rol oynayan büyük ve tanınmış şairlerden biridir. Şöhretinin Osmanlı topraklarının dışına taşıdığı ve Orta Asya’ya kadar gittiği de hakkındaki rivayetler arasındadır. Ahmed Paşa’nın tesiri, yaşadığı yüzyılla sınırlı kalmayıp asırlarca devam etmiştir. Usta bir şair olan Ahmed Paşa, divan şiirinin gelişmesinde bir merhale olduğu için de kendi devrinden başlayarak Tanzimat Dönemi’ne kadar bütün kaynaklar ondan hep övgüyle bahsetmişlerdir. Kaynakların çoğu onun Osmanlı şiirine güzellik ve parlaklık getirdiğini belirtip onu büyük bir şair olarak kaydetmişlerdir. Şair hakkındaki bu görüş günümüze kadar gelmiştir. Ancak bazı tezkireciler ve şairler ise Ahmed Paşa’yı İran edebiyatının tesiri altında çokça kalmakla ve şiirlerindeki manaların birçoğunu İranlı şairlerin divanlarından almakla suçlamışlardır. Bunların Ahmed Paşa’yı İran edebiyatını taklit etmekle suçlamaları kıskançlıktan kaynaklanan bir mübalağadır. Çünkü XV. asırda Osmanlı edebiyatı gelişme dönemindedir ve bu sebeple de Osmanlı şairlerinin çoğu İran edebiyatından yararlanmıştır. Dolayısıyla böyle bir etkileşim o dönem için gayet doğal bir durumdur. Ahmed Paşa’yı çekemeyenlerin ortaya attıkları diğer bir iddia da şöyledir: Güya Alî Şîr Nevâyî, Sultân II. Bâyezîd’e otuz üç gazel yollamış, padişah da bunları Ahmed Paşa’ya göndererek nazire yazmasını emretmiş, şair de bu gazellere nazire yazdıktan sonra üslubu güzelleşmiş ve herkes tarafından beğenilmiştir. Nitekim Ahmed Paşa’nın, Sultân II. Bâyezîd devrinden önce Anadolu’da “Sultânü’ş-Şu’arâ” unvanıyla büyük bir şair olarak tanınması bu söylentinin asılsızlığını göstermektedir. Şu anekdot, onun şairlik kudretine olan güvenini ve edebî muhitlerdeki yerini göstermesi bakımından anlamlıdır: Ahmed Paşa, Alî Şîr Nevâyî’nin bir şiirine nazire yazıp Fâtih’e göndermiş, şiiri beğenerek Ahmed Paşa’yı Bursa mütevelliliğine atayan Fâtih, bir gün Paşa’ya “Sen mi iyisin yoksa Necâtî mi?” diye sormuştur. Ahmed Paşa da Necâtî’nin asıl adının Îsâ ve kendi adının da Ahmed olmasına istinaden “Îsâ’nın

dirisindense Ahmed'in ölüsü iyidir." cevabını vermiştir. Ahmed Paşa, çok sayıda genç şairin yetişmesine öncülük etmesi, nazire yazması ve özellikle tarih düşürmesiyle meşhurdur. Tarih düşürmede diğer şairlere öncülük etmiştir. Nef'î'ye kadar kaside sahasında üstat kabul edilen Paşa, gazelde de Osmanlı edebiyatının usta şairlerinden biridir.

ÂLÎ (doğ.1541-öl.1600)²⁷

Gelibolu'da 1541(H. 948)'de doğan şair, mahlasıyla doğum yeri birleştirilerek anılan şairlerdendir. Âlî, Cidde Sancakbeyliği görevindeyken 1600(H. 1008)'de vefat etti.

Çok sayıda ve farklı türlerde eserler kaleme alan Âlî'nin bu çalışmaları edebî eserleri, tarihî eserleri, diğer konulardaki eserleri, henüz elimize geçmeyen eserleri olarak sınıflandırılabilir. Çok sayıda eseri bulunan şairin, gençlik çağında yazdıklarını bir araya getiren birinci kitabı divandır. Bu dîvâna ad vermemiştir. Birinci dîvândan sonra şiirlerini **Vâridâtü'l-Enîka** adını verdiği ikinci dîvânda bir araya getirir. Üçüncü Dîvânı'nın adını da **Lâyihâtü'l-Hakîka** koymuştur. Dördüncü **Türkçe Dîvân**, Âlî'nin 1000 yılından ölümüne kadarki şiirlerini içine alır. Hasan Çelebi, Beyânî ve Riyâzî şairin Türkçe dîvânlarından başka Farsça bir dîvânı olduğunu söylese de bu eser elimize ulaşmadı.

Âlî, çok sayıda eser vermiş olmasına rağmen onun şair tarafını asıl divanlarında görmek mümkündür. O, hayatının sonuna kadar yazdığı manzumeleri, değişik zamanlarda tertip edilen dört Dîvân'da topladı. Âlî'nin şairliği, Balıkesirli Zatî'ninkine benzer. Her ikisi de başka şairlerin şiirlerinden ustaca yararlanarak yeni manzumeler meydana getirmiş ve sayıları bini aşan manzumeler oluşturmuşlardır.

Dîvân şiiri'nde konu, nazım şeklini belirlerken; şair, bu konuda kendine özgü denemeler içindedir. Hemen hemen her konuda gazel nazım şeklini kullanır. Örnek olarak övgü, kaside nazım şeklinin konusu iken Âlî, gazel nazım biçimine de aynı

²⁷ "Mustafa İsen-İ. Hakkı Aksoyak, 'Âlî/Çeşmî, Gelibolulu Mustafa', <http://www.turkedebiyatilisimleri-sozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=943>" kaynağından faydalanılmıştır.

işlevi yükler. Şiirlerinde 24 ayrı vezin kullanması da Âlî'nin şiir sanatının bir başka özelliğidir.

Şair, şiirlerinde pek çok konuyu işlemiştir. Bir yandan görevlerinden azledilmesinden doğan üzüntülerini, bir yandan devletteki olumsuz gelişmelerden duyduğu endişeleri şiirlerinde yansıtır. Şiirlerinde, aydın kimliği zaman zaman ağır basar. Şair, günlük hayatın her türlü sahnesini şiirlerinde işler. Âlî'nin dîvânında en çok görülen konular av sahneleri ve hayvanlar, bayram, bezm, düğün, giyim-kuşam, hamam, mersiye, seferler ve savaşlar, ziyaretler vb'dir. Şairin kendisine seçtiği konular orijinaldir.

Gelibolulu Âlî özellikle gençlik döneminde sayısız tercümeyle imza atmıştır.

Gelibolulu Mustafa Âlî, çeşitli alanlarda pek çok eser vermiş olmakla birlikte onun eserleri değerlendirildiğinde tarihçiliğinin, tarihçilik içinde de biyografi tarafının ön plana çıktığı görülür. Âlî bu anlamda üç müstakil eser kaleme almıştır: **Menâkıb-ı Hünerverân, Hilyetü'r-Ricâl ve Kühû'l-Ahbâr**.

Âlî'nin özellikle Kühû'l-Ahbâr'da dikkat çekici bir özelliği de şiir eleştirmenliğidir. Âlî, objektiflikten zaman zaman uzaklaşsa da eleştirilerinde belagat ve fesahat kurallarına dayanmaya özen göstermiştir.

Eserlerinin önemli bir bölümünü nesir olarak kaleme alan Âlî, yaşadığı dönemde artık kuralları oturmaya başlayan bir anlayışla bu çalışmalarını yazdı. O, eserlerinde bilgi vermeyi öncelikli hedef olarak görmekle birlikte bu işlemi belli bir üslup endişesi ve edebi incelik gözeterek gerçekleştirdi. Onun eserlerinde benzetmeler, alıntılar, mecaz, istiare ve seci gibi sanatlar yer almakla birlikte bunlar dili ve üslubu ağırlaştırmamaktadır.

BÂKÎ (doğ.1526-öl.1600)²⁸

Asıl adı Mahmud Abdülbaki'dir. İstanbul'da doğdu. Fatih Camii müezzinlerinden Mehmed Efendi'nin oğludur. Dört padişah devrinin en büyük şairi Bâkî, 23 Ramazan 1008/1600 tarihinde vefat eder.

²⁸ "Muhsin Macit-Hasan Kaplan, 'Bâkî', <http://www.turkedebiyat isimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2462>" kaynağından faydalanılmıştır.

Bâkî'nin nüktedan, hoşsohbet, neşeli ve rint meşrep bir şair olduğu kaynaklarda nakledilir. Gençliğinde, henüz medrese öğrencisi iken İstanbul'un eğlence âlemlerine devam ettiği; kışın Balat, Samatya ve Galata meyhanelerinde, bozahanelerde yapılan sohbetleri kaçırmadığı söylenmektedir. Yazın ise Beşiktaş ve Tophane semtlerindeki bahçelerde yapılan eğlencelere katılan şair, konuşma ve nükteleriyle bu sohbetlerin aranılan kişisidir.

Eserleri:

1.Dîvân: Bâkî, ilk defa Kanuni Sultan Süleyman'ın isteğiyle divan tertip etmiş olmakla birlikte daha sonra yazdığı şiirleri de eklemek suretiyle değişik tarihlerde divanını yeniden düzenlemiştir.

2. Me'âlimü'l-Yakîn Fî-Sîreti Seyyidi'l-Mürselîn: Ahmed b. Hatîb el-Kastalânî (1448-1517)'nin el-Mevâhibü'l-Ledüniyye adlı eseri esas alınarak meydana getirilen bir siyer kitabıdır.

3. Fezâ'ilü'l-Cihâd: Ahmed b. İbrahim'in Meşâ'irü'l-Eşvâk adlı Arapça eserinin tercümesidir.

4. Fezâ'il-i Mekke: 16. yüzyıl âlimlerinden Kutbeddin Muhammed b. Ahmed Mekki (öl.1582)'nin El-İ'lâm Fî-Ahvâli Beledi'llâhi'l-Harâm adlı eserinin tercümesidir.

5. Kırk Hadis Tercümesi: Nevîzâde Atâyî, Bâkî'nin Eyüp müderrisliği sırasında Ebâ Eyyub el-Ensârî'den rivayet edilen hadisleri toplayıp tercüme ettiğini söylüyorsa da şimdiye kadar eser ele geçmemiştir.

Estetik bakımdan zirveye erişen Osmanlı kültür ve sanat hayatının şiirdeki karşılığı Bâkî Divanı'dır. Türk şiiri dilinin geçirdiği tecrübeleri ve kazandığı ifade kabiliyetini en iyi farkedene şairlerin başında Bâkî gelir. Bâkî nesirlerinde, özellikle Ahmet Hamdi Tanpınar'ın: "Türkçenin en güzel siyer kitabı" olarak nitelendirdiği Me'âlimü'l-yakîn'inde dilin bütün imkânlarını yoklamasına rağmen asıl dehasını şiirlerine yansıtmıştır. Bâkî'nin genç ve yetenekli bir şair olarak dikkati çektiği yıllarda Osmanlı coğrafyasının her tarafından ve siyasal sınırların dışındaki kültür muhitlerinden İstanbul'a taşınan edebî birikim yeni bir estetik kimliğe kavuşmuştu. Farsçadan çeviri veya nazire yoluyla aktarılan imgeler, yeni çevrelerin

folklorik ürünleriyle yoğrularak Türkçenin ifade imkânları içinde yeni bir kalıba aktarılmıştı. Bu birikimi en özgün biçimde şiirlerine yansıtan Necâtî'nin Türk şiir dilini taşıdığı düzeyden daha yukarıya taşıma görevini Zâtî devralmıştı. İşte böyle bir ortamda Bâkî'ye de ölçü fikrine bağlı olarak şiir dilini arkaik unsurlardan nispeten ayıklamak, söz sanatlarını ve âhenk unsurlarını hüner gösterisine dönüştürmeden dile musiki ögesi katmak ve daha yalın bir ifadeyle şiiri İstanbullulaştırmak kalmıştı. O da bunu layıkıyla başaran Nevî gibi şairler arasından şahsî hikâyesiyle öne çıkmıştır.

Osmanlı toplumunda işret ve eğlencenin vazgeçilmez unsurlarından biri de musikidir. Bâkî, musiki tecrübesi olmasa bile dilin musikisini yakalayan şairlerdendir. Şiirlerinde ses ve söz tekrarlarını ustalıkla kullandığı, aruzla Türkçe arasındaki en küçük sorunları bile şiirin lehine çevirecek hamleleri başarıyla sonuçlandığı bilinmektedir. Bâkî'nin söyleyiş mükemmelliğine dayalı üslup anlayışı edebî sanatları tercihine de yansır. Bâkî coşkun ilhamlar değil, şekil üzerinde durarak şiirini ince hayaller, nükte ve tevriye başta gelmek üzere türlü edebî sanatlarla zenginleştirmiştir.

Bâkî etrafına sanatkârca bakan bir şairdir. Şiirlerinde İstanbul halkının konuşma kalıplarından, günlük dildeki kullanımlarından yararlanarak yaptığı tasvirlerle yeni bir atmosfer oluşturan Bâkî bu yönüyle Nedîm'i müjdeler. İstanbullu bu iki şairin zevkleri kendiliğinden onları birbirlerine yaklaştırır. Bu itibarla şahsiyetleri birbirine çok yakın olan Bâkî ile Nedîm arasındaki fark, iki şairin yaşadıkları devirden ibaret kalır. Bu iki şairin divanları şehir hayatıyla ilgili mecaz, istiare ve benzetme unsurları açısından taranacak olursa aralarındaki benzerliğin farklılıklardan fazla olacağı görülür.

Her büyük sanatçı gibi Bâkî de yeteneğinin farkındadır. Nazirecilik geleneğinin imkânlarını çok iyi kullanarak başta hâmileleri olmak üzere çağdaşlarının şiirlerine nazireler söylemek suretiyle yeteneğinin başkaları tarafından da fark edilmesini sağlamıştır.

Osmanlı şairleri arasında etki alanı en geniş ve en derin şair Bâkî'dir. Klasik üslubun divan edebiyatı geleneği içerisinde biçimlenmesinde ve süreklilik kazanmasında Bâkî öncülük etmiştir. Dolayısıyla Sebk-i Hindî'nin ağırlığını hissettirdiği 17. yüzyılda bile Bâkî'nin takipçileri klasik tarzı devam ettirmişlerdir.

Bu yüzyılda Şeyhülislam Yahya ve Nefî'nin, 18. yüzyılda Nedîm'in usta kabul ederek çizgisini sürdürdükleri Bâkî, hem Osmanlı toplumunda sanatkâr-iktidar ilişkisinin bir modeli hem de bir imparatorluk dilinin oluşumuna en ciddi katkıda bulunan şairdir. Başta Yahya Kemal olmak üzere modern Türk şairlerinin eserlerine yansıyan Bâkî imgesi de bu klasik şair portresine uygundur.

CİNÂNÎ (doğ.?-öl.1595)²⁹

16. yüzyıl Osmanlı sahasının önde gelen edebî şahsiyetlerinden olan Cinânî Bursa'da, Muradiye semtinde doğdu. Doğum tarihi birçok şairde olduğu gibi bilinmemektedir. Cinânî, 12 Muharrem 1004 / 17 Eylül 1595 günü vefat etmiştir.

Eserleri:

1. Divân: Cinânî'nin mürettep divânının üzerinde Cihan Okuyucu tarafından bir doktora tezi hazırlanmış ve bu çalışma yayımlanmıştır. Divân'da 41 kaside, “mesnevi, kıt'a, letâif, lugaz, manzum mektup” bölümünde değişik konularda yazılmış 66 şiir, 108 musammat, (Farsça olanlarıyla birlikte) 211 tarih kıtası, 311 gazel ve 165 müfret beyit bulunmaktadır.

2. Riyâzü'l-Cinân: Cinânî'nin ilk eseri olma özelliği taşıyan bu mesnevi, ahlâkî ve didaktik bir eserdir.

3. Cilâü'l-Kulûb: Cinânî'nin bu son eseri, Riyâzü'l-Cinân gibi didaktik ve ahlâkî bir mesnevîdir ve yapı şeması da önceki eserle bir paralellik taşır.

4. Bedâiyü'l-Âsâr: Cinânî'nin mensur olan tek eseri Bedâiyü'l-Âsâr'dır. Eserde 79 hikâyenin yanı sıra 20 küçük latife bulunmaktadır.

Babasıyla olan yakınlığından dolayı onu iyi tanıyan Atâyî'nin Cinânî hakkında verdiği bilgiler ve vardığı hükümler onun hakkındaki en güvenilir kaynak olmuştur. Atâyî, Cinânî'nin üç dilde şâir olduğunu söylemesine rağmen eserleri arasında Arapça şiir bulunmamaktadır. Divânındaki Farsça şiirleri ise bir divânçe oluşturacak kadar fazladır. Cinânî'nin, Divân'ın mensûr dibâcesinde kendi kalemi

²⁹ “Osman Ünlü, ‘Cinânî, Mustafa’, <http://www.turkedebiyatilisimleri-sozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=638>” kaynağından faydalanılmıştır.

için kullandığı “hâme-i dü-zebân” ifadesi, onun aslında sadece Farsça ve Türkçe şiirler yazdığını göstermektedir. Eserlerinde tek tük rastlanan Arapça ibareler ise her klasik şairde görülenlerden daha fazla değildir. Cinânî’nin bütün hayatına yayılan fakirliği ve geçim sıkıntısı onun şairliğine gölge düşürememiş, şairliği de refaha kavuşturamamıştır. Bütün hayatı devrin büyüklerine caize umuduyla şiirler sunmakla geçmiştir. Cinânî’nin hakkında kaynakların verdiği bilgiler arasında dikkat çekenlerinden biri de onun tahmîs ve tesdîs konusunda yetenekli olduğudur. Divân’ında bulunan doksanın üstündeki tahmis ve tesdis de bunu doğrular niteliktedir.

Cinânî’nin şiirlerinde genellikle dünya ve felekten şikâyet, sevgiliden ayrı kalmaktan dolayı duyulan hüznün, rakibe karşı duyulan kin, rind-meşreblik, dünyaya karşı boş vermişlik ve fakirliğin etkisiyle dünyadan şikâyet konular işlenmiştir. Şair, mesnevilerinde didaktik bir üslup kullanırken Divân’ında ve Bedâiyü’l-âsâr’ında nispeten nüktedan ve rind meşreptir.

Şiirlerinde kullandığı dil ise çoğunlukla sade ve akıcıdır. Atasözü ve deyimlerden oldukça sık faydalanan Cinânî’nin nüktedan bir kişiliğe sahip olması onun geniş kitleler içinde okunmasını sağlayan sebeplerden yalnızca biridir.

EBUSSU‘ÛD (doğ.1490-öl.1573)³⁰

16. asırda uzun müddet şeyhülslâmlıkta bulunmuş ve “Hoca Çelebi” lakabıyla tanınmış bir tefsir ve fıkıh âlimidir. Doğduğu yer İstanbul civarında Müderris köyü ve Sultan Selim civarında pederi namına yapılan tekke olarak gösterilse de, vakfiyesinde İskilip’te dünyaya geldiği kayıtlıdır. Doğduğu tarih de, muhtelif kaynaklara göre değişmekte ve ancak Nev’î-zâde ‘Atâ’î’nin zikrettiği 17 safer 898 (1490) tarihi daha doğru görünmektedir.

Evvelâ babasından, sonra Mu’ayyad-zâde‘Abd al-Rahmân Efendi ile Mevlânâ Sayyidî Karamânî’den ders gören Ebussu‘ûd Efendi’yi, ‘Atâ’î, Mevlânâ Sayyidî’den icâzet almış gösterir. Fakat adı geçen icazetnamede onun, babasından icazet aldığı kayıtlıdır.

³⁰ “M. Cavid Baysun, ‘Ebüssu‘ûd Efendi’, *İslâm Ansiklopedisi*, C. 4, s. 92-99, MEB, Eskişehir 1997” kaynağından faydalanılmıştır.

Kendisi Fenârî-zâde Muhyiddin Efendi'nin yerine teşrin I.1545 meşihat makamına nasbolunarak, ölünceye kadar, hicrî hesabıyla 30 sene bu mevkii muhafaza eyledikten sonra 5 cemâziyelevvel 982 (1573)'de vefat etmiştir.

Muasırları tarafından Abû Hanîfe-i sâni, hâtimat al-mufasssîrîn, mu'allim-i sâni vasıfları ile yad edilen bu zat, Osmanlı şeyhülislâmlarının tefsir ve fıkıh sahalarında en âlimlerinden biri sayılmaktadır. Hakkında yazılmış kasîdelerden başka, tarihlerde, tezkirelerde ve teracüm kitaplarında medih vâdisinde söylenen sözlere bakarsak, kendisinin zamanını aşan bir şöhret kazandığını anlarız.

Türkçe, Arapça ve Farsça pek iyi yazan Ebussu'ûd Efendi'nin Türkçe şiirleri daha ziyade bilgi kuvveti ile söylenmiş manzumelerden ibaret ise de, oğullarından birine yazdığı bir mersiye ve gençliğinde bilbedaha söylediği bir şiirigibi hisliparçalarına da rastlıyoruz.

Ebüssu'ûd Efendi'nin en değerli şiirleri Arapça olanlardır. Abd al-Rahmân 'Alamşâh, Muslih al-Din al-Lâri, Umm Valad-zâde 'Âli, şeyh Gars al-Din, Râzî al-Dîn Muhammed gibi şairler tarafından tanzir veya şerhedilen Kasîda-i mîmiya'den başka, Kanuni Süleyman hakkındakimeşhur mersiyesi, onu Arap edebiyatına da mal etmiştir diyebiliriz.

Ebussu'ûd Efendi'nin şiirlerine bazı teracim kitaplarında ve mecmualarda tesâdüf edilmekte olup, henüz toplanmış değildir. Tefsir, hukuk, edebiyat, akaid ve tıp alanında birçok eseri bulunmaktadır.

EHLÎ (doğ.?-öl.1600)³¹

İstanbul'da doğdu. Doğum tarihi bilinmemektedir. Asıl adı Mehmed'dir. Galata Kadısı Remzî Çelebi'nin torunu, Edirneli Kadı Tayyib Efendi'nin de oğludur. Bu yüzden Tayyib-zâde sanıyla meşhur oldu. Aynı zamanda Âşık Çelebi'nin de akrabasıdır. Ehlî, öğrenimini tamamlayarak Hoca-zâde Şems Çelebi'den mülazım olduktan sonra Edirne'de Sultaniye Medresesinde müderrisliğe başladı. Bir müddet görev yaptıktan sonra kadılık mesleğine geçti. Nev'i-zâde Atâyî, Ehlî'nin Vardar

³¹ "Yunus Kaplan, 'Ehlî, Tayyib-zâde Ehlî Efendi', <http://www.turkedebiyatilisimleri-sozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1679>" kaynağından faydalanılmıştır.

Yenicesi ve Serez’de kadılık yaptıktan sonra 1600 yılında Rodos kadılığı esnasında burada öldüğünü belirtir. Ancak Riyâzî, Ehlî’nin ölüm yeri olarak Mısır’ı gösterir.

Faizî, Ehlî’nin Dîvân sahibi olduğunu, Mehmed Süreyyâ da şairin Hüsn ü Dil adında bir mesnevisinin bulunduğunu belirtir. Ancak şairin her iki eseri de şimdilik elde değildir. Fakat çeşitli mecmualarda şiirlerine rastlanmaktadır.

Kaynaklar, Ehlî’nin şairliğinden övgüyle bahsederler. Âşık Çelebi, Ehlî’nin devrindeki şairlerin aksine kadın düşkünlüğü gibi bazı kötü alışkanlıklardan uzak olduğunu söyleyerek onun gıpta edilecek şiirler yazdığını söyler. Hasan Çelebi ise Ehlî’nin tasavvufi ilimlere merak saldıgını ve bu alanda şöhreti yakaladığını söyleyerek yazdığı hoş ve nazik şiirlerle şairler arasında meşhur olmayı başardığını ifade eder. Nev’i-zâde Atâyî de şairin şiirdeki başarısını onu İran’ın ünlü şairlerinden Selman ve Ehlî’ye denk tutarak açıklamaya çalışır.

FIGÂNÎ (doğ.?-öl.1532)³²

Asıl adı Ramazan olan şair Trabzonludur. Kaynaklarda hayatının ilk dönemlerine dair bilgi mevcut değildir. Hangi tarihte doğduğu kesin değilse de 29 yaşında öldüğü bilindiğine göre 16. yüzyıl başlarında doğduğu söylenebilir.

Çok genç yaşta şiir yazmaya başlayan şair, ilk şiirlerinde Hüseyinî mahlasını kullandı ise de daha sonra Figânî mahlasını tercih etti. Âşık Çelebi, İstanbullu Na’tî ve Priştineli Nûhî ile Galata meyhanelerde içki içtiğini, At Meydanı’nda dolaşp güzeller peşinde koştuğunu, fırsat buldukça kasideler yazarak bununla geçindiğini kaydeder.

Mohaç galibi İbrahim Paşa’nın Budin’den getirttiği heykelleri İstanbul’da diktirmesi üzerine yazmış olduğu Farsça “Bu cihana iki İbrahim geldi, biri putları kırdı, biri dikti” anlamındaki Farsça beyti sebebiyle H. 938 (1531/32)’de önce dövölmek ve işkence edilmek, nihayetinde asılmak suretiyle öldüröldü.

Öldüröldüğünde henüz otuz yaşına basmamıştı. Kısa ömrüne sekiz kaside, 107 gazel ve iki tahmisten oluşun küçük bir Türkçe Dîvânsıgdırabilen Figânî’nin bu

³² “Mehmet Fatih Köksal, ‘Figânî’, <http://www.turkedebiyatiisimleri-sozlu-gu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5422>” kaynağından faydalanılmıştır.

eseri yayımlanmıştır. Kaynaklarda özellikle kasidelerinin güç ve tesiri üzerinde durulan şairin şiir kabiliyetinin üstünlüğü konusunda tezkire yazarları müttefiktirler. Riyâzî Çelebi'nin “tunturaklı lafızlar ile kaside söylemek yolunu ilk önce Figânî'nin açtığı”nı söylemesi tezkirelerdeki genel övgülerin yanı sıra kayda değer bir değerlendirme olarak dikkat çeker. Nazire mecmuaları başta olmak üzere kendi çağı ve sonrasındaki şiir mecmualarında çokça şiirine rastlanması, onun şöhretinin derinliği ve genişliğinin en bariz göstergesidir. Figânî 15. yüzyıl şairlerinden Necâtî Bey ve Ahmed Paşa'dan etkilenmiş, özellikle de kasidede İran kasidecilerinden çok istifade etmiştir.

FUZÛLÎ (doğ.1483-öl.1556)³³

Asıl adı Mehmed, babasının adı ise Süleyman'dır. Başkalarının tercih etmeyeceğini düşündüğü ve olumlu anlamıyla kendisini tanımlayıcı bulduğu için “fuzûlî” sözcüğünü mahlas olarak almıştır. Fuzûlî'nin doğum yeri gibi doğum tarihi de tam olarak bilinmemektedir. Son yıllarda yapılan çalışmalarda şairin Türkçe Dîvânı'nın mukaddimesinde geçen “menşe ve mevlidim Irak” ibaresinin ebced değeri olan 888/1483 yılında doğduğu kabul edilmektedir.

İlk eğitimini, kaynaklarda Hille müftüsü olduğuna dair rivayetlerle anılan babasından almış olması muhtemeldir. Daha sonra Rahmetullah adlı başka bir hocanın derslerine devam ettiği söylenir. Eğitim sürecinin evreleri belirsizliğini korusa da bilgin şairlerden olduğu kesindir. Bilginliğinden ötürü eski kaynaklar ondan Mevlânâ Fuzûlî diye bahsederler. Her ne kadar kaynaklarda Ahdî'nin “bende-i ehl-i tarîkat” nitelemesindeki belirsizliği ortadan kaldıracak, tasavvufa ne zaman ve nasıl meylettiğine dair merakımızı giderecek bilgiler bulunmasa da Fuzûlî'nin mistik tecrübeye sahip olduğu ve Şiiliğe mensubiyeti eserlerinden anlaşılmaktadır.

1534 yılında Kanunî, Bağdat'ı fethettiğinde Fuzûlî, padişaha uzun bir kaside sunmuş ve “Geldi burc-ı evliyâya pâdişâh-ı nâmdâr” dizesini tarih düşürmüştür. Bu fetih onun Osmanlı ordusuyla birlikte Bağdat'a gelen şairlerden Hayalî ve Taşlıcalı

³³ “Muhsin Macit, ‘Fuzûlî’,

<http://www.turkedebiyatiisimleri-sozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=624> “ kaynağından faydalanılmıştır.

Yahya ile tanışmasına vesile olmuştur. Leylâ ve Mecnûn mesnevisinin önsözünde anlattığına göre şairin, bu eserini adı geçen iki şairin teşvikiyle kaleme aldığını söylemesi bu buluşmayı önemsedğini gösterir.

Osmanlı bürokratlarına da kasideler takdim etmiş ve onların yakınlığını kazanmaya çalışmıştır. Kanunî için beş kaside yazan Fuzûlî, ayrıca Sadrazam İbrahim Paşa, Kazasker Abdulkadir Çelebi ve Nişancı Celalzâde Mustafa Çelebi gibi devlet ileri gelenlerine de kasideler sunmuştur. Ömrü boyunca gönlünce bir hami (patron) bulamamıştır. Osmanlıların Bağdat'ı fethinden sonra Fuzûlî, bir daha depreşmemek üzere ümitlerini kaybettiğini ünlü Şikâyetnâme adlı eserine yansıtmıştır.

Fuzûlî, 963/1556 yılında Bağdat ve çevresini kasıp kavuran büyük veba salgını sırasında muhtemelen Kerbela'da vefat etmiştir. Ölümüne ebced hesabıyla "Geçdi Fuzûlî" sözüyle tarih düşürülmüştür. Mezarlarının ehl-i beyt türbelerine yakın olmasını arzu eden pek çok Şîî gibi Fuzûlî de bir beytinde, öldüğü zaman üzerine Hz. Hüseyin'in gölgesinin düşeceği bir yere gömülmeyi vasiyet etmiştir. Bu isteğine uygun olarak Kerbela'daki Hz. Hüseyin Türbesinin yanına gömüldüğü sanılmaktadır.

Fuzûlî, Türk edebiyatının zirvesindeki ustalardandır. Müstesna bir şair ve usta bir nesir yazarıdır. Üç dillidir. Eserlerinden anladığımız kadarıyla musiki, tıp, tefsir, hadis ve kelam ilminde söyleyecek sözü vardır. Çok yönlü ve üretken bir sanatkârdır. Türk edebiyatının en lirik ve etki alanı en geniş şairidir. Öyle ki hayat hikâyesi hakkında ayrıntıya girmeyen Osmanlı biyografi yazarlarının kültürel mirasını devralan Türk aydınları eski şiire yüzlerini çevirdiklerinde Fuzûlî'nin eserleriyle gözleri kamaşmıştır. Türk edebiyatı alanında yapılan ilk akademik çalışmaların; başta Ali Nihat Tarlan olmak üzere Abdulkadir Karahan'ın, Hasibe Mazıoğlu'nun doktora tezlerinin Fuzûlî'nin eserleri üzerine olması bir tesadüf değildir. Bugün bu birikime yaslanan yüzlerce akademik çalışmanın arkasından Fuzûlî'nin eserlerine bakma imkânına sahibiz.

Fuzûlî, çocukluk yıllarından itibaren şiire ilgi duymuş, âşıkane gazeller yazarak edebiyat dünyasına adım atmıştır. Türkçe ve Farsça divanındaki şiirleri onun öncelikle bir gazel şairi olarak kendini gerçekleştirme arzusu taşıdığını gösterir. Farsça Dîvânı'nda 410 gazel, Türkçe Dîvânı'nda 302 gazel olmak üzere divanlarında

yer alan 712 gazeliyle Fuzûlî, Türk edebiyatının en çok gazel söyleyen şairlerindendir. Fuzûlî divanlarındaki dil ayrılığı, sanki duyuş ve deyiş düzeyini etkilemeksizin farklı okur kitlelerine ulaşma amacına yönelmiştir. Türkçe ve Farsça şiirlerindeki ortak redif ve kafiye kullanımının sıklığı da bulduğu mazmun ve istiarelerin ne denli iç içe olduğunu gösterir.

16. yüzyılın sonuna kadar Türk ve Fars edebî çevrelerinde mesnevi tarzında Genceli Nizamî, gazelde ise Şirazlı Hâfız hemen her şairin edebiyat dünyasına girişindeki kılavuzudur. Fuzûlî de Fars şiirinin bu iki müstesna ustasının eserlerine ilgisiz kalamamıştır. Bunlara ilave olarak yaşadığı muhitin doğusundaki Timurlu, batısındaki Osmanlı aydın ve şairlerini de daha eğitim sürecini tamamlamadan tanımış olabileceği muhtemeldir. Çağatay şiirinin en büyük ustası Ali Şir Nevâyî ve aynı muhitteki Molla Câmî ile Osmanlı şairlerinden Necatî'nin eserlerini yakından tanıdığı bilinmektedir. Onun için Fuzûlî, hem dil özellikleri hem de devraldığı birikimi olağanüstü yeteneği sayesinde dönüştürmesi bakımından Anadolu ve Çağatay sahası arasında adeta bir köprü konumundadır. Yaşadığı coğrafya, Türk kültür ve sanatının Herat, Tebriz ve İstanbul hattındaki gelişim çizgisinin ortasında yer aldığı için dili itibariyle her iki tarafa da anlaşılabilir gelen şair, büyük ustalığı yanında bu özelliği sayesinde de Türkçe'nin en çok okunan isimlerinden biri olmuştur.

Fuzûlî, şiir hakkında görüşü olan ve konuyla ilgili düşüncelerini paylaşan şairlerdendir. Kabiliyetinin farkındadır. Biricikliğini dolaylı biçimde görünür kılmak için kimsenin tercih etmeyeceğini düşündüğü bir mahlas seçmiştir. Türkçe ve Farsça dîvânlarının dibacelerinde şiir sanatı konusundaki görüşlerini ortaya koymuştur. Türkçe Dîvânı'nın dibacesinde söylediğine göre; ilimsiz şiirin temeli olmayan duvar gibi kalıcı olmayacağını anlayarak bilgisini ilerletmiştir. Bu süreci hangi aşamalardan geçerek tamamladığına dair ipuçlarını sıralamıştır. Bir şairin şiir hakkında söyledikleriyle ortaya koyduğu eserlerde eriştiği estetik düzey her daim aynı olmaz. Sanat alanında teori ile uygulama örtüşmeyebilir. Fuzûlî bu bakımdan da ayrıcalıklı yere sahiptir; şiirleri, şiire dair söylediklerini her daim aşacak düzeydedir.

Fuzûlî dîvânlarındaki şiirleriyle eriştiği lirizmi Leylâ ve Mecnûn mesnevisindeki gazelleriyle de pekiştirmiştir. Türk edebiyatında Leylâ ile Mecnûn

denildiğinde ilk akla gelen isim hiç şüphesiz Fuzûlî'dir. Her ne kadar mesnevisinin “Sebeb-i Nazm-ı Kitâb” başlıklı kurmaca bölümünde Leylâ ve Mecnûn (y. 1535) hikâyesinin Türkler arasında bulunmadığı söyleniyorsa da Fuzûlî'nin, kendisinden önce Leylâ ile Mecnûn yazan Ali Şir Nevayî'nin eserinden haberdar olmadığı düşünülemez. Çünkü Nevayî, Fuzûlî'nin okuduğu, şiirlerine nazireler yazdığı bir şairdir. Ancak, Nevayî'nin eseri Doğu Türkçesi ile yazılmış olduğundan Leylâ ve Mecnûn'un Batı Türkleri arasında bulunmadığı kast edilmiş olmalıdır. Fakat Fuzûlî'nin Osmanlı sahasında daha önce yazılmış Leylâ ile Mecnûn mesnevilerinden, en azından Edirneli Şâhidî'nin eserinden haberdar olduğu bilinmektedir.

Fuzûlî bütün çabalamalarına rağmen gidemediği için kahrlandığı uzak diyarların her köşesine şiirleriyle erişmiştir. Osmanlı coğrafyasında şiir ve musikin icra ortamı bulduğu her muhitte Fuzûlî adı anılmıştır. Yüksek kültürün hâkim olduğu saray ve konaklardan tekke ve tasavvuf hayatının canlı olduğu muhitlere kadar çok geniş bir çevrede Fuzûlî etkili olmuştur. Divan şairleri arasında eserleri en çok tanzir edilen şair hiç şüphesiz Fuzûlî'dir. Nazire mecmularında ve hatta cönklerde Fuzûlî adının ilk sıralarda yer aldığı görülür. Bunda Fuzûlî'nin yaşadığı coğrafyada Nesimî ve Habibî gibi şifahi üslûbun söyleyiş özelliklerini ustaca kullanan şairlerden devraldığı miras ile tasavvufun teville oldukça müsait, çok katmanlı ve yeri geldiğinde dünyevî gerçekliği örten dilini birleştirmesinin payı vardır. Tıpkı Hâfız gibi Fuzûlî'nin şiirleri de tasavvufi yorumlara açık olmanın ötesinde bir nevi telkin eder. Dolayısıyla eski şiirin sacayağı konumundaki aşk, şarap ve ıstırap tasavvufun imbiğinden geçirilmiş çok katmanlı bir anlam çerçevesine kavuşur. Bilindiği gibi tasavvufun dili en geniş manasıyla “bezm”in lügatinden devşirilmiştir. Dolayısıyla tasavvufun bu dünya ile öteki dünya arasında koşutluk oluşturan mecaz ve sembollerini ustalıkla kullanan Fuzûlî'nin şiirleri çok katmanlı bir yapı arz etmektedir. Okurlar üzerinde çok kolay söylenmiş izlenimi uyandırmasına karşın onun bazı şiirlerini, belki muamma söylemekteki yeteneğinin de etkisiyle ustaca kurduğu görülür.

Eserleri:

Fuzûlî üç dilde; Arapça, Farsça ve Türkçe manzum ve mensur eserler vermiştir. Onun eserleri Azerbaycan, İran ve Türkiye’de geçtiğimiz yüzyılın başından itibaren yayımlanmıştır. Azerbaycan’da ve Türkiye’de edebiyat alanında yapılan ilk akademik çalışmaların konusu Fuzûlî’dir.

1-Türkçe Eserleri

Fuzûlî Dîvânı: Fuzûlî’nin şiire dair görüşlerini anlattığı mensur bir mukaddimeyle başlayan mürettep divanının nüshalarına aşağı yukarı bütün yazma eser kütüphanelerinde rastlanır. Tebriz, Bulak, Taşkent, Kahire ve İstanbul başta olmak üzere pek çok kültür merkezinde eski harflerle basılmıştır. Bu bakılardan bir kısmı Külliyyat-ı Dîvân-ı Fuzûlî şeklindedir. Fuzûlî’nin Türkçe Dîvânı’nda 42 kaside, 302 gazel, 1 müstezad, 12 musammat (3 murabba, 3 muhammes, 2 tahmis, 2 müseddes, 2 terci-bend), 42 kıt’a ve 72 rûbai bulunmaktadır.

Leylâ ve Mecnûn: Türk edebiyatında Leylâ ile Mecnûn denildiğinde ilk akla gelen isim Fuzûlî’dir. Leylâ ve Mecnûn (y. 1535) mesnevisinin “Sebeb-i Nazm-ı Kitâb” kısmında Fuzûlî, eserini Bağdat’ın Kanuni tarafından fethi sırasında tanıştığı Osmanlı şairlerinin teşvikiyle yazdığını söyler. Leylâ ve Mecnûn, Bağdat ve Halep beylerbeyi olan Üveys Paşa’ya sunulmuştur.

Fuzûlî’nin bu eseri, Türk edebiyatında yazılan diğer mesnevilerden daha fazla ilgi görmüş, tanınmış, sevilmiş, yazma ve matbu olarak çoğaltılmış ve üzerinde çok sayıda çalışma yapılmıştır. Leylâ ile Mecnûn hikâyesi, Fuzûlî ile birlikte yerli hikâye özelliği kazanmış, Türk edebiyatının en lirik eserleri arasında yer almıştır.

Beng ü Bâde: Afyonla şarabın karşılaştırılarak şarabın üstün tutulduğu 444 beyitlik bu eser, Şah İsmail’e sunulmuştur. Eser münazara tarzında yazılmış alegorik bir mesnevidir. Dolayısıyla farklı yorumlara açıktır. Bazılarına göre eser, Osmanlı Padişahı II. Bayezid ile Şah İsmail arasındaki mücadeleyi sembolize etmektedir. Eserin Şah İsmail ile Müşâşâîlerden Ali b. Muhsin arasındaki mücadeleyi anlattığı da ileri sürülmüştür.

Hadîs-i Erbain Tercümesi: Molla Câmi'nin Hadis-i Erbaîn adlı eserinin Nevayî'nin kırk hadis çevirisinin verdiği ilhamla Türkçeye uyarlanmasıdır. Mensur bir mukaddime ile başlayan risalede hadisler kıtalar şeklinde çevrilmiştir.

Sohbetü'l-Esmâr: Fuzûlî'ye ait olduğu henüz kesinlik kazanmamış 200 beyitlik bir mesnevidir. Eserde bir bağda meyvelerin konuşmaları, kendilerini övmeleri ve tartışmaları anlatılarak insanların da gerçek değerlerini düşünmeden boş yere anlaşmazlıklara düştükleri alegorik bir şekilde ifade edilir.

Hadikatü's-Süedâ: Hüseyin Vâiz-i Kâşîfi'nin Ravzatü's-şühedâ adlı maktelinden uyarlanan eserde Hz. Hüseyin'in Kerbelâ'da şehid edilişi anlatılmaktadır. Arada bazı manzum parçaların da yer aldığı mensur bir eserdir. Buna rağmen Şîî ve Alevi-Bektaşî toplulukları arasında manzum eserler kadar itibar görmüştür. Klasik dönemin popüler kitaplarından.

Mektuplar: Fuzûlî'nin bugün elde bulunup yayımlanan mektuplarının sayısı beştir.

2-Farsça Eserleri

Fuzûlî, Farsça dîvân tertip etmiştir. Farsça eserleri arasında dîvânından başka Heft-câm (Sâkinâme), Sıhhat u Maraz (Hüsn ü Aşk) mesnevisi ve Rind ü Zahid adlı mensur eseri tanınmıştır.

Farsça Dîvân: Fuzûlî'nin Farsça Dîvânı hacim itibarıyla Türkçe Dîvânı'ndan büyüktür. Farsça Dîvân'da 49 kaside, 410 gazel, 3 musammat (1 terkeb-bend, 1 murabba, 1 müseddes), 46 kıt'a ve 105 rûbai vardır.

Heft-câm: Sâkinâme adıyla da tanınan bu mesnevi 327 beyitten ibarettir. Bu mesnevi, 38 beyitlik bir mukaddime ile yedi bölümden meydana gelmektedir. Tasavvufî mahiyetteki eserde musiki alet ve kavramları münazara kurgusu içerisinde konuşturulur.

Risâle-i Muamma: Fuzûlî'nin muamma ustası olduğu bilinmektedir.

Rind ü Zâhid: Zâhid bir baba ile rind oğlu arasındaki tartışmaları ihtiva eden bu mensur eserde rind şairin gönlünü, zâhid de düşüncesini temsil etmektedir.

Sıhhat u Maraz: Rûhnâme veya Hüsn ü Aşk olarak da bilinen eser Sühreverdi'nin Mûnisü'l-Uşşak'ından esinlenerek yazılmıştır. Tasavvufî ve alegorik mahiyetteki bu mensur eserde ruh ve beden ilişkisi sembolik olarak ele alınmaktadır. Kahramanları hüsn, aşk, ruh, kan, safra, balgam, sevdâ, mizaç, sıhhat, dimağ, maraz ve perhizdir. Eski tıp ilminin kavramlarına tasavvufî anlamlar yükleyerek dervişin fenafillaha erişebilmesi için neler yapması gerektiği anlatılır.

3-Arapça Eserleri

Arapça Dîvân tertip ettiği söylene de günümüze sadece on bir adet Arapça kasidesi ulaşmıştır. Bir de kelâm ilmiyle ilgili Matla'u'l-İtikâd fî Marifeti'l-Mebde ve'l-Me'âd adlı Arapça mensur bir eseri vardır.

HÂLETÎ (doğ.1570-öl.1631)³⁴

Azmîzâde diye anılan şairin asıl adı Mustafa, mahlası ise “Hâletî”dir. Şair 15 Şaban 977/23 Ocak 1570 tarihinde İstanbul’da doğdu.

Şiire çok genç yaşta başlamış olan Azmîzâde Hâletî, kısa sürede üne kavuşmuştur. Şaire, tezkiresinde Hâletî Çelebi olarak yer veren Kınalızâde Hasan Çelebi ve ondan naklen Beyânî, Hâletî'nin genç yaşına rağmen hayli olgun bir kişi olduğunu ve babası Pîr Mehmed Azmî Efendi gibi şiiirleriyle tanındığını kaydetmektedirler. Atâyî eserinde hocası Hâletî hakkında uzun ve övgü dolu cümleler kullandığı gibi, şairin çağdaşı olan Kafzâde Fâizî de tezkiresinde, Bâkî'den sonra en fazla Hâletî'den şiiir seçmiştir. Riyâzî eserinde, onu “melek sözlü ve kalemi inciler saçan” bir şair olarak nitelerken, ünlü tarihçi Naîmâ ise eserinde onun için “...şiiir ve düzyazı konusunda usta, aynı zamanda Anadolu şairlerinin üstadı” ifadesine yer vermektedir.

Hâletî, başta hükümdarlar olmak üzere devrin ileri gelenlerine sunduğu ve genellikle onlardan iltifat, itibar, ihsan vs. görürse şiiirinin daha da güzelleşeceğinden bahsettiği kasîdelerinde, içerik ve kullanılan dilin zenginliği bakımından gazellerine nazaran daha başarılı görünse de Nefî ile kıyaslandığında hayli sönük kalır ve genel

³⁴ “Bayram Ali Kaya, ‘Hâletî, Azmîzâde’, <http://www.turkedebiyatilisimleri-sozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=280>” kaynağından faydalanılmıştır.

hatlarıyla olağanüstülük göstermez. Bununla birlikte kasîdelerinin özellikle nesîb ve fahriye bölümlerinde başarılıdır. Hâletî'yi en hünerli ve erdemli şâirlere göre ikinci derecede bir şair sayan Muallim Nâci, onun her alanda güzel şiirler söylediği kanaatindedir. Nâci'nin Hâletî'yi genel hatlarıyla ikinci derecede bir şair sayan bu kanaati, bizim de katıldığımız yaygın bir görüş durumundadır.

Hâletî, beğendiği Türk şairleri arasında Nesîmî, Nevâyî ve Bâkî'yi anmış, hatta Nesîmî ve Bâkî için şiirler de yazmıştır. Şairin aynı zamanda yakın dostu olan Ganîzâde Nâdirî'nin Hâletî'nin, Hâletî'nin de Nâdirî'nin bazı şiirlerine nazîreler yazdığı bilinmektedir. Riyâzî de şairin bir gazeline nazîre yazmıştır. Yine şairin dîvânında Übeydî'ye yazdığı bir tahmisi ile Nev'î'nin bir matlainı alarak oluşturduğu müseddesi bulunmaktadır. 16. Yüzyılın ünlü şairlerinden Bağdatlı Rûhî'nin yanı sıra 17. yüzyıl şairlerinden Râmî Abdurrahman Çelebi (öl. 1049/1639-1640) de Hâletî medhinde bir kasîde yazmış ve şairi zamanının “Hüsrev-i Kemâl”i olarak göstermiştir.

Hâletî'nin eserleri şu şekilde sıralanabilir:

Dîvân, Rubâiyyât, Sâkinâme, Münşeât.

Hâletî'nin, büyük çoğunluğu edebî olmayan diğer eserleri arasında ise **Mîhr ü Müşterî Hâşiyesi, Dürer ve Gurer Hâşiyeleri, Menar Şerhi Hâşiyesi, Muğni'l-Lebîb Şerhi, Hidâye ve Miftah Şerhleri'ne Ta'likat'**ı ile tefsire dâir **Kelimât'**ı bulunmaktadır.

İLMÎ (doğ.?-öl.1612)³⁵

Bağdat'ta doğdu. Doğum tarihi hakkında bir bilgi bulunmamaktadır. Öğrenimini tamamladıktan sonra İstanbul'da gelerek Fatih Medresesi'nde müderrislik yaptı. Aynı zamanda dönemindeki devlet büyükleri ve ilim erbabına özel dersler verdi. Daha sonra Kahire'ye naib oldu. Buradan hacca gitti. Hac dönüşü Şam'da Mevlevî şeyhlerinden Dâlî Dede (öl. 1601)'ye mürit ve onun ölümü üzerine de şeyh oldu. Bu esnada Bağdatlı Rûhî, Derviş Samtî ve Derviş Ünsî gibi birçok şair

³⁵ “Yunus Kaplan, ‘İlmî, İlmî Dede’,
<http://www.turkedebiyatilisimleri-sozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2218>” kaynağından faydalanılmıştır.

İlmî'nin dairesine girerek ondan ders aldı. Şam ve Halep civarındaki Seyyid Nesîmî'nin yolundan giden Hurûfî şairler idam edilirken İlmî'nin himayesindeki şairler bu tehlikeden onun sayesinde kurtuldu. İlmî, 1020/1611-12 yılında Şam'da öldü. Şam'da, Dede Kartal'ın mezarı yanına gömüldü.

Eserleri:

1. Dîvân: Kaynakların mürettep olduğunu bildirdiği bu dîvân, şimdilik elde değildir.

2. Şerh-i Cezîre-i Mesnevî: Eser, Yûsuf-ı Sîne-çâk (öl.1546)'ın Mesnevî'den seçtiği 366 beytin yer aldığı Cezîre-i Mesnevî adlı eserinin ilk şerhlerinden biridir. İlmî Dede, şerhine Mesnevî'nin ilk on sekiz beytinin şerhi ile başlamıştır. Bütün bir şerh boyunca önce şerhini yapacağı beyti vermiş, daha sonra da söz konusu beytin tercümesini ve şerhini yapmıştır. Şerhte mutasavvıf kişiliğinin etkisiyle yer yer tasavvufî açıklamalarda da bulunmuştur. Şerh-i Cezîre-i Mesnevî'nin başta İstanbul kütüphaneleri olmak üzere birçok kütüphanede yazma nüshası bulunmaktadır.

3.Menâkıb-ı Hazret-i Mevlânâ: Eserde Mevlâna'nın menkıbelerini anlatılmıştır. Eserin bir yazma nüshası, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Revan Köşkü, nr. 458'de bulunmaktadır.

4. Futûhat ve Füsûs-ı Hikem Şerhi: İlmî Dede'nin Şeyh-i Ekber'in Futûhat ve Füsûs-ı Hikem adlı eserlerinin bir kısmına yaptığı şerhlerdir.

İyi bir âlim ve mutasavvıf olarak tanınan İlmî Dede, şair kimliğiyle de şöret bulmuştur. Arapça, Farsça ve Türkçe olmak üzere üç dilde şiirler yazmıştır.

KALENDER ÇELEBİ (doğ.?-öl.1591)³⁶

Doğum tarihi bilinmemekle beraber ölüm tarihi Mîlâdi 1591 olarak geçmektedir kayıtlarda. Kadı, Kalender, Kadı Kalender veya Kalender Çelebi gibi mahlaslarla şiir yazan şair Kalender Dîvâne olarak da tanınmaktadır. Doğum yeri Germiyan/Kütahya olan şairin asıl adı Kadı Kalender Çelebi'dir. Medrese öğrenimini

³⁶ "Engin Selçuk, 'Kadı, Kalender, Kadı Kalender, Kalender Çelebi, Kadı Kalender Çelebi', <http://www.turkedebiyatilisimleri-sozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5111> " kaynağından faydalanılmıştır.

Ebussuud Efendi'nin oğlu Mehmed Efendi'nin oğlu Abdülkerim Efendi'den tahsil ederek mülazım olmuştur. Kadılık görevlerinde bulunan Kadı Kalender Çelebi Bilecik kadısı iken tutulduğu akıl hastalığı nedeniyle görevinden ayrılarak inzivaya çekildiği esnada vefat etti ve Bursa Pınarbaşı'nda defnedildi.

Mahlasına uygun kalenderâne şiirler yazan şairin kaynaklarda muhtelif beyitlerine yer verilmekle birlikte herhangi bir eseri olduğuna dair bilgiye ulaşılamamıştır.

MAKÂLÎ (doğ.?-öl.1589)³⁷

16. asır dîvân şairleri arasında Makâlî mahlası kullanan iki şairden biridir. Asıl adı Mustafa olan şaire "Kör Makâlî" de denmiştir. Makâlî Mustafa Bey Aydın vilayetine bağlı Alaşehir kasabasıdır. Fakat Kınalızâde Hasan Çelebi Tezkiretü's-Şuarâ'da Güzelhisarlı olduğunu, Gelibolulu Âlî Kühü'l-Ahbâr'da ise onun Akşehirli olduğunu kaydeder. Kühü'l-Ahbâr'da Makâlî mahlasını kullanan iki şairin Âlî tarafından bir mecliste bir araya getirildiği, birinin okuduğu şiire diğerrinin sahip çıktığı anlatılır. Anadolu sancağında Turak Çelebi'nin bölüğünde günlük beş akçe maaşla görev yapmıştır. Şair şehzade için yazdığı şiirleri Turak Çelebi vasıtasıyla makama takdim etmiştir. Makâlî Mustafa Bey 997/1589 yılında vefat etmiştir. Kabri Edirne kapısı haricindedir.

Makâlî Mustafa Bey'in dîvân sahibi olduğu kaynaklarda belirtilir. Fakat bu bahsedilen dîvân henüz ele geçmemiştir. Kaynaklarda onun kasideciliğine dikkat çekilmektedir. Kanuni Sultan Süleyman ve Hoca Sadeddin Efendi onun kaside sunduğu kişiler arasındadır.

³⁷ "Fatih Koyuncu, 'Makâlî, Mustafa Bey', <http://www.turkedebiyat isimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=189>" kaynağından faydalanılmıştır.

MİSÂLÎ (doğ.?-öl.1608)³⁸

Asıl adı Hasan'dır. Edirneli'dir. Önceleri meslek sahibi biriyken ilim ve marifet sahibi bilginlerle bir arada bulunduktan sonra ilim tahsil etmeye yöneldi. Yetenekleri sayesinde kısa zamanda yaşlılarının arasından sıyrıldı. Bir süre muamma yazmayla uğraştı ve bu dalda da maharetiyle ün saldı. Adına yakışır, güzel ahlaklı, irfan sahibi ve benzeri olmayan bir şairdir. Gençliğinin ilk yıllarında dahi duyulmamış manalar bulmada mahirdir ve akıcı üslûbuyla devrinin şairleri arasında nadir kişilerdendir. Bulduğu yeni hayallerle yazdığı sağlam ve başarılı şiirlerinin herkesçe beğenildiği konusunda biyografik kaynaklar hemfikirdir. Aşık Çelebi, Misâlî için “Ümit edilir ki yakın zamanda gökyüzünün hilâli gibi parmakla gösterilen biri olsun” temennisinde bulunur ve onun şairliği hakkında “bu birkaç beyit ve matla o gökyüzünün güneşinin yaradılışından yükselmiş ve parlamıştır” şeklinde övgüde bulunur. Ahdî de şiirlerinde yer verdiği güzel manalar ve hayallerle ilgili Misâlî hakkında övgü dolu sözler sarfeder ve onun “bu” redifli gazeline kendisinin yazdığı nazireye tezkiresinde yer verir.

Bursalı Mehmed Tahir ölümüne yazılan “Hiç dehre Misâlî gelmeye hayfâ” mısraını kaydeder ve buradan hareketle ölüm tarihinin 1017/1608 olduğunu ve Yenikapı Mevlevihanesi güzergahında medfun olduğunu söyler.

NÂDİRÎ (doğ.1572-öl.1626)³⁹

Abdülganîzâde Mehmed Nâdir Efendi. Asıl adı Mehmed'dir. 980 /1572 yılında İstanbul'da doğdu. Nâdirî'nin ölüm tarihi kaynakların müştereken zikrettiği Cemâziye'l-âhir 1036 / 17.2.1626'dır.

Nâdirî, Arap ve Acem şâirleri yanında, dîvân şiirimizin klasikleri sayılan Ahmed Paşa, Necâtî, Nevâî, Fuzûlî, Zâtî, Bâkî gibi şâirlerden istifade etmiştir. Nefî ve Şeyhülislâm Yahya gibi usta şâirlerle çağdaş olan Nâdirî, Bâkî, Yahyâ, Nefî gibi bu büyük şâirlerin gölgesinde, ikinci planda kaldı. Bilgili ve kültürlü bir

³⁸ “Filiz Kılıç, ‘Misâlî, Hasan Çelebi’, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1558>” kaynağından faydalanılmıştır.

³⁹ “İsmail Hakkı Aksoyak, ‘Nâdirî, Abdülganîzâde Mehmed Nâdir Efendi’, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7146>” kaynağından faydalanılmıştır.

kimse olan Nâdirî'nin aynı zamanda geniş hayalli bir nazım üslûbuna sahip olduğunu söyleyebiliriz. Hayal dünyasının zenginliği itibarıyla dîvân şairlerimiz içinde hatırlanabilecek bir yer verilmesi gereken Nâdirî, bazı edebiyat tarihlerinde “hayalli bir nazım üslûbunu tercih edişiyse Yahya ve Riyazi ile birleşmiş Nefî yoluna doğru giden bir şâir” olarak tarif edilmektedir. Ancak onun imajları, önce duygulardan ziyâdemüşâhede ve zihne dayalı kompozisyonlar şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Eserlerinde duygudan çok düşünce hâkimdir. Lirik bir şâir olmadığı için de şiirlerinde pek fazla derinlik ve samimiyet göze çarpmamaktadır. En samimi ve duygulu şiirleri dinî şiirleri, özellikle mi'râciyeleridir.

Şiirlerinde maddi aşk yanında ilâhî aşktan, dünya sevgisi yanında âhiret hayatına ait korkulardan birlikte bahseden Nâdirî'yi mutasavvıf şâirler arasında sayamayız. Tasavvufu şiir için bir vasıta görmüştür. Pek fazla olmamakla beraber özellikle gazellerinde kullandığı tasavvufî kelime ve ıstılâhlar ardında da derin ve lirik bir söyleyiş mevcut değildir. Ancak dinî hayattan ve dinî kaynaklardan alınan unsurlar onun eserlerinde, çok defa dinî bir lirizme varacak ölçüde zengin ve renkli bir ifade tarzıyla yer almıştır.

Nâdirî'nin şiirleri şekil ve vezin bakımından da kusursuz sayılabilecek bir mükemmelliktedir. Kasidelerinde çoğunlukla bütün bölümler mevcuttur. Kimi def'anesib ve teşbib kısmı bulunmayan, doğrudan doğruya methiyeye başlanılan kasideleri vardır. Şâir kasidelerin giriş kısmında daha samimi ve başarılıdır. Şahsî olmayan umumî vasıflarla medhedilen kimseler, çoğunlukla Şehnâme kahramanları ve Çâryâr ile mukayese edilmekte, onlarla ilgili münasebetler içerisinde ele alınmaktadır. Nâdirî'nin ağır sayılabilecek bir dili vardır. Arapça daha ziyade Farsça kelimelerle yüklü bu dil nesirde çok daha ağırdır. Sık rastlanılan ikili üçlü tamlamalar yanında baştan sona tamlamalarla kurulu mısra'ları da görülmektedir. Kullandığı kelimeler dîvânşâirlerinin sözlüğünde mevcut kelimelerdir. Buna ilaveten bu sözlükte rastlanmayan veya az rastlanabilecek kelimeler de oldukça fazladır.

Eserleri ise şunlardır:

1. Divan: Eserin başında bulunan ağır ve secili bir dille kaleme alınmış dibaceden anlaşıldığına göre, Dîvân bizzat Nâdirî tarafından tertip edilmiştir.

2. Şehnâme : Şehnâme’de Osmanlı tarihinin kısa bir bölümü, I. Ahmed’in son zamanlarıyla II. Osman zamanında meydana gelen olaylar anlatılmıştır.

3. Münşeât: Ağır bir lisan ve san’atlı bir üslûpla kaleme alınmış Münşeât’ında çeşitli şahıslara hitâben yazılmış ve içerisinde Arapça, Farsça kıt’a nazm, mülemma şiirler de bulunan mensûr yazılar mevcuttur.

4. Kalemîyye Risalesi: Arapça olarak kaleme alınmış bu kısa risâle de bazı Dîvân nüshalarının arkasında mevcuttur.

5. Tefsîr-i Beyzavî-i Haşîye: Beyzâvî Abdullah b. Ömer (?-1286)’in Envârü’l Tenzil ve Esrârü’t-ta’vîl adlı tefsirinin müteddid şerhleri vardır.

NEF’Î (doğ.1572-öl.1635)⁴⁰

Asıl adı Ömer olan Nefî, Erzurum’un Hasankale (Pasinler) ilçesinde doğdu. Doğum tarihi kesin olarak bilinmese de 980/1572 yılında doğduğu tahmin edilmektedir. Üstün bir sanat gücüne sahip olan Nefî, sıradışı tavır ve davranışları, ölçüsüz söylemleri dolayısıyla sıkıntılı bir hayat sürmüştür; acı tecrübelerle rağmen çizgisini değiştirmemiş, sonunda dilinin kurbanı olmuştur. Nefî, Ocak 1635’te (Şaban 1044) Çavuşbaşı Boynueğri Mehmed Çavuş tarafından sarayın odunluğunda kementle boğdurulmuş, cesedi denize atılmıştır. Sert mizaçlı, bildiğini ifade etmekten çekinmeyen, mücadeleci bir kişiliğe sahip olan Nefî’nin bu hırçın ve kavgacı tavırları sanatına da aynen yansımıştır. Bunda bir bey soyundan gelmiş olmasının, yetişme tarzının ve devrin hadiselerinin etkili olduğu düşünülebilir. Nefî’nin yaşadığı yüzyıl, Türk şiirinin her yönüyle mükemmel bir görünüm kazanmış olduğu bir dönemdir. O kendinden emin bir edayla kasidelerinde bu gerçeği haykırmış, İranlı şairlere meydan okumuştur. Nefî, klâsik Türk edebiyatında kaside ustası olarak şöhret bulmuştur. Kendi döneminden itibaren kaleme alınan edebiyat tarihlerinin tamamı bu hususta aynı görüştedir. Muhtevaya uygun olarak seçilmiş Arapça ve özellikle Farsça kelimeler ve terkiplerin oluşturduğu musiki ve güçlü dil, onun özgün üslubunu oluşturur. Söz oyunlarına

⁴⁰ “Bahir Selçuk, ‘Nefî, Ömer Efendi’,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=911> ” kaynağından faydalanılmıştır.

başvurmadan açık bir biçimde düşüncelerini ifade eder. Kasidelerde özellikle methiye ve fahriye bölümlerinde güçlü bir ses ve mübalağaya dayalı ince hayallerle dikkat çeker. Çarpıcı bir etki bırakan bu iki hususu mükemmel bir biçimde sentezleyen şair, “övgü, övünme, yergi”de zirveye oturur. Şiirin muhtevasına uygun olarak seçilen kelime kadrosu, ses ve söz tekrarları; kafiye ve redif gibi ritmik unsurlarla güçlü bir söyleyiş sergiler, mükemmel tasvirler yapar. Ölüm-kalım mücadelesinin verildiği savaş sahnelerini işitsel ve görsel öğelerle âdetâ yeniden yaşatır. Kasidelerdeki dışa dönük bu yüksek ve tok ses, gazellerde nispeten yumuşak bir hâle bürünür.

Övgü, övünme ve yergide sınır tanımayan şair; övdüğünü göklere çıkaran, yerdiğini yerin dibine sokan, rakip tanımayan bir tavır sergiler. Övdüğü kişinin ardından sözü çoğu kez kendisine getiren şair, böyle bir şiiri ancak kendisinin söyleyebileceğini, kendisinin de söz sultanı olduğunu ifade eder. Hayatı bir mücadele, savaş meydanı olarak tasvir eden Nef’î, bu meydanda en güçlü silahşorun, pehlivanın kendisi olduğunu söyler, hasımlarına meydan okur. “Ben” zamirini sıkça yineleyen, kelimelere hayat verdiğini söyleyen şair, kendisinden son derece emindir; bu yüzden daha çarpışma başlamadan kendisini galip ilan eder. Sözü en güçlü silah kabul eden şair, söz ile savaş ve savaş aletleri arasında renkli ve güçlü bağlantılar kurar, etkili söz söylemeyle savaş meydanındaki mücadeleyle bir tutar.

Klâsik Türk şiirinin en güçlü seslerinden biri olan Nef’î, özgün dil ve üslubu ile kaside sahasında çığır açmış, yaşadığı dönemden itibaren takip edilmiş, üslubu ve sanatı hep takdir edilmiştir. Güftî, Fehîm-i Kadîm, Nedîm, Şeyh Gâlib, İzzet Molla; Ziya Paşa, Namık Kemal, Tevfik Fikret gibi şairler ondan övgüyle bahsetmişlerdir.

Nef’î’nin biri Türkçe, biri Farsça iki dîvânı ve hicivlerini içeren Sihâm-ı Kazâ’sı vardır. Farsça Dîvân’da yer alan Tuhfetü’l-Uşşâk, bazı kaynaklarda müstakil bir eser olarak gösterilir.

NEV'Î (doğ.1534-öl.1599)⁴¹

Asıl adı Yahyâ'dır. Şiirlerinde Nev'î mahlasını kullanmıştır. 940/1533-34 yılında Malkara'da doğan Nev'î'nin babası, Ankara'dan gelip Malkara'ya yerleşen Nasuh Halîfe'nin oğlu Pîr Ali, annesi, "Muammediye" yazarı Yazıcıoğlu Mehmed'in soyundan gelen bir hanımdır. Nev'î, 30 Zilkaade 1007/24 Haziran 1599 tarihinde vefat etmiştir.

Nev'î'nin ilim ve fazilet sahibi bir şair olduğu konusunda kaynaklarda fikir birliği vardır. Kaynakların verdiği bilgiye göre Nev'î, rind edalı, derviş-meşreb, tasavvufa, zühd ve takvâya meyilli bir kişidir. Küçük yaşta babasının yönlendirmesiyle zikre başlayan Nev'î, önce Sarhoş Bali Efendi'ye intisab etmiş, daha sonra Kurt Mehmed Efendi'ye mürid olmuş, daha sonra da Şeyh Şâban Efendi'den feyzalmıştır. Şiirlerinde aldığı tasavvuf terbiyesinin izleri görülen Nev'î, Arapça, Farça ve Türkçeye hâkim, atasözleri ve deyimler ile aruz vezni şiiirlerinde ustalıkla kullanan bir şairdir. Kendisinin ifadesine göre onun sözleri "âşıkâne" dir ve "akıcı şiirleri, öldükten sonra bile dillerde ırmaklar gibi söylenecek" tir. Bu ifadelerden de anlaşılacağı gibi Nev'î sanat gösterme endişesi taşımayan bir şairdir; ancak bu tespit, Nev'î'nin edebî sanatları ihmal ettiği anlamına gelmez. Şiirlerinde edebî sanatları da başarıyla kullanan şairimizin bu başarısında Arapça, Farsça ve Türkçeye olan hakimiyeti ve küçük yaşta öğrenip hazmettiği tasavvuf bilgilerinin yanında Allah vergisi olan şairlik gücünün önemli bir yeri vardır. Hem beşerî aşkı hem de ilâhî aşkı başarıyla terennüm eden Nev'î, mutasavvıf bir şair değildir. O, tasavvufun anlama kattığı ifade zenginliğinden yararlanmayı iyi bilen ender şairlerimizden biridir. Nev'î'nin şiirlerinde, dünyadan elini eteğini çektiğine dair bir ifadelere rastlanmaz, hatta o "Pîr olmak civan seyrine mâni değildir" diyecek kadar gerçek hayata ve hayatın gerçeklerine bağlı bir şairdir. Özellikle gazellerinde ve musammatlarında sade bir dil ve külfetsiz, akıcı bir söyleyiş göze çarpar. Kasidelerinin nesib bölümleri renkli hayal ve benzetmelerle örülmüştür. Şehzâde Mehmed'in sünnet düğünü için yazdığı "Suriyye"si çok meşhurdur. Nev'î, dil ve konu çeşitliliği gösteren eserleriyle âlim-şâir vasıflandırmasını fazlasıyla hak eden

⁴¹ "Mustafa Nejat Sefercioğlu, 'Nev'î, Yahyâ', <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3071> " kaynağından faydalanılmıştır.

şairlerimizden biridir ve Dîvân şiirimizin zirveye ulaştığı, örnek olarak aldığı İran şiirinin etkilerinden kurtularak kendi benliğine kavuştuğu XVI. yüzyılın, asla ihmal edilmemesi gereken, önemli şahsiyetlerindendir. Âdet olmadığı halde Sultan III. Murad'ın Nev'i'yi ayakta karşılaması, şehzadelerine hoca tayin etmesi ve zaman zaman onun derslerine katılmaktan hoşlanması da şairimizin bilginliğinin, saygınlığının ve değerinin bir göstergesi sayılabilir.

Nev'îzâde Atâî, babasının değişik konularda yazılmış manzum ve mensur otuzdan fazla eserinin bulunduğunu kaydederse de, bu eserlerden bir kısmı henüz elimize geçmemiştir.

Dîvân'ında 6 tanesi ıydiyye olmak üzere 58 kaside, bir tarih, 1 küçük mesnevi, 4 terkiibend, 4 terciibend, 1 müsemmen, 1 tesdis, 2 tahmis, 1 muhammes, 4 murabba, 559 gazel, 82 mukatta', 11 rubâî ve 17 müfret yer almıştır. 2 kaside, 1 tahmis ve 2 gazel Farsçadır.

Tercüme-i Hadîs-i Erbaîn, Nev'î'nin 977/1569 yılında, Gelibolu'da Mesih Paşa müderrisi iken, yazdığı kırk hadis tercümesidir.

Hasb-i Hâl, tasavufî aşkı konu alan 800 beyit civarında bir mesnevidir.

Bu manzum eserlerden başka kaynaklarda Nev'î'nin **Gevher-i Râz**, **Leylâ vü Mecnûn**, **Tercüme-i Kısâ-i Mûsâ ve Hızır**, **Münâzara-i Tûtî bâ Zâgadlı** mesnevîlerinden söz edilmekteyse de bu eserler henüz elimize geçmemiştir. Nev'î'nin elimizde olan mensur eserleri ise **Keşfü'l-hicâb min vecdi'l-kitâb**, **Netâyicü'l-fünûn ve mehâsinü'l-mütûn**, **Nevâ-yı uşşâk**, **Faslun fî fazîleti'l-ışk**, **Fezâilü'l-vüzerâ ve hasâilü'l-ümerâ**, **Risâle-i şikâyet-i rûzigâr**, **Sinan Paşa'ya mektup**, **Tercüme-i münşeât-ı Hâce-i Cihân**'dır.

RAHMÎ (doğ.?-öl.1567)⁴²

Asıl adı Pîr Muhammed/Mehmed olan şair, kaynaklarda Rahmî, Bursalı Rahmî, Rahmî Çelebi olarak anılmaktadır. Bütün kaynaklar Rahmî'nin adı ve Bursalı olduğu konusunda birleşmektedirler. Rahmî, Bursa'da doğmuş, fakat burada fazla

⁴² "Mustafa Erdoğan, 'Rahmî, Bursalı Pîr Mehmed', <http://www.turkedebiyatilisimleri-sozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=315>" kaynağından faydalanılmıştır.

kalmamış, küçük yaşlarda İstanbul'a gelmiştir. Doğum tarihi konusunda ise elde doğrudan bir bilgi bulunmamaktadır.

Rahmî, gençliğinde güzelliği ve renkli, güzel giyinmesiyle de meşhur olmuştur. Rahmî'yi yakından tanıyan Âşık Çelebi; onun iyi ahlaklı, kimseyi incitmeyen bir insan olduğunu söylemektedir. Bunların ötesinde Rahmî'nin Dîvân'ındaki şiirlerine dayanarak onun âşık tabiatlı, mütevazı, müstağni, mütevekkil, riyâyı sevmeyen, yalnız, garip, biraz derbeder ve rint bir şahıs olduğu söylenebilir.

XVI. yüzyılın renkli simalarından olan Rahmî'nin mevcut bilgilere göre dört adet manzûm eseri bulunmaktadır. Bunlardan ilki **Dîvân**'dır. Kısmen dağınık vaziyette ve bazı kısımları makaleler halinde neşredilmiş olan Dîvân, orta hacimli bir eserdir. Dîvân'da; 13 kaside, 3 kıt'a, 1 on beşli musammat, 1 on dördlü musammat, 1 terkîb-bent, 1 müsemmen, 4 müseddes, 7 tesdîs, 2 muhammes, 16 tahmîs, 1 murabba, 232 gazel, 1 rubai, 8 matla, 4 müfret bulunmaktadır.

Diğer bir eseri **Gül-i Sad-Berg**'dir. Bu eser; hem ünlü mesnevî yazarı Nizâmî'nin Mahzenü'l-Esrâr isimli mesnevîsine nazire, hem de Molla Câmî'nin Tuhfetü'l-Ahrâr mesnevîsinin etkisi altında yazılmış dinî, tasavvufî ve ahlakî bir mesnevîdir.

Rahmî'nin üçüncü eseri, İranlı şair Hilâlî'nin aynı isimli eserinden tercüme yoluyla yazdığı bir aşk mesnevîsi olan **Şâh u Gedâ**'dır.

Rahmî'nin dördüncü eseri **Yenişehir Şehrengizi**'dir.

Rahmî'nin yaşadığı devirden itibaren bütün kaynakların onun şiiri ve şairliğini övme konusunda adeta yarıştıkları görülmektedir.

Rahmî, bir kelâmda bulunması gereken vasıfları beyân, fesâhat ve belagat olarak saymaktadır. O hem sözün hem de anlamın başarılı şekilde kullanılması gerektiğine inanmaktadır. Rahmî'ye göre gazelin asıl konusu sevgilinin güzellikleridir. Rahmî, papağanı manasını bilmediği güzel sözleri tekrar etmekle itham ederken de şiirde anlamın önemine vurgu yapmaktadır. Rahmî'ye göre, güzel ve gösterişli sözler söylemek gerçi insana çok şeref verir. Ancak ihtiyaç miktarınca

söyleyip sonra susmak daha akıllıcadır. Yani şair bir nevi az ama öz söylemek taraftarıdır denilebilir.

Rahmî'nin şiirlerinin en başta gelen özelliği hem edâ hem de muhteva olarak âşıkâne olmasıdır. Rahmî'nin gazellerinin çok büyük bir kısmında aşk konusu işlenmiştir. Bu aşkın kimi zaman beşerî, kimi zaman platonik, ama daha çok da İlahî olduğunu söylemek mümkündür. Rahmî'nin şiirlerinin konusu umûmiyetle aşk, aşk yüzünden çekilen sıkıntılar, ayrılık, hasret, sevgili ve sevgilinin dudağı, yanağı gibi güzellik unsurlarıdır.

Rahmî, bir anlamda şiir vadisinde üstad olarak tanıdığı Hayâlî gibi, şiirde hayâl unsuruna çok önem vermiş ve bu unsuru çok yoğun bir şekilde kullanmıştır. Rahmî'nin ayrıca tasvir unsurunu da önemsemiştir görülmektedir. Rahmî'nin hayallerinin ve tasvirlerinin oldukça zengin, renkli ve canlı olduğunu söylemek mümkündür.

Rahmî'nin şiirlerinin çok önemli özelliklerinden biri de sanatkârâne oluşudur. Her ne kadar doğuştan bir yeteneğe sahip olsa da Rahmî şiirlerini büyük bir titizlikle işlemiştir. Söz sanatlarını da yer yer kullanmakla birlikte, Rahmî'nin umûmiyetle anlam sanatlarını kullandığı görülmektedir. Rahmî'nin en fazla kullandığı sanatın teşbih olduğu rahatlıkla söylenebilir. Bunun yanında sırasıyla leff ü neşr, teşhis, hüsn-i ta'lil, telmih ve tenasüp de onun sık kullandığı sanatlardandır. Rahmî, klasik divan şiiri kültürünü ve teşbihlerini çok iyi derecede bilmekte ve başarılı bir şekilde kullanmaktadır.

RÛHÎ (doğ.1534-öl.1606)⁴³

Rûhî, Bağdat'ta 941/1534-1535'te dünyaya geldi. Adı Osman, mahlası Rûhî'dir. Bağdat'ta doğup büyüdüğü için Rûhî-i Bağdâdî (Bağdatlı Rûhî) diye tanındı. Doğumu, Osmanlı Sultanı Kanunî (1520-1566)'nin 940/1533-1534 yılında Bağdat'ı fethinden hemen sonraya rastlar. Rûhî'nin babası, Bağdat'ın fethi sırasında Beğlerbeği Ayas Paşa ile beraber Bağdat'a gelerek oraya yerleşen Türklerdendir.

⁴³ "Nihat Öztoprak, 'Rûhî, Bağdatlı', <http://www.turkedebiyat isimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2428>" kaynağından faydalanılmıştır.

Rûhî'nin eğitimi hakkında fazla bilgi yoktur. Eğitimi Bağdat ve civarında tamamladığı tahmin edilmekle beraber nerelerde ve kimlerden dersler aldığı bilinmez. Ancak daha sonra Bağdat'tan ayrılmış ve birçok paşanın maiyetinde çalışmıştır. Kaynaklar onun seyahate düşkün olduğunu, farklı yerleri görmekten büyük zevk aldığını ve bu yüzden Necef, Kerbela gibi Bağdat yakınlarından başka Şam, Erzurum, Hicaz hatta İstanbul ve Konya'da bulunduğunu bildirmektedirler.

Kanunî (1520-1566)'nin padişahlığı döneminde dünyaya gelen, gençlik ve tahsil devri Kanunî dönemine tesadüf eden Rûhî, onun ile birlikte Sultan II. Selim (1566-1574), Sultan III. Murad (1574-1595), Sultan III. Mehmed (1595-1603) olmak üzere dört padişah devrini idrak etmiş ve Sultan I. Ahmed (1603-1617) zamanında 1014/1605-1606'da Şam'da ölmüştür.

Bağdatlı Rûhî; Zâtî (öl. 1547) ve Muhibbî (öl. 1566) gibi klâsik Türk edebiyatının en çok gazel yazan şairlerindendir. Dîvânında yer alan 1115 gazeliyle onu gazel şairi olarak nitelendirmek mümkündür. Gazellerinde lirik bir söyleyiş tarzı ve rintçe bir eda vardır. Bu özellik elbette gazel nazım türünün birinci plânda âşıkane olması, içkiden, sevgiliden, ayrılık ve vuslattan bahsetmesi vb. sebeplerden kaynaklanıyor olmalıdır. Bununla birlikte mahlasından da anlaşıldığı gibi onun iç dünyası ile ilgili olduğunu da belirtmek gerekir. Rûhî bir beytinde “Gam yimem kadh-i adûdan ki benem ey Rûhî / Bildürür rûtbemi erbâb-ı kemâle gazelüm” dediği gibi zaman zaman kendi şiirlerinden söz ederken gazellerine farklı bir güven duyduğunu açığa vurur.

Fuzûlî (öl. 1556)'nin Şikâyetname olarak tanınan mektubunda dile getirdiği aksaklıkları Rûhî, gazel formunun elverdiği ölçüde işler ve özellikle “eksilmede” redifli gazelinde, artık yok olmaya yüz tutmuş değerlerin ardından duyduğu acıyı dile getirerek çağının tanığı olduğunu gösterir. Rûhî, sosyal hayata ve hadiselerle duyarlı bir divan şairidir. Belki de bu yüzden şiirlerinde söz ve mana oyunlarına fazla yer vermez ve yine bu yüzden şiirlerine akıcılık ve sadelik hâkimdir. Dîvânı'nda konuşma dili ile söylenmiş sade örnekler çoktur.

Rûhî, asıl şöhretini terkeb-bendiyle yapmıştır. Her bendi sekiz beyitten oluşan 17 bendlik terkeb-bendi yazıldığı dönemden Ziya Paşa (öl. 1880)'ya kadar her devirde okunmuş, sevilmiş ve bu terkeb-bende birçok nazire yazılmıştır. Hiciv

türünün şaheserlerinden biri kabul edilen bu eseri ona, edebiyat tarihinde mümtaz bir yer edinmesini sağlamıştır. Bu manzumede insanın yapısı, sosyal hayatın insan üzerindeki etkisi, sosyal dengesizlikler; toplumda çıkarıcı, şahsiyetsiz kişilerin durumu, adaletsizlik vb. konular tasvir, tenkit ve hicv edilmiştir. Terkib-bende, yazıldığından itibaren birçok şair tarafından nazire yazılmıştır. Cevrî (öl. 1654), Arpaeminizâde Mustafa Sâmi (öl. 1734), Levhî (öl.1751), Kabûlî-i Edirnevî (öl. 1829), Leylâ Hanım (öl. 1848), Ziya Paşa (öl. 1880), Naci (öl. 1893), Fehim, Abdî, Kandiyeli Ali Râşid Efendi, Ayetullâh ve Receb Vahyî'nin nazireleri bunlardan bilinenlerdir. En meşhuru ise Ziya Paşa tarafından 1870'te yazılan naziredir. Ziya Paşa'nın naziresi, nazirecilik geleneğinin en başarılı örneklerinden biridir denilebilir. Namık Kemal (öl. 1888), Ziya Paşa'ya bu şiirinden dolayı "Terkîb ile şi'ri etdin ihyâ" der.

Rûhî, yer yer beyitlerinde şairlik gücünden, dönemindeki şairlerin cahilliklerinden, kabiliyetsizliklerinden söz eder. Bu beyitlerinde o, şiir ve şairden ne anladığını ortaya koymaktadır. Ona göre, birkaç beyit yazmakla şair olunmaz. Şair olabilmek için çok sayıda başarılı şiire sahip olmak gerekir. Başarılı şiir ise hoş ve güzel edalı, kelimeleri iyi seçilmiş, ruhu olan şiirdir. Beyitlerinde "Bir iki beyt-i mevzûn dimeğe herkes de kâdirdür / Hüner Rûhî gibi rengîn-edâya sâhib olmakdur", "Şâir oldur ki söze rûh vire Rûhî-vâr / Lebi vasfın idicek sen büt-i şîrîn-sühanun" diyerek bu hususlara dikkat çeker.

Netice olarak Rûhî'nin şiirleri, daha çok âşıkane ve rindane görünmekle beraber fikrî ve sosyal konulu olanları da az değildir. Dili gayet sade ve akıcı olup çağdaşı diğer bazı şairlere göre tamlamalar ve yabancı kelimeler sayıca azdır denebilir. Söz ve mana sanatlarına fazla itibar etmeyen Rûhî, akıcı bir üslup yakalama gayretinde olmuş ve içinden geldiği gibi söylemiştir. Mevlânâ (öl. 1273), Fuzûlî (öl. 1556), Bâkî (öl. 1600) gibi şairlerden tabii olarak etkilenmiş, beğendiği şiirlere nazireler yazmıştır. Çok sayıda gazeli olmakla övünmüş olmasına rağmen gazelleriyle fazla ilgi uyandıramamıştır. O, asıl şöhretini terkib-bendi ile yapmış ve yazdığı tarihten günümüze kadar sürekli ve derin bir tesir uyandırarak Türk edebiyatı tarihi içindeki yerini de bu hoş edalı, sosyal muhtevalı, hiciv türünden manzumesi ile almıştır.

Rûhî'nin bilenen tek eseri **Türkçe Dîvân**'ıdır. Kütüphanelerde yazma nüshaları mevcut olan eserin Arap harfli ilk baskısı 1287'de İstanbul'da yapılmıştır. Eserin edisyon kritikli neşrini Rûhî Dîvânı, divan tertip usullerine uygun olarak hazırlanmış mürettep bir dîvândır. İçinde ikisi manzum mektup olmak üzere 40 kaside, 6 mersiye, 1 terhib-bend, 1 terci'-bend, 3 muaşşer (onlu), 2 müsemmen (sekizli), 7 müseddess (altılı), 1 muhammes (beşli), 94 tarih, 2 murabba', 1 muamma, 8 gazel tahmisi, 1115 gazel, 28 rubâî, 26 kıt'a ve nazım şekli belirlenememiş birkaç manzume vardır.

SÂ'ATÎ (doğ.? - öl.?)⁴⁴

Asıl adı Mehmed'dir. Memleketi bazı kaynaklarda Bolvadin ve Serez olarak, bazılarında da Anadolu ve Germiyan gibi daha genel coğrafyalar olarak gösterilmektedir. Latîfî, şairi “geniş-meşrepli, Şia-mezhepli bir rind” olarak tanımlamaktadır. Şehir şehir vaaz vermekte olan şairin hayatı devlet ve ikbalden uzak, sıkıntı içinde geçmiştir. Ölümü hakkında kaynaklarda bilgi bulunmamaktadır. Latîfî tefsir ve hadiste derin bilgisi olan şairin manzum ve mensur Farsça ve muammâ ile ilgili bazı eserleri olduğunu yazmaktadır. Latîfî, şairin vaaz vererek gezdiği beldelerde başından geçen ibret verici veya dikkat çekici olaylara yer verirken Kastamonu'da başından geçen bir kıssayı da nakleder. Âşık Çelebi'nin Sâatî hakkındaki kanaatleri oldukça menfidir. “Kallâş, evbâş” gibi sıfatlarla andığı şair için “etkiyâ sûretinde eşkiyâdan idi” (takva sahibi kimse görünürdü ama çapulculardanı.) Yine Âşık Çelebi, bazen Kerbelâ asitanesinde, bazen Hacı Bektaş Dergâhı'nda, bazen Seyyid Gazi Ocağı'nda görünen Sâatî'nin buralarda “ışık” olamadığını ve bu makamları pislediğini yazar.

Eserleri: Molla Firâkî'yi hicveden ve bahr-i hafifte yazılmış Âşık Çelebi ve Hasan Çelebi'ye göre iki bin, Beyânî'ye göre bin beyitlik bir mesnevisi vardır. Âşık Çelebi eserleri arasında buna ilaveten eserleri arasında halk arasında Şengül-nâme denilen Şuhûdî Hoca Ebü'l-Ubeyd Vâhidü'l-'ayn Kıssası, Sarı Cuhûd Kızıl Papas Akça Hoca Mankır Ağa Destânı ile hakimleri ve onların kararlarını zemmeden bir

⁴⁴ “Mehmet Fatih Köksal, ‘Sâatî’,
<http://www.turkedebiyatilisimleri-sozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=338>” kaynağından faydalanılmıştır.

eseri olduğunu kaydetmektedir. Şairin, Edirneli Nazmî'nin Mecma'u'n-Nezâ'ir'inde iki, Pervâne Bey Mecmuası'nda üç adet şiiri yer almaktadır.

SİRRÎ (doğ.? - öl.1582)⁴⁵

Vardar Yenicesi'nde doğdu. Asıl adı İsa'dır. Eğitimini tamamlayarak Şâh Efendi'den mülazım oldu. Rumeli'nin kenar şehirlerinde müderrislik yaptıktan sonra kadı oldu. Gelibolulu Âlî, 993/1585 yılında Erzurum'a defterdar olarak görevlendirildiğinde Sırrî'yi de üç yüz akçeyle Trabzon'da kadı bulduğunu söyler. Âlî'nin bu ifadesinden Sırrî'nin, 993/1585 yılından sonra öldüğü anlaşılmaktadır. Mehmed Süreyyâ ve Riyâzî ise şairin ölüm tarihini 990/1582 olarak verir.

Kaynaklarda herhangi bir eserinin olup olmadığı hakkında bilgi verilmeyen Sırrî, tezkireciler tarafından övülen bir şairdir. Sırrî ile birlikte ilim tahsili yaptığını ve birlikte beğenilen şiirler yazdıklarını söyleyen Gelibolulu Âlî, yine bir mecliste Sırrî, Bâkî, Rûhî ve Rümûzî ile aralarında geçen bir latifeyi anlatır. Bu latifeden hareketle Sırrî'nin yaşadığı dönemdeki şairlerle görüşüp bir araya geldiği anlaşılmaktadır. Sohbetinin nazmına galip geldiğini söyleyen Ahdî ise Sırrî'nin şiirlerinin nefis, sözlerinin selis ve parlak olduğunu belirtir. Hasan Çelebi de babacan ve hâl-engîz şiirlerinin olduğunu ifade eder.

ULVÎ (doğ.? – öl.1585)⁴⁶

Asıl adı Mehmed'dir, Terzi-zâde lakabıyla tanınır. Doğum tarihi bilinmemektedir. İstanbulludur ve danişmend zümresindendir. 993/1585'te İstanbul'da ölmüştür.

Ulvî'nin en önemli eseri **Dîvân**'ıdır. Eksik ve düzensiz olmakla birlikte bugün yurt içi ve yurt dışı kütüphanelerinde divanın nüshaları bulunmaktadır. Ayrıca pek çok mecmuada şiirlerine rastlanır.

⁴⁵ “Yunus Kaplan, ‘Sırrî, İsa Sırrî Efendi’, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1364>” kaynağından faydalanılmıştır.

⁴⁶ “Esma Şahin, ‘Ulvî, Terzi-zâde Mehmed Ulvî Çelebi’, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3891>” kaynağından faydalanılmıştır.

Terzi-zâde Ulvî döneminin renkli söyleyişe sahip kabiliyetli şairlerindendir. Şiirleri akıcı bir edaya ve dokunaklı bir manaya sahiptir. İham ve tevriye sanatlarıyla söyleyişine güç kazandırmıştır. Ahdî onun atasözlerini kullanması bakımından Necâtî'nin, işlediği mazmunlar bakımından ise Zâtî'nin takipçisi olduğunu ve tarz bakımından Hayâlî'yi andırdığını ifade eder. Gelibolulu Âlî ise İshak Çelebi'nin yolunu takip ederek sade ve âşıkâne şiirler yazdığını söyler. Bâkî ile olan etkileşimleri ise birbirlerine yazdıkları nazirelerden anlaşılmaktadır. Özellikle gazel ve kasidelerinde başarılı olan şairin gazelleri orijinal hayal ve mazmunlarla dolu, kasideleri ise farklı ve kendine özgüdür. Bazı kasidelerinde kendi icat ettiği bir söyleyiş tarzı yakalamıştır. Her mısraında bahar ve hazan kelimelerinin geçtiği ve 987/1579'da çıkan büyük yangında kendi evinin de yanması üzerine her mısraında ateş ve suyu kullanarak yazdığı kasideleriyle Selman-ı Sâvecî'ye karşılık olarak yazmış olduğu çâr-ender-çâr kasidesi buna örnektir. Turak Çelebi'nin ölümüne Eyleye Hak ana cennâtı turak şeklinde düşürdüğü tarih de meşhurdur.

VEYSÎ (doğ.1561-öl.1628)⁴⁷

Alaşehir'de doğan Veysî'nin asıl adı Üveys olup kaynaklarda Üveys Çelebi ve Üveys b. Mehmed diye geçer. Alaşehirli şair Makâlî Mustafa Bey (öl.997/1589)'in kız kardeşinin oğludur.

Eserleri:

1. Dürretü't-tâc Fî-sîreti Sâhibi'l-mi'râc: Yazarın en ünlü eseri olup daha çok Siyer-i Veysî adıyla bilinmektedir. Müzeyyen nesir ile kaleme alınmış olup, şiirsel dili, canlı tasvirleri ve özgün üslubuyla bir çığır açmıştır.

2. Hâb-nâme: Rüyâ-nâme ya da Vâkı'a-nâme adlarıyla da bilinen eser, Nev'î-zâde Atâyî'nin anlatımına göre, "hikâyenin en güzeli, en yalan olanıdır" latifesiyle, Sadrazam Nasuh Paşa (5 Ağustos 1611 - 17 Ekim 1614 tarihleri arasında sadrazamlık yapmıştır)'ya sunulur.

⁴⁷ "Süleyman Çaldak, 'Veysî, Üveys Çelebi, Üveys b. Mehmed', <http://www.turkedebiyat isimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2843> " kaynağından faydalanılmıştır.

3. Münşe'ât: Veysî'nin çeşitli vesilelerle dostlarına ve devlet büyüklerine, onların da kendisine yazdığı mektupları içeren bir eserdir.

4. Fütûh-ı Mısır: Yazarın, Mısır'da kadı iken 1000/1591-92 yılında yazdığı ve Okçu-zâde Mehmed Paşa'ya gönderdiği bu eser, Amr b. Âs'ın Mısır fethini anlatmaktadır.

5. Meraca'l-bahreyn Fî-ecvibe 'Alâ-i'tirâzâtî'l-Cevherî: Kâmûsu'l-muhît yazarı Firûzâbâdî (öl.1414)'nin, es-Sihâh fî'l-luğa'nın müellifi Ebû Nasr İsmâil b. Hammâd el-Cevherî (öl.1010)'ye getirdiği eleştirilere verilen cevaplardan ibarettir.

6. Düstûru'l-amel Fî-mübâhâtî'l-ibâdât: Dinî konuları ve menkıbeleri ihtiva eden eserde imanın beş esası mukayese edilir ve kelime-i şahadet olan "lâ ilâhe illa'llah" hepsine tercih edilir.

7. Gurretü'l-'asr Fî-tefsîri Sûreti'l-'asr: Asr suresinin tefsirinden ibarettir

8. Hediyyetü'l-muhlisîn ve Tezkiretü'l-muhbitîn: Bazı kaynaklar, akaid ve ahlâka dair bu eserin Veysî'ye ait olduğunu bildirmektedir.

9. Dîvân: Veysî'nin dîvân'ında, iki na't, yirmi altı kaside, iki terkiib-i bend, bir terci-i bend, bir tesdis, beş tahmis, altmış altı gazel, yirmi beş beyit, yedi kıta bulunmaktadır.

10. Hicviyye: Başında "Manzûme-i Veysî Çelebi ez-zebân-ı Lokmân-ı şehnâme-gûy" kaydı bulunan ve mesnevi nazım şekliyle yazılmış otuz iki beyitlik Farsça bir manzumedir.

Veysî, şiiirlerinden çok mensur eserleriyle bilinmektedir. Belagat kitaplarında "üslûb-ı müzeyyen" diye tanımlanan sanatlı nesrin en güzel örneklerini ortaya koyan Veysî, aynı zamanda, duygu ve düşüncüyü estetik bir dil ile ortaya koymadaki başarısıyla bu sahanın en büyük ustası kabul edilen Nergisî'ye de model olmuştur. Hatta nesrinin daha sade olması bakımından Veysî'yi, Nergisî'den üstün gören eleştirmenler de bulunmaktadır. Veysî'nin, Arapça-Farsça kökenli kelimeleri büyük bir vukufiyetle kullandığı; Türkçe sözdizimi bakımından çeşitlilik arz eden sağlam cümlelerle nesrini kurduğu görülmektedir. Sözdizimi açısından birleşik, bağlı ve sıralı yapılarıyla genişleyen; teşbih, istiare vb edebî sanatlarla derinleşen; cinas ve

secilerin sağladığı ahenk ile alımlı bir hal alan cümleleriyle, o, döneminde ve daha sonraki dönemlerde en çok okunan ve örnek alınan bir yazar olmuştur.

Veysî, daha çok bir münşî ve nâsir olarak tanınmıştır, ancak o, aynı zamanda bütün şuara tezkirelerinde kendisine yer bulabilecek dirayette bir şairdir. Klasik edebiyatın geleneksel imkân ve teknikleri çerçevesinde, genellikle aşk ve güzellik temalarını işleyen şair, edebi sanatları kullanmadaki becerisi ve söz varlığındaki seçiciliği ile akıcı bir dil geliştirebilmiştir. Sosyal fayda prensibi doğrultusunda kaleme aldığı şiirlerinde atasözü ve deyimleri kullanması, onun hikemî tarza yatkınlığını göstermektedir. Şiirlerinde kullandığı dil, şiir estetiğinin geleneksel çerçevesini zorlayan bir özgünlüğü barındırmaz. Şiirinin nesrinden daha sade olması divan edebiyatının doğasının bir sonucudur. Atâî'nin başkasından aktardığı şu ifade onun edebi kişiliğini en güzel şekilde özetlemektedir: "İlminden şi'ri evlâ, şi'rinden inşâsı a'lâ, inşâsından musâhabeti râcih, musâhabetinden esbâb-ı vicâhet ü reşâkat-i kâmetinin rûchânı vâzih ola."

YAHYÂ (doğ.1561-öl.1644)⁴⁸

Ankaralı Şeyhülislam Bayramzâde Zekeriya Efendi'nin (920/1514-1001/1593) oğlu olan Yahyâ Efendi İstanbul'da doğmuştur. Annesinin adı Rukiye'dir. Doğum tarihi bazı kaynaklarda 960/1552, bazılarında ise 969/1561 olarak verilmektedir. Çağdaşı kaynakların ifadeleri dikkate alındığında doğum tarihi olarak 969/1561'in doğruya daha yakın olduğunu söylemek mümkündür. Kültürlü bir ailenin çocuğu olan Yahyâ, ilk eğitimini aynı zamanda şair olan babasından almış, Abdülcebbârzâde Derviş Mehmed Efendi gibi devrin meşhur ilim adamlarının yanında iyi bir tahsil hayatından sonra Ma'lûlzâde Seyyid Mehmed Efendi'nin şeyhülislâmlığı zamanında 988/1580'de mülazemetini tamamlamıştır.

Osmanlı Devletinin en ihtişamlı devrinde, Kanuni Sultan Süleyman döneminde dünyaya gelen; siyasette, sanatta, ilimde, mükemmel bir şekilde yetiştirilen Yahyâ Efendi, şairliği kadar bilim adamı olarak da haklı bir şöhrete

⁴⁸ "Hasan Kavruk, 'Şeyhülislâm Yahyâ', <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3604> " kaynağından faydalanılmıştır.

sahiptir. Genç yaşında ilmiye mesleğine girip derece derece yükselerek değişik yerlerde müderrislik, kadılık, kazaskerlik görevlerinde bulunmuş ve üç kez de şeyhülislâmlık makamına getirilmiştir.

Yahyâ, Sultan 1. Mustafâ, Sultan IV. Murâd ve Sultan İbrahim devirlerinde 18 yıldan fazla şeyhülislâmlık makamında bulunmuş, ilmî yeterliliğinden ve otoritesinden şüphe edilmeyen birisidir. Ömrünün büyük bir kısmını da ilim mahfillerinde müderris olarak geçirmiştir. Fakat onun eserleri genellikle sanat ağırlıklıdır. Kaynaklarda belirtilen ve zamanımıza kadar gelip elimize geçen eserleri içinde Muhsin-i Kayserî'nin Ferâ'iz manzumesine yazdığı şerh dışında salt ilmi eseri yoktur. Yahyâ Efendi'nin bilinen eserleri şunlardır:

1. Dîvân

Yahyâ Efendi'nin en önemli eseri Dîvânıdır. Hasan Kavruk tarafından hazırlanan karşılaştırmalı metin 1 na't, Sultan Osman ve Hâce Efendilere birer kaside, 1 Sakinâme, Sultan IV. Murâd'ın şehzâdesi adına 1 kaside, Sultan IV. Murâd adına yazılmış 2 kaside, Sultan Murâd'ın bir gazeline tahmis, 450 gazel, 16 tarih, 11 kıt'a, 4 ruba'i, 16 nazm ve 64 beyitten ibarettir.⁴⁹

2. Ferâ'iz Manzumesi Şerhi

Muhsin-i Kayserî'nin Câmi'ü'd-Dürrer adlı Ferâ'iz Manzumesi'ni şerh etmiştir.

3. Kasîde-i Bürde Tahmisi

Hız. Muhammed'i övgü niteliğinde yazılmış meşhur Arapça kasidenin yine Arapça tahmisidir.

4. Nigâristân Çevirisi

16.yy tarihçi ve şairlerinden Şeyhülislâm Kemâl Paşazâde (ö.940/1533)'nin, Sadî'nin Gülistân'ına nazire olarak yazdığı Farsça Nigâristân adlı eserini Yahyâ Efendi Türkçeye tercüme etmiştir.

⁴⁹Hasan Kavruk, *Şeyhülislam Yahya Dîvânı Tenkitli Metin*, MEB., Ankara 2001

5. Fetavâ-yı Yahyâ

Şairin şeyhülslâmlığı boyunca verdiği fetvalar, Şeyhülslâm Bursalı Mehmed Efendi (öl. 1092/1681) tarafından toplanarak bu adla bir araya getirilmiştir. Eser çok okunmuştur.

Yahyâ Efendi sadece 17. yüzyılın değil, bütün klasik edebiyatımızın en büyük şairlerinden kabul edilir. Gerek devrinde gerekse sonraki dönemlerde kaleme alınan kaynaklarda kendisinden daima hürmetle, övgüyle bahsedilen Yahyâ'nın asıl başarılı olduğu saha gazel sahasıdır.

Çocukluğundan itibaren sanatkâr bir ailenin oğlu olarak şiir ve sanat muhitinde yetişen şairin iyi bir sanat eğitimi aldığı, şiir tekniğini çok genç yaşta geliştirdiği ve genç yaşta şiirle uğraşıp şöhrete ulaştığı devrinin kaynaklarından anlaşılmaktadır.

Şair çok genç yaşlardayken hazırlanan Kınalızâde Hasan Çelebi Tezkiresinde onun “... mergûb u makbûl güftârı ve pesendîde-i sığâr u kibâr eş'âr-ı dürer-bârı...” olduğundan büyük bir övgüyle bahsedilir. Kınalızâde'nin bu ifadeleri bize Yahyâ'nın çok genç yaşta kendisini sanat dünyasına kabul ettirdiğini, çevresinde teknik mükemmeliyetiyle ileride büyük bir şair olacağı intibamı bıraktığını göstermektedir.

Seyyid Rıza (öl. 1082/1671) ise artık onun “sultânü's-su'arâ” olarak adlandırılmasının yerinde olacağını dile getirdikten sonra “... eş'âr-ı dil-pezirleri şûh u selîs ü sûz-nâk ve güftâr-ı bî-nazîrleri sîm ü zer-i hâlisü'l-ayâr gibi mücellâ vü pâkdür” tarzındaki değerlendirmesiyle Yahyâ'ya, döneminde verilen değeri ifade etmiştir.

Katib Çelebi ise “... latîfe-gûy gûşâde-rûy, hoş-sohbet, şâ'ir-tabiat... zamânında nazîri adîm idi.” diyerek, zamanında Yahyâ'nın şöhretiyle ilgili ipuçları vermektedir.

Devrinin hemen bütün önde gelen şair ve yazarlarının saygısını sevgisini kazanan Yahyâ, çağdaşı pek çok kişinin de övgüsüne mazhar olmuştur.

17. yüzyılın olduğu kadar bütün yüzyılların en büyük kaside üstadı olarak kabul edilen Nef'î (öl. 1044/1635) nin Yahyâ'ya büyük saygısı vardır. Bir kıt'a ile Yahyâ'yı öven Nef'î onu mana ve bilgi ülkesinin padişahı olarak kabul eder.

Yahyâ bir gazel şairidir. O şiirlerinde genellikle rindâne ve âşıkâne konulara yer vermiştir. Zevk ve eğlenceyi kalenderâne bir üslupla şiire yansıtmış, gam, keder ve sıkıntıya mümkün olduğunca yer vermemiştir. Şairin dünya malı, mülkü ve makamında gözü yoktur. Yahyâ'nın gazellerinde işlenen aşk beşeri, maddi aşktır. İlahi aşka fazla yer vermemiştir. Şiirlerinde tasavvufi unsurlardan yeri geldikçe faydalanmıştır. Fakat onda tasavvuf esas değildir. Tasavvufi anlatımın en yoğun olduğu manzumesi Sâki-nâmesidir. Dini konulara çok az yer vermiştir. Uzun yıllar şeyhülislamlık yapmış birisi olarak devamlı aşktan, şaraptan, sakiden meyhaneden söz edecek kadar da hür düşünceli, hoşgörülü birisidir. Başkalarının ne düşüneceğini hesaba katmadan içinden geldiği gibi bütün samimiyetiyle coşkusunu, heyecanını, hayallerini mısralarına yansıtmıştır. Bu hususta tenkide de maruz kalmış, fakat bundan etkilenmemiş, hissettiği gibi söylemeye devam etmiştir.

Yahyâ sanatlara fazla düşkün değildir. Bâkî'de dikkati çekecek kadar yoğun olan sanat gösterme titizliği onda yoktur. Kelime oyunlarına, tekellüflü anlatıma rağbet etmez. İçinden geldiği gibi samimi bir anlatımla fikirlerini ortaya koyar. Bundan dolayı da şiirlerinde fazla anlam derinliği yoktur. İfade etmek istediği duyguları rahatlıkla anlaşılar.

Yahyâ şiirlerinde mahalli unsurlara da yer vermeyi ihmal etmemiştir. Dîvânında Edirne ve İstanbul ile ilgili şiirleri, İstanbul'un güzelliklerinden, özelliklerinden ve Atmeydanı'ndan bahseden, bayramları tasvir eden beyitleri onun çevreden kopuk bir şair olmadığına kanıttır. Yahyâ tabiata da şiirlerinde yeri geldikçe yer vermeyi ihmal etmez. Baharı, kışı, hazanı, nevruzu konu edinen manzumeleri Dîvânında hayli yer tutmaktadır. Rubai vezniyle gazel yazan ender şairlerimizden olan Yahyâ'nın şiirlerindeki teknik mükemmellik, aruzu kullanımındaki rahatlık, tabiiyet hemen kendini hissettirir. Çok sade bir Türkçeyle yazdığı halde vezin kusurlarına fazla rastlanmaz. Son derece akıcı, şuh, coşkulu, lirik bir anlatıma sahiptir. Genellikle tam kafiye, nadiren de yarım kafiye kullanan şair şiirlerinde bu yolla ahengi çok rahat sağlamıştır. Yahyâ'nın gazellerinin bir kısmı bestelenmiştir.

Yahyâ, şiirlerinde çok sade, yalın bir dil kullanmıştır. Yabancı kelimelerden ziyade konuşulan İstanbul Türkçesini kullanan şair Arapça, Farsça tamlamalara fazla

yer vermemiş, hatta Türkçe deyimlere atasözlerine bolca yer vererek şiirin daha anlaşılır olmasını sağlamıştır. Birçok arkaik kelime kullanıldığını da görmekteyiz.

2. SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ 3424 NUMARALI ŞİİR MECMUASI (52a – 91a VARAK) (TRANSKRİPSİYONLU METİN)

52-a Kaşide-i Güzide-i Veysî Efendi Berây-i Hâzreti ‘Abdu’l-kerîm
Efendi

(Mefâ’ilün / Fe’ilâtün / Mefâ’ilün / Fe’ilün)

1. Şabâh-ı ‘îdiñe tâk-ı muğarnes-i târem
Münevver oldu yanup şem’-i neyyîr-i a’zam
2. Döşendi kâsr-ı havernak nişân-ı jengârî
Cülûs itmege Behrâm-ı ‘îd-i ferruḥ-dem
3. Kudûm-ı pâdişeh-i ‘îde kaldı istiḳbâl
Hıdîv-i mesned-i zînet serâ-çe-i ‘âlem
4. Şafâ-yı ‘îd-i hümâyûn virüp kulûbe sürûr
Neşât-ı ‘işret ile oldu her kişi ḥurrem
5. Gedâ-yı meygede sultân-ı mülket-i Cemşîd
Harîf-i bâde murabba’-nişîn-i mesned-i Cem
6. Velî benüm elemümden gözüm olup giryân
Şabâh-ı ‘îd baña oldu bir şeb-i muzlim
7. Benüm mücâvir-i peygüle-i ğam u miḥnet
Esîr-i bend-i belâ mübtelâ-yı kayd-ı elem

8. Hemīşe şāhid-i iḳbāl u baḥt rū-gerdān
Murādum üzre degül gerdiş-i felek bir dem
9. Hülāşa-i hūnerim bā'ış-i felāket ü derd
Netīce-i emelüm mūcib-i melāmet ü ğam
10. Binā-yı ḥāne-i şādī za'īf ü bī-bünyād
Esās-ı ḳal'a-i miḥnet metīn ü müstaḥkem
11. Şikeste-beste yürür pīç ü tāb olur gezerüz
Şarāb-ı derdle hīç ḳande başduğum bilmem
12. Ne fāide bu şikāyetden ey dil-i ḥaste
Cerāḥat-ı dil-i zāre gerekse ger merhem
13. Cenāb-ı dāver-i dehre 'azīmet ile yürü
Ki saña māye-i rāḥat olur bu deñlü elem
14. Sa'ādet el virüp olursa dest-būs eger
Zihī şafā-yı peyā-pey sa'ādet-i her dem
15. Bülend-mertebe 'Abdulkerīm Efendi k'odur
Sütüde menḳabet-i zümre-i benī ādem
16. Yegāne-i fuḫalā mīr-i mesned-i iclāl
Güzīde-i 'ulemā māh-ı burc-ı evc-i himem
17. Hümā-yı faẓlına çarḥ āşiyāne-i kem-ter
Semend-i ḳadrine heft- āsumān ferş-ḳadem
18. Nişāne-i deri bāb-ı ḥaṭıra-i Firdevs
Numüne-i ḥaremi şahın-ı gül-sitān-ı İrem

19. ‘Atā-yı lutfına nisbetle kaçre-i kemdir
Eyādi-i kefi deryā temevvüc-i Hātem
20. Nihāl-i ravza-i kadri şu deñlü ‘ālīdür
Felekler anda dokuz dāne kaçre-i şebnem
21. Anuñ gibi dür-i pākize kılmadı ızhār
Temevvüc eyleyeli baħr-ı bī-girān-ı kıdem
22. Elinde hāmesi bir şūh nükte-dāndur kim
Yanında nādire gūyān-ı dehr olur ebkem
23. Belīg edā vü faşīhü’l-lisān u hoş-reftār
Nihāl-i kadd u siyeh-pūş u ‘anberīn pūr-ħam
24. Reşāşe-i kalemi ‘anber irtisāmīdür
Şükūfe-zār-ı ma‘ānīyi eyleyen ħurrem
25. Melek-şifāt u kerīmāna çāre neyleyeyin
Cenābuña beni geçmiş ‘adū yine muħkem
26. Semend-i tab‘ıma reşk ü ħasedleründendür
Beni geçerse bir iki ħimār-ı lā-yefhem
27. Bi-zāt-ı pāk-ı Ĥüdāvend-i ‘ālem-i imkān
Bi-ħazret-i melik-i bī-nedīm ü bī-maħrem
28. Bi-ħaķķ-ı ‘izzet-i yerlīg-i şehir-i yār-ı ezel
Bi-kadr-ı ħükm-i ħümāyūn-ı pādīşāh kadem
29. Bi-ħaķķ-ı kırbet-i peygamberān-ı rü-yı zemīn
Bi-süz-ı fırķat-i Ĥavvā bi-girye-i Ādem

30. Bi-ḥande-i ruḥ-ı Yūsuf bi-girye-i Ya‘kūb
Bi-eşk-i çeşm-i Zelīhā-yı bī-dil-i pūr-ḡam
31. Bi-ḥaḳḳ-ı Aḥmed-i mürsel bi-çār-ı yār-ı güzīn
Bi-ḥaḳḳ-ı nuṭḳ-ı Mesīhā bi-pākī-i Meryem
32. Bi-ḥaḳḳ-ı ḥazret-i Cibrīl ü Leyle-i Mi‘rāc
Bi-‘azm-ı refref-i mevzūn-ḥirām-ı hoş-maḳdem
33. Bi-ḥaḳḳ-ı na‘ra-i lebbeyk-i zümre-i ḥuccāc
Bi-ḥaḳḳ-ı ḥürmet-i Ka‘be bi-şafvet-i zemzem
34. Şudūr itmedi benden o ḳavl-i nā-ma‘kūl
‘Adū sözine inanma eyā veliyy-i ni‘am
35. Revā mı ḥāsīd olup şād u ḥurrem u ḥandān
Hemīşe **Veysī** āşūfte-i ḥāl ola dirhem
36. Benüm ki şi‘r-i bülendüm terennüm eylese ṭab‘
Ṭarrāḳa-ı suḥanümle ṭolar ‘Irāk ‘Acem
37. Bu rūḥ baḥş u dil-āşūb ḥāletiyle n’ola
Olursa zāde-i ṭab‘ım Mesīh ile tev’em
38. Yanardum āteş-i derdüm saña daḥi ammā
Ne çāre neyleyem ey āfitāb-ı evc-i himem
39. Zebān-ı kilki ḳurutdı sözümdaki sūzum
Uzatmadı suḥanı muḳtezā-yı cūff-i ḳalem
40. Yeter bu deñlü şikāyet sipihr-i bed-terden
Du‘ā-yı ḥayr-ı Ḥudāvende başla oldur ehemm

41. Nite ki Hüsrev-i kişver-güşā-yı Hıttā-i şark
Sevād-ı ğarba çeke tığ u tuğ u tabl u ‘alem
42. Nite ki ‘arz-ı cemāl eyleyüp meh-i şevvāl
Şafā-yı ‘işret ile her kişi ide ‘ālem
43. Şeb-i siyāh ola saña hemîşe şubh-ı şafā
Şabāh-ı ‘id-ı ‘adūña ola şeb-i muzlim

(Derkenār)

52-b Kaşide-i Veysī Efendi

(Fe’ilātün / Fe’ilātün / Fe’ilātün / Fe’ilün)

1. Demidür olur ise dîl yine gencîne-güşā
Dür nişār-ı kadem-i hâzret-i şadru’l-‘ulemā
2. Ol ki itmiş kad-i bālāsını hallāk-ı ezel
Serv-i zîbinde hırām-ı çemen-i istiğnā
3. Bû’lme yâmin o sipihr-i kerem ü mihr-i himem
Muştafâ el-şiyem ol baħr-ı ‘aṭā nehr-i sehā
4. Dürretü’t-tâc şer‘-i hâzret-i şeyhü’l-islām
Kurretü’l-‘ayn faẓl-ı ‘izzet-i vechü’t-taḳvā
5. Muḳtedā-yı fūzelā hâtimetü’l-müctehidîn
Hüccetü’l-haḳ-ı ‘ale’l hulk-ı imāmü’d-dünyā
6. Ṭal‘at efrûhte-i şem‘ harem-i dîn ü düvel
Kâmet efrâhte-i naħl-ı çemen ‘izz ü ‘alā

7. Suhen-i rābıta-i nüsha-i ‘izz ü iqbāl
Kalemi vāsıta-i devlet-i dīn ü dünyā
8. Nāfe-i şāme-i tayyib nefesinden müşkīn
Nergis-i bāşire nūr-ı keremünden binā
9. Hāḡ anuñ mertebesin cümleden a‘lā itmiş
Kimseler yetişemez ‘ilm ü fazīletde aña
10. Ruḡı mir’āt-i şafā-baḡş-ı haḡıḡatdūr kim
Görmemişdūr baḡan ol āyineye rū-yı riya
11. Dehr-i kemter şerer-i ḡahrını yād itse eger
Munḡatı‘ ola cihāndan meded-i neşv ü nümā
12. Reşḡa-i çeşmüme iḡsānını zıkr itse felek
Ḥārdan gül bite ḡār o yire şīrīn ḡurmā
13. Hem-zebān-ı ḡalem-i nādire-perdāzuñdur
Perde dārān-ı nihān-ḡāne-i esrār-ı ḡazā
14. Ḳalemüñ seyf-i Ḥudā olmasa ger olmaz idi
Nevk-i ser-tızine fersüde riḡāb-ı vüzerā
15. Pādişehden virilen ol ḡıla‘-ı semmūruñ
Āsitānuñda gelüp ḡidmetin itsün ḡurrā
16. Umaruz eyleye ḡayyāt-ı ezel düşmenüñüñ
Kellesin tekme-i la‘leyn-i giribān-ı ḡazā
17. Hāḡ budur manşıbınuñ ‘āleme ḡükmin virdüñ
Ey tırāzende-i tevḡı‘-i refi‘-i fetvā

18. Sen bütün ‘āleme fermānde-i hüküm-i şer‘ ol
Kendüsin paralasun hançer-i gamla ‘adā
19. Tab‘-ı cāhil eger āyine-şıfat şāf ise de
Sen aña bakma hemān ehl olana eyle a‘tā
20. Maşrık-ı şubh-ı düvelden yine tābān oldu
Bir cihān-gır-i beyān maṭla‘-ı hurşīd-i ziyā
21. Ey ruḥı rūşenī-i dīde-i erbāb-ı şafā
Ḥāl-i müşkīni ciger-kūşe-i āhū-yı Hıtā
22. Mūya beñzer tenimüz ayrılamaz kapuñdan
Gösterür seng-i derüñ ḥāşıyet-i kāh-rubā
23. Ḥaste-i turre-i müşkīn-i nesīm-i cān-baḥş
Beste-i zülf-i girih-gır-i dil-i ‘uḳde güşā
24. Ḥüblar ‘āşıkına karşı hırāmān olsa
Baña a‘lā gelür ol naḥl-ı çemen-zār-ı şafā
25. Yaraşur olsa yine zülfüne ‘anber-ḥādım
Olsa lāyık dūr-i dendānuña lü’lü lālā
26. Ben ruḥı vaşfını itdükçe gül-i ra‘nānuñ
Çekilür ‘arızına burka‘-i gülgün-ḥayā
27. Merdüm-i eşküm ayağuß tozına düşdi senüñ
N’ola düşmüşlere rahm eyleseñ ey hūr-likā
28. Zevķinüñ sībini öpdür baña yoḥsa bāğuß
Tāze şeftālusi oldukça virür cāna şafā

29. 'Arz-ı hāle bugün aġyār baña māni'dür
Yalñuz 'arz ideyin cānımı ferdā ferdā
30. Eyledi jeng-i ġamın miskale-i luţfuñ pāk
Biraz açılsa n'ola **Veysi**-i pākīze edā
31. Devletüñde şu kadar kesb-i sa'ādet itdüm
Şeh-per-i himmetüme sāye-nişīn oldı hümā
32. Eşigüñ hākine her gün yüzümi sürmekle
Gözüñ üstünde kaşuñ vār dimez kimse baña
33. Düşmene şubha-ı şad-dāne-i mercān görünür
Kaatre kaatre gözüm üzre dizile hūn-ı belā
34. Göricek elde dem-ālūd ciger pāresini
Çeşm-i bed-hāh şanur şāġar-ı miḡnet-fersā
35. Eskise cāmemüzüñ penbesi rīzān olsa
Görür a'dā anı kar yağdı bir a'lā kemḡā
36. Rā'yet-i kadrini şi'rüñ felege irgürdüm
Benem ol şukḡa ber-endāz-ı livā-yı şu'arā
37. Telḡ-kām olmaz idi ḡāsīd-i efsürde dimāġ
Nazmum olmasa şeker-rīz mezāḡ-ı büleġā
38. Bāġbān-ı çemenistān-ı suḡandur ṡab'um
Kalemüm serv-i ḡirāmān-ı riyāzü'l-inşā
39. Şimdi etḡāl-i debistān benüm eş'ārum oḡur
Ḥāce-i şehir görüp anı ḡulaḡ çekse revā

40. Yüzi ħurşīd-i cihān-tābdan olsun rūşen
Güni günden yeg ola eyleyelüm ħayr-du‘ā
41. Nitekim māşīta-i kilik-i güher-rīz ola
Çihre-pīrā-yı ‘arūs tutak-ı medḥ ü şenā
42. Şāhid-i devletüñe zīnet ü fer vire müdām
Naķşibendān-ı şanem-ĥāne-i şī‘r ü inşā

**53-a Kaşīde-i Veysī Efendi Der-Ĥaķķ-ı A‘lemü’l-‘Ulemā’i’l-Kirām
Efḍalü’l- Fuḍalā’i’l-Fehḥām Şeyḥü’l-islām Müfti’ü’l-Enām Merḥūm
Şun‘ullāh Efendi**

(Mefā’ilün / Fe’ilātün / Mefā’ilün / Fe’ilün)

1. Ḥoşā ki şāhid-i zībā-yı ‘īd-i ferruḥ-fāl
Hezār cilve ile dehre itdi ‘arz-ı cemāl
2. Eline maşķala-i zer-nigārın aldı felek
Giderse levḥa-i dilden ‘aceb mi jeng-i melāl
3. ‘Alīl-i rüzeye ma‘cūn virür ṭabīb-i cihān
Sipīhr-i ĥoķķasıdur meblaġ-ı zer aña hilāl
4. Göründü çerḥde yā keffe-i terāzūdur
Şevāb-ı rüzeyi ṭartar müvekkil-i a‘māl
5. Meger ki dāyesi tıfl-ı zamāneniñ bū-şeb
Aşardı mehd-i siyeh pūş-ı çarḥa ‘aķd-i lāl
6. Elinde var ise zih-gīri kaşıdur görünür
Kemān-ı çarḥa el urdu bu gice Rüstem-i zāl

7. Na'ıçesi yeridür kim görindü gerdūnda
Hırāma geldi 'arūs-ı zamāne-i muhtāl
8. Bu gice barmağunı kaldırıp şafāsından
Meger ki oldu müselmān çarḥ-ı bed-ef'āl
9. Elinde yā otudur dehrin atlas-ı çarḥı
Yetüşdürem deyü bayrama eyler isti'cāl
10. Taķındı boynuna bir pālheng-i zerrīni
Cihānı eyledi deryūze çarḥ olup abdāl
11. Hamāme-i felege nāme bağlayup gerdūn
Peyām-ı 'ıdi cihān ḥalkına ider irsāl
12. Yahūd benim gibi gerdūnı etdi ḥalka be-gūş
Hezār luṭf ile ol āfītāb-ı cāh u celāl
13. Bahār-ı devlet-i nev-bāve-i nihāl-i kerem
Gül-i riyāz-ı hüner şem'-i dūdmān-ı kemāl
14. Vücūdı gevher-i yektā-yı baḥr-ı şun'-Allah
Zamīri pertev-i elṭāf-ı ized-i müte'āl
15. Çerāğ-ı düde-i erbāb fażl u 'ilm ü hüner
Emīr-i meclis-i devlet serāçe-i iḳbāl
16. Cihānda şimdi odur mīr-i şadr-ı ḥall-ı kirām
Kelām-ı pākiz işitse olurdu lāl-i ḥalāl
17. Nice muḥīṭ ola deryā-yı fażlını gerdūn
Alur mu baḥr-ı fīrāvāni bir kemīne-sifāl

18. Muḳārīn olsa eger iltifātına peşşe
Anuñla per açamaz şāh-bāz-ı zerrīn-bāl
19. Dehānı ğonce-i sīr-āb-ı gül-sitān-ı ümīd
Ḳadı nihāl-i berūmend-gülşeni efdāl
20. Bu nazm-ı dil-keş u zībāyı hoş demiş ḥaḳḳā
Güzīde-i şu‘arā bākī güşāde-i maḳāl
21. Ḥasebde pāyesi a‘lā nesebde bī-hemtā
Keremde aña ne aḳrān seḥāda ne emşāl
22. Fazīlet içre seni gördü baḥr-ı bī-pāyān
Şu gibi aḳsa n’ola saña bu dil-i meyyāl
23. Seḥāb-ı luṭfuñ ile sebz-i gül-sitān-ı ümīd
Nesīm-i zevḳıñ ile tāze ravza-i āmāl
24. Sipīhr-i menziletā dāverā felek ḳadrā
Cenābıña añayın ḥālūmi ‘ale’l-aḥmāl
25. Benüm ki muḥtele tīre-i ṭab‘ u ḥastacıġı
Şikeste ḳalb u müşevveş dil u perīşān-ḥāl
26. Beni çeküp çevirüp miḥnetiyle sulṭānım
Bu reh-güzār-ı felāketde eyledi pāmāl
27. Belā-yı gerdiş-i çerḥ u keşākeş-i gerdün
Cefā-yı miḥnet-i aḳrān u ğayret-i emşāl
28. Benüm ki ḥāme-i gevher-nişārım alsam ele
Zebān-ı nādire-perdāz-ı rüz-gār ola lāl

29. Hıa-ı siyāh degül sāyedür ki düşmişdür
Riyāz-ı şî're meger hāmem oldu tāze nihāl
30. Keder virür yine kalb-i 'adū-yı bed-gühere
Selāset-i suhan ile bir iken āb-ı zevāl
31. Dimeñ bu nazm-ı revān bahş-ı dil-keş u sāde
Hilāl vaşfı bu şî'r içre besdür ince hayāl
32. Du'ā-yı hayra ser-āgāz eyleyüp **Veysī**
Tazarru'āt ile eyle cihānı mā-lā-māl
33. Şenāya başlayup āfāka gevher-efşān ol
Zamāne el açup āmīn disün hilāl-mişāl
34. Nite ki nüh tütük-i zer-nigār-ı '**Ulvī**'de
Hırām eyleye bu nev-'arūs-ı zer-halhāl
35. Nite ki eyleye halk-ı zamāneyi mesrūr
Şafā-yı tal'atı ferhunde-i meh-i şevvāl
36. Şafā-yı 'işret ile her günüñ ola bayram
Hemīşe destüñi takbīl eyleye iqbāl

53-b Kaşide-i Veysī Efendi Berāy-ı Merhūm Sultān Murād Hān

Rahmeten Vāsi'aten

(Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilün)

1. Ne şerefdür ola bu rıķ'a-ı pür-naķş u hayāl
Dest-fersūde-i haddām-ı serīr-i iclāl
2. Ne şerefdür ki bu tomār-ı murassa'-cedvel
Ola ber-dāşte-i pāye-i 'izz ü iqbāl

3. Ne şerefdür k'ola bu nāme-i zībende-suṭūr
Nazar endāhte-i şāh-ı sipihr-istikbāl
4. Ol şehenşeh ki anuñ mīḥ-ı süm-i eşhebidür
Tügme-i perr-küleḥ gūşe-i aşḥāb-ı celāl
5. Ol şehenşeh ki anuñ ḥar-geh-i ḥar-bendesidür
Çetr-i zer-felege eyyām-ı münakkaş-ezyāl
6. Ol şehenşeh ki anuñ fazla ḥor-ı sofrasına
Yetmeye ḥār u ḥas rū-yı zemīn olsa ḥilāl
7. Şeh Murād ibn-i Selīm ibn-i Süleymān Ḥān kim
Edhem-i şeb aña bir Düldül-i zerküb-ı ni'āl
8. Sözi şeh-beyt-i şerefnāme-i dīvān-ı hüner
Nāmı tuğrā-yı dilārā-yı menāşır-i kemāl
9. Levḥa-i keffī virür nūrı meh u ḥurşide
Levḥaşa'llāh zihī luṭf-ı Ḥudā-yı müte'āl
10. Şekl-i şimşir dür-i ḥandesi āb-ı cāmid
Cevher-i tīg-ı zafer-baḥş-ı 'aķık-ı seyyāl
11. Perçem-i tüg-ı maşāfında anuñ bir midür
'Anberīn ṭurre-i Leylā-yı siyeh pūş-ı leyāl
12. Çāk ider āyine-i cevher-i tīgı nite kim
Ḥātır-ı ehl-i dili zaḥm-ı zebān-ı 'uzzāl
13. Dem-i heycāda n'ola şir şıfat mest olsa
Bezm-i 'işretdür aña ma'reke-i ceng ü cidāl

14. H n-ı ‘ad -yı bed-end ş şar b-ı g l-g n
K se-i kelle-i d şmen-i  ade  m l- -m l
15. Bend-i  ahr ile olur ba lanıcu şayf-ı neberd
T  -ı haşemle olur germ olıcak n r-ı  ıt l
16. H srev n  av -ı giş-i silsile-i ist s r
Ser-keş n s hte-i ř  ‘ ka-i ist s l
17. D şmen-i bed-na ar u serkeş    n heyc da
Eyles n ‘asker   ey p dişeh-i d şmen-i b l
18. D desin h tem-i eng şt-i hadeng-i h n-r z
Kellesin dest-h ş-ı n me-i t  -ı  att l
19. ş hn-ı g lz ra  okunsa tef-i  ahr n la deb r
Man al-ı n ra dem-i lu fu  ile esse şim l
20. Berg-i  l-ı g l-i z r ola perg le-i n r
P re-i  teş-i s z n ola berg-i g l-i  l
21. A mamışdı ru -ı  l  n gibi bir verd-i  ar 
Dikmemişd r da i  add  n gibi bir t ze nih l
22. G l- ir z-ı  emenist n-ı ezel ‘azze ve cell
G lb n-efr z-ı g list n- ıdem-i cell u cel l
23. K se-i semm-i semend  n felek-i devletid r
Enc m-i mı  u meh-i na‘l a a ş hid-i h l
24. B reka‘ll h zih  ra ş u ni e ra ş k’odur
Ra ş-ı ‘an  -per u   vus-ı m lemm  ‘ dem u b l

25. Dldl-i nr-feşnende-i ejder-temşl
Ejder-i rh-giryende-i Dldl-timşl
26. ‘Anberne sem u ‘anber-dem-i mşkn-perem
Mh sal u felek-ışabl u şreyy-grbl
27. Dem-i cevanda grnmez gze zir ki olur
Raş-ı lk-ı naşr mnde-i vd-i all
28. şh-ı hkn-şeref şr-i gzanfer-hulef
Ey trzende-i tuğr-yı tevk‘-ı cell
29. Demidr maşkala-i hmeñi taħrk ile
Gitsn yine-i htrda olan jeng-i mell
30. Mve-i lufuñu dil-hsteler mmd eyler
Demidr ola ber-verde nihl-i ml
31. Bg-bn-ı emenistn-ı keremdr ztuñ
Klemñ naħl-ı bermend-i riyz-ı efdl
32. Dest-i iřanuñ anı eylese taħrk olur
Meyve-i luf ile dmn-ı rec ml--ml
33. Tb-i enfsuñ aar htr-ı dem-bestemzi
Kre-i gnca-i bğ nite kim bd-ı şml
34. Benem ol hce-i bzr-ı belgat ki bugn
Boyn bağlu kldur szlerimñ ‘ağd-i le‘l
35. Eylesn mşta-i trre-trz şeb-i ‘d
Reşht-ı klemm vesme-i ebr-yı hill

36. Yaraşūr eyleseler şekl-i suṭūr-ı nāmım
‘Anberīn şāne-i mergūle-i erbāb-ı ḥicāl
37. Şīve-i kilik-i hūner şīme-i sehḥārumdur
Resm-i i‘cāz-ı sūḥan kā‘ide-i sihr-i ḥelāl
38. Nemek-efşān-ı simāt-ı bülleḡādur bu sūḥan
Çāşnī-baḥş-ı mezāk-ı şu‘arādur bu maḡāl
39. Ta‘n-ı akrān-ı ḥasūd olmaḡ ile her sūḥanum
Sūḥanum eylediler ḥalk-ı ḡurūbū’l-emşāl
40. ‘Irķını kesmeyecek tīg-ı zebān ey **Veysī**
Yatmaz a‘dā-yı ḥased-pīşe-i kāfir-if‘āl
41. Çekmese seyf-i ḡazā ḥusrev-i dīn-i İslām
Ser-fürū eyleye mi emrine ḥiç fırķa-i ḡāl
42. Bu ḡadar da‘vā-yı beyhūde-i faẓl eyler iken
Eyü dir kem dimez eş‘ārıma ḥaşm-ı muḡtāl
43. ‘Andelīb-i dili lāl itdi ḡazān-ı miḡnet
Söylemezsem n’ola ma‘lūm degül mi aḡvāl
44. Raḡş-ı himmet sürececek ‘arşa-i faẓl u hūnere
Bilmezem niçe hūner ḡöstere ḡayl-i ḡayyāl
45. Ser-i şimşīr-i zebān beste-i jeng-i ḡayret
Pāy-ı şebdīz-i ḡalem bend-i şīkāl-i eşkāl
46. Rāḥ-ı zilletde ben ol ḡāk-i ḡakīrem ammā
Meşreb-i ‘azbūme dil-teşne ḡeçer āb-ı zülāl

47. Cevherüm gösterür üstād-ı felek ehl-i dile
N'ola 'uryān isem ey şāh-ı kerem tīg-miṣāl
48. Müflisüm gerçi velī āh-ı şerer-bārum ile
Sāk-ı 'arşa taḡarın her gice zerrīn ḡalḡāl
49. Erdi erkām-ı sūḡan fezleke-i ḡātimeye
Demidür çekse ḡalem rābıṭa-i istikmāl
50. Çünki ḡatm oldu sūḡan ḡatme dilā lāzımdur
'Arz-ı iḡlāş-ı zamīr ile dilā ḡasbū'l-ḡāl
51. Nite kim ḡabl-ı girih-ḡīr-i dü şāḡ-ı ḡāme
Ola āhū-yı sebük-pāy-ı ma'anīye 'iḡāl
52. Nite kim midḡat-ı şāḡān-ı cihān-ḡīr ola
Zīver-i rik'a-i eş'ār-ı belāḡat-minvāl
53. Muttaşıl eyleye dest-i keremi iḡsānı
'Ālemi cāyize-i luṭf ile memnūn-ı nevāl

54-b Kaşıde-i Veysī Efendi Sellemehu'llāhu Te'ālā
(Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilün)

1. İḡtizā itmiş idi ḡaḡ bu ki esbāb-ı 'ilel
Bir iki ḡün ola aḡvāl-i menāşıb muḡtel
2. Felek-i ser-keşe irḡā-yı 'inān itmiş idi
Rāyiz-i 'arşa-i "lā-yūs'elu 'ammā yef'al"
3. Rūzgār itmiş idi niçe Ebū-Cehlleri
Ḥākim-i maḡkeme-i şer'a Nebiyyü'l-mürsel

4. Rūznāme sebep-i zabt iken olmuşdu hemān
Hüküm-i takvīm-i güzeste gibi mensūh-ı ‘amel
5. Bī-sebeb ‘azlle dembeste idi hātırlar
Girih-i rişte-i cān olmuş idi ‘uqde-i hal
6. ‘Ālim ü cāhili bir görmese bārī der idim
Merdüm-i dīde-i bedbīn-i sipihre aḥvel
7. Hātem-i devleti nā-ehle düşürmüşdi felek
Meger olmuşdı yed-i çarḥ-ı denī perver-eşell
8. Bir idi zā’ika-i dehr-i denī perverde
Lezzet-i şükr ile ta‘am-ı nebāt-ı hanḫal
9. ‘İlmiñi bā’iş-i manşılb bilene derler idi
‘İlmiñi neyleyelim olmayacak sende ‘amel
10. Her taraftan bozulup perde-i kânûn-ı şer‘
Hāşılı gelmiş idi kâ’ide-i dīne ḫalel
11. Minneta’l-lahe hele kaşr-ı refi‘-i ‘ilmüñ
Sāhasında daḫi bākī idi āşār-ı zılel
12. Şadme-i şarşar-ı eyyām-ı havādisle daḫi
Olmadun devḫa-i būstān-ı şer‘-i müste’şıl
13. Ya’ni dest-i felek-i sifle-nevāz eylemedün
Maḫv-ı mantūka-i āyāt-ı kelām-ı münzel
14. İtdü ıslāḥ-ı rūsūm-ı nesak-ı nüşḫa-i dīn
Kalem-i nādire-perdāz-ı ḫüdāvend-i ezel

15. Kurretü'l-‘ayn-ı kerem vāsıtatü'l-‘ıkd-ı kirām
Dürretü't-tāc-ı fuḥūl-ı ‘ulemā-yı kümmel
16. Seyf-i meslül-ı şer‘ ḥazret-i Molla-zāde
Ki zamānunda bulur ḥaḳ ile bāṭıl fayşal
17. Eylemiş zāt-ı şerīfın kalem-i şun‘-ı Hudā
Âḥirīn dībāce-i nüṣṣa-i ‘aḳl-ı evvel
18. Gerden-i şāhid-i iḳbāline olsa yaraşur
Keh-keşān silsile-i zer meh-i nev zer-heykel
19. Rū-yı mālīde-i ḥāk-ı deri olursa eger
Pertev-i sa‘d şale-i çehre-i menḥūs-ı zuḥāl
20. Eyledü nüṣṣa-i tedbīrini vifāk-ı felek
Şāhid-i saltanat-ı hırz-ı girībān-ı ḥalel
21. Kūṭb-ı sābit-i ḳadem dā‘ire-i re‘y-i şavāb
Pā-yı lağzīde-i pīrāmen-i aḥkāmı zūlel
22. Şöyle hıfz eyledi āfākı tılsım rāyī
Devr-i ‘adlünde açılmaz ser-i hemyān-ı ḥayel
23. Bārekallāh zihī kevkebe-i devlet kim
İde pīrāye-i ‘ünvān-ı menāşīr-i düvel
24. Ḥaḳ bu ki nükte-i aḳlām-ı bedī‘ü’l eşerüñ
Oldı revnaḳ-şiken-i fażl-ı esāfīn evvel
25. Görelı küngüre-i ḳaşr-ı mu‘allāñı şafaḳ
Çehre-i çarḥa çeker bürḳa‘-ı gülgün-ı ḥacel

26. Āsumān mertebe şadrā meh-i ‘ālī kadrā
Ey hüdāvend-i zūhal-mertebe hūrşīd maḥal
27. Vaḳtidür maşḳala-i kilik-i güher-bāruñla
Bula āyīne-i jeng-āver-i hātır şayḳal
28. Demidür mükhüle-i hāme-i müşgīniñle
Ola ebkār-ı şebistān-ı emānī-ekhel
29. Feyz baḥş olsa seḥāb-ı keremüñ oldukça
Pür cevāhir ola dāmān-ı demin ceyb-i cebel
30. Ğarażum zātıñu tafşīldür itsem ne ‘aceb
Şi‘rümüñ kâfiyesin şıḡa-ı bāb-ı ef‘al
31. Şāhid-i medḥüñe bir ḥıl‘at-ı ğarrādur bu
Yaraşur aña miyān-bend ola bu ḥüb ğazel
32. Nukre-i eşkimi itdüm ṭabaḳ-ı dīdede ḥal
Şafḥa-i derd u ḡama çekmege sīmīn cedvel
33. Dökülürdü güher-i eşküm ayaḡuñ tozına
Ḳonmadıñ tāciñ ile kūşe-i dūr-dāne-i zıl
34. Kāse-i āb-ı ḥayāt-ı lebüñi nūş ideli
Ser-girān eyleyemez sāḳi-i şahbā-yı ecel
35. Āb-ı luṭfuñ baña şun ki tutuşup yandı yürek
Cām-ı la‘lūñ baña vir ki beni öldürdü kesel
36. Unudup gitme ḳapuñ bekleyen üftādeleri
Bizi ser-geşte-i şahrā-yı belā eyleme gel

37. Çıkamam çāh-ı belāda alurum alada
Baa virmezse eger řāhid-i ibālū al
38. **Veysī**-i asteyi ars-i ni‘amu it yeridūr
Yeter itdū anı pā-der-gil-i ūmmīd ū emel
39. Benem ol bende-i ālīř ki abūl eylemeye
Nad-i ilāř-ı ‘ubūdiyyet-i tamgā-yı daal
40. Bā‘iş-i nāle baa lezzet-i nazm olduuna
řāhid-i āl yeter nāle-i zūnbūr-ı ‘asel
41. Nazm-ı a‘dāya şi‘ir demek olurmış utalum
aan ola benūm eř‘ār-ı dil-ārāma bedel
42. Bir midūr ikisi de řīre-i engūr iken
Neřve-i bāde-i gūlgūn ile keyfiyyet-i al
43. Bir iim şu bulamam ben utalum meşrepe
Eylemūř urfa azālān-ı ma‘ānī menhel
44. Bir fitilūm yo iken kūlbe-i azānumda
Yaarın her gice bārū-yı sipihre meř‘al
45. Seng-i am seyl-i elemnden baa hem-vāre ola
Pā-yı tedbīr-i şikeste reh-i ibāl u al
46. Tā ki evrā-ı sipihre vire tertīb-i nīzām
āce-i mes‘ele āmūz-ı debistān-ı ezel
47. Nāmei rābıa-i nūřa-i ibāl itsūn
alem-i luf-ı ūdāvend-i cihān ‘izz ū cell

(Derkenār)

55-a Kaşıde-i Veysī Efendi

(Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün)

1. Gezerken dāmeninden şaķınur ezhār-ı bustānı
Görün gülşende dāmen-çīdedür serv-i hırāmānı
2. Çemende lāle şanma sūr-ı şāhenşāh-ı gülzāra
Niçe lü'lü-yi lālā saçıvirdi ebr-i nisānı
3. Degüldür lāle vü şebnem şafāsından nişār etmiş
Felek elmās-ı rahşānī zemīn yāķūt-ı rümmānī
4. Muraşşa' cāmlar zerrīn kadehler devr ider dāyim
Begenmez ehl-i 'ayşuñ bezmi şimdi çarķ-ı gerdānı
5. Saçılmış cur'a-ı cāmı güherden itdiler tercīh
Perişān oldu hayli la'l-i rahşān-ı bedehşānı
6. Şafā-yı cām-ı meyden gonca lebler yine çāk oldu
Belī hurşīd-i 'ālem-tāb açar gülberg-i handānı
7. Gül ü lāle urındı goncalardan miğfer-i la'līn
Sipāh-ı ebr-i deştüñ geldi çatdı tīr-i bārānı
8. Çemenden ğayri yerde kābil olsaydı tırulması
Niçün özlerdi cūlar tırmayup hāk-i gülistānı
9. Çemen pīrāy-ı bāğ-ı nazm olan hengāmıdur şimdi
Müzeyyen eyleyen gülşen-serāy-ı fażl u 'irfānı

10. Yeter naḥl-ı kalem kâğıd-ı gülberg bâğ-ı ‘âlemde
Tutuk bendân-ı nazm-ı mûnis-i bezm-i suḥandânî
11. Biri bir dilber-i mevzûn-ḥırâm-ı anberîn-gîsû
Birisi yâsemen-ruḥsâre yâ bir mâh-pîşânî
12. Hoşâ mecmu‘a-i evrāk-ı reng-âmîz-i gülşen kim
Ne zîbâ revnaḳ-efrûz olmuş aña ḥaṭṭ-ı reyḥânî
13. Müşâbih lâle-i pür-ḥûn dil-i pür-ḥûn-ı ‘uşşâka
Müḥâki sünbül-i hoş-bû mu‘anber zûlf-i cânânî
14. Münakkaş ‘aks-i evrāk-ı çemenle kubbe-i gerdûn
Mişâl-i ḥayme-i gül-zâr-ı şâhenşâh-ı ‘Osmânî
15. Ne ḥayme âsumân-ı sebzgûn-ı ‘âlem-i şâhî
Ne şâhenşeh serîr-efrûz-ı evreng-i Süleymânî
16. Cihân-sâlâr-ı a‘zam vâriş-i eyvân-serây-ı Cem
Çerâğ-ı düde-i şâhî vü şem‘-i cem‘-i İlḥânî
17. Dür-efşân dürri-i ḥürrem-liḳâ-yı ‘âlem-i devlet
Dıraḥşân gevher-i revnaḳ-fezâ-yı tâc-ı sultânî
18. Şeref-baḥş-ı selâṭîn-i cihân-ḥân Aḥmed-i ‘âdil
K’olur ḥâk-i rehi pîrâye-i iklîl-i ḥâkânî
19. Şeh-i mü‘min-sipeh şâhenşeh-i pâk-i ‘tikâd ol kim
Yeter nâm-ı şerîfî ḥırz-ı nâmûs-ı müselmânî
20. Aña bir çetr-i sebzâ-reng-i zer-beft oldu ṭâḳ-ı çarḥ
Tabanı nûr-ı mihr ü felkesi cirm-i dirâḥşânî

21. Hārābī-i cihāna zātuñı bānī idüp evvel
Çekildi nāmıña tuğrā-yı ğarrā-yı cihān-bānī
22. Ğubār-ālūde bād-ı şarşar-ı hışmın vezān eyler
Göz açdurmaz ‘adū-yı nābekāra kahr-ı tūfānı
23. Şikeste itmedi devrinde hergiz kimseyi kimse
Meger gürz-i girānı kelle-i haşm-ı girān-cānı
24. Sen ol şāhib-kırān-ı mülk-i ‘ālemsin ki olmuşdur
‘Adū kırmakda kemter şahne-i kahruñ Kırım Hānı
25. Ağır deprenmese güy-ı zemīn pāpūşun itdükçe
Niçün tırmaz anı pā-māl iderdi sümm-i yekrānī
26. Dilinden her biri āzurde-ḥatırdur añldukça
‘Aceb kattāldür tīgün keser a‘dā-yı nādānı
27. Muraşşa‘ tīg-i cevher-dār ile ḥatṭ-ı hümāyūnuñ
Kime ihsān iderseñ aña olur ey kerem-kānı
28. Mükerrer heykel-i ta‘vız-i bāzū-yı cihān-gīri
Mu‘anber nuşḥa-ı hırz-ı girībān-ı cihān-bānı
29. Bu şi‘r-i ter miyānından çıkar bir āb-ı dılcūdur
Kaşīdemdür belāgat nev-bahārınuñ gülistānı
30. Zebān-ı ḥançerüñle söyleşürdi ‘aşıkuñ cānı
Çıkarısañ ortadan ser-pençeñ ile tīg-i bürrānı
31. Cebīnūñ muşḥaf-ı hüsn ü bahādur ger añldukça
Güzeller and içerler başuña ey Yūsuf-ı şānı

32. Çerāğ-efrūz-ı cem ‘ıyyet cihāna şem ‘-i rūyuñdur
Gezend irgürmesün yārab aña nāvīd-i pīşānı
33. Sen ol āzāde serv-i hoş-nümāsın ki saña dāyim
Nigeh-dār itsün Allāh’um du ‘ā-yı derd-mendānı
34. Benüm āhum perīşān sünbülidür tākā-ı derdüñ
Senüñ sīb-ruhuñdur kaşr-ı hüsnüñ zīb-i eyvānı
35. Göñül bir merd-i tır-endāz-ı meydān-ı belāğatdır
Anuñ kandīl-i sehmi ‘ilm ü irfānuñ kalemdānı
36. Zemīni eskidür bu gülşenüñ ammā nevāsı nev
Benem bu bāğ-ı dīrīnüñ hezārān tāze-destānı
37. Beni sergeşte-i hār-ı belā şanmış ‘adū ammā
Benem meydān-ı deryā-bār-ı fazluñ dürr-i gālţānı
38. Gül-i pejmürdeye ebr-i bahārī itmedi hergiz
Baña sulţān-ı ‘ālem itdügi luţf-ı firāvānı
39. Esīr-i bend-i kahrı ğamdan āzād itme dūr kārı
Kul itdi ‘ālemi şāh-ı cihānuñ luţf u ihsānı
40. Du ‘āsın eyle **Veysī** zīver-i manzūme-i midḥat
Budur resm-i du ‘ā-gūyī vü āyīn-i şenā-ḥānı
41. Bu evreng-i zümürrūd-reng-i mīnā tāk-ı ‘ālemde
Hemīşe olsun ey gülzār-ı hüsnüñ verd-i ḥandānı
42. Meded-fermā-yı baḥt-ı ercmendüñ Ḥazret-i Mevlā
Belā-gerdān-ı naḥl-ı ser-bülendüñ luţf-ı Rabbānī

55-b Kaşıde-i Veysî Efendi Der-Haqq-ı Naşûh Paşa

(Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilātün / Fe' ilün)

1. Hağ budur eyledi ıslāh mizāc-ı 'ālem
Cevher-i tīg-ı cihān-gīr-i vezīr-i a'zam
2. Hüsn-i tedbīr-i 'adāletle reh-i hıdmetde
İtdi ol şaf-der-i āşaf-der-i seyyāre-ḥaşem
3. Niçe 'ifrītleri küşte-i şemşīr-i fenā
Niçe ejderleri endāhte-i gār-ı elem
4. Kahramān-ı vüzerā ḥazret-i pāşā ki anuñ
Dilidür sırr-ı serā-perde-i gayba maḥrem
5. O kerem-resm ü Naşûh ism ü celīlū'l-vesmüñ
Zür-ser pençe-i kahr ile kad-i gerdün ḥam
6. Hātemiyyü'n-ni'am ol lücce-i iḥsān u 'aṭā
Ber-mekīyyü'l-kerem ol kılzüm-i zehḥār-ı himem
7. Hükm-i şimşīri nümāyende-i naşş-ı kātı'
Tīr-i ser-tīzi nümū-dār-ı kazā'en mübrem
8. Mekremetde kef-i dest-i güher-efşānı meşel
İstikāmetde nihāl-i kad-i bālāsı 'alem
9. Şerer-i şavleti āteş-zen-i şehir-i āşūb
Şadme-i ma'deleti ḥāne-ber-endāz-ı sitem
10. Kaşr-ı zer-ṭāḳ-ı celālī şu kadar 'ālīdür
Nüh-sipihri aña doḳuz pāye bir a'lā süllem

11. Kehkeşān anda zer-endūde-tırāz-ı şāhı
Atlas-ı çarḥ aña bir tırfa kabā-yı mu‘lem
12. Māh-ı nevle şafaḡuñ baḡrda ‘aksın şandum
Kef-i destinde görüp ḡaṇçerin ālūde-i dem
13. Munkalib-nāra nesīm-i keremi irse olur
Pāre-i āteşi gül-berg u şerārı şebnem
14. Bāde-i himmetinūñ reşḡa-i nā-çīzi ider
Mūr-ı bī-çāreyi ser-pençe-i şīrān-ı acemm
15. Ḥānde-i tīḡıñ ile dīde-i a‘dā giryān
Girye-i ḡāmeñ ile ḡātır-ı devlet ḡurrem
16. Kemterīn reşḡa-i baḡr-ı kef-i cūduñdan olur
Bu kadar ḡalk ile keştī-i cihān ḡarḡ-ı ni‘am
17. Kūşe-i maṭbaḡ-ı cūd u keremūñde ḡūyā
Senūñ ey Ḥātem-i ferruḡ-dem-i ferḡunde-ḡarem
18. Cā-be-cā āteş ile tūde-i ḡākisterdür
Necm-i tābende ile ḡubbe-i nīlī tārem
19. Bebr-pūş ol şaf-ı heycāda tıran bendelerūñ
Kendū Rüstem cebesi bebr-i beyān-ı Rüstem
20. Nār-ı ḡışmuñ şereri ‘ālemi pūr-tāb itse
Teşne bir mūrını sīrāb idemez baḡr-ı ḡazm
21. Berḡ-i hātif görinür ebr-i siyehde ḡūyā
Gerd-i şeb-dīzle ol eşheb-i zerrīn-perçem

22. Şahn-ı gülzâr-ı leţâfetde nihâl-i kıaddüñ
Eylemiş lutf-ı Hudâ gülbün-i ihsân-ı kerem
23. İki yanuñda debîrân-ı ‘Uţârid kalemüñ
Kilk-i hoş-lehçesidür bülbül-i şad-güne nağam
24. Şâh-ı ‘âlem saña bir nağl-ı muraşşa‘ verdi
Olmağa şem‘ dil-i fûrûz-ı şebistân-ı harem
25. Nağl ammâ revîşi ta‘ne-zen-i gülbün-i bâğ
Gülbün ammâ kıad-i revnağ-şiken-i serv-i İrem
26. ‘İşret-âbâd-ı belâda ola düşmenleriñüñ
Hem-demi sâğar-ı ğam hem-nefesi âh-ı nedem
27. Hışm-ı zağm-ı felege mazhar olan a‘dânuñ
Olsun ey kân-ı kerem vaqt-i devâda merhem
28. Zağm-ı şimşîr-i cefâdan olıcağ bed-ğâhuñ
Güşe-i vâdî-i miñnetde giriftâr-ı elem
29. Pister-i ħâbgehi ola şütur-ğâr-ı fenâ
Bâliş-i râhatı ħar-seng-i beyâbân-ı ‘adem
30. Gül-i gülzâr-ı ricâ dostuña bir câm-ı şafâ
Sûsen-i bâğ-ı elem düşmanıña ħançer-i ğam
31. Âşafâ mihr-kefâ mâh-ı ‘Uţârid-şerefâ
Ey ser-i kilki güşâyende-i sırr-ı mübhem
32. Beni ğamz eyledi dergâhuña a‘dâ tıtalum
Dâmenüm olsa da âlûde-i şad-güne töhem

33. Böyle bir kâre şüru ‘ eylemedüm ‘ömrümde
Bunu da itmedüm Allahü Teâlâ a‘lem
34. Cürmüm olsa der idüm hûn-ı sirişküm silerek
Tutalum iki elüm kıanda imiş kıanı kerem
35. Ğarażım cevher-i iksîr-i nazardur senden
Hâşa-lillah ki murâdum ola dinar u direm
36. N’ola dirlerse baña sâbık-ı meydân-ı sühan
Kâşabü’s-sebk-ı belâgat mı degül elde kıalem
37. Bu ‘acebdür sühanum gevher-i nâ-süfte iken
Silk-i nazma çeker anı yine kilik-i hoş-dem
38. Köhne resm-i kıalem-i **Veysî**-i sihr-ârâdur
Tâze tarz-ı sühanu nâdire-sencân-ı ‘Acem
39. Âz düşse ne ‘aceb mîve-i şi‘r-i pâküm
Hareket eyliyemez naıl-ı girân-bâr-ı kıalem
40. ‘Uhde-i hāmeme ol mâh-ı mu‘allâ kıadrüñ
Midhatı lâzım ise hayr-du‘âsı elzem
41. Nite kim tâbiş-i şimşîr-i şeh-i hâverden
Gül gibi hurrem u handân ola rû-yı ‘âlem
42. Gülşen-i ‘ahdiñe pîrâye-i firdevsi vire
Gülbün-efrûz-ı harîm-i çemenistân-ı kıadem

56-b Kaşide-i Merhûm Ğanî-zâde Nâdirî Efendi Raḥmetullâhi'l-Melikü'l-Mennân Der-Vaşf-ı Merhûm u Mağfîret-Nişân Sulţân Aḥmed Ḥân İbnü'l-Merhûm Sulţân Meḥemmed Ḥân 'Aleyhi'r-raḥmeten Ve'r-rıdvân

(Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün)

1. 'Aceb mi şimdi olsa rengi ebr-i tîreden 'ârı
Zamâne tutdı çarḥ-ı âfîtaba tîğ-ı kühsârı
2. Felek bir dâ'ire ḥürşîd-i ḥâver noktası anuñ
Kemân-ı Rüstem üstâd-ı bahâruñ oldu per-kârı
3. Gül-i ter üstine mihr urdı şem'-i sürḥ ile gûyâ
Der-i sermâye yer yer ḥârlar urduḡca mismârı
4. Gülüñ kalkanını gör tîğ-ı berg-i sūseni seyr it
İki mâhîdür ol kim sebze olmış baḥr-ı zehḥârı
5. Şeh-i ḥâver ser-â-pâ kaldırıp şebnemleri yerden
Muḥaşşıl dâne düşürdi elinde tîğ-ı zer-kârı
6. Süleymân-ı bahâruñ berg-i gül Belķîs'ıdur gûyâ
'Aceb mi eylese mînâ-yı âb üstinde refţârı
7. Degül verd-i sefîd indürdi gökden mâh-ı tâbânı
Çemende nergis-i cādū idüp ezḥâr-ı sehḥârı
8. Süzüldü indü aña ser-nigün gavvâs olup bülbül
Şadefdür gül çemen-baḥründe şebnem dürr-i şeh-vârı
9. Derûnunda ruķûm-ı şafḥa-i gülzârı naķş itdi
Olup âb-ı revân gül câmi'inde ḥâfız-ı cârî

10. Şabā gül-gün eteklik giydirüp rakḳāş-ı gül-nāre
Şafā-yı cilvesinden şād u ḥandān itdi ezhārı
11. Şanur altun müşebbek ‘anberīne gūy-ı ḡabrāyı
Gören yer yer ziyā-yı āfitāb-ı zıll-ı eşcārı
12. N’ola āb u hevāsı olsa şebnemle dem-i bülbül
Cihān-ı nev-bahāruñ ḥāki sāye-nūr imiş nārı
13. İçinde āşiyān-ı ḥakḳa dārı ḥakḳa-i gevher
Dıraht-ı pür-şükūfe oldı şandūḳ-ı şadef-kārı
14. Nihāl-i erguvān-ı endūhıla ḳandırıldı vāfir⁵⁰
Şu dem kim aña āzār itdi ra‘d-ı ebr-i āzārı
15. Devā’ir naḳş idüp bārān-ı raḥmet şafḥa-i āba
Anuñla öğredür murḡān-ı bāḡa ‘alem edvārı
16. Çiçekden faşde muḥtāc oldı çünküm çeşmi gül-zāruñ
Tutup teştini lāle urdı gülbün neşter-i ḥārı
17. Şabā itdi şebistān-ı bahāra lāleli meş‘al
‘Aceb mi kırmızı yelkenle fānūs itse gülnārı
18. Görenler cūybār-ı gülsitān üstinde dolābı
Bulurlar ābıñ üstinde ḳıyām-ı çarḥ-ı devvārı
19. Büküp ḳavs itdi ḥallāc-ı şabā çün şāh-ı bādam
Pür itdi penbesinden cāme-i sebz-i çemen-zārı

⁵⁰Vezinde problem var.

20. Olup her goncası vird-i sefidüñ kelle-i şeker
Gılâf-ı sebzidür üstinde anuñ berg-i zengârı
21. Çeküp peyk-i şabâ muhkem kızarmış güllerüñ güşı
Meger kim müjde itdi maqdem-i şâh-ı nigû-kârı
22. Hudâvend-i zamâne qahramân-ı ‘arşa-i merdi
Şehenşâh-ı yegâne Haydar-ı meydân-ı ker-kârı
23. Mücessem pertev-i zulmet-zedây-ı nûr-ı Peygamber
Mükerrem sâye-i feruḥ liḳâ-yı ḥazret-i Bârı
24. Medâr-ı dîn-i devlet tâc-dâr-ı âsumân rıf‘at
Meh-i tâbân-ı şevket mihr-i raḥşân-ı cihân-dârı
25. Şeh-i vâlâ güher-ḥân Ahmed ol ḥâḳân-ı ‘âdil kim
Bahâr-ı ‘adlidür ḥoş-büy iden ezhâr-ı gül-zârı
26. O sulṭân-ı ‘azîmü’ş-şân o örnek ḥılâfet kim
Sipihrüñ çeşmine kehl-i cilâdur gerd-i reh-vârı
27. Sinân-ı cân-sitânı miḥver-i çarḥ-ı cihāngîri
Ḥusâm-ı zer-nişânı sell-i ye’cüc-ı sitemkârı
28. Ziyâ-yı şubḥ-ı mihri nûr-baḥş-ı kişver-i re’fet
Şerâr-ı nâr-ı qahrı ḥâne-süzı mülk-i ḡaddârı
29. Yedi iḳlîm elinde fenn-i fazlundan yedi cüzdür
Muḥîṭ-i mevc-zen güyâ aña cüzdân-ı Bulgârı
30. Yem-i pür-gevher-i iclâlidür çarḥ-ı şevâbit kim
Ṭalup qa‘rine ṭubâ oldı ḡavvâş-ı nigûn-sârı

31. Meger Leylā-yı bŭy ḥalkınuñ Mecnŭn'ı olmışdur
Girŭp bir pusata gelmiş Ḥotan'dan misk-i Tātār'ı
32. Varak içre ḥaṭ-ı cān-baḥşı kim tiryāk-ı ekberdür
Kesilmiş cānibeyn-i ḥāmedür gŭyā anuñ mārı
33. Degildür mŭmkŭn eltāf-ı firāvānun ḥisāb itmek
Şabā ḍarb itse bāguñ sebzesine berg-i ezhārı
34. Ḥıyām-ı sebzi altında bisāṭun pŭr-bahār itmiş
İder bād-ı seher ordu-yı iclālinde 'aṭṭārı
35. 'Aceb mi ḩākine od yaksa deyr-i kāfiristānda
'Adŭ mŭlkŭn yıkar ejder-şıfat tŭp-ı şerer-bārı
36. Alup destine gezer zer-nişānun ḥink-i ḩarḩ ūzre
Sipāḥ-ı cāhınuñ kıyruḑlu yıldız oldu dŭmdārı
37. Zamān-ı devletŭnde kimseyi iñletmedi kimse
Meger bezm-i şafāda sākı-i gül-ḩehre ev-tārı
38. Gŭzār itdim seḩer gül-zār-ı medḩ-i pādışāḩiden
Terennŭm eyledi bŭlbŭlleri bu şı'r-i hem-vārı
39. Nihāl-i gül meger Mecnŭn-ı 'aşḩ oldu görŭp yārı
Temāşā kıl serende āşiyān-ı bŭlbŭl-i zārı
40. Degildür ḑoncası zŭlf-i nigāruñ zŭlm ū ḩasretten
Şunar ehl-i ḩemen ol şāḩa ḩān-ālŭde ṭomārı
41. 'Aceb cā-beylik itdi ḩıdmetiñde şevḩ-ı vaşluñla
Nesīm-i şubḩ-demde vār iken āşār-ı bīmārı

42. Cemālũñ kevkebinden her hıbābı oldu bir kevkeb
Felekde kehkeşān zann eyledim cū-yı çemen-zārı
43. Tutuldu goncanuñ nuṭkı bakup ol la‘l-i şīrīne
Şarardı nergisũñ rūyı görüp ol çeşm-i mekkārı
44. Hudāvendā benüm ol şāh-vār-ı kişver-i dāniş
Ki oldum hayl-i erbāb-ı kemālũñ şimdi sālārı
45. Elümde hāme geh tūtī olur geh bülbul-i gūyā
Gehī gül-reng u gāhī müşg-fām oldukça minkārı
46. Degildür çünkü zātum gibi bī-hemtā fazīletde
Nedendür müdde‘inũñ kendüye bī-hüde pendārı
47. Kabā-yı cāh ile itmez taḳaddüm fāzıla cāhil
Ziyād olmaz denīnũñ rıf‘at-ı manşıbla miḳdārı
48. Du‘ā-yı şāhla ey **Nādīrī** hatm-i kelām eyle
O tab‘-ı hurde-dān aḥvāle vākıfdur ḳo eḳşārı
49. Hemīşe tā ki sulṭān-ı bahār icrā idüp ḥükmün
Kemāl-i ‘adl ile ma‘mūr ide iḳlīm-i gül-zārı
50. Hudāvend-i cihānuñ feyz-i ‘adlünden top-ı dünyā
İrüşsün ṭāḳ-ı çarḫa nefḫa-i ezhār-ı āşārı
51. Sipīhr-i salṭanatda āfītāb-ı bī-zevāl olsun
Cihānı rüşen itsün pertev-i ḥurşīd-i ruḫsārı
52. Şeref-baḫşā-yı necm-i baḫtı feyz-i nūr-ı Peygamber
Nıgeh-dār-ı vücūd-ı pāki ‘avn-i ḫazret-i Bārī

(Derkenār)

57-b Kaşide-i Merhūm Cinānī Efendi Raḥmetullāhi ‘Aleyh

(Mefā’ilün / Fe’ilātün / Mefā’ilün / Fe’ilün)

1. Hilāl-i ‘īd-ı şerīfün seher nümāyānı
Getürdi yāduma ebrū-yı rüy-ı cānānı
2. Tolarsa mäh-ı nevün şevk ile derūnı n’ola
Nazar kılan ḥam-ı ebrūña beñzedür anı
3. Görince ol ḥam-ı ebrüyı ser-fürü itdi
Hilāl gerçi ki ḥālī şanurdı meydānı
4. Kaşuñ mişālını meşķ itmek ile olmışdur
Debīr-i çarḥda bu şīve-i kalem-rānī
5. Hilāl olur mı idi böyle çok helāke karīb
Kaşınuñ olmasa āşūfte-ḥāl ü nālānı
6. Degül hilāl takup ḥalka-i ‘ubūdiyyet
Kapuña nisbet ile buldı çarḥ ‘ünvānı
7. Fūrūğ-ı ‘aks-i benān-ı nigārdur ey dil
Hilāl şanma iden gerdiş içre gerdānı
8. Sa‘ādet ile gelüp merḥabā-yı ‘īd itdi
Görüp bu bendesini iltifāta erzānī
9. Şeh-i serīr-i sa‘ādet meh-i sipihr-i şeref
Medār-ı pertev-i elṭāf-ı şun‘-ı Yezdānī

10. Cihān-ı mihr-i vefā āsumān-ı hüsni behā
Serīr-i ma‘deletüñ pādişāh-ı devrānı
11. Haṭīb-zāde ki nām-ı şerīfī ‘Abdī’dür
Kapusınuñ niçe şeh oldı bende-fermānı
12. Toğınca şubḥ-ı sa‘ādetden āfitāb gibi
Cemāli buldı kemāliyle rif‘at ü şānı
13. Ma‘ārif ile kıllur āşinālığı dāim
İder ahālī-i ‘irfāna luṭf u iḥsānı
14. Leṭāfet ile lebi çeşme-i ḥayāt-ı ebed
Anuñ o şi‘r-i ter olmışdur āb-ı ḥayvānı
15. Zāmīri mevrīd-i ilḥām-ı vāridāt-ı laṭīf
Vücūdı maẖhar-ı āşār-ı tarz-ı Sübhānī
16. ‘İzār-ı gülde bulunmaz o ‘arız-ı rengīn
Zihī leṭāfet-i āşār-ı şun‘-ı Yezdānī
17. Elindedür dil-i ‘uşşāk pāymāl anuñ
Tutar el üzre velī kalb-i ehl-i ‘irfānı
18. ‘Aceb ne mū‘ciz olur anda ol yed-i beyzā
Gören getürdi aña cān u dilden īmānı
19. Eli güzel diyü her laḥẓa medḥ ider iller
Hep iller eyledi dīvāne kalb-i nālānı
20. Anuñ şu koymağa degmez eline dilberler
‘Aceb mi eyler ise zīr-i dest ḥübānı

21. Elin özine koyup eyledi çenār inşāf
Görince pençe-i mevzūn-ı şāh-ı hūbānı
22. İlik elini n'ola deste ıııdur dirsem
Görindi çeşmüme zīrā o dest-i nūrānı
23. Ayası mihr-i münevver benānı şa'sa'adur
Cihānı rüşen ider pertev-i dırağşānı
24. Olurdu bir ele girmek o dest-i pāk-i laţif
Getürmek olsa ele māverā-yı imkānı
25. **Cinānī**yā niçe bir iller içre baş-ı kelām
Yeter hırāma getür hāme-i dūr-efşānı
26. Zamānıdur kafes-i tende tair-i dil-i zār
Du'a-yı devleti ile iderse elhānı
27. Felekde niteki mihr-i cihān olup tāli'
Münevver eyleye her gün bu tāk-ı eyvānı
28. Olup cemāl-i kemāli mişāl-i mihr-i münir
Cihānda görmeye hergiz zevāl ü nokşānı

57-b Kaşıde-i Merhūm Cinānī Efendi Bursevī
(Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilün)

1. Levhaş-Allāh zihī gayret-i Beytü'l-Ma'mūr
Görmedi çeşm-i hıred kaşr-ı ref'inde kuşūr
2. Pākdur şahın-ı mücellāsı gubār-ı gamdan
Gerd-i āşüb u belā gird-i harīminden dūr

3. Dil-i aşhāb-ı kerem gibi derūnı vāsi‘
Kālb-i erbāb-ı ğınā gibi ğam andan mehcūr
4. Zā’ir-i ka‘be-i kūyına şafā müsta‘cel
Sākin-i ravza-i rıdvānına āmāde sürūr
5. Rūh-baḥş olsa nesīm-i seherī cilve kıılır
Hulle-i aḥḍar ile her şeceri niteki ḥūr
6. Ser-i kuhsārda yā Rab ne kerāmetdür kim
Anda cennet gibi envā‘-ı ni‘am nā-maḥşūr
7. Maḥbaḥı içre anuñ şām u seher ‘ūd yanar
N’ola ta‘ṭir-i meşām eylese mānend-i buḥūr
8. Oldı şādī-i revān anda aḳan şādirvān
Ḥavzınuñ kevşeri ḥod dāfi‘-i tāb-ı maḥrūr
9. Çekilüp gitmede zencīre-i ābı her-dem
Nitekim silsile-i müddet-i eyyām u şuhūr
10. Devr ider gird-i ḥarīminde melek sübḥa-künān
Bilmeyen anı şanur zemzeme-sāz oldı tuyūr
11. ‘Andelībān-ı çemen anda kıyāmet kıoparup
Dirgürür mürde-i ḥāb olanı mānende-i şūr
12. Cūların āb-ı ḥayāta nice teşbīh ideyin
Aña nisbet görinür lezzeti yok çeşme-i şūr
13. Olmayup cūfti n’ola her kemeri ṭāḳ olsa
Aña hindūy reḥel yapmada olmış müzdver

14. Nice bî-miṣl ü laṭîf olmaya ol gülşen kim
Ḥibr-i ‘allāme aña eyledi şarf-ı maḳdūr
15. Dürr-i deryā-yı hüner naḥl-i gülistān-ı kerem
Menba‘-ı cūd u ‘aṭā şāhib-i luṭf-ı mevḫūr
16. Nūr-ı çeşm-i fuṣalā Ḥazret-i Monlā ki odur
Zīver-i faṣl ile ser-defter-i a‘yān u şudūr
17. Ḥüsn-i tedbīri ider ‘āleme tağ üstini bāğ
Luṭf u iḥsānı ider ḥalk-ı cihānı mesrūr
18. Revnaḳ-efrūz-ı neşīm-i keremi tağ iletaş
Behredir sofrā-i luṭfindan anıñ mār ile mūr
19. Dest-i iḥsānına merbūṭ ‘inān-ı devlet
Ḥall-i idrākine vābeste maḳālīd-i umūr
20. Dem-i cān-baḥş ile mānend-i mesīḥā her-dem
Eyler iḥyā-yı mevāt itmede sa‘y-i meşḳūr
21. Ḳademin basduğı yer aḥḍar olur Ḥızır-āsā
Ḳanḳı vīrāneye ‘azm eylese eyler ma‘mūr
22. Her ne vezn ile suḥen nazmına iḳbāl itse
Pūr olur gevher-i ma‘nā ile mānend-i buḫūr
23. Yakdı nā-geh fuḳarā bezmine bir özge sirāc
Ṭab‘-ı vekḳādı ile ‘ālemi ḳıldı pūr-nūr
24. Başt-ı taḳrīr-i kelām eyleyicek gürbe degül
Müş olur yanına geldükçe hizebrān-ı gayūr

25. Ğarazuñ ‘arz-ı hülüş ise **Cinānī** besdür
Virme nazmuñla dil-i nāzük-i aḥbāba fütür
26. Şi’rũñũ kim ferah-efzā-yı dil-i şeydādur
Tengdür kâfiyesi gerçi olupdur meşhūr
27. Nite kim şām u seher micmere-gerdānlük idüp
Geşt ide gülşen-i dünyāyı şabā ile debūr
28. Kāmeti naḥlini ser-sebz ü muḥaḍḍar kıla Hāk
Fuḳarā eyleyeler sāye-i luṭfında ḥuzūr

58-a Kaşide-i Cinānī Efendi Berāy-ı Merḥūm Sultān Murād Hān
(Fe’ ilātün / Fe’ ilātün / Fe’ ilātün / Fe’ ilün)

1. Bir ‘aceb ḥāneye sevḳ itdi beni ṭālī ‘-i dūn
Bāğ-ı gerdūn-ı kühen gibi anuñ şakfı nigūn
2. Seyl-i bārān-ı belā ile ḥarāb olmışdur
Müte‘azzirdür o vīrānemũñ içinde sūkūn
3. Kīse-i ehl-i hūner gibi derūnı ḥālī
Dil-i ‘āşık gibi ālām ile ammā meşḥūn
4. Gerçi ekser yirinũñ ekşerisi gitmişdür
Baḳıcaḳ her şerm-sārī olur dāğ-ı derūn
5. Gelse eyyām-ı şitā berd ile lertzān oluruz
Çeng çalmaq o maḳām içre olupdur kānun
6. Seng-i bī-dād ile yıkmış ocağın devr-i felek
Dey gelüp faşl-ı şubāt olsa yaḳılmaz kānūn

7. Yağsa yağmur o kadar ıamlar anuñ damları kim
Bilmezem ıanķısıdur anda derün ile birün
8. Nice ıamlar diyeyüm aña k'oluk gibi aıar
ıurma fırfır dönerem anda mişāl-i t̃āhūn
9. Işladup cāme vü destārı bizi ter düşürüp
ıuracak bir yeri yok kış günü maḥfūz u maşūn
10. Altı yaşı üsti açık miḥneti çok rāḥatı yok
Vay ne beñzer aña bir dibi delinmiş ıalyon
11. Tırelikten göremez göz gözi girseñ içine
ııldı şeb rūzumuzu nekbet-i baḥt-ı vārūn
12. Saķfı ol deñlü delükdür gice ile baııcak
Āsumānuñ görünür kevkebi hep gūn-ā-gūn
13. Issıdan faşl-ı ağıustosda furundur gūyā
Teff ü t̃abı bişürüp baırum ider derd ile ḥūn
14. ıurmayup ol yıķılur ḥarca girüp ben yaparam
Eyledi ğarka-i girdāb ğam-ı baḥr-ı düyūn
15. Akıamuz vir diyü hengāme ider dāyinler
ıapuda her gün olur ceng-i mütūn ile ıurūn
16. Yire geıısūn n'ideyim böyle ḥarābı yetmez
Şarf olınsa yıķıgın yapmaıa māl-i ıārūn
17. Şatar olsañ 'ulemā vakfı diyü almazlar
Bey' olınmazsa eger bāri olaydı merhūn

18. Bir nefes ‘ākıl olan nice qarār itsün kim
Turmaz içinde anuñ bağlamayınca mecnūn
19. Bunca ‘aybıyla anuñ yokdur içinde yiyecek
Yakacak yok meger üstinde olan eski sūtün
20. Yapabilsem diyü efkār ile ‘aqlum tağılur
Mālihülyāsı virür qalbüme sevdā-yı cünün
21. Kim yapar anı meger bedreka-i luṭfı ile
Pādişāhuñ saña ihsānı ola rāh-nümün
22. Hüsrev-i Cem-‘azamet dāver-i Dārā-şevket
Şāhib-i seyf ü qalem fātih-i iqlīm ü huşun
23. Kuṭb-ı gerdün-ı kühen Hāzret-i Sultān Murād
Beyt-i ma‘mūrı anuñ hāne-i rub‘-ı meskūn
24. Gel **Cinānī** sözi şimdengirü tatvīl itme
Muhtaşar kııl eger olur ise şi‘rūñ efsūn
25. Hāne-i qalbūñi luṭfıyla yapar şāh-ı cihān
Komaz elbetde senüñ qalb-i hazīnūñ maḥzūn
26. Hāne-i çarḥ-ı kühen nite ki ma‘mūr tura
Nite kim devr ide ‘ālemde şühür ile sünün
27. Nūr-ı ihsānın ile ‘ālemi pür-nūr idüp
‘Ömrüñi devletiñi bār-ı Hüdā ide füzün

58-b Kaşide-i Cinānī Efendi Der-Hakḳ-ı Merḥūm Sulṭān Murād Hān
(Fe'ilātūn / Fe'ilātūn / Fe'ilātūn / Fe'ilūn)

1. Gözin açdurmadı hiç virmedi bir lahza emān
Ehl-i keyfūñ irişüp aldı boğazın Ramazān
2. Geldi ol dem ki yine başını yorgana çeküp
Yiye erbāb-ı gıdā berşini geçdükde zemān
3. Uyuyup ol ki gıdā vaktini te'hîr eyler
Kavl-i A'meşden olur derdine ancak dermān
4. Açamaz ehl-i dilūñ şimdi bıçaklar ağzın
Oldılar piste gibi rûze ile beste-dehān
5. Şimdiden soñra gerek her kişi aḥşāma qarîb
Göz diküp nāzır olur cânib-i kandîle revān
6. Elde fincānı tutup şu'le-i kandîle bakup
Sevüne okınıcak şevḳ ile mescidde ezān
7. Işılatmazsa mü'ezzin ucını kandîlūñ
Gözine tîre olur şahn-ı serāy-ı imkān
8. Yoklama var mı diyü yoklayamaz bir birini
Şimdi her gūşede kef geçmededür pîr ü civān
9. Vakti vardur diyü tâ yutmayıcak bakmazsın
Seherî olsa şafaḳ gün gibi qarşuña 'ayān
10. Gerçi kim berş ile afyonu kefenler yutaruz
Dönerüz maḳbereden çıkmışa ammā ki hemān

11. Vechi vardur şoyınup her kişi 'uryān olsa
Nice Һammām kızup külҺene döndi bu cihān
12. Dil Һamaқ kuruyuban oldu yübüset ğālib
Teşnelük öldürüyor āba virürsek n'ola cān
13. Gündüzin aç gice tok zerre kadar rāhat yok
Kılmağa şimdi terāvīhi kanı tab ü tüvān
14. Bu zamān içre begüm kīse gerekdür pür ola
Ya'ni mānend-i şikem olmaya hālī hemyān
15. Baklavālar bişürüp zevk u şafālar idesin
Yıyesin tatlu Һaṫāyıf içesin āb-ı revān
16. Şikemüñ pür ola mānende-i kīpā aḫşam
ŞubҺa dek Һahve içüp seyr idesin cılve-künān
17. Āh kim kīse tehī dest-i irādet beste
Kīmyā gibi 'adem dilde şafā sofrada nān
18. Nānumuz Һurşa-i dāğ-i sitem-i faqr u fenā
Sīnedür var ise ger maṫbaҺumuzda biryān
19. Һarnı tok bir kişi yok olduğumuz yirlerde
Her gice eş toyuran gezmededür hep yārān
20. Rūzeden ğam yimesek vechi de vardur ammā
Ekseri 'ömrümüzüñ cū' ile eyler güzerān
21. Kime feryād idelüm dest-i Һazādan ki bizi
Eylemiş rūz-ı ezel küşte-i dāğ-ı Һırmān

22. Kime ƙan aƒlayalum cünbiş-i aħterden kim
Ele girmez bir içim şuyı olursaƒ cūyān
23. Bir iki beyt ile aħvāl-i perīşānumuzuñ
Demidür eyler isek biñde birin şerħ ü beyān
24. Geldi aç ayı diyü oynamaz aç ayı diyü
O şeh-i mülk-i ‘adāletden umarsaƒ ihsān
25. Dāver-i Cem-‘azamet Hüsrev-i gerdün-şevket
Ƙahramān-heybet ü Dārā-der ü Cemşīd-mekān
26. Mālik-i Ʃabl u ‘alem server-i ser-ħayl-i haşem
Fātiħ-i mülk-i ‘Acem pādişeh-i cem-‘ünvān
27. Şīr-i kuhsār-ı veġā ħazret-i Sultān Murād
Bendesı şāh-ı ‘Acem dergehinüñ bir ƒulı ħān
28. Gel **Cinānī** şeh-i devrānı yeter vaşf itdüñ
Ān ki meşhūr u ‘ayān-est ƒı ħācet be-beyān
29. Kerem ü luţfına ‘alemde nihāyet yoƒdur
Baƒlavā aƒçasıdur ƒün ġarazuñ söyle hemān
30. Nite kim ħükm-i Hudāvend ile eyyām ü şühūr
Halk-ı devrāna gehī ‘īd ola ġāhī Ramazān
31. ‘Ömrini devletini eyleye Allah mezīd
‘İzz ü iƒbālını efzūn ide rüzān u şebān

59-a Kaşıde-i Beççe-i Merhûm Cinânî Efendi

(Fe' ilâtûn / Fe' ilâtûn / Fe' ilâtûn / Fe' ilûn)

1. Baña bir sâde naşîb eyledi bu çarh-ı felek
Görmedi ancılayın sâde daî ins ü melek
2. Farq olunmaz etegiyle yakası çâkinden
Ne yağa kaldı fenâ bulmadığ anda ne etek
3. Her ezildükçe ezildi yüregüm miñnet ile
Her delindükçe delindi bile yanınca yürek
4. Pîşgîr eyler idüm sofraya ammâ n'ideyüm
Sofra yok hücrede gam-hânede yinmez yiyecek
5. Elem-i fakr ile bir özge belâdur çekerem
Yırtılup her yiri ayrıldı dirîgâ çekerek
6. Aşk durur rengi velî kendüsi hep göz gözdür
Dâm-ı mâhî dir idüm tursa derûnında semek
7. Geyicek her tarafından yürüdükçe dökülür
Âşiyân itmiş anı kehle vü burgüş u böcek
8. Her yeri pârelenüp oldu cüdâ ammâ kim
Ayrılup olmadı bir pâre bedenden münfek
9. Ey **Cinânî** nice bir geşt ü güzâr eylersin
Taşra çıkma küpe gir bulınınca giyecek
10. Nakd-i himmetle seniñ cāmeni tebdîl etsün
Eyle ol şems-i 'atâ-bağşa tazarru'la dilek

11. Merḥamet anda cibillī vü kerem fiṭrīdır
‘Arz-ı ḥāl ile yūri ana ne ibrām gerek
12. ‘Ömrini devletini eylesün Allah mezīd
Ḥaṣre dek dönsün anuñ üstine bu devr-i felek

(Derkenār)

**59-b ‘Azmī-zāde Ḥāletī Efendi’nüñ Maḥdūmı Merḥūm Olduḡda
Didükleri Kaşīdedür Ki Merşiyye Vādīsindedür**
(Mefā’ilün / Fe’ilātün / Mefā’ilün / Fe’ilün)

1. Virür gubār-ı ḡamı ḥāṭıra perīṣānī
Yıkılса bāri sipihrüñ bu köhne eyvānı
2. Sütün-ı āhını n’eylerdi ḡalk-ı dünyānuñ
Serāy-ı dehrüñ eger muḡkem olsa bünyānı
3. Hemīşe naḡş-ı cefā gösterür o mühre vü ṭās
Yanumda añma nücüm ile çerḡ-i keyvānı
4. Bolay ki ṭayy oluna nāme-i vücūd-ı cihān
Gerekmez ol ki fenādur hemīşe ‘unvānı
5. Niye ḡurūr iderüz biz ki bāzi-i eyyām
Güm itdüḡin bilürüz ḡātem-i Süleymān’ı
6. N’içün konar kişi ol mīz-bān-ı ḡaddāra
Ki ‘āḡıbet ḡomaz öldürmeyince mihmānı
7. Ne pīre-zāl-i kühen-sāledür bu dünyā kim
Hezār Rüstem olupdur zebün-ı destānı

8. 'Alāka riştesini çarha şardurur āhir
İdüp füsün ile mağlûb hayl-i merdānı
9. Hilāl ü necmi kılup muttaşıl felāhen seng
Şikest ider dil-i āyīne-sān-ı insānı
10. İki gözine dahı hürmet itmeyüp getürür
Hemīşe mihre zevāli vü māha nokşānı
11. Cefā ile ayırup cānı pāresinden ider
Karīn-i miḥnet-i cān-gāh-ı ehl-i 'irfānı
12. Felek degül mi iden Yūsuf'ı esīr-i belā
Felek degül mi iden zār pīr-i Ken'ān'ı
13. Anı refīk-i şefīk añladum velī giderek
'Aceb belālara uğratdı kalb-i nālānı
14. Zamāne seng-i cefā ile gül-sitānumdan
Remīde eyledi bir bülbul-i hoş-elhānı
15. Haṭā ile toḵunup tīşe kān-ı imkāna
Şikeste eyledi bir gevher-i fūrüzānı
16. Kānı o naḥl-i berūmend-i gülşen-i 'ömrüm
Dehānı piste idi sīb idi zenaḥdānı
17. Dıraḥt-ı bār-ver-i gül-sitān-ı Firdevs'e
Atardı ta'ne taşın kāmēt-i ḥırāmānı
18. Kānı o mehd-i necābetde 'İsi-i devrān
Kānı o taḥt-ı melāḥatde Yūsuf-ı şānī

19. Kanı o sünbül-i gül-püş-ı ‘anberîn-fâmı
 Kanı o dürc-i le’âlî-i gevher-efşânı
20. Dirîğ ü derd ki seng-i mezâruñ altında
 Ne hoşka-i lebi kaldı ne dürr-i dendânı
21. Ne cân-güdâz-ı semûm esdi nâ-gehânî kim
 Açılmadan ide pejmürde verd-i handânı
22. Yiriyle toğmaduğa döndi n’eyleyüm bilmem
 Ol âsmân-ı dilüñ âftâb-ı rahşânı
23. Benüm o çeşm-i çerâğ-ı dilüm çıkup gitdi
 ‘Aceb mi ‘âlem-i fânî görinse zulmânî
24. O ‘azm-i bâğ-ı cinân eyledi beni ammâ
 Kodı ‘azâb-ı cehennemde nâr-ı hicrânı
25. Şeh-i serîr-i beķā oldı devr-i ‘adlünde
 ‘Aceb ya ben niçe bir beklerim bu zindânı
26. Şafâ-yı hâtır ile mevt şerbetin içeyin
 Eger bu derd-i firâkuñ olursa dermânı
27. Meger libâs-ı teni çāk çāk idem yoķsa
 Kabâ vü pîrehenüñ kalmadı girîbânı
28. Olurdu şûr-ı kıyâmetle itseler âheng
 Bu demde eyledüğüm derd-nâk efgânı
29. Ne deñlü süz u güdâz olsa zulmet-i ğamda
 Bu bezme bir dahı gelmez o şem‘-i nûrânî

30. Sezā budur ki virüp **Hāletī** kazāya rızā
Karīn-i hūsn-i kabūl ile hük-m-i Yezdān'ı
31. Yüzi şuyına anuñ yā İlāhi maḥv eyle
Defātīr-i 'amelümden ruḳūm-ı 'iṣyānı
32. Kaçan ki maḥşer olup vezn olunsa a'mālüm
İde o Yūsuf-ı şānī şakīl mīzānı
33. Bi-ḥaḳḳ-ı tıfl-ı sirişk-i dil-i belā-zedegān
Bi-āh-ı germ ü dem-i serd ü dāğ-ı pinhānı

59-b Kaşide-i Sulṭānū'l-'Ulemā'ı'l-'Uzzām Bürhānū'l-Fuḫalā'ı'l-
Fehḫām 'Azmī-zāde Hāletī Efendi Berāy-ı Merḥūm Hāce Efendi
Raḥmetullāhi 'Aleyh
(Meḫ'ülü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün)

1. Olup mürür-ı dehr ile bir pīr-i nā-tüvān
Farḳ itmez oldu nīk ü bedi nāḳıd-ı zamān
2. Fazl ehli oldılar hedef-i nāvek-i belā
Kıldı zamāne her birinüñ kāmetin kemān
3. Kāfir daḥī emān dilese yok dimez velī
Virmez felek dil ehline hiç zulmden emān
4. Her ehl-i fazlı ḥāk ile yek-sān idüp felek
Her dūnı kıldı gerdiş-i gerdün felek-mekān
5. Beñzer aña ki gökde de yir bulmayup hemān
Her büm-ı şūma bām-ı sipihr ola āşiyān

6. 'İbret gözüyle nāzır olursañ bu vākı'a
Besdür binā-yı dehr ḥarāb olmağa nişān
7. Gencīne-i hüner olanı bulsa dehr-i dūñ
Ḥāk içre ide naḳd-i ḥasīsān gibi nihān
8. Her gün felek niyāma ḳomaz tīg-i cevriñi
Bağrını ehl-i ma'rifetüñ itmeyince ḳān
9. Kūpāl-i ḳahr-ı dehr iner ṭurma başına
Ḳılsa 'aceb mi ehl-i hüner dem-be-dem fiğān
10. Kendü dili belāsına uğrar zamānede
Bir ehl-i dil ki sözde ide fażlını 'ıyān
11. Ḥāmem gibi şikeste ḳılup ḥāṭırum felek
Olmışdı beste gerçi devātum gibi dehān
12. Ammā ḳalur mı şabr u ḳarārı dil ehlinüñ
Añılsa nām-ı ḥāce-i sultān-ı kāmṛān
13. Bir baḥr-i bī-kerāndur anuñ zātı kim olur
Vaḳt-i 'aṭāda her kefi bir baḥr-i bī-kerān
14. Ḥayl-i nücūma bir şeh-i şāḥib-ḳırān ola
Ḳılsa sehā sitāre-i baḥtına iḳtirān
15. Fağfūr bāğ-ı ḳudretinüñ ḥūşe-çīnidür
Olsa 'aceb mi ger aña bir bāğ-bān-ı bān
16. Minnet bilürdi cānına şākirdi olmağı
İnşāsını göreydi eger ḥāce-i cihān

17. Nakd-i hayâtı hâk-i derinde nişâr iden
Ser-mâyesini müşke virür eylemez ziyân
18. Devr-i zamâne ‘ıyşumı telh eyledi benüm
Luţf eyle dādum âliver ey dāver-i zamân
19. Yanumda câ‘iz oldı ferāgat tarīkden
Şad pâre kıldı hâtırımı ta‘n-ı reh-zenân
20. Gāhī gelür ki hâtıruma kimse tuymadan
Olam ‘adem memâlikine bir gice revân
21. Her günde tîğ-i cevri ile biñ kerre ölmeden
Zâhir budur ki yeg ola bir kerre terk-i cân
22. Ehl-i kemâle yine odur dest-gîr olan
Elden koma du‘âsını ey **Hâletî** hemân
23. Toğdukça mihr ü mâh recâmuz budur İlâh
‘Ömr ile devletin ide hemvâre tev-emân

60-a Kaşide-i A‘lemü’l-‘Ulemâ’i’l-Mütebahhîrîn Efdalü’l-Fuzalâ’i’l-Müteverri’in Hâletî Efendi Sellemehu
(Mefâ’îlün / Mefâ’îlün / Mefâ’îlün / Mefâ’îlün)

1. Bizümle geşt iderdi olıcak Nev-rûz-ı sulţânî
Komaz taḥrîk ider ammâ ‘adū ol mihr-i raḥşânı
2. Zemînüñ sebzesin seyr ile naḳḳâş-ı zamân şimdi
Çıkarđı yine naḳş-ı şafḥa-i gerdün-ı gerdânı

3. Bu demde rişte-i bārān ile bağlandı şīrāze
Perīşān eylemişken dehr evrāk-ı gülistānı
4. Bu faşl içre muḳarrer olmağın tuğyānı enhāruñ
Felek ḥāzırladı ḳavs-i ḳuzaḥla tūr-i bārānı
5. Kemīn-i gonceden gül leşkeri yir yir zuhūr itdi
Çıḳarsa vaḳtidür sūsen daḥī şemşīr-i berrānı
6. Kırıldı sübḥa-i billūrı beñzer pīr-i gerdūnuñ
Çemen-zāra döküldükçe gören şebnem şanur anı
7. Şanurlar cūy-ı dil-cū oldı cārī bāğ-ı cennetden
Görenler berg-i ezhār ile pūr enhār-ı bustānı
8. Degüldür nergis üzre jāle düşmiş berg-i ezhāruñ
Gül-āb-ālūde meyl ile ider çeşmine dermānı
9. Yetişdi geldi bād-ı nev-bahārı üfleyüp yakdı
Söyünmişken ḥazāndan lālenüñ şem‘-i fūrūzānı
10. Ḥadeng-i āhene bülbüllerüñ oldı hedef güller
Ḳomamışken şitā nām u nişān-ı verd-i ḥandānı
11. Girih-gīr eyledi meşşāta-i devr-i zamān geldi
Yolunmışken ser-ā-pā sünbülün zülf-i perīşānı
12. Revādur söylese mehd-i çemende beççe-i bülbul
Gülüñ pīrāhen-i Yūsuf gibi çāk oldı dāmānı
13. Yine ferş-i reh itdi perde-i çeşmini nergisler
Çemen-zāra gele şāyed diyü ol faḥr-i a‘yānı

14. Cenāb-ı Һazret-i müftī-i ‘ālem Hızr-ı ‘İsā-dem
Kudūmiyla iden ser-sebz bāğ-ı dīn ü īmānı
15. Nitekim lāle-zār-ı bāğ-ı cennet ihtimāmıyla
Kılur pūr-zīb ü zīnet mezheb-i Manşūr-ı Nu‘mānı
16. Hemīşe ‘arz ider sulţān-ı hāver çüb-ı zerrīnin
Meger kim ruḥşat ister olmağa der-bān-ı eyvānı
17. Olurdı muttaşıl dest ü girībān serv ile ğonce
Eger kim bīm-i kahrı olmasa bāğūñ niĝeh-bānı
18. Degüldür ḥaddi yoḥsa ol şeh-i iklīm-i ikbālūñ
Kılıcın şalmağa minnet bilür cānına Kirmānı
19. Nümāyān olsa ṭan mı kūşe kūşe bīkr-i ma‘nālar
Dil-i tārike düşdi pertev-i ḥurşīd-i raḥşānı
20. Hüner meydānınuñ çāpük-resen-bāzı benem şimdi
Şunulmuşdur baña rüz-ı ezelden ṭab‘-ı mīzānı
21. N’ola rüçḥānı zāhirdür diyü raĝbet kılurlarsa
Olupdur sikke-i nazm-ı laṭīfūm reşk-i Hākānı
22. Bahār-ı luṭfuñ itdi **Hāletī**-i bī-dili ğüyā
Felek lāl eylemişken öyle bir murĝ-ı hoş-elḥānı
23. Budur Hāk’dan du‘āmuz ber-ķarār ol şadr-ı devletde
Ḥudā hemvāre kim cāy ide cāna şadr-ı insānı

60-a Kaşide Lil-Mevlā El-‘Ālimü’r-Rabbānī Ve’l-Kāmilü’ş-Şamedānī
Hāletī Efendi Berāy-ı Sulṭān Meḥammed Hān
(Mefā’īlün / Mefā’īlün / Mefā’īlün / Mefā’īlün)

1. Bi-ḥamdüllah vezān oldı nesīm-i luṭf-ı Rabbānī
Şeref buldı vücūd-ı şāh ile mülk-i Süleymānī
2. Felek şaḳlar yorardı taḥtını Dārā vü Cemşid’üñ
Aña teslīm idince yirine oturmadı cānı
3. ‘Arūs-ı dehre gūyā zer ṭabaḳlarla nişān geldi
Çekildi nāmına altun ile ṭuḡrā-yı Hāḳānī
4. Düşer mi öyle bir zıll-i Hudā kim feyz-i luṭfindan
İde zulmet-serāy-ı ‘ālemi gün gibi nūrānī
5. Kudūmiyla n’ola faşl-ı şitā reşk-i bahār olsa
‘Adālet bāḡınuñ geldi yetişdi verd-i ḥandānı
6. İrişdüirdi şabā ḥāk-i rehinden dīde-i cāna
Mübārek maḳdemi rūşen-dil itdi cümle a’yānı
7. Şerār-ı na’l-i esbi kevkeb-i baḥt u sa’ādetdür
Ṭururken āstānı n’eylesünler çerḥ-i gerdānı
8. Cihān baḥtum gibi tārk idi bir şubḥ-dem nā-geh
Ṭulū’ itdi sa’ādet burcınıñ mihr-i dirahşānı
9. Hümā-sāye hümāyün-pāye sulṭān-ı felek-rif’at
Cenāb-ı Ḥazret-i Sulṭān Meḥammed Hān-ı ‘Oşmānī

10. Eger Keyvān ile Şevr'i sipihruñ bulsalar ruḥṣat
Kapusında olurlardı o şāhuñ kulı kurbānı
11. Felek her gice bir mīzān kırar var ise vezn eyler
'Aṭā-yı şāh ile maḥşūl-i baḥr u ḥāşıl-ı kānı
12. Kef-i deryā-nevālinden çıkan hergiz ḥisāb olmaz
Şabā ḍarb itse rīg-i sāḥile emvāc-ı 'ummānı
13. Anuñ her bir kefi bir baḥr-i mevc-engīz olur gūyā
Kaçan kim cūşa gelse lücce-i deryā-yı iḥsānı
14. Seḥāb-ı luṭf-ı bī-pāyānı girdi araya yoḥsa
Yağardı kehkeşānı şu'le-i şemşīr-i raḥşānı
15. Dem-ā-dem ḥān-ı luṭf u himmetinden muḡtenimlerdür
Revādur ḥalk-ı 'ālem olsalar cümle şenā-ḥānı
16. Binā-yı ḳadrine bānī eger müzd-ver olurlarsa
Virilmişdür vücūd-ı pākine resm-i cihān-bānī
17. O şāhuñ ḥāk-i pāyı cevheri bir kimiyādur kim
Tokunsa şems ider kırs-ı nuḥāsı māh-ı tābānī
18. Zemīni pūr-hilāl ü āsumānı pūr-nücūm eyler
Eger kim kılsa raḥş-ı himmeti 'ālemde cevlnānī
19. Eger deryā-yı luṭf-ı bī-kerānından güzār itse
Kılurdu dāmenin lū'lū ile pūr ebr-i nīsānī
20. Eger bād-ı bahār-ı cūdı irse bāğ-ı dünyāya
Ola naḥl-i enāruñ ḥāşılı hep la'l-i rümmānī

21. Felek ağlatmadı bir kimseyi devr-i zamānında
Meger kim ‘ālemi güldürmek içün ebr-i bārānı
22. Zafer bulmaz aña cānı çıkınca çalışur düşmen
Tılısm-ı feth-i nuşretdür meger şemşīr-i berrānı
23. O tūğ-ı pūr-fürūğı serv-ı kad maḥbūba beñzer kim
Niçe diller perīşān eyleye zūlf-i perīşānı
24. Selāṭīn-i ‘izāmuñ üstüḥānıyla konaklardı
Hümā-yı feth ü nuşretdür kühen de olsa mihmānı
25. ‘Adūnuñ mehçe-i rāyātını na‘l-i semend eyler
N’ola ol şeh-süvār-ı mülk ü millet alsa meydānı
26. Eger seng içre pinhān eylese kendin şerār-āsā
Çıkarur ḥaşmı darb-ı āhen-i şemşīr-i ‘uryānı
27. Semend-i çarḥuñ olmasa ‘inānı dest-i ḳahrında
Zamāne pāymāl eyler yorardı ehl-i ‘irfānı
28. Bu bir bāz-ı Hümā-pervāzdur medḥüñ hevāsında
Okursañ anı lāyık ey sa‘ādet mülkinüñ ḥānı
29. Üşer murğ-ı ma‘ānī başına hengām-ı medḥüñde
Olup gül-zār-ı medḥüñ ḥāme bir serv-i ḥırāmānı
30. Baña İskender-i devr-i zamāne mā’il olmaz mı
Akıtdum ḥāk-i pāyına dilümden āb-ı ḥayvānı
31. Zamāne eyledi dil-beste-i bend-i belā ammā
Benem fazl u belāgat bāğınuñ murğ-ı ḥoş-elḥānı

32. Benem çāpūk-süvār-ı ‘arşa-i ‘ilm ü hüner şimdi
Benem uran feşāhat tobına ‘ālemde çevgānı
33. Hüner iklīmine şāh olduğın inkār iden kimdür
Tururken **Hāletī**’nüñ ‘arşa-i ‘ālemde dīvānı
34. Yetīmüñdür çıkarma genc-i luṭfuñdan Hudāvendā
Zamāne kılmasun zāyi ‘ meded ol dürr-i ğaltānı
35. Yeter yaqdı derūnı nār-ı ğayret zulmet-i ğamda
Yeter aqdı sirişki nitekim şem ‘ -i şebistānı
36. Yetişdi devr-i ‘adlūñ yoḥsa ‘ālem bir yaña olsa
Sipihruñ dest-i cevrenden alınmazdı ğirībānı
37. Yüri ḥatm eyle ey dil muşḥaf-ı medḥin du‘ā birle
Hezār-ı gül-şen-i nazmım diyü uzatma destānı
38. Görünce şāhid-i nazmuñ bilür şāh-ı hüner-perver
Ne lāzım eylemek medḥinde sen da‘vā-yı iḥsānı
39. Fūrūzān eyleyüp bezm-i cihānda şem ‘ -i iḳbālın
Hudā ol şem ‘den rūşen kıla eyvān-ı Keyvān’ı
40. Felekde āfitāb olduğça peydā Hazret-i Mevlā
Serīr-i salṭanatda ide bākī zıll-i Yezdān’ı

61-a Kaşide-i Nev'î Der-Haqq-ı Cülûs-ı Merhûm Sultân Mehemmed Hân

(Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün)

1. Yine teşrîf idüp bir hân-ı 'âlem taht-ı 'Osmânı
Yine geldi yirine mürde iken 'âlemüñ cânı
2. Kudûm-ı nev-bahâr-ı luţfı kıldı mu'tedil dehri
Meger itdi taḳaddüm sâ'at-i nevrûz-ı sultânî
3. Zamânında 'aceb mi sebḳat itse sâ'at-i nevrûz
Harâret virdi âfâka yüzünüñ mihr-i rahşânı
4. Çıķarsa şad hezârân erba'in pîr-i felek hergiz
Haṭ-ı sebzi gibi görmez düşünde böyle devrânı
5. Nesîm-i hulk-ı baḫş itdi 'adâlet çâr erkâna
Meger rûḫ-ı nebâtîdür kelâm-ı şekker-sitânı
6. Sa'âdet burcınun mihri ğurûb itdi ise ne ğam
Getürdi yirine ni'me'l-bedel bir mâh-ı tâbânı
7. Açıldı şubḫ-dem mışra'ları bâb-ı hümâyûnuñ
Cemâli mihri kıldı maṭla'u'l-envâr dîvânı
8. Eben 'an-ced şeh-i 'âlî-sened Sultân Mehemmed kim
Tecâvüz eylemişdür vaşf-ı şânı ḥadd-i imkânı
9. Keremdür var ise bir vaşf-ı zâ'id ṭab'-ı pâkinde
Leṭâfetdür eger mevcûd ise cisminde noḳşânı

10. Leṭāfet cūyınuñ perverdesi ruḥsār-ı dil-cūyı
Melāḥat gülşeninüñ dikmesi ḳadd-i ḥırāmānı
11. Bu ḥüsn ile bu ānı kimde görmiş var gören gelsün
Bulunur Yūsuf'a şānı bulunmaz anuñ aḳrānı
12. Ümīdüm kesmişidüm meyve-i bāğ-ı ḥayātumdan
Ḳad-i mevzūnı baḥş itdi baña 'ömr-i firāvānı
13. Şikest itmişdi cismüm zevraḳını rūzgār ammā
Beni ḡarḳ itdi ol şāhuñ muḥīṭ-i baḥr-i iḥsānı
14. Şafā geldüñ sipihr-i devletüñ iy mihr-i pür-nūrı
Ġubār-ı maḳdemüñle rüşen itdüñ çeşm-i a'yānı
15. Ne zātuñ gibi gösterdi felek mir'atı bir şüret
Ne ṭab'um gibi ṭūṭı gördi Rūm'uñ şekkeristānı
16. Cihānda adumuz ḳalsun diyü nām ehli serverler
Çerāğ ile arar tūmār-ı eş'ār-ı şenā-ḥānı
17. Bilürler cevherinden ḥançeri ābından elmāsı
Sözinden sen de fehm it ḳadr-i Nev'ī-i suḥan-dānı
18. Yeter sen şāha mīrās-ı peder ṭab'um gibi gevher
Ḳalur dürr-i suḥan bākī olur sīm ile zer fānı
19. Nitekim her seḥer olup muẓaffer ḥusrev-i ḥāver
Geçüp taḥt-ı zümürrüd üzre teşrīf ide erkānı
20. Ṭınāb-ı bārgāh-ı 'ömrüñ olsun ḥaşre dek mümted
İrişsün ḳadrüñüñ 'arş-ı berīne ṭāḳ-ı eyvānı

(Derkenār)

61-b Kaşıde-i ‘Azmi-zāde Hāletī Efendi Sellemehu

(Fā’ilātün / Fā’ilātün / Fā’ilātün / Fā’ilün)

1. Hāmdü li’llah kim olup fetḥ u zaferle hem-‘inān
Āstān-ı devlete geldi vezīr-i kār-dān
2. Naḥl-i kādri yirde zīnet-baḥş-ı gül-zār-ı vücūd
Kevkeb-i baḥtī felekde şem’-i bezm-i aḥterān
3. Teşne-i iḥsāna luṭfı çeşme-i āb-ı ḥayāt
İltifātı mürde-i hırmāna ‘ömr-i cāvidān
4. Nūr-ı re’y-i pākine olmaz mu‘ādil mihr ü māh
Bezl-i kef-i cūdına kılmaz kifāyet baḥr u kān
5. Olmadı bir böyle şubḥ-ı nuşret ü rûz-ı zafer
Encüme ser-dār olaldan ḥusrev-i ḥāver-sitān
6. Bir nihāl-i ergavāndur tīg-i ḥûn-ālûdı kim
Sāyesinde hoş geçer anuñ dem-ā-dem ins ü cān
7. ‘Arşa-i rezm içre aḳdı her yaña ḥûn-ı ‘adū
Şan döküldi bezm-i rindānda şarāb-ı ergavān
8. İçdiler kanın ‘adūnuñ bāde-i gül-gûn gibi
Dem çeken ejderlere dönmişdi ol gün gāziyān
9. Merd olanlar ebr ile ceng eyliyen kaplan gibi
Atılurdu düşmenüñ çıķduķça tobindan duḥān

10. Lāşe-i murdārı oldu tu‘me-i zāğ u zağan
Düşmen-i bed-ḥāhda şimdi ne at kaldı ne cān
11. Gevher-i İslām ile buldı kadīmī revnākın
Faşşı düşmiş ḥāteme dönmiştir ol bārū hemān
12. Olsa mensüb-ı der-i devlet-me’ābuñ serverā
Ola her kebg-i deri bir murğ-ı kudsī-āşiyān
13. Nüşa-i vaşf-ı cemīlūñ almasa benden eger
Pīre-zāl-i çerḥden toğmazdı sālīm tev’-emān
14. Rişte-i ḥüsn-i kabūlūñle bulaydı intizām
Revnāk-ı dürri şikest eylerdi nazmum bī-gümān
15. Hem nişān-ı himmet ister hem nişār-ı i‘tibār
Nev-‘arūs-ı ḥacle-i endīşe gelmez rāygān
16. Gördiler geçmez metā‘-ı fazl u cins-i ma‘rifet
Çıkmaz oldu şimdi iklīm-i hünerden kārban
17. Āb-ı çeşm-i ehl-i dil şol deñlü rīzān oldu kim
Ḥaṭṭ-ı menşūr-ı şafādan kalmadı nām u nişān
18. Şöyle pürdür tīr-i ḡam peykānlarından kim gören
Sīne-i sūzānı şandı kürre-i āhen-girān
19. Çerḥ-veş ser-geşte olmakdan kayırmazdum velī
Olsa ger destümde māh-ı nev kadar bir pāre nān
20. Āsmāna irmez oldu atduğum āh okları
Kāmetüm yāy oldu ammā bende yok tāb ü tūvān

21. Bir zamāndur kim bulur gerdūn-ı iķbāl üzre cāy
Kim ki uğrı nāmına olsa mişāl-i kehkeşān
22. Āsmāndan rīsmān fark itmeyen nā-dān tutar
İnse hāke rişte-i ümmīd gökden nā-gehān
23. Birbirinden fark olunmaz bir bölük āvāreyüz
Cübbe vü destār ile bir yirde kim olsak ‘ıyān
24. Kelle-i şekker şanur dükkān yüzünde seyr iden
Kāleb-i çübına kāğıd şarsa kınnād-ı zamān
25. Kışsa-i derd ü ğamum gūş itmez erbāb-ı düvel
Dinlemez kimse dırāz olsa eger bir dāstān
26. Ol Sikender-meşrebūñ medhin kılup ey **Hāletī**
Nāv-dān-ı hāmeden āb-ı hayāt itdūñ revān
27. Eyle lūtf-ı bī-şümārın zāhir ü bātin recā
Kıl du ‘ā-yı devletin vird-i zebān u hırz-ı cān
28. Dā’imā lūtfından olsun hālk-ı ‘ālem müsta’ın
Dā’im itsün devletin lūtfıyla Rabb-i müste’ān
29. Heykel-i zerrīn olup koyunında ol mühr-i şerīf
Görmesün çeşm-i bed-i eflākden hergiz ziyān

61-b Kaşide-i Hāletī Efendi Berāy-ı Merhūm Lala Paşa

(Fe’ilātün / Fe’ilātün / Fe’ilātün / Fe’ilün)

1. Gün gibi eyledi her cānibi pür-nūr u ziyā
Düşdi dünyāya yine pertev-i eltāf-ı Hudā

2. Hāmdü lillah ki zühür itdi metā‘-ı himmet
Oldı bāzār-ı zamāne yine pür-zīb ü bahā
3. Herkese şüret-i ikbāl nümāyān oldı
Buldı şol deñlü şafā günbed-i çerh-i mīnā
4. Şimdi hürşīd-i kerem ‘āleme pertev şaldı
Katı bī-mihr idi Hakkā ki sipihr-i bālā
5. Vāşıl-ı vuşlat olan hātır-ı ‘uşşāk gibi
Ser-be-ser zevk ü sürürıyla tolupdur dünyā
6. Teng-dil olmuş iken gonce-veş erbāb-ı hüner
Gülüp açılsa n’ola niteki verd-i ra‘nā
7. İtdi teşrīf sa‘ādetle vezāret şadrın
Āşaf-ı Cem-‘azamet dāver-i Cemşīd-liķā
8. Güher-i kân-ı himem bā‘iş-i nazm-ı ‘ālem
Dürr-i deryā-yı kerem Hāzret-i Lālā Pāşā
9. Geçemez pertev-i ihsānına hem-sāye güneş
Ayağı tozına hemtā olamaz müşk-i Hātā
10. Menba‘-ı havf u recā olsa ‘aceb mi dünyā
Şāhib-i seyf ü kalem eyledi zātın Mevlā
11. Atlas-ı çerhi biçerdi aña hayyāt-ı zamān
Kāmet-i himmet ü ihsānına itseydi vefā
12. İzdihām-ı fużalādan idemez gerçi güzār
Kaşd ider pāyına yüz sürmege her şubh şabā

13. Dīdedür rüşen olan kuhl-ı cilāsıyla velī
Sürme-i hāk-i rehi cān gözin eyler bīnā
14. Bekleyüp hāk-i derīn devlet ü 'izz ü ikbāl
Her biri bendesi olursa benüm gibi revā
15. Kādrini bilse n'ola hāzret-i sultān-ı cihān
Bir müdānī kani hem-pāye olanlarda aña
16. Giyeh-i huşk gül-i gül-şene hem-ser mi olur
Hiç ber-ā-ber ola mı la'l ile seng-i hārā
17. Rāşid-ı dehr çukurunda 'aceb bulmaz mı
İşgi hākine gerdünü tutarmış hem-tā
18. Defter-i himmetinüñ bilmeyeler icmālin
Remle darb eyleseler mevcini baħrūñ meşelā
19. Bir eli gölgesi besdür bu cihān devletine
Şāh olurmuş o ki üstine düşe zıll-i Hümā
20. Nūr-baħş olur idi mihr-i cihān-ārāya
Kevkeb-i baħtına bir kerre kırān itse sühā
21. Kimse'i kimse zamānında anuñ ağlatmaz
Rind-i mey-hārı meger ağılada cām-ı şahbā
22. Gül-bün-i nahl-i berūmend-i çemen-zār-ı murād
Dā'imā reşha-i luṭfiyla bulur neşv ü nemā
23. Luṭfinuñ āb-ı hayātı ile ihyā itdūñ
Hızır irişdūñ baña ey dāver-i pür-cūd u 'aṭā

24. Hı̄dmet-i h  k-i der  n gibi sa   det buldum
Yirid  r eyler isem   ar  a eger isti  n  
25. D  ş  d  m aya  u  na bir h  k ile yek-s  nem ben
Lu  fu  nı sen de dir  g eyleme d  ş  d  k  e ba  na
26.   st  nu  n bil  r  m Ka  be-i ma  ş  d-ı emel
Eylerin anu  n i    n   apu  na geld  k  e şaf  
27. Himmet  n t  gi gibi t  g gir  pd  r el  me
Eylesem   ayrı   apudan n  ola ben   at  -ı rec  
28. H  k budur   ar  sa-i nazm i  re   atı az bulunur
Esb-i   ab  um gibi bir rah  ş-ı fe    hat-peym  
29. Ger  i Selm  n-ı zam  nem diy   da  v     o   olur
L  k da  v  ya me  eld  r ki gerekd  r ma  n  
30. Ey   s  z d  rr-i gir  n-m  ye gibi n  dir olur
    il ol sen da  ı   ok s  yleme gel **H  aletiy  **
31. Ni  e med   olsa anu  n ş  nına l  y  k olmaz
L  y  k oldur ki hem  n idesin       z-ı du    
32. N  tekim g  ller ola z  net-i g  l-z  r-ı cih  n
N  tekim eyliye murg  n-ı   emen şıyt u şad  
33.   al  atu  n H  zret-i H  k g  l gibi h  and  n its  n
Eyles  n    lemi b  lb  l gibi med  h  n g  y  

62-a Kaşide-i ‘Azmī-zāde Hāletī Efendi
(Mef’ülü / Fā’ilātü / Mefā’ilü / Fā’ilün)

1. Bir dem ki pīre-zāl-i kühen-sāle-i cihān
Oldı vişāl-i Yūsuf-ı ‘adliyle nev-civān
2. Her bir tarafda zāhir olup cilve-i zafer
Her kūşeden irişdi yine müjde-i emān
3. Güller gibi açılsa n’ola dīde-i emel
Oldı nesīm-i şubh-ı sa‘ādet yine vezān
4. Vardı bu demde kebg-i deriistirāhata
Şāhīnūñ eyledi per ü bālını sāye-bān
5. Gürg-i derende mīş-i za‘īfe şübān olup
Kıldı tezerve pençesini bāz āşiyān
6. Olup zālām-ı zulm-i cihān içre cāy-gīr
Gitmezdi nitekim ser-i küh-sārdan tuman
7. Ger şalmayaydı pertev-i luṭfın zamāneye
Şems-i cihān ü şemse-i eyvān-ı kün fe-kān
8. Hūrşīd-i Mūşterī-şeref ü māh-ı mihr-kef
Şāhib-kırān-ı dehr şehinşāh-ı kāmran
9. Ol şāh-ı şīr-ḥamle ki şāhīn-i himmeti
Kıldı firāz-ı küngüre-i çerḥi āşiyān
10. Şemşīr-i cān-sitānını seyr eyledi meger
Şaklandı gerd-i ma‘reke de şāh-ı ḥāverān

11. Gūyā ki oldı nāveki bir murğ-ı nāme-ber
A ‘dāsına peyām-ı ecel gönderür kemān
12. Kūpāl-i ahrı ile ser-i dūşmenān-ı diñ
Her dem keşef gibi bedeninde olur nihān
13. Kim dilleşürdi dūşmen-i bed-āh ile bugün
Şemşir olmasaydı eger ser-be-ser zebān
14. ondukça tiri cān-ı ‘adūya Hümā gibi
Hergiz ıdāsı olmaya illā ki üstüān
15. Olmazdı zinde ālīb-ı fersüde-i zemīn
Āb-ı ayāt-ı lufi eger olmasa revān
16. Her dem felek zebündür aña bat rāmdur
Hep āstānı bendesidür pīr eger civān
17. Mir ‘āt-ı tīg-i tizine baksa keder çeker
Zirā ki merkdür görinen dūşmene hemān
18. Bir şāhdur ki pertev-i luf u ‘aā ile
Rūy-ı zemīni eyledi mānend-i āsmān
19. Devrinde alka rehber olan çeşm-i yār idi
avfindan oldu ol daı bīmār ü nā-tüvān
20. Oldukça müştebeh cihet-i kıble-i necāt
Der-āhına tutar yüzini cümle ins ü cān
21. Kimse cihānda varmaz idi āb-ı rāata
Hindū-yı tīgı olmasa ger aña pās-bān

22. Māh-ı felek gibi şeh-i encüm-sipāhsın
Girse ‘aceb mi qahruñ ile düşmene kırān
23. İrdükde cān-ı haşma okuñ şöyle acıdı
Kān ildi tıldı cevşeninüñ gözleri hemān
24. Tīgüñ ne yirde kim aqıda hūn-ı düşmeni
Gören çenārı anda şanur naḥl-i argavān
25. Virdi ‘arūs-ı feth u nuşrete gürzüñ ağırlığın⁵¹
A‘dā-yı dīne geldi bu ḥālet ‘aceb girān
26. Kaşr-ı celāl ü rif‘atüñe ırmeye ḥıred
Olsa eger felek aña nüh-pāye nerd-bān
27. Şal kişt-zār-ı ma‘rifete āb-ı luṭfuñı
Kaḥt-ı ricālden şakın ey Yūsuf-ı zamān
28. Zīrā ki āsyā-yı hüner dönmeden qalır
Olmasa cūy-ı himmet ü iḥsān-ı ḥusrevān
29. Buldum cihānda kuvvet-i ṭab‘ ile imtiyāz
Meydān-ı nazm içinde benem şimdi pehlüvān
30. Olsaydı ben yetīme nazar şehir-yārdan
Çok nesne zāhir eyler idi kilik-i dūr-feşān
31. Kılduñ çü dürr-i medḥini peydā şadef gibi
Şimden girü du‘āsına aç **Hāletī** dehān

⁵¹Vezinde problem var. ‘Feth’ kelimesi divanda yok.

32. Her demde Hızır-himmet ü tevfiķ hem-riķāb
Hemvāre esb-i devlet ü iķbāl zīr-rān
33. Dünyāya gāh sīm ü gehī zer nişār idüp
Eyle bu bāğı gāh bahār ü gehī ħazān
34. Şemşīr-i cān-sitān-ı fenāyı felek senüñ
Düşmenlerüñde eyleye her bār imtiķhān

62-b Kaşīde-i ‘Azmi-zāde Efendi

(Fā’ ilātün / Fā’ ilātün / Fā’ ilātün / Fā’ ilün)

1. Keh-rübā-yı mihr-enver şubĥ-dem olup ‘ıyān
Kalmadı eflākde kāh-ı kevākibden nişān
2. Ĥusrev-i encüm firār itdi binüp Şeb-dīz’ine
Eşheb-i şubĥı idince şāh-ı ĥāver zīr-rān
3. Telli şācın ĥaldurup ‘arz itdi rūyın ‘āleme
Oldı gūyā kim zamāne bir ‘arūs-ı dil-sitān
4. Bir hüveydā kalmadı hergiz bu deñlü beyzadan
Bāl açınca murğ-ı zerrīn-per zümürrüd-āşiyān
5. Pençe-i mihriyle nā-būd oldı göklerden nücüm
Sebze-zāruñ nergisin devşürdi gūyā bāğ-bān
6. Pīre-zāl-i çerĥ ĥurş-ı mihri peydā eyledi
Dānesin maĥv eyleyince āsyā-yı āsmān
7. Kaķre-i şeb-nem midür nīlüfer-i çerĥ üzre kim
Pertev-i mihri görünce oldı nā-peydā hemān

8. Hınk-i çerhüñ haķ budur zıbā alışdurmuş derin
Gezdürüp anı şeherden rāyız-i devr-i zamān
9. Aña üstād-ı ezel virmiş bu deñlü āb u tāb
Dāne devşürse n'ola tıg-i şeh-i hāver-sitān
10. Var ise ol tıga şemşırüñ nümüdār itdiler
Tā ki 'ālem-gır ola ey āşaf-ı Cem-āstān
11. Beyza-i tıgüñ gibi bir beyza peydā olmadı
Nesr-i Tā'ır eyliyelden bām-ı gerdünı mekān
12. Bir mübārek beyzadur kim beyza-i İslām ile
Geldiler 'Anķā-yı kudretten vücūda tev'-emān
13. Āhen-i tıgüñ tokundi çün dil-i sengīnine
Toldı bir demde şerār-ı āh-ı a'dādan cihān
14. Rüz-ı heycā'da nişān-ı la'l-i şeb-dīzüñ senüñ
Çün hilāl-i 'ıd olur mü'minlere şādī-resān
15. 'Azm iderdi düşmeni varup zihiyle boğmağa
Tır atarken ger hālāş olsaydı destüñden kemān
16. Mübtelā-yı bend-i qahruñ niçe yüz mālīk-riķāb
Pāy-māl-i necm-i bahtuñ niçe biñ şāhib-kırān
17. Kūşe-i çeşm ile besdür bir nigāhuñ vaķt-i kīn
Olmağa zır ü zeber tāc u serīr-i husrevān
18. Lāyık oldur kim dikilüp qarşuna mānend-i serv
Hihmetünde bān ola her gāh dāmen-der-miyān

19. Şāhid-i ‘adlūñ ne yüzden cilve eyler bilse ger
Ola zencīrin sürür dīvāne bir Nūşīn-revān
20. Kim şikest eylerdi ‘ālemde sebū-yı bādeyi
Kılmasa anı dem-ā-dem nāvek-i qahruñ nişān
21. ‘Adlūñ ile geldi ol dem kim dümin her şubḥ u şām
Reh-güzār-ı mīşe cārub eyliye şīr-i jiyān
22. Ğamze-i çeşmi gibi ḥūbān-ı ḥaṭṭ-āverdenūñ
Devletūñde ber-ṭarafdur fitne-i āḥir zamān
23. Ger semend-i ‘azminūñ bir dem ‘inānın çekmeseñ
Eyliye menzil-gehin ser-ḥadd-i mülk-i lā-mekān
24. ‘İṭr-ı ceyb eyler ḡubār-ı ‘anber-i sārā gibi
Bulsa gerd-i eşhebūñ ḥavṛā-yı gül-zār-ı cinān
25. Kaldurur buldukça gerd-i sümm-i esbūñ gird-bād
Kılmağ için tūtyā-yı dīde-i kerrūbiyān
26. Ol çerāğ-ı meclis-i iḳbālsin sen kim döner
Dā’imā devlet hümāsı üstine pervāne-sān
27. Keşti-i ümmīde mektūb-ı dürer-bāruñ senūñ
Ṭayy olundukça sūtūn olur açılsa bād-bān
28. Şūret-i maḳşūd-ı göstermezdi dünyā kimseye
Zāt-ı pākūñ olmasa çeşm ü çerāğ-ı ins ü cān
29. Rind-i dürd-āşāmlar kūyuñ ḡubārın kıtsalar
Ağladurken güldüre cām-ı şarāb-ı ergavān

30. Cūy-bār-ı cūy-ı luṭfuñdan olaydı behre-yāb
Ḥāşıl-ı şāḥ-ı semen sīmīn olurdı bī-gümān
31. Tāb-dār olur çü tāb-ı mihr tār-ı ‘ankebūt
Nūr-ı re’ yūñ düşse bir vīrāne üzre nā-gehān
32. Şeb-çerāğ-ı māha seng-i ṭa‘ne pertāb eyleye
Āftāb-ı himmetüñden müstefiz olsaydı kān
33. Pertev-i tīgüñ velī düşse Bedaḥşān üstine
Çeşme-i ḥūn-āb ola her kān-ı la‘linden revān
34. Būstān-ı ‘ālemüñ yakmazdı evrākın temūz
Ger aña medḥüñ yazılsa ey ḥidīv-i kāmran
35. İşigüñ taşı gerek tā kim mücellā eyliye
Ser-be-ser jeng-i ğam olsa tīg-i ṭab‘-ı şā‘irān
36. Ka‘r-ı yemm-i ğamda ey ebr-i kerem iḥsānuña
Āġız açmışdur şadef-veş **Hāletī**-i nā-tüvān
37. Oldı ma‘nā fi’l-meşel ser-çeşme-i āb-ı ḥayāt
İtdi feyyāz-ı ezel ḥāmem aña bir nāv-dān
38. Menzil-i maḫşūdına vāşıl ola şāyed diyü
Pā-şikest eyler beni seng-i cefā-yı reh-zenān
39. Nāḫıd-ı devr-i zamān nīk ü bedi farḫ eylemez
Seng-i ğam pertāb ider ansaḥ mihekk-i imtiḥān
40. Telḥ-kām olur ḳalurdum miḥnet-i eyyām ile
İltifātuñla eger kim bulmasam fi’l-cümle şān

41. Tā şala deryā-yı eflāke hilālūñ fülkini
Ayda bir kez ʔonadup şāh-ı serīr-i hāverān
42. Çün şeh-i hāver ser-efrāz ol hemīşe bulmasun
Zulmet-i şeb gibi kāfir tīg-i ʔahruñdan emān
43. Vird-i sükkān-ı sipihr olsun du‘ā-yı devletūñ
Ehl-i arza seyfüñi itdükçe Mevlā hırz-ı cān

(Derkenār)

63-a ʔaşıde-i Hāletī Efendi

(Mefā’ilün / Fe’ilātün / Mefā’ilün / Fe’ilün)

1. Sehergeh leşker-i Nev-rüz çıkdı şahrāya
Şitā memālikı ser-cümle vardı yağmāya
2. Sefīd idi şecerūñ gerçi haymesi evvel
Boyandı berg-i bahār ile şimdi haḍrāya
3. Niteki mest-i şabūhī bu demde bülbüller
Biri biri ile başladı ceng ü gavgāya
4. Çemende gonce-i gül aldı başına miğfer
Şeh-i bahār siper virdi verd-i ra’nāya
5. Gümüş ʔubūra ʔodı niçe nāvek-i zerrīn
Meger ki gonce-i zanbaḳda var imiş māye
6. Yine taḳındı miyānına hañçerin süsen
Yine ʔılıçlarını aşdı bīd-i bālāya

7. Hadeng-i sîne-güzâr oldu hârlar gūyâ
Nesîm-i şubh ile her şâh beñzedi yaya
8. Dikildi şahın-ı çemen-zâra tîğ-i şâhîler
Niteki tûğ-ı şehensâh-ı âsmân-pāye
9. Cenâb-ı Hâzret-i Sultân Mehemmed ibni Murâd
Ki olımaz şeh-i hâver anuñla hem-pāye
10. Kemâl-i haşmet ile gūyiyâ Süleymân'dur
Kaçan süvâr ola bir rahş-ı bād-peymāya
11. Livâları niçe yirden ger olmasaydı sûtûn
Fenâ gelürdi binâ-yı sipihr-i vâlāya
12. Alur cevâbını tîğ-i zebân-dırâzından
Açarsa ağızını a'dâ anuñla da'vāya
13. Eger ki tîğine reşk itmese şeh-i hâver
Hemîşe tîğini çalmazdı seng-i hârāya
14. Siperlerinde zafer şüreti nümâyândur
Bu demde kim bakar âyine-i mücellāya
15. Olurdu nûrına muhtâc husrev-i hâver
Vireydi kefi kerem-bahşı nûr eger āya
16. Düşüp zemîne şikeste olurdu cām gibi
Tokunsa reddi eli ger sipihr-i mînāya
17. Gedâ-yı bî-ser ü bî-pāyı şâh-ı 'âlem ider
Hümâ-yı himmeti şalsaydı üstine sāye

18. Mişāl-i Hūt-ı felek burc-ı mäh ola mähī
Eger ki pertev-i ihsānı düşse deryāya
19. Eger ki neşv ü nemā bulsa āb-ı lutfından
Atardı ta‘ne taşın her çenār Tübā’ya
20. Toğunmaz oldu zamānında kimseye kimse
Meger ki toğuna bezm ehli cām-ı şahbāya
21. Olaydı bir nazaruñ ey şeh-i sitāre-sipāh
Varurdu rütbe-i şî‘rüm maḳām-ı şî‘rāya
22. Sevād-ı a‘zamı nazmuñ kalem-revümdür hep
Benem hükümet iden şimdi mülk-i ma‘nāya
23. Sen anı pādīşehüm gayrılarla bir görme
Nigāh-ı merḥamet it **Hāletī**-i şeydāya
24. ‘Adūlaruñ olalar kūr gerd-i esbūñden
Niteki bād mürūr ide şahn-ı gabrāya

63-b Kaşide-i Hāletī Efendi

(Mef‘ülü / Fā’ilātü / Mefā’ilü / Fā’ilün)

1. Kār-ı ‘adūyı şāh-ı be-nām eyleyüp tamām
Kıldı meh-i tamām gibi menzilin maḳām
2. Tā yirine gelince Süleymān-ı rūzgār
İtdi nesīm-i fetḥ u zafer ḥayli ihtimām
3. Peyk-i şabāya cümle libāsın virürdi gül
İrgürse maḳdeminden eger gül-şene peyām

4. Hengām-ı gīr-dār bu dem eyleyüp güzār
Geldi zamān-ı ‘ıyş u şafā irdi devr-i cām
5. Açılsa gül gibi yiridür gonce-i emel
Rûy-ı zemīni hūn-ı ‘adū kıldı lāle-fām
6. Cism-i ‘adū ki olmış idi menzil-i belā
Kaṭ‘ eyledi o menzili şemşīr-i tīz-kām
7. Cünd-i ‘adū egerçi be-ğāyet ‘azīm idi
Bir an içinde kalmadı andan meger ‘izām
8. Bir şem‘-i tāb-dār idi gūyā vücūd-ı şāh
Tutmuşdı gerd-i ma‘reken ‘ālemi zālām
9. İtdükçe tīg-i āyine-girdārına nazar
Oldı ‘adūya çihre-nümā rûy-ı inhizām
10. Yanuñca şalınan degül illā ki tīg idi
İtdükçe rezm-gāhda ol tūğlar hırām
11. Haşmuñ yire dökülmez idi kanı olmasa
Te’sīr-i kevkeb-i şeh-i Mirrīh-i intikām
12. Hayl-i ‘adū-yı devleti kılmazdı pāymāl
Hınk-i sipihr eger ki aña olmasaydı rām
13. A’dā-yı dīne lāzım idi bir kılıc kılamak
Olmışlar idi gāflet ile ser-be-ser niyām
14. Tokunmayaydı pertev-i hūrşīd-i saṭveti
Bāğ-ı cihānda düşmen-i devlet kalurdı hām

15. Deryā-yı ahrı āb virüp tīg-i tīzine
Oldı ser-i ‘adūya belā yadurur amām
16. at‘ itdi tīgı dūmen-i dīnūn lisānını
āhib-ıranlıında anuñ almadı kelām
17. Dehrūn beāsı cevher-i tīg iledür hemīn
Zīrā ki cevher olmasa itmez ‘araz ıyām
18. Āfātdan vūcūd-ı erīfin aınmasa
urmazdı er birbiri ūzre tkuz hıyām
19. Bezmin oreydi cāmını eylerdi Cem ikest
Seyr eyleseydi remzini ser-sām olurdı sām
20. Bilseydi na-ı hātem-i ibālını eger
Nerm olur idi mūm gibi rek ile ruām
21. Tutmaz nūcūmı dāne-i erzen maāmına
Cevv-i celāli ire olan kemterīn hamām
22. Eflāk gelmez idi biri biri ūstine
Ger olmasaydı pāyına dūmekde izdiām
23. ādir midür ki devr-i zamānında dem-be-dem
Her bebr-i bīe eylemeye mīe iltiyām
24. Mutāc-ı hāk-i der-gehine dīde-i nūcūm
Pūr-nefa būy-ı ma‘deletinden meāmm-ı ām
25. Var mı nazīri nūkhet-i isānuñ dıyū
Yolar nesīm oncelerūn azını mūdām

26. Ben hāki feyz-i luṭfuñ ile tāze eyledi
İden vücūd-ı pākūñi ser-çeşme-i kirām
27. Hāmem ki zāhir itdügi sihr-i ḥalāldür
Medhūñden ayrı nesne olupdur baña ḥarām
28. Nazm içre eylemezdi Nizāmī'ye ser-fürü
Hālinde **Hāletī** kuluñuñ olsa intizām
29. Ol bende-i kadīme 'ināyet zamānıdur
Luṭfuñ 'ale'l-ḥuşuş ola ḥalk-ı cihāna 'ām
30. Tā kim cihānda rāst gele her işüñ çü tır
Egri olanı mazhar-ı kahr it 'ale'd-devām
31. Āsāyış ile pister-i 'izz ü ḥuzūrda
Hıfz eylesün hemīşe seni Hāyy-ı Lā-yenām

64-a Kaşide-i 'Azmī-zāde Hāletī Efendi
(Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün)

1. Bir şebān-geh kim şafaqdan kalmayup hergiz eşer
Müşk-i nāb oldu dem-i āhū-yı gerdün ser-be-ser
2. Zīr-i hāke aqdı gitdi çeşme-i mihr-i münir
Köhnelikden yolları anuñ bozulmuşdur meger
3. Tıfl-ı devrān iki sīb almış ele bāzī kıılır
Biri çıkdukça biri inmekdedür şām u seher
4. Oldı güyā kim sevād-ı şām bir şeb-gün niyām
Miḥver-i çarḥa aşarken aqdı andan tığ-i hār

5. Tîğ-i Behrām'ı görünce Zāl-i gerdūn 'ākıbet
Lerze tıtdı şol kadar kim düşdi düşından siper
6. Çetr-i zer-kār-ı sipihre çeşm-i encüm degmese
Felke-i zerrīnine her şeb irişmezdi haţar
7. Kāl'a-i eflākden atıldı tob-ı âteşin
Tıtdı dünyâyı yine dūd-ı şerār-ı pür-şerer
8. Naţ'-ı gerdūnı pür itdi rīze-i yāķūt-ı mihr
Çerhe çok tutmuş anı hakkāk-i çerh-i bed-güher
9. Tahta-i hāk altına düşdi dürüst-i mağribī
Vezn iderken dirhem-i encümle şarrāf-ı kader
10. Çāh-ı arza şarkıdurlar Yūsuf-ı hurşīd için
Rīsmān idüp şihābı dem-be-dem seyyāreler
11. Bām-ı eflāk üzre seyr eyle bu deñlü erzeni
Kanda cevlan eyler ol tāvūs-ı zerrīn-bāl ü per
12. Şahn-ı bāğ-ı himmet-i ağāya gitdi vār ise
Vaşfını alup anuñ murğān-ı kudsīden haber
13. Gül-şen-i ikbālınuñ reşk-i semādur sebzesi
Kirm-i şeb-tābı anuñ seyyārelerle bahş ider
14. Āb-ı ihsānın çemen-zār-ı ümīde şalmasa
Mümteni'dür kim ola naħl-i emānı bār-ver
15. Raşş-ı kadrinden leked yir muttaşıl eflākde
Olmasa hālī kararmakdan n'ola rüy-ı kamer

16. Hıfz ider dā'im yedi kat perde içre āsmān
Zāt-ı pāki oldı gūyā 'āleme nūr-ı başar
17. Tırle kavsi n' içün yanından ayırmaz felek
Fırşat-ı a' dā-yı bed-ḥāhın gözetmezse eger
18. Oldı gūyā kırş-ı māh u mihr ile buna tabak
Maṭbah-ı iḥsān u cūdından cihāna mā-ḥazar
19. 'Ālem-i cūd u cihān-ı luṭf u dünyā-yı kerem
Pertev-i ḥurşīd-i iḥsān ile buldı zīb ü fer
20. Re'y-i pāk ü fikr-i çālākiyle āşub-ı cihān
Kūşe-gīr oldı çü mengūş-ı bütān-ı sīm-ber
21. Kevkeb-i baḥt-ı siyāhum kıl nuḥüsetden ḥalāş
Eyle ey necm-i sa'ādet ḥāşılı bir dem nazar
22. Bir kapu bilmem kapuñdan gayrı luṭf it kim felek
Kılmasun bu şeş-der-i 'ālemde zār u der-beder
23. Nālišüm gūş eylemez çerḥ-i sitem-ger vār ise
Eyledi sıyt u şadā-yı dānişüm kūrını ker
24. Künc-i tārīk-i belāda varmışum bir ḥāle kim
Rūz u şeb ḡam aḡzum açdurmaz yumulmaz çeşm-i ter
25. Kimse dest-i luṭf ile silmez nem-i eşküm benüm
Gitmese dā'im n' ola mir'āt-ı ṭab'umdan keder
26. Ḥāṭırumdan eksük olmazsa n' ola bir dem gubār
Muttaşıl ceyş-i belā şahrā-yı sīnemden geçer

27. Akmayan şular gibi duram şafâdan dâ'imâ
Reh-güzârum bağlayanlar ya hacerdür ya şecer
28. İtmek üzre her kişi baht-ı civânı der-kenâr
Hâletî çün 'âşık-ı müflis ırâqlardan bakar
29. İdemezdi bir dahı baht-ı siyâhum tîre-rûz
Ger zamîr-i enverüñden bir kez itseydüm güzêr
30. Pây-ı kilcüm geçdi medhûñ gibi bir gencîneye
Mülk-i nazm içre n'ola olsam çü Husrev nâm-ver
31. Şöyle şîrîn eylerim vaşfuñ ki yazarken görüp
Hamemi çüb-ı nebâta beñzedür ehl-i hüner
32. Bir zamân olmaz ki kıлмаğa du'â-yı devletüñ
Zâhid-i bîdâr-veş hâmem kuşanmaya kemer
33. Çekdügince perde-i gül-günü gerdün her gice
Her seher ser-pençe-i mihr olduğınca perde-der
34. Rûz-ı 'ömr-i haşm târ olsun çü şâm-ı inhizâm
Vaktüñi Mevlâ hoş itsün nitekim şubh-ı zafer

(Derkenâr)

64-b Kaşîde-i Beççe-i Veysî Efendi

(Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün)

1. Toğmasun isterse mihr-i enver ü mâh-ı münîr
Dehre besdür şeb-çerâğ-ı 'adl ü inşâf-ı vezîr

2. Nîze-i bālā-bülendi ejder-i merdüm-rübā
Eblāk-ı tünd-i felek sîri hizebr-i şîr-gîr
3. Çeşme-sâr-ı devletinden âb-ı hayvân müstefîd
Şeb-çerâğ-ı tal'atından mâh-ı enver müstenîr
4. Şîr-gîr-i bîşe-i devlet 'Ali Paşa k'anuñ
Pençe-i kahrı zebûn ider hezârân Erdeşîr
5. Sâyebân-ı 'ahd ü 'adlünde gînûde şeyh ü şâb
Mehd-i 'ahd-i devleti âsûdesi bernâ vü pîr
6. Hamdi'lillâh hayliden müştâk idi oldı hele
Hâk-pây ile müşerref pâye-i devlet-maşîr
7. Felke-i zerrîn çetrüñ ger müdevver olmasa
Dönmez idi ahsenü'l eşkâl-i şekl-i müstedîr
8. İsterem hâkdan ki olsun bezm ü rezmüñde senüñ
Döstuñ ihsâna sîr ü düşmenüñ kâhra esîr
9. Kimdürür dirseñ bu nazmı silk-i tahrîre çeken
Dâ'î-i iqbâl-i devlet **Veysî** el-'abdü'l-fakîr

64-b Kaşîde-i Şeyhü'l-islâm Yahyâ Efendi Der-Hakık-ı Merhûm Hâce Efendi

(Mefâ'ilün / Fe'ilâtün / Mefâ'ilün / Fe'ilün)

1. Seher şehin-şeh-i çârum serîr-i nûh-kişver
Diyâr-ı Şâm'ı alup itdi niçe feth ü zafer

2. Tekāver-i felege devletiyle oldu sūvār
Sevād-ı mağribe dek tā ki ide ‘azm-i sefer
3. ‘Adem diyārına gitdi ğurāb-ı kulle-niṣṭīn
Bedīd olunca felekde hümā-yı zerrīn-per
4. Sipihr vār ise bir nev-cevāna ‘āşıkdur
Ki dāğ yakmağ için sīnesine kōr aḥker
5. Şu ‘ā’-ı mihr degüldür felek şaḥīfesine
Debīr-i çarḥ çeker her şabāḥ cedvel-i zer
6. Pūr idi dāne-i encümle gerçi ḥırmen-i şeb
Düketdi kōmadı bir dānesini murğ-ı seḥer
7. Şabāḥ olunca yüzi k̄arası çü itdi zuhûr
Gice ‘aceb neye gögsün gerüp gezerdi k̄amer
8. ‘Arūs-ı dehri bugün zīb ü zīnet eylemege
Şafaḥ olur tutuḳ-ı āl mihr otāğa-i zer
9. Alup eline yaḥud ke’s-i mihri s̄ā’il-i çarḥ
Der-i ‘atā-yı ḥudāvendi cerre geldi seḥer
10. Sipihr-mertebe Ḥāce Efendi kim virdi
Cihāna pertev-i ḥurşīd-i fazlı revnaḳ u fer
11. İşigi kıble-i ḥācāt zümre-i ‘ulemā
K̄apusı perde-i āmāl ehl-i fazl u hūner
12. K̄anı anuñ gibi bir ḥāce-i ḥuceste-ḥiṣāl
K̄anı anuñ gibi bir pāk-tab’ u s̄āf-güher

13. Mekārimini yazarken şahīfe-i felege
Kuşūr idem diyü hurşīdūñ elleri ditrer
14. Dimāğ-ı dehri pür etdi revāyih-i germi
‘Aceb mi odlara yansa bu reşk ile micmer
15. Bu deñlü rütbe-i ‘ālīsī vār iken mihrūñ
Yine işigine yüz sürmek ile fahr eyler
16. Dehānı gonce-i zībā-yı gülşen-i efdāl
Ruḥı sipihr-i fazīletde bir meh-i enver
17. Bu beyt-i dil-keşi gūş eyleyince bülbul-i dil
Hezār şevk ile itdi bu maṭla‘ı ezber
18. Ne goncedür bu ki şayf u şitāda tāze vü ter
Ne māhdur bu ki gitmez ziyāsı şām u şehir
19. Meger ki gül-şen-i luṭfinda perveriş buldı
Ki itdi başlar üzere bu resme bir gül-i ter
20. Nihāl-i bīd kerem berlerin virürdi şehā
Bulaydı neşv ü nemā āb-ı luṭfiñ ile eger
21. Semend-i ṭab‘a süvār olsañ ey felek-rif‘at
Rikāb-veş fuṣalā pāyuñ öpmege şarşar
22. Ne hoş dimiş bu şafā-baḥş-ı dil-küşā nazmı
Yegāne muḥteşem ol şā‘ir-i suḥan-perver
23. Zāmīr-i ḥāzin-i re’y-i tırāz-ı dār-ı kazā
Zebān-ı ḥāme-i ḥükm-i tu hem-zebān-ı kader

24. K ap  nda h  ke ber-  -ber k  l olmağ ile g  neş
Baş  n   g  klere   rg  rd   buld   r  f   atler
25. Ayağ  n   y  z  n   s  rmek ile s  lt  n  m
  b  r-   k  yu  n olur t  tiy  -y   ehl-i nağ  r
26.   r  s-   med  hi  n   **Yahy  ** m  zeyyen eylemege
Get  rd   riş  te-i nağ  m  yla ni  e l  'l  -y   ter
27. Dağ   l  t  f olur idi z  l  l-i ş  'r-i ter  m
Eger ki   eş  me-i h  at  rda olmayayd   keder
28. G  l-i neş  t  m   pejm  rde itdi sarsar-     am
Seh  b-   l  t  f  n   ile eyle an   t  ze v   ter
29. N  te ki mağ  v ola her ş  bh-  h z  lmet-i ş  eb
N  te ki ide m  nevver sipihri t  biş  -i h  r
30. ş  eb-i siy  h gibi t  re-bağ  t ola a  d  
Cih  na pertev-i devletle ol z  iy  -g  ster

65-a K  aş  de-i    Azm  -z  de H  alet   Efendi
(Mef  'il  n / Fe'  l  t  n / Mef  'il  n / Fe'  l  n)

1.    Aceb deg  l   emen  n   be  nzi zerd olursa eger
Miz  c-      leme t  b-   tem  z k  ld   zarar
2. Hev  -y   bed ş     adar bozd   erg  v  n nağ  lin
Teninde   almad   an  n yiriyle   andan eş  r
3. Kesildi   b-   rev  n  n ayağ   g  l-ş  enden
G  r  nmez oldu   emen-z  rda nes  m-i seş  r

4. Meger ki eyledi âteş yakup ağaçları bād
Çemende kaynamağa başladı şular yir yir
5. Metā‘-ı hâce-i gül-zārı kıılmağa yağma
Meger ki şehir-i vücūda bıraқdılar āzer
6. Revādur olsa bu demlerde her kişi ‘uryān
Cihān harāret ile oldu çün dem-i maḥşer
7. Tоқundı şāh-ı temūzuñ meger ki çevgānı
Olup durur küre-i zemherīr zīr ü zeber
8. Olaydı lücce-i ‘ummān bu demde şüre-zemīn
Eger ki bād aña bir kerre eyleseydi güzer
9. Gezend ire diyü nā-gāh tāb-ı germādan
Şerer revādur iderse derūn-ı sengi maқar
10. Bu faşl içinde eger gelse burcına ḥurşīd
Harāret ile Hamel tutuşup kebāba döner
11. Sipihri geşt iderek varsa burc-ı Ābī’ye
Kalur güneş nitekim cūy içinde nīlūfer
12. Hemīşe şu yirine ḥalka gösterür âteş
Bu mevsim içre ‘aceb şekle girdi çeşme-i ḥūr
13. Tutuşmak istese bād ile ‘unşur-ı nārı
Dahı tutuşmadın eylerdi anı ḥākister
14. Meger ki bād-ı temūz oldu şimdi âteş-bāz
Ki gāhi şahn-ı çemende gelür benefşe yaқar

15. Eger ki lâle ocağına düşmese âteş
Harīm-i bāğı koyup tutmaz idi sünbüller
16. Bu dem müzekkir-i sūz-ı firāk-ı dil-ber olup
Harāret ile okundu bu şi‘r-i tāze vü ter
17. Seni koyup güneşe itmeyüm cihānda nazār
Çekerse üstüme her bir şu‘ā‘ı bir hançer
18. Ğubār-ı haṭṭ-ı lebūñ arturur gözüñ nūrın
Ğubār egerçi ider her zamānda çeşme zarar
19. ‘Aceb mi fülk-i ğamuñ tutsa lücce-i dilde
Çemende turralaruñ şaldı cā-be-cā lenger
20. Dahı göñül geçemez cām-ı la‘l-i nābuñdan
Egerçi aña haṭuñ katdı dāru-yı huş-ber
21. Dil-i belā-zedeyi firkatüñle öldürme
Vebālden hazer eyle gel ey meh-i enver
22. Cihānı tutdı yine būy-ı haṭṭ-ı müşkīnūñ
Ğubārı kākül-i havrāyı eyledi muğber
23. Meger toḳundı aña gül-şen-i cemālūñde
Nesīm-i ‘āṭıfet-i Āşaf-ı Süleyman-fer
24. Ser-i serīr-i nişīnān-ı devlet ü iḳbāl
Hudāyegān-ı hıdīvān-ı ma‘delet-güster
25. Vezīr-i Cem-‘azamet Hazret-i Hasan Pāşā
Peleng-i şīr-i mehābet Peşeng-i Dārā-der

26. Olupdurur kılıcı şanki lücce-i ‘ummān
Ne lüccedür bu ki üstünde mevc urur cevher
27. Eger ki ay ile gün aña Ka‘beteyn olsa
Cihāt-ı sit olımaz bezm-i hāşına şeş-der
28. Livā-yı himmet ü ihsānı şöyle vālādur
Ki mehçesi felek üstündeki hilāle deger
29. Eger ki olmasa hābl-i metīn-i ma‘deleti
Olurdu hāke ber-ā-ber bu nıl-gün çāder
30. İşigi taşı virür faşş-ı hātem-i iqbāl
Aña ber-ā-ber olur mı ‘adū-yı bed-gevher
31. Olup durur şeh-i Çīn hūşe-çīn-i ihsānı
Revādur olsa eger kulı nāmına ‘anber
32. Tağıtdı kendüsini sürme-i şafā hani
Şu dem ki hāk-i rehinden şabā iletdi haber
33. Kālurdu ehl-i belāgat zālām-ı miḥnetde
Fūrūğ-ı kevkeb-i iqbāl olmasa reh-ber
34. Yazar dil ehlini elbette levḥ-i hātırda
Kaçan ki eyliye erbāb-ı hāceti defter
35. Benüm ki āb gibi sözlerüm muşaffādur
Egerçi bār-ı belā ile kaddüm oldu kemer
36. Bu devr içinde hūner ehli añılur çokdur
Benüm gibisini bulmakdurur cihānda hūner

37. Felekde söz nic' olurmuş hasûd bilmez idi
Görûlmeyeydi kapuñda bu nazm-ı cān-perver
38. ' Aceb mi hāk-i mezellet olursa cāy-gehüm
Budur yetīm olanuñ hāli gevher olsa eger
39. Beni de halk çıkarurdu göklere öğerek
Eger ki devlet ile şimdi sāğ olaydı peder
40. Mesīh'i görse eger yok bunuñ babası diyü
Zamāne halkı kelāmına itmeye bāver
41. Fazīlet ehlini hiç çekmez oldılar ilerü
Ekābiri 'ulemā şimdi kendüsine çeker
42. Yeter uzandı gel ey **Hāletī** sözü keselüm
Mişāl-i turra-i havrā vü şān-ı sīmin-ber
43. Du'ā evānı teveccüh zamānıdır şimdi
Lisān-ı hāl gerekdür bu kıyl ü kālī gider
44. Hemīşe tā ki ola germ meclis-i 'ālem
Hemīşe tā ki döne cām-ı husrev-i hāver
45. Elinde sāgar-ı iqbāl ola māl-ā-māl
Murādı üzre döne bu sipihr-i mīnā-fer
46. Bi-hakḳ-ı teşne-dil-i kerbelā imām-ı enām
Bi-āb-ı rüy-ı Resûl ü bi-sāḳi-i Kevşer

(Derkenār)

65-a Kaşide-i Figānī

(Mef' ūlū / Fā' ilātū / Mefā' ilū / Fā' ilün)

1. Bir şubḥ-dem felek tutuğundan 'arūs-vār
Oldı hezār cılve ile mihr āşikār
2. Şaçdı süm-i semendine encüm cevāhirin
Dāmād-ı çarḥ vārın aña eyledi nişār
3. Bu şādlıkla bir yere geldi melā' ike
Çarḥuñ tonatdı kal' aların tābiş-i nehār
4. Cān gözü ile seyr ider iken bu 'ālemi
Düş oldı anda çeşmüme bir kaşr-ı zer-nigār
5. Gördüm bir āsitāne ki göz görmemiş anı
Gerdün-medār ü kūh-veķār u zemīn-ķarār
6. Dedim bu āsitāne kimiñdür dedi ḥired
Ol efḍal-i zamāne vü eşrāf-ı rūzigār
7. Bū Bekr-şıdķ cāmi'-i dīn ü 'Ömer-zafer
Oşman-ḥayā 'Alī-kerem ü Aḥmed-iştiḥār
8. Keşşāf-ı müşkilāt Pāşa-zāde kim anuñ
Kābil kelām-ı mantıķına zümre-i kibār
9. Kānı nice şebīḥ ide ben dest-i cūduna
Kim reşḥasıdurur kefinüñ lücce-i biḥār

10. ‘Ahdinde kimse inlemez illā meger ki kūh
Dökmez kimesne göz yaşın illā ki cūy-bār
11. Bir cāriyeñdürür adı hırşīd-i mihr-i çarḥ
Ṭās-ı sipihri başda götürür legençe-vār
12. Yüklense ger cihāzını ḳadrūñ ‘arūsunuñ
Büker ḳatār-i tevsen-i çarḥuñ belini bār
13. Vaşf eylemekde zātuñı ey Murṭazā-seḥā
Dürc-i cevāhir oldı zebānum çü Zülfıḳār
14. Ögdül virürse ‘arşa-i nazm içre şā‘ire
Meydān alurdu tevsen-i ṭab‘-ı süḥan-güzār
15. Vaşf-ı süvār-ı ḳadrūñe ṭāḳat getürmeye
Urdum semend-i ṭab‘uma bir zīn-i i‘tizār
16. Ḳāşır zebān-ı nāṭıḳa medḥinde ḥāme-veş
Müḥr ur **Fiğānī** ağzuña sen de devāt-vār
17. Tā kim sipihr çehresine nev-‘arūs-veş
Her bām-dād k’ola şafaḳ ḡāze-i ‘izār
18. Gelsün hemīşe baḥt ‘arūsü kenāruña
Olsun ḥarīm-i ḥürmetüñe çarḥ perde-dār

66-a Ḳaşıde-i Ḥāletī Efendi

(Mefā’ilün / Fe’ilātün / Mefā’ilün / Fe’ilün)

1. Şu deñlü virdi leṭāfet cihāna sebze-i ter
İnerdi bulsa zemīne ḡazāle-i ḥāver

2. Bu faşl içinde kaçup berf düşdi küh-sāre
Çekince şāh-ı bahār üstine anuñ leşker
3. Gidüp zalām-ı şitā yine göz gözü gördi
Harīm-i bāğda yir yir açıldı nergisler
4. Nihāl-i penbe-i berfī alınca cisminden
Kanatdı dāğların şanmañuz gül-i aħmer
5. Çemende āb geyündi libās-ı mā'îsin
Dıraht cāme-i sebzini eyledi der-ber
6. Kebūd iken yüzi şimdi zümürriđin oldı
Sipih-r-i reng pezîr eyledi çemen beñzer
7. Döküldi āb-ı revān üzre yine berg-i bahār
Bu faşl içinde şeh-i gül-sitāna akçe akar
8. O hācedür ki şabā şimdi Çîn'den geldi
Çemende açsa n'ola nāfe goncesin yir yir
9. Miyān-ı gülde yine jāleler 'ıyān oldı
Karışdı keffe-i mîzānda şanki sîm ile zer
10. Fiğāna başladı murgān maħabbet ehli gibi
Havā açılmağ ile hem-çü sîne-i dil-ber
11. Sürer ayağına her dem yüzini āb-ı revān
'Arūs-ı serv anuñçün yükin yukāru yıgar
12. Eline girdi çenāruñ le'ālî-i şeb-nem
Temevvüc itmeg ile şubh-dem yem-i aħzar

13. Güneş zemîn-i çemenden çoğ akçe kaldırdı
Komadı bâğda hiç jâle dirheminden eşer
14. Açıldı dîde-i nergis gelince bâğa şabâ
Getürdi hâk-i reh-i dâver-i zamânı meger
15. Semiyy-i fahr-i Resul nâzım-ı ma'îşet-i gül
Vezîr-i hûb-siyer Âşaf-ı Süleymân-fer
16. Mücâvirân-ı deri 'izz ü devlet ü ikbâl
Mülâzımân-ı rikâbı necâh u feth ü zafer
17. Semend-i 'azmi kaçan toz kıparsa 'âlemde
İder bu kubbe-i hâdrâyı tûde-i ağber
18. Şu deñlü reh-zen iken oldu devr-i 'adlûnde
Muķîm-i kûşe-i mihrâb gamze-i dil-ber
19. Bulurdu çeşme-i hayvân hâlâş zulmetden
Zamîr-i enverine bir kez eyleseydi güzër
20. Eger ki hâtıra gelse nesîm-i 'âtîfeti
Fezâ-yı sîne hemân şahın-ı gül-sitâna döner
21. Çenâr dâmen-i ihsânuña yapışsa idi
Eline şavlet-i sermâdan irmeyeydi zarar
22. Zemîne feyz-resân olsa ebr-i ihsânı
Biterdi şahra-i şummâda serv ile 'ar'ar
23. Hümûm-ı kahrı toķunsaydı bâğ-ı dünyâya
Çemende lâle ocağı olurdu pür-aķker

24. Şu kimseye görünür rûy-ı devlet ü ikbâl
Ki aña luţf yüzün göstere o nîk-siyer
25. Meger ki hâk-i deri gül-sitân-ı cennetdür
Ki anda şayf u şitâ tırmadan murâd biter
26. Sezâ durur saña devlet ne deñlü el virse
Kanı senüñ gibi bir dest-gîr-i ehl-i hüner
27. Vücûduñ ile degül mi vücûd-ı ‘âlemiyân
‘Aceb degül saña cân gibi şadr olursa maķar
28. Hemîşe reh-güzer-i medhüñ eylerüm rüşen
Çerâğuñ olalı ey dâver-i hüner-perver
29. Ferâğ-ı bâl ile dil murğı idemezdi qarâr
Nihâl-i ‘âtıfetüñ sâye-güster olmasa ger
30. Revâ budur ki kabûl idesin dür-i nazmum
‘Arûs-ı devlete lâzım degül midür zîver
31. Bugün zamānede şâh-ı serîr-i nazmım ben
‘Aceb mi bağlar ise hâme hıdmetinde kemer
32. ‘İnâyetüñle gözet tâ ki olmaya zâyî
Cihānda az bulunur **Hâletî** gibi gevher
33. Hadeng-i fikreti varurdu Nesr-i Tâ’ir’e dek
‘İkâb-ı himmetüñ itseydi şeh-perin aña per
34. Cenâb-ı hâzret-i şâha cihân du‘âsı ile
Çerâğı şubha çıkarurdu çün meh-i Enver

35. Revā mıdur bu ki şimdi bakup kenārdan ol
Ġarīķ-i lücce-i iķsānı olalar iller
36. Kelāmı rüz-ı bahārī gibi uzatma dilā
Ġaraz du‘āsına taķrīb ise bu deñlü yeter
37. Zamānıdur alalum ħātem-i du‘āyı ele
Ki ħatm lāzım olur irse āħire defter
38. Vücūdı şem‘-i dil-efrüz-ı bezm-i devletdür
O şem‘a virmesün āsīb-i rüzgār keder
39. Cihānda gül gibi gülsün olup ‘adūları kūr
Niteki açıla gül-şende ğonce vü ‘abher

67-a Kaşide-i Veysī Efendi

(Mefā’ilün / Fe’ilātün / Mefā’ilün / Fe’ilün)

1. Meger ki çehre-i ferħunde-i meh-i enver
Şeb-i siyāh ile kesb itmiş idi zīnet ü fer
2. ‘Aceb yaraşmış idi māha turra-i şeb-i tār
Nite ki ‘ārız-ı yāre külāle-i ‘anber
3. Duĥān-ı āhım anı itdi mübtelā-yı remed
‘Acüz-ı şeb n’ola bağlansa bir siyeh cenber
4. Şaĥīfe-i felek-i āb-gūnı itdi siyāh
Meger döküldi devāt-ı debīr ħükm-i kader
5. Açınca ħāce-i şeb ābnūsı ħoķķasını
Döküldi şafĥa-i kāfūr üzre ‘anber-ter

6. Nücüm şanma anı nev-bahār-ı şun‘-āle
Bitürdi bāğçe-i āsumānda nergisler
7. Debīr-i çarḥ meger meşķ iderdi ḥaṭṭ-ı celī
Dökerdi rīk o ḥaṭṭa degildir ol aḥter
8. Kırup fezā-yı sipihr-i berīne ḥaymesini
Cihānı etmiş iken şāh reng-i ser-tā-ser
9. Pür itdi gūş-ı cihānı şadā ile nāgāh
Ḥurūş-ı kös-i ṭabl-ḥāne-i şeh-i ḥāver
10. Ğurāb-ı nüh kafes-i āsumānı itdi şikār
‘Uķāb-ı ma‘reke sīmurġ-ı āteşin şeh-per
11. Nücüm-ı meyl-i şeker-ḥāb bām-dād itdi
Uyandı şem‘-i cihān-süz ḥāne-i şeşdir
12. Çıkardı atlas-ı şāmı ‘arūs-ı perde-i şeb
Hezār cilve ile giydi bir kabāçe-i zer
13. Cihāna āġız açup saçdı nā-gehān āteş
Sipihr oldu meger yedi başlu bir ejder
14. ‘Arūs-ı ḥacle-nişīn-i şabaḥ-ı ferruḥ-dem
Eline āyine-i zer-nigārın aldı meger
15. Dağıldı ‘arız-ı ḥūrdan külāle-i şeb-renk
Vezān olunca şafā ile dehre bād-ı seḥer
16. Sipihr aldı ele bir ṭabaķçe-i billūr
Cenāb-ı ḥazret-i maḥdūma saçmaġa gevher

17. Bülend-pāye felek-sāye mihr-i pīrāye
Zülāl-i meşreb u āyine ṭab‘ u şāf-ı güher
18. Nihāl-i bār-ver-i gül-sitān-ı ‘alem ü kemāl
Gül-i nev-āmede-i naḥl-ı bûstan-ı hüner
19. Kerem-nevāz u ser-efrāz-ı ma‘rifet-perdāz
Daḳīka-senc u hüner-perver-i sūḥan-güster
20. Hıdīv-i mesned-i zīnet-serāy-ı jengārī
Der-i serāçe-i ḳadrinde bende-i kem-ter
21. Kümeyt-i berḳ-i ‘inān-ı ṭavīle-i Eflāk
Semend-i ṭab‘ına hem-pā olursa aña yeter
22. Pür itse ḳatre-i nīsān-ı luṭf-ı Ḥaḳ dehri
Düşer mi baḥr-ı ‘ulūme senüñ gibi gevher
23. Şafā-yı ḥāṭır ile cān virirdi olmağa
Cemāli ḳadrine āyine-dār-ı İskender
24. Şu kim ğubār-ı rehin kehl-i dīde eylemeye
Şafā-yı ḥāṭır ile idemez cihāna naẓar
25. Cenāb-ı ḥazrete olmasa bā‘iş-i taşdī‘
İşit ki söyleyeyin bir ḥikāyet-i dīger
26. Benim ki genc-i felāketde bī-kes u tenhā
Şikeste-bāl u perīşān u ‘āciz ü muẓtar
27. Şerāredir ki çıkar āteş –i derūnumdan
Müjemde şanma anı ḳatre ḳatre ḥūn-ı ciger

28. ‘Aceb midür tutuşup tende âteş-i miḥnet
Pür olsa dūd-ı dilimden bu nıl-gün çāder
29. Ḥadeng-i sīne güzār ile cismimi gerdūn
Müşebbek eyledi mānend-i sīne-i micmer
30. Dür-i kelām ile **Veysī**-i sūḥan-perdāz
‘Arūs-ı medḥ u şenā ki seniñ virür zīver
31. Cenāb-ı ḥazret-i ‘izzet-penāha yüz tūtalum
Hemīşe mertebe-i ḳadrin eyleye berter
32. Nite ki feraḳına bir zer-i otāğa şokub
Geçe serīre ḥıdīvāne ḥüsrev-i ḥāver
33. Yanıñda zerre-şıfat ḥāk-sār olup a‘dā
Cihāna göz gibi vir devlet ile zīnet ü fer

(**Derkenār**)

67-a Kaşide-i Cinānī Efendi ‘Aleyhi’r-raḥme

(Mefā’ilün / Fe’ilātün / Mefā’ilün / Fe’ilün)

1. ‘Aleş’-şabāḥ ki sultān-ı kişver-i ḥāver
Sa‘ādet ile serīr-i sipihri itdi maḳar
2. Sipāh-ı Rūm ile ‘azm-ı neberd idüp ol dem
Ḥabeş diyārını tīgiyle aldı ser-tā-ser
3. Atıldı şevḳ ile çün kim hevā’ī zerrīn top
Ḳılā’-ı memleket-i Şām’ı kıldı zīr ü zeber

4. Turup seher yine dīvān-ı Hüsrev-i gerdūn
Pür oldı şīt u şadā ile günbed-i aḥḍar
5. Oturđı yirine erkān-ı encüm-i eflāk
Vezīri oldı şeh-i ḥāverüñ meh-i enver
6. Rū'ūsa kayd olıñup ḥall ü 'aḳd-ı mülk-i cihān
Ḥırāma geldi yine ḥāme-i ḳazā vü ḳader
7. Re'īs-i zümre-i küttāb-ı şāha beñzetdüm
Debīr-i çarḥa ḳılup 'ayn-ı 'ibret ile nazār
8. Niçe re'īs ser-i serverān-ı ehl-i ḳalem
Ferīd-i 'aşr u nüvīsende-i ruḳūm-ı hüner
9. Yemīn-i şadr-ı refī' -i vezāret-i 'uzmā
Emīn-i rāz-ı vezīr-i şeh-i bülend-aḥter
10. Hüseyñ efendi ki ḥulḳ-ı ḥasenle olmışdur
Cemī' -i zümre-i erbāb-ı luṭfa ser-defter
11. Elinde ḥāmesi naḥl-i ḥadāyık-ı āmāl
Benānı 'uḳde-güşā-yı ḥavādiş-i ḳışver
12. Ḳalem-rev-i keremi vüs'atiyle pehn-i felek
'Avāid-i himemi şāmil-i gürūh-ı beşer
13. Gören devāt-ı zer-endūdını miyānında
Şanur ki ḳurşa-i ḥurşīd olur ziyā-güster
14. Yem-i fazīleti deryā-yı bī-kerān-ı muḥīṭ
Ma'ārifiyle o baḥruñ derūnı pür-gevher

15. ‘İbāreti feraḥ-efzā-yı ḥāṭır-ı fuṣaḥā
Edā-yı nāzūki ehl-i mezāka şehd ü şeker
16. Liḳā-yı Hızır-ı ḥaṭı zulmet içre āb-ı ḥayāt
Devātı içre midādı mümāşil-i ‘anber
17. ‘Aşā-yı ḥāmesi yā Rab ne ṭurfa mu‘cizdür
Olur ‘adū-yı siyeh-rūya ejdehā-yı dü-ser
18. Sezā görüp kalem ü seyfi aña virmiş Hāk
Biri yemīnine biri yesārına zīver
19. Kemāl-i cūdını dirdüm kemā hüve’l-vāḳi’
Şanup mübālağa düşmenler eylemez yāver
20. Seḫāsı eyledi Yahyā-yı Bermeki iḫyā
Añılmaz oldu zamānında faẓl ile Ca‘fer
21. Zihī kerīm ki icāz-ı va‘de-i luṭfi
Faḳīrūñ eyledi dāmān u cībini pür-zer
22. Şafā-yı ḥāṭır ile ol kadar seḫā itdi
Ki ḳalmadı göñül āyīnesinde jeng ü keder
23. Nesīm-i himmeti bir dem eger vezān olsa
Ḳomaz kimesneyi devrinde bir nefes muḡber
24. Açılsa gözleri ḥāk-i derine yüz sürenüñ
‘Aceb degül ki virür çeşme rüşenā ağber
25. Şükūfe-zār-ı riyāz-ı emānī-i ‘ālem
Zülāl-i luṭfi ile gönca gibi tāze vü ter

26. Meşāmm-ı halkı ider bŭy-ı hulkı ‘anber-bār
Olur cināna müşābih ne semte kılsa gŭzer
27. Muḥibbī medḥi gibi bī-ḥisāb u bī-‘addur
Yezīddŭr anı var ise sevmeyen ebter
28. Belā-yı faḳr u fenādan beni ḥalāş itdi
N’ola añılsa ḳaşīdemle nāmı tā maḥşer
29. Edā-yı pāk ile vaşşāf olup Ferīdŭnı
Şenāsın itmedi mi Bākī-i suḥen-perver
30. Ḥarīm-i sebz-i gŭlistān olup yem-i aḥḍar
Sefīne-i ḳemene lenger oldu sŭnbŭller
31. Yazıldı şāh-ı bahāruñ ḳemende aḥkāmı
Nihāl-i gŭlde ḳıḳup bŭlbŭl oḳudı ezber
32. Derŭn-ı bāğdadur naḳd-i berg-i gŭl ammā
Dŭkŭp şaḳılmadadur hem-ḳŭ genc-i bād-āver
33. Mişāl-i tīr gŭz aḳdurmayup yağar bārān
Gŭğŭs gerŭp añā gŭller tutar ḳemende siper
34. ‘Aceb mi faşl-ı bahār oldu diyŭ germ olsaḳ
Işıtdı halkı biraz şimdi tābiş-i āzer
35. Mŭzeyyen oldu yine gŭlşen içre berg-i tarī
Ki jāleler mey-i nāb anda lāleler şāğar
36. **Cinānīyā** demidŭr gel du ‘āya āğāz it
Ġaraş ḳaşīde ile ‘arż-ı ḥācet ise yeter

37. Bilür ferāset ile tutduğıñ zamīrūñde
İder mürüvveti izhār-ı ma‘nī-i muzmer
38. Ümīd odur ki du‘āña Emīn-i vahy-ı İlāh
Firāz-ı Sidre’de āmīn diye açup şehper
39. Hemīşe tā ki ola nevk-i hāme-i takdīr
Rū’ūs-ı levhe nigārende-i nuķūş-ı şuver
40. Hemīşe kayd olunup tā ki şūret-i ahkām
Debīr-i çarḥ ide her emri dāḥil-i defter
41. İdüp bu şadr-ı refī‘-i ḥuceste vü meymūn
Nihāl-i hāmesini ser-firāz ide dāver
42. Yanınca rif‘at u ‘izzet musahḥar u tābi‘
Öñince devlet ü ikbāl kā’id ü rehber
43. Hudā mu‘īni ola olduğıncā rūz ile şeb
Felek tufeylī ola döndüğünce şām u şehir
44. Bekā-yı devletine bā‘iş eyleye Bākī
Bakīyye-i keremin ḥaḳḳ-ı Ḥaydar-ı şaf-der

67-b Kaşide-i Nev‘ī Efendi Berāy-ı Sinān Paşa
(Mefā’ilün / Fe’ilātün / Mefā’ilün / Fe’ilün)

1. ‘Ale’ş-şabāḥ ki serdār-ı leşker-i ḥāver
Sipāh-ı Rūm ile kıldı diyār-ı şarka sefer
2. Şikār kaşdına bāl açdı şāhbāz-ı sefid
Ġurāb-ı zengī-i şeb dökdi heybetinden per

3. Mişāl-i mihr-i şafaḡ ḡūn-ı sürḡ-serdür kim
‘Acem’den anı revān itdi Rūm’a serverler
4. Meger ki şarkı peyki mihr-i zerrīn-tāc
Getürdi nāme-i nuşret esüp nesīm-i zafer
5. Çalındı bürc-i sipihr üzre nevbet-i şādī
Güneş naḡāre-i zer Zühre-i felek mehter
6. Şitā gidüp yirine ḡākim oldı şāh-ı bahār
Nişān-ı ḡükm-i ḡümāyūnı şekl-i sūnbül-i ter
7. ḡurūşa geldi cüyüş-ı şükūfe şahrāda
Benefşe ḡāfile-sālār u lāle ser-‘asker
8. Şadā-yı şā’iḡa vü bīm-i berḡ ile nergis
Firāş-ı sebzde bī-ḡāb u mübtelā-yı seher
9. Sefer yarāḡını iḡzār ider meger sūnbül
Elinde nīze vü başında āhenīn miḡfer
10. Mübārizān-ı çemen ya’nī nergis ü sūsen
Birisi tīḡ kuşanmış biri tutar şeşper
11. Vilāyet açdı yeñiden meger ki şāh-ı bahār
Ki bağlanup satılır sūnbül ü gül ü ‘abher
12. Kenār-ı sebzde pervāzī lāledür ḡūyā
Sipihr-i aḡzar u sürḡ-i şafaḡ sefid-i seher
13. Beyāz-ı şubḡ ile ḡurşīd ufukdan itdi tūlū’
Kenār-ı cūda zuhūr itdi şanki nīlūfer

14. Diyār-ı şarkā gider yā meger Sinān Pāşā
Virildi şāh-ı cihāndan livā vü tīg u kemer
15. Dilīr-i ‘arşa-i şevket emīr-i kişver-i cūd
Zahīr-i ehl-i şecā‘at mübārız-i şaf-der
16. Güzīn-i ehl-i zemīn āb-ı rüy-ı ‘Oşmān’ın
Yegāne-i vüzerā ihtiyār-ı nev‘-i beşer
17. Müşīr-i ehl-i Yemen kâhır-i cezīre-i ğarb
Vezīr-i zā‘ir-i Ka‘be mücâhid-i ekber
18. O bir dilāver-i devr-i zamānedür ki kılur
Felekde gün gibi tır ü kemāna sīne siper
19. Yakup yıkar ne Revān’ı kor ol ne Şirvān’ı
Halāş iderse ‘Acem begleri revānı yiter
20. Okur lisān-ı sinānı ‘adūya karşı turup
Sevād-ı āyet-i “naşrun min’allāh”ı ezber
21. Du‘ā-yı seyf ile ol düşmeni ider teşhīr
Meger hamā’il olup zahm-ı tīgı kurtara ser
22. Ser-i ‘adūyı diker nīzeye kerāmeti gör
Elinde hāşıl ider çüb-ı huşg meyve-i ter
23. Başıldı heybet-i şemşīr-i āhenīnünden
Şadā-yı fitne-i Ye’cüc u sedd-i İskender
24. Diyār-ı Mışr’a eşer kılmasaydı inşāfuñ
Şafā-yı Nīl ile kesb itmez idi dād şeker

25. Senüñ ‘adilüñ olur bir vezîre gelmedi râst
Kubād u Hüsrev ü Dārā vü Tugrul u Sencer
26. Hikāyet-i sıfat-ı Āşaf ü Nizāmü’l-mülk
Hadīs-i menkabetüñden fesāne-i kemter
27. Sipāh-ı leşker-i a‘dāyı maḥv ider kılıcuñ
Mişāl-i ṭal‘at-i ḥurşīd ü ḡaybet-i aḥter
28. Hevā-yı tāk ü kemer terkin eyleyüp düşmen
Zen-i felek gibi devründe bağlayup çenber
29. Eger muḡābil olup leşkerüñle cünd-i ‘adū
Dil almaḡ ister ise tīg u ḡançerüñ gönder
30. Yanuñda buldı senüñ ḡadr ü i‘tibār kılıç
Eliñden aldı senüñ feyz-i terbiyet ḡançer
31. Revā degül ki niyām-ı dehende jeng tuta
Cefā-yı dehr ile tīg-ı lisān-ı ehl-i hüner
32. İletdi başa işin tīg gibi her nā-kes
Revā mıdur ḡala Nev‘ī ḡalem gibi ebter
33. Benem zamānede ser-leşker-i sipāh-ı suḡan
Benem zamānede erbāb-ı naẓma ser-defter
34. Egerçi şems-i kemālüm irişdi eflāke
Murādum üzre degül muḡtezā-yı devr-i ḡamer
35. Dilümde nehr-i hüner gerçi ‘ayn-ı āb-ı ḡayāt
Virür velīk ḡubār-ı ḡam-ı zamāne keder

36. Ümîd beste vü ṯālî‘ zebûn felek ğaddâr
Zemîn mehîn-i ahâlî zamâne dñn-perver
37. Kemâl ü ma‘rifet ehline ey felek besdür
Cefâ-yı sille-i üstâd ü güş-mâl-i peder
38. Belâ yolında eger ölseler şorulmazlar
Zamâne kanını erbâb-ı fâzluñ itdi heder
39. Anuñ haķı ki seni kıldı Yūsuf-ı Mışrî
Elüm alup beni zindân-ı ğuşşadan kırtar
40. Anuñ haķı ki seni kıldı mazhar-ı kudret
‘İnāyet eyle virüp ben za‘îfe kuvvet ü fer
41. Nite ki bayrak-ı berrāk-ı şubh ile ħurşîd
Diyâr-ı şarka çeke rāyet-i zafer-peyker
42. Sipāh-ı düşmenüñññ tîĝ olup kafâ-dârı
Zahîri ğürz-i girân ola hem-seri şeşper
43. Bi-ħaķķ-ı fâzıl-ı Ebübekr ü heybet-i Fārūk
Bi-ħaķķ-ı hürmet-i ‘Oşmān u ‘işmet-i Ħayder

**68-b Kaşîde-i Nef‘î Efendi Berāy-ı Vezîr-i A‘zam Serdār-ı Ekrem
Ħazret-i Ħusrev Paşa
(Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün)**

1. Āferîn ey ‘alem-efrāhte serdār-ı dilîr
Şafder-i ħal‘a-ğüşâ şaf-şiken-i kişver-ĝîr

2. Feth-i Hayber olalı eylememiştir kimse
Zür-ı bāzū ile bir böyle hışārı teşhīr
3. Bārekallāh zihī devlet ü feth ü nuşret
Levhāşallāh zihī ‘atıfet-i hayy-ı kādīr
4. Gūlgul-i kūs-ı zafer tutdu cihānı o kadar
Cünd-i ervāḥ ü melek birbirin etdi tebşīr
5. Başladı gūş edicek Sūre-i fethā Cibrīl
Eyledi Hızır ile İlyās du‘ā vü tekbīr
6. Hayradır niyyet-i endīşe-i pākīñ ne ‘acep
Düşse tedbīrine elbetde muvāfıq taḳdīr
7. Bir seferde bu kadar ḥidmete kim kādirdür
Fıkr olunsa burada māt olur ehl-i tedbīr
8. Eşer-i ‘adl ü mükāfāt-ı ‘adāletdir bu
Bu kadar ancak olur ḥaḳ bu ki ḥükm-i te’şīr
9. Yürü feth eyle ne Īrān’ı ko ne Tūrān’ı
Ġam yeme “eyyedekallāhü ta‘ālā ve naşīr”
10. Bu ‘adāletle bu iḳbāl-i bülend ile saña
İ’tikādım bu ki hīç olmaya bir feth-i asīr
11. Sen hemān cümle umūruñda ‘adālet eyle
Ġayriye müşkil olan saña olur emr-i yesīr
12. Evvelā fırḳa-i erbābı dile luṭf eyle
Eşḳıyā kısmını öldürmede etme te’ḥīr

13. Eşkıyâ lutfuñı zîrâ unudur bir demde
Ehl-i dil böyle eder medhiñi ammâ tahrîr
14. Kahramân-ı vüzerâ şaf-şiken-i kal'a-güşâ
Merd-i meydân-ı veğâ şaf-der-i Hayder-şemşîr
15. 'Âlem-i himmete fermân-dih-i hürşîd-i kerem
Mesned-i ma'delete Âşaf-ı Cemşîd-serîr
16. Dâver-i 'âdil ü 'âlî-nazar upâk-nihâd
Şaf-der-i pür-dil ü vâlâ-güher ü şâf-zamîr
17. Şadr-ı Pervîz-haşem Hazret-i Husrev Pâşâ
Ki şalâbetde bulunmaz aña mânend ü nazîr
18. Pâdişeh-kevkebe düstûr-ı mükerrem ki aña
Yaraşur her ne kadar etse zamâna tevķîr
19. Kâm-kâr-ı 'azamet güster ü 'âlî-himmet
Ki görünür kef-i cûdunda cihân şey'-i haķîr
20. O cihân-bân-ı mu'azzam ki felek devr ideli
Görmedi 'adl ile pîrâste bir böyle vezîr
21. Tavķ-ı fermânı ile gerden-i fitne mağlûl
Saır-ı ahkâmı ile pây-ı sitem der-zencîr
22. Çeşm-i feth ü zafere gerd-i rikâbı sürme
Kimiya-yı kereme hâk-i cenâbı iksîr
23. Fikri üstâd-ı kühen-sâle-i 'aql-ı evvel
Re'yi ferzend-i kirâmı güher-i şubh-ı ahîr

24. Kādri ol mertebe ‘ālī ki revādır olsa
Harem-i devletine bāl-i Hümā ferş-i haşır
25. Olsa fermānı revān memleket-i Çīn’e daḥī
Edemez tırta-i dilber dil-i ‘uṣṣākı eṣīr
26. ‘Adli ger nāzım-ı aḥvāl-i dih ü dām olsa
Alur āhū-bereyi dāye gibi düşuna şır
27. Hıfzı ger istese eyler kaṭarāt-ı ‘arākı
Dür gibi zīver-i zerrīn-güle şem‘-i münīr
28. Bulamaz nūkhet-i gülzār-ı bahār-ı ḥulḥun
Dāmenin bād-ı şabā eylese pür-müşk ü ‘abīr
29. Kendü Rüstem şanasın ‘Aşkar’ı ‘Ankā-perdir
Zīr-i rānında o şarşar-tek-i seyyāre mesīr
30. Bārekallāh o cihān-gerd-i zemīn-peymā kim
Bād-ı reftārı ile şarşılur eyvān-ı eṣīr
31. Eremez gerdine sür‘atde ḥadeng-i Rüstem
Çarḥ destinde kemān olsa hilālī zihgīr
32. Var kıyās eyle sebük-revliğini kim meşelā
Eylese rākibi ger kaşd-ı şikār-ı naḥcīr
33. Zūr-ı bāzūda Nerīmān-ı zamān olsa yine
Peşt ü pāyına düşer sāye gibi atduğı tīr
34. Bāl açar uçmağa mānend-i Burāk-ı cennet
Etseler şeklini bir levḥ-i ruḥāma taşvīr

35. Serverā nām-verā Āşaf-ı ‘ālī-güherā
Ey alī-kevkebe şāhib-kerem-i ‘ālem-gīr
36. Olmasam ger ğam-ı dehr ile perīşān-ĥātır
Medĥiñi böyle mi eylerdi zebānım ta‘bīr
37. Bu perīşānlıĝ ile nazma nice cūr’et olur
N’ola endīşemi ma‘kūl ile etsem ta‘zīr
38. Bā‘iṣ-i kīne nedir ehl-i kemāle bilmem
Müdde‘āsından olaydım feleĝiñ āh ĥabīr
39. Duyalı sa‘yimi tekmīl-i hūner eylemeĝe
İtmedi hīç cefā itmede bir dem taḳṣīr
40. Deĝiřirdim hele ĥarlikle sūĥan-verligi ben
Mümkün olaydı eger ĥükm-i kazāyı taĝyīr
41. Zerresin mihr-i cihān-tāba deĝiřmem ammā
Olıcaḳ zāt-ı řerīfiñ gibi naḳḳād u bařīr
42. Alayın mışkala-i ĥāme-i medĥiñ elime
Ne kadar olmuş ise miĥnet ile jeng-pezīr
43. Bir cilā vereyin āyīne-i endīşeme kim
Eyleye şa‘şa‘ası dīde-i ĥurşīdi đarīr
44. İ‘timād etmez iseñ eyledüğüm da‘vāya
İktidārım edeyin fenn-i suĥande taḳrīr
45. Benem ol nāzım-ı endīşe ki simsār-ı kazā
İdemez kıymet-i ‘aḳd-ı dūr-i nazmum taḳdīr

46. Ne bilür kâdrimi erbâb-ı ma‘ânî vü beyân
Sözümü ‘Arifibillâh ider ancak tefsîr
47. Bû’l-‘acep şâ‘ir-i kudsî-nefes ü hak-güyüm
Fikr-i ma‘nîde ne hîle bilirim ne tezvîr
48. Faḥr ider külb-i ṭab‘umla Cem u Ḥākānî
Cân virür lehçe-i pâkîzeme Selmân u Zahr
49. Gülşen-i ma‘niye feyz-i nefesim bād-ı bahâr
Çemenistân-ı ḥayâle kalemim ebr-i maṭîr
50. ‘Arz-ı ḥâlî ko du‘â demleridir ey Nef‘î
Az olur kıymeti zîrâ sözüñ olunca keşîr
51. Tâ ki serdâr- cihân-gîr-i sipâh-ı encüm
Eyleye ‘âlemi bir günde ser-â-pâ teşhîr
52. Şadr-ı devletde sa‘âdetle ser-efrâz ola hem
İde düşmenlerini kahr-ı İlâhî taḥkîr
53. Eksik olmaya ser-i düşmen-i bed-baḥtından
Sâye-i perr-i Hümâ yirine zaḥm-ı şemşîr

69-b Kaşıde-i Merhûm Rahmî Çelebi Raḥmetullâhi ‘Aleyh
(Mef‘ûlü / Mefâ‘îlü / Mefâ‘îlü / Fe‘ûlün)

1. Ḥazrâdaki gül oldu çü mir‘ât-ı mücellâ
Ğabrâ gibi nergis göz açup itdi temâşâ
2. Sultân-ı bahâr irdi deyü gülşene gerdün
Pîrûze ṭabaḳdan niçedir eyledi yağmâ

3. Ser-‘asker olup şāh-ı gül öñünce şakāyık
Şahrāya irüp kırdı seher hayme-i vālā
4. Bir şūh gibi şāha çıkup yāsemen-i ter
‘Uryān oluben havza ider kendūyı ilkā
5. Būlbülleri inletdi olup hārla mahrem
Gülşende ikiyüzlülük itdi gül-i ra‘nā
6. Şan şāne dürer-bāl u per-i bülbul-i ser-mest
Şimşād ider tırrasın anuñla muṭarrā
7. Her lāle giyer başına bir tāk-ı keyānī
Evrenge-i zebercedde yine niteki Dārā
8. Boynunu egüp kıldı benefşe güle karşı
Dildārına karşı nite kim ‘āşık-ı şeydā
9. Zerrīn-ḳadehin bāde-i şebnemle idüp pür
Tā kim yüze maḥmūrluğun nergis-i şehlā
10. Bülbul iniler ḥasret ile nite ki Vāmık
Ġonca kızarup nāz ider nite ki ‘Azrā
11. Güller gülüşüp şād olup ḡonca açıldı
Raḳş urdı şafā kesb idüben ser ü dilārā
12. Bir gülşene irdim seherī bād-ı şabā-veş
Mānend-i cinān belki cināndan daḡı zībā
13. Didim ki nedir bā‘işī bu zevḳ u şafānıñ
Biñ şevḳle didi işidüp bülbul-i ḡüyā

14. Kim geldi yine devlet ile merd-i yegāne
Anıñçün olupdur bu kadar şevk hemānā
15. Burc-ı sūḥanuñ şemsi bugün ḥazret-i ağā
Erbāb-ı şafāya ışıġı maḳşad-ı aḳzā
16. Bir āyine-i ġayb-nümādur ki zamīrūñ
Eşkal-i cihān gün gibi hep anda hüveydā
17. Zū oḳur iki sūḥtedir cerre gelüpdür
Ḳapuñda bugün mihr ile māh-ı felek-ārā
18. Cūd u keremiñ ebri eger etse tereşşuḥ
Pür meyve-i mīnū ola bu naḥle-i mīnā
19. Ger mā taleb etse defiñe muṭrīb-i ber-beg
Aġzı ile kevşer şuyunı ırgüre ḥavrā
20. Ümmīdi budur kim ola zīr-i ḳademiñde
Ḳatıñda ḳara ḳuluñ olup ‘anber-i sārā
21. Devletle sirişt olmuş idi tıynet-i pākiñ
Mevcūd degilin daḥı māhiyyet-i eşyā
22. Medḥiñle felek gūşına taḳdım niçe gevher
Çarḥ üzre degildir göreyin şekl-i Şüreyyā
23. Mihr-āyinesi aşılalı ṭāḳ-ı sipihre
Göstermedi bir şahş daḥı zātıña hem-tā
24. Rūḥum yirine geldi görüp zāt-ı şerīfiñ
Dirsem saña ger rūḥ-ı muşavver n’ola cānā

**70-a Kaşide-i Gül-i Şad-Berg-i Merhûm Nev'î Efendi Berây-ı Sulţân
Murâd Hân**

(Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün)

1. Ey vücûd-ı mümkünât inşâ-yı lutfuñdan eşer
Cümle 'âlem mübtedâ-yı feyz-i cûduñdan haber
2. Zâtuñuñ kabzında envâr-ı hakâyık müstecin
İsmüñüñ başında eşcâr-ı mezâhir pür-semer
3. Müstefâz-ı rahmetüñ sîriyse mevlûd-ı vücûd
Müstefâd-ı şefkatüñ çâr ümmehât ü nüh peder
4. Bâğ-ı lutfuñdan sekiz cennet şemîm-i kemterîn
Nâr-ı kahruñdan sekiz düzah şerâr-ı muhtażar
5. Kâlib-ı hâkîyi baħr-i cûduña mazhar kılup
Eyledüñ kalbi şehensâh-ı basîṭ-i baħr ü ber
6. Lem'a-i şem'-i cemâlüñ 'ışkıdur pervâne-veş
Sidre'den Cibrîl-i 'aqlı eyleyen bî-bâl ü per
7. Niçe demdür sırr-ı mütûdan umar sırr-ı hayât
Bir ölümlü hasteyin ğam pisterinde muhtażar
8. Ger olam Ken'an-ı hicrânuñda pür-zâr ü esef
Kılmadın cılve cemâl-i Yûsuf-ı Mışr-ı hüner
9. Meh gibi nakş ile ola kuvvet-i ṭab'um tamâm
Gelmedin fî'le dahı nûr-ı kemâl-i muntażar

10. Ahger-i dilden sürüp āhum beden hākisterin
Müncelī olmazsa mir'āt-ı şühūdumdan keder
11. Kiştzār-ı dilde hāşıl virmeyüp bezr-i baķā
Olmaz ise māsivā maḥşūd-ı dās-ı lā-tezer
12. Dāne-i eşküm döküp maḥşerde āh idüp diyem
Ey Hudā-yı ḥayr u şer Mevlā-yı fi'l-i nef' ü żar
13. Tālibe şevķ-ı 'amel āşār-ı isti'dād idi
Sa'y ü himmet ḥilkāt-i maḥşūda āyāt-ı zafer
14. Şarf idüp rüz u şebüm naḥv-i kemāl-i ilmüñe
Şafḥa-i nāmem sefid iken siyāh itdümse ger
15. Şimdi ol tesvid-i bī-sūdum idüp bir bir beyāż
Āğarup müyum sefid oldu siyāhum ser-be-ser
16. Hāşilum şıfr u sinīn-i 'ömr sittīn oldu āh
Bād-ı āhum olmadı varlık yüzinde perde-der
17. Hey ne fūrķat hey ne ḥasret hey ne ḥüsrān-ı ebed
Şebt ise evvel kitābumda muķadder bu ķader
18. Olmadum āsūde-dil hergiz sevād-ı şübheden
Hikmet-i işrāķdan kesb itmedüm nūr-ı başar
19. Çıķmadı başa tarīķ-i 'illet-i meşşā'iyān
Kesb-i ma'lūl itmedi ālāt ü esbāb-ı nazār
20. Rāh-ı 'ışķa ger girürseñ ayağun mestāne bas
Şöyle kim hiç olmasun yanuñda fark-ı pā vü ser

21. Māh-ı nev gibi niçe nākışları ider tamām
‘Uzlet ü zıkr-i Hudā vü şamt ü terk-i hāb ü hūr
22. Sālike tā kim kemer-bend olmaya nūn-ı yakīn
Cānını gergin ider renc-i hırāş-ı kirm-i ger
23. Gerdenin mağlūl ider zincīr-i kayd-ı keşmekeş
Maḥzen-i taḥkīka yol virmez su’āl-i der-be-der
24. Düzd-i Şeytān’dan emīn olmaz metā’-ı ‘aql-ı dīn
Rūz u şeb bī-pāsbān böyle havās-ı penç-der
25. Yā nice olmaz hevā-yı nefsūne ḥissūn muṭī’
Çünkü her dervāzedden bād-ı havā eyler güzer
26. Var şalāt-ı ḥams ile sedd it havāss-ı ḥamseñi
Leşker-i Ye’cūc-ı nefis “Allahuekber”den kaçır
27. Fāriḡu’l-bāl ol eger uçmak dilerseñ bāl açup
Çünkü sen bir ‘ālem-i bālāya eylersiñ sefer
28. İzdiyād-ı noḡtası besdür işāret aña kim
Zā’id-i zād-ı seferdür sendeki zād-ı saḡar
29. Eylegil ṭabūt-ı cismūñ ḡarḡa-i nīl-i fenā
Tā bula Mūsā-yı cān Fir‘avn-ı nefsūnden mefer
30. Ḥubb-ı māl ü cāh içün cehl ile kılma terk-i ser
‘Ārif ol kıl terk-i zer atduñ dimekdür çünkü zer
31. Terk-i zer kıl merd iseñ zincīr-i zer görmez misin
Merde nisbet bend olur zen gerdeninde zīb ü fer

32. Ehl-i cāhı tāt-ı zer sevdāsı eyler hāk-i rāh
Terk ile ‘ārifler eyler hāk-i rāhın tāt-ı zer
33. Lokma-i dūnān degüldür tu‘me-i kerrūbiyān
Lāşe-i şāhin tezerv ü lāyık-ı kerkes kazer
34. Müşmir olmaz girye-i zāhid sema‘-ı ‘ışkıdan
Ola mı ebr-i bahārīden dıraht-ı huşk ter
35. Māline reşk itme her bir şekl-i mekrūhuñ k’olur
Bir tılısm-ı münkeruñ tahtında genc-i sīm ü zer
36. Āb-ı rūyuñ dökme hāke maşlahat bitsün diyü
Yirde kalmaz tohm-ı isti‘dād çün āhır biter
37. Kesr-i ‘ırzın yüz şühūd-ı zūr ile işbāt ider
Şol ki maḥzar ref‘ idüp eyler hevā-yı naşb ü cer
38. Rāst-kirdār ol olup me’mūr-ı emr-i “fe’s-takim”
Olasın tā kim ‘aşā gibi delīl-i rāhber
39. Rāst-rev ol fevz-i maṭlūba yakındur rāh-ı rāst
Hā’il olmaz seyr-i tūr-i rāsta hergiz siper
40. Hāne-i ḳalbūñ ‘arūz-ı şer‘ ile kılsañ dürüst
Her ne ‘arz olunsa şî‘r ü şer‘ olur mevzūn u ter
41. Cedvel-i zerrīn-i kec virmez leṭāfet muşḥafa
Rāstlıkdur ādeme lāzım degüldür zīb ü fer
42. Mıstar-ı ḥaṭ kim anuñ naḳḳāş ṭab‘ın kıldı rāst
Kec yazılmaz naḳşına mektūb olan naḳş u şuver

43. Āh eger nokşān-ı haṭṭ olursa isti‘dāddan
Bed-güherde eylemez Yāķūt-ı Musta‘şım eşer
44. Mümkinātun dāne-i ‘ömrin ögüdü şubḥ u şām
Āsiyāb-ı çarḥ encüm erzenin ölçer döker
45. Çarḥ-ı aḥzār ḥün-ı muzmerdür şaķın ḥinnā gibi
Sürḥdür şüretde ma‘nīde görünür sebz-i ter
46. Salṭanatda gün geçer efsāne-i ‘uşşāk ile
Ḥāb-ı ğaflet virmesün bār-i leyāl-i bī-şemer
47. Degme dilden ğaflet-i devletde gelmez intibāh
Şīve-i vaķt-i seḥerdür şubḥ vaķtinde seher
48. Ḥālūne şükr eyle gör kim dīdesi pür-ḥün iken
Ḳahķaha idüp güler āzādelikden kebk-i der
49. Kendü ‘aybuñ şüret-i ‘aybına ḥalkuñ perde kıl
Şöyle kim düzd-i nażar bulmaya hergiz bir memerr
50. Ḥāşıl oldı böyle ḥāşıyyet lisānū’ş-sevrden
Çün ‘uyüb-ı nāsdan kaṭ‘-ı lisān itdi baķar
51. Olmaya feyż-ı fażīlet bā‘iş-i kibr ü fuḍūl
Bir degül līkin mükedder olmada baḥr ü şemer
52. Mākiyān bir beyza içün şād olup eyler ḥurūş
‘Ārifūñ deryā-şıfat ḳalbi ḥamūş u pür-güher
53. Sīnede her ma‘nī-i münker ki muzmerdür şaķın
Görinür āḥır felek āyīnesinden ḥayr ü şer

54. Hüsni-gül kılma taleb fânîdür iste hüsni-dil
Tal'at-i mihre hazân görmez misin virmez zarar
55. Bir gül-i ra'nāya cānıñ riştesin bend eyle kim
Bu temāşā itdüğüñ şüretten olsun cilve-ger
56. Hayy-i bākī ol idüp ten cübbesinden insilāh
Kemter olma hayyeden kim sin yaşar ol cānavar
57. Kalbe müstevlī olunca nūr-ı Hāk virmez vücūd
Sāye nā-peydā olur tāk-ı hūr olsa fark-ı ser
58. Ğark-ı deryā-yı maḥabbet feyz-i 'irfān istemez
Şāh-ı nīlūfer degül muhtāc-ı imdād-ı maṭar
59. Keşt-i Nūh'ı n'ider baḥr-i fenāya ğark olan
Māhī-i 'ummān ider mi mevc-i tūfāndan ḥazer
60. Za'il olmaz sīneden şerr-i 'adū-yı bed-nihād
Āb ile gitmez miyān-ı seng-i ḥārādan şerer
61. Hān-ı dünyādan naşībūndür tenāvül kılduğıñ
Kimseyi hīç imtilā itmez ta'ām-ı mā-ḥazar
62. Fazla-ḥār olma şakın hem-çün siyeh-güş-ı denī
Pençe-i kesbūñle 'ayş eyle mişāl-i şīr-i ner
63. Hāk-i fakr içre ne gevher buldı bilmem ehl-i rāz
Kim görürler ḥācenūñ yāķūt u la'li pīlever
64. Çeşm-i dūnān baş-ı erzāk ile olmaz mümtelī
Sofrası gerdūn olup nān olsa ḥurşīd ü kamer

65. Turşu-rûlık lafz-ı şîrinden olur bed-ḥūya bih
Bir midür sofraya hiç sirkencübîn ü gül-şeker
66. Şer‘a çün rāzî degül kâzî-yi şehir ü ‘askeri
Emr-i ma‘rûfı nice fehm ide her münker nöger
67. Mâl-i rişvetdür emerler şîr-i mâderden elez
Şorsalar şer‘ ile ammâ zehr-i kâtilden emer
68. Zîr-i bālâdur kamu evzâ‘-ı nâ-hemvâr-ı çarḥ
Ol zegan gibi ki gâh ünşâ olur gâhî zeker
69. Nîş ü nûşı münkalib olsa ‘aceb mi ‘âlemüñ
Ḳalbi mu‘tellüñ olur taşrîf ile zîr ü zeber
70. Himmet-i ma‘şûḳ pest ü ḥâtır-ı ‘âşık şikest
Gerdiş-i gerdün dürtüş evzâ‘-ı nâ-hemvâr-ber
71. Gül celîs-i ḥâr u bûlbûl tu‘me-i dendân-ı mâr
Menzil-i şîşe miyân-ı seng-i ḥārâ vü meder
72. Tîr-keş ḳadd-i cüvâna nîze ḳurbân-ı kemân
Bu edîm-i ḥâk her mevcûda zarf-ı müstaḳar
73. Degme ḳâbil kesb-i feyz itmez kelâm-ı ‘ışḳdan
Bâdenüñ feyzî sebû vü sâgara ḳılmaz eşer
74. Gülşen-i dehrüñ ḥazânın fikr iderseñ ‘âḳıbet
Sünbül-i sevdâ-yı serdür gülleri ḥûn-ı ciger
75. Ḥâb-ı ḡaflet sende bir ta‘bîr olunmaz ḥâbdur
Yohsa bir bâzîçedür ‘âlem ki meyl itmez beşer

76. Hāb-ı ğaflet kör idüp nūr-ı haḳīkatden gözin
Cevher-i bāḳī görünür saña eşkāl ü şuver
77. Bu ḳaşīdem lücce-i baḥr-i ma‘ārifdür benüm
Ḳa‘r-ı ma‘nāsında pür lülüdür esrār ü ‘iber
78. Yā sevād-ı a‘zam oldı ortasında şāh-rāh
Matla‘ıdur şāh-rāh-ı şehir-i ‘ilmü’llaha der
79. Dikdi her bir mışra‘ı ol şāh-rāha bir ‘alem
Var ise ol rāhdan bir şāh-ı bī-hemtā geçer
80. Şehriyār-ı ‘ālem-i ma‘nā vü şüret Hān Murād
Āfitāb-ı memleket ḥāver-zemīn ü bāḥter
81. Nūr-ı fażlından hidāye bir çerāğ-ı sūhte
Nükte-i melfūz tūmār-ı kelāmından dürer
82. İstikāmet ṭab‘ına ‘ālemde olmışdur ‘alem
Vaşfi terkībinde olmaz munşarif ‘adl-i ‘Ömer
83. Nūr-ı isti‘dādı maştūr olsa manzūr olmasa
Hall-i mermūz-ı ḳazā olurdu maḳdūr-ı beşer
84. Rūḥ ile tefsīr iderlermiş ḥadīs-i la‘lini
Cevheri’den bir rivāyet eylemiş İbn-i Hacer
85. Salṭanat esbābı cem‘inden liyāḳatdür ğaraż
Yoksa ney-şekkerde hem mevcūddur tīg ü kemer
86. Taḥt u bād olmaḳ degül şāhum Süleymanlık budur
Çekmeye adem hevā-yı dīv-i nefsinden zarar

87. Pūşış-i cismīn kilīm-i fakr idenler eylemez
Atlas-ı gerdūnı cull-ı esterine āstar
88. Gūş idūñ iy fevc-i müştākān-ı şīrin ma‘rifet
Şi‘r-i Nev‘ī’den şalā-yı ni‘met-i li‘llah der
89. Şi‘r-i Nev‘ī’ye ‘adīl olmaz kelām-ı müdde‘ī
Nisbet olunmaz dem-i ‘İsī ile āvāz-ı ḥar
90. Pür kıllur tedric ile āfākı āhır şöhretüm
Def‘aten gelmez şimāḥa şadme-i fe’s ü teber
91. Kimse şormaz ḥāne-i çeşmümde her dem kan olur
Yohsa kanı merdümün ḳānūn mıdur olmaḳ heder
92. Kime ‘arz idem metā‘-ı şī‘ri kim ḥalḳ-ı cihān
Rü‘yet-i faẓl u kemāl ü ma‘rifetden kūr u ker
93. Şimdi ebnā-yı zamāna kılmadan ‘arz-ı suḥan
Yegdür itmek zümre-i ḥaccāma ‘arz-ı nīşter
94. Göstere ḥāmēm eger i‘cāz-ı “ve’ş-şekḳa’l-ḳamer”
Ḥaml ider taḳlīt-i ḥüsrānī-i erzāl-i zümer
95. Ḥāşe li‘llah kim ola bu faẓl-ı vehbīden fuḳūl
Gelmemişdür zerre deñlü nefsüme kibr ü baṭar
96. Bāğ-ı tab‘umdan ḳopardum bu gül-i şad-bergi ben
Şundum eltāf ehline bir yādigār u mu‘teber
97. Ḥāsīdūñ fāsīd durur ammā dimāğı şöyle kim
Bir gelür şemm ehline būy-ı buḥūr ile ceber

98. Tārem-i heftümde tā kim ola keyvān pāsbān
Zeyn ide zātü'l-bürücü küngür-i işnā aşer
99. Pādişāhuñ Hāk ide eyyām-ı devr-i devletin
Dā'imā maḥşūletü'l-a'māl ü maḥzıyyü'l-vaṭar
100. Pāyesi a'lā-yı arş olsun burāk-ı kadrinüñ
Eşheb-i ikbāline Cibrıl-i izzet rāhber

(Derkenār)

70-a Kaşide-i Nev'î Efendi

(Mef'ûlü / Mefâ'ilü / Mefâ'ilü / Fe'ûlün)

1. Tā'id-i ruḥuñ Ka'be-i aşhāb-ı şafādur
Āyīne-i kalbüm aña hoş kıble-nümādur
2. Halka işigüñ Ka'be vü bābuñdaki halka
Kullāb-ı kulüb-ı ulemā vü fuṣalādur
3. Kūyuñ arafātındaki lebbeyk-i tavāyif
Taşra kalana kāfileden şavt-ı derādur
4. Hep Ka'be-i kūyuñda olan nāle-i uşşāk
Āheng-i hicāz ile ser-āğāz-ı nevādur
5. Ğamdur yükümüz nāle ile āh-ı ceresdür
Turmaz geçilür kāfile-i derd ü belādur
6. Aldanma dilā sebz görüp cāme-i çarḥı
Biñ şāh u gedā artuğı bir köhne kabādur

7. Gün gibi gerekse şoyunup terk-i kabā kı
Rağbet añadur şimdi ki dūlbendī kabādur
8. Hep būlbūl ü tūṭī gibi maḥbūs-ı kafesdür
Anlar ki lisān ehli olup ‘uḳde-güşādur
9. Esbāb-ı ğam oldı kaleme siḥr ü beyānı
Maḥbūs-ı devāt oldı yiri çāh-ı ‘anādur
10. ‘Işk ehline dā’im elem-i şavm u riyāzāt
Ağyāra hemīşe ni‘am u ‘ıde şalādur
11. Oldı ğam-ı ‘ışk ile tenüm şūret-i dīvār
Mecnūn gibi taşvīrüm alurlarsa revādur
12. Her naḳş-ı dil-ārāya göñül olma giriftār
Bu kayd-ı ta‘alluḳ saña çün dād-ı Hudādur
13. Bağla kemer-i ḥidmeti Sultān Murād’a
Kim tābi‘-i fermānı anuñ ḥükm-i kazādur
14. Bir şāh-ı felek-cāh u melek-mertebedür kim
Cevlān-ı semendine semā teng fezādur
15. Bir şāh-ı cihāndur ki anuñ ḥāk-i cenābı
Tartılsa eger müşg-i Haṭāyile ḥaṭādur
16. Bir şāh-ı cihāndur ki ğubār-ı süm-i esbi
Sultān-ı Şıfāhān gözine kühl-i cilādur
17. Nisbet nice mümkün seni şāhān-ı cihāna
Sen nūr-ı Hudā anlar ise zıll-ı Hümā’dur

18. Ne vech ile medh idecegüm zātuñı bilmem
Kim var ki cemālūñ aña teşbīhe sezādur
19. Yokdur haberūñ gerçi ki Kānūn-ı Şifā'dan
Nuṭkuñ dem-i 'İsā gibi her derde devādur
20. Vaşfuñda seher cāna ziyā virdi bu maṭla'
Gūyā eşer-i nağme-i nevrüz u şabādur
21. Cāndur leb-i la'lün suḥanuñ cāna şafādur
Nāz ile olan ḥandelerün rūḥa gıdādur
22. 'Uşşāka yine ol girih-i ḥaṭṭ-ı 'izāruñ
Bağlandı ruḥuñ vaşfına bir tāze hevādur
23. Her taş ki cefā kaşdına 'uşşāka atarsın
Hep meyve-i şāḥ-ı çemen-i mihr-i vefādur
24. Evşāf-ı cebīnūñde sevād-ı ḥaṭ-ı şî 'rüm
Şubḥ üzre yatur ṭurra-i müşgīn-i mesādur
25. Erbāb-ı hüner bende-i ḥüsn-i nāzaruñdur
Anlara baқаtur ki gözüñ 'ayn-i 'aṭādur
26. Bir kūşede rāḥat bulımaz Nev'ī-yi ğam-ḥār
Kūyuñda döner gūy-şifat bī-ser ü pādur
27. Her kūşede çevgān-ı belā-yı yed-i düşmen
Her cānibe ṭop atsa nişān-gāhı káfādur
28. Top eyleyeyin başumı çevgān-ı kazāya
Bī-çārelerūñ çāresi teslīm ü rızādur

29. Gūyā şıfat-ı serv-i revāndur bu ғаşīdem
Her mışra‘ınuñ şāhı birer dest-i du‘ādur
30. Hāḡ bāḡ-ı tenūñ āb-ı ḡayāt ile şuvarsun
Kim ḡalka vūcūduñ sebeb-i naẓm u beḡādur
31. Her bār ola maḡrūn-ı dem-i Hızır u Mesīhā
Ol zāt ki ‘İsā-nefes ü Hızır-liḡādur

(Derkenār)

71-b ғаşīde-i Nev‘ī

(Mef‘ūlü / Fā‘ilātü / Mefā‘ilü / Fā‘ilün)

1. Maḡsūd idüp müdebbir-i ebdān-ı kün fe-kān
Āsāyiş-i ma‘īşet-i cumhūr-ı ins ü cān
2. Terḡīb-i dehre ‘illet olur bir vūcūd ile
Virdi basīṭ-i ḡāke yine rāḡat-ı revān
3. ‘İsā-nefes midür bu seḡer nefḡa-i şemāl
Kim buldı būstān-ı cihān ömr-i cāvidān
4. Zūlmet-serāy-ı ḡāki meḡer rūşen itmeḡe
Oldı fūrūḡ-ı meş‘al-i şubḡ-ı ezel ‘ıyān
5. Yūsuf gibi necāt irişüp ḡa‘r-ı ḡāhdan
‘Azm itdi cāh-ı ‘izzete sulṡān-ı ḡāverān
6. Yūnus dehān-ı māhī-i şebden bulup rehā
Çıḡdı kenār-ı lūcce-i deryāya şādmān

7. Āzād olup yine kafes-i ābnūsdan
Gūlzār-ı ‘arşı tūṭī-i sebz itdi āşiyān
8. Ya ‘nī şalāḥ-ı ‘ālem-i kevn ü fesād içün
Geçdi serīr-i şıḥḥate pāşā-yı kāmran
9. Muḥtell idi ṭabāyi‘ -i erkān irişmese
Fārūḳ-ı ‘adl ü aşaf-ı sultān-ı Cem-nişān
10. ‘Ālī himem semiyy-i ‘Alī şāḥib-i kerem
Yūsuf-cemāl u Hızır-ḳadem Müşterī-mekān
11. ‘İlm ü vaḳārda şāḥib-i temkīn ile ḳarīn
İḳbāl ile muşāḥib ü sa‘d ile tev’emān
12. Luṭfuñ muḥīṭ-i merkez-i ecrām-ı āb ü ḥāk
Zātuñ medār-ı gerdiş-i dūlāb-ı āsmān
13. Cismüñde ḳadr ü şevket ile heybet-i zemīn
Ṭab‘uñda luṭf u re’fet ile hey’et-i zamān
14. Zāl-i felek ṭarīḳ-i sedāda gidenlerüñ
Olmuşdı ayağın almaḳda gerçi pehlevān
15. Sen ḳuṭb-ı ‘ālemi yine şābit-ḳadem ḳılup
Bildürdi çarḥa dā’iresin şun‘-ı kār-dān
16. Minnet Ḥudāya kim aḳıdup gözümüz yaşın
Ḳılduḳ nihāl-i devletümüz sebz ü nev-cüvān
17. Sen cān idüñ bu ‘āleme ālem saña beden
Tende ne deñlü fer ola bīmār olunca cān

18. Nergis-şifat egerçi ki bīmār idi tenūñ
Āfāka çeşm-i ‘ibretūñ olmışdı dīde-bān
19. Pāyūñ muķīm-i merkez-i hilm ü vaķār olup
Pergār-ı ‘aķluñ eyler idi geşt-i lā-mekān
20. Virdūñ mizāc-ı gülşen-i devrāna i ‘tidāl
Kılduñ bahār-ı luţfuñ ile dehri gül-sitān
21. Şimden girü çemende revādur ki tıtmaya
Eşcār-ı sebz ü bāğ-ı cihānı teb-i hūzān
22. Lāyık budur ki kılmaya bāğ içre bir daķı
Āsīb-i dehr çihre-i ābīyi za ‘ferān
23. Şemşīrūñ itdü ‘ālemi rūşen şı resme kim
Fırşat zamānını bulamaz şimdi şeb-revān
24. İnşāfuñ itdi memlekete şol kadar şümül
Rehzenler oldı bedreķa-i rāh-ı kārban
25. Re’ yūñ simāt-ı devlete zenbūrsız ‘asel
Tīguñ bisāt-ı memlekete şem’-i bī-duhān
26. Her şeb diyār-ı ğurbete şebhūna gönderür
Re’ yūñ şafaķda mihre virüp tīğ-i cān-sitān
27. Ol ceyşe kim muķaddem ola ķadr ü şevketūñ
Tālī-şifat zafer ‘aķabince olur revān
28. Şekl-i cemīlūne nazarın eyliyen saķīh
Āķır bulur netīce-i maķşūda aķterān

29. Serdār ola ſu kevkebeye kim sa‘ādetüñ
Sa‘deyn-i feth ü nuşret anuñla ider kırān
30. Hāk-i derüñde atlas-ı gerdün diler kabā
Mihir ile meh kapuñda ider iltimās-ı nān
31. İrmez senüñ medāric-i qadr ü kemālüñe
Keyvān felekden eylese nüh pāye nerdübān
32. Hoşdur du‘ā-yı devlet-i şāhib-sa‘ādete
Nev‘ī şafāyile açasın gonca-veş dehān
33. Tā kim ola tabīb-i şifā-ḥāne-i çemen
Evvel bahāra karşı seḥāb-ı güher-feşān
34. Tā kim ḥaṭ-ı benefşe ile nüṣṣa-i bahār
Naḥl-i çemenden eyleye def‘-i teb-i ḥazān
35. Olsun vücūdı şihḥat ile ber-devām olup
Düşmen za‘īf ü baḥt kavī ‘ömr cāvidān

71-b Kaşide-i Nev‘ī Efendi

(Fā’ ilātün / Fā’ ilātün / Fā’ ilātün / Fā’ ilün)

1. Kaşr-ı cennet mi bu yā bāğ-ı İrem yā gülsitān
Yā ḥarīm-i kuds yā beytü’l-ḥarem yā āsmān
2. Āsmāndur gerçi ammā āsmān-ı bā-şebāt
Gülsitāndur gerçi ammā gülsitān-ı bī-ḥazān
3. Sāye-i saḳf-ı hümāyūnuñ hümāya cilde-gāh
Ṭurra-i ṭāḳ-ı ser-efrāzın sipihre sāyebān

4. Rif'at-i eyvānının bu'dı verā-yı şeş cihāt
Füşat-i eyvānının ser-ḥaddi ḥadd-i lā-mekān
5. Şahnının her çeşme-i dil-cūyı reşk-i selsebīl
Kaşrının her beyt-i ma'mūrı bihişt-i cāvidān
6. Her sūtünü cā-be-cā erkān-ı devletdür meger
Bir ayağ üzre tırur ḥidmetde dāmen der-meyān
7. Şan'at-i ebyāt-ı mevzūnın gören vaşşāflar
Her biri ebkār-ı efkārın getürmüş armağān
8. Pertev-i mişkātı beyt-i Enverīden muḳtebes
Cāminuñ mısra'ları Dīvān-ı Cāmī'den nişān
9. Tāk-ı mīnā-yı sarāyı tāk-ı gerdūn ile cūft
Küngür-i eyvānının farkına tev'em farkadān
10. İrtifa'-ı evc-i kaşruñ şöyledir kim serverā
Nağme-i bezmi ider Nāhīd-i çarḫı ser-girān
11. Micmerüñde muttaşıl 'ūd-ı mülebbes yanmadan
Cem' olur bezmüñde ervāḫ-ı mücerred her zamān
12. Şemse-i kaşruñla şems-i çarḫı naḳḳāş-ı ezel
Birisin resm-i zemīn itmiş birin resm-i zamān
13. Yaptılar bir tāk-ı 'ālī kurdılar bir bezm-i ḥāş
Kim revāk-ı çārumīn ol bezme olmuş şem'adān
14. Āfitāb ol bezm-i ḥāşa girmege yol bulmayup
Revzenüñden inmege eyler şu'ā'ın rīsmān

15. Kaşruña yol bulmağa şeb-revlik eyler gerçi mäh
Küngür-i eyvānuña irmez kemend-i kehkeşān
16. Tāc-ı devlet idine başına hindū-yı Zuhal
Atsa kaşruñdan yire köhne külāhın pāsbān
17. Mihr ü mäh-āsā kıbābuñda görünen cāmlar
‘Arz ider āfāka envār-ı zamīrūñden nişān
18. Ey Nizāmü’l-mülk ü Āşaf-menkabet Yūsuf-liķā
Zübde-i ehl-i zemīn çeşm-i çerāğ-ı āsmān
19. Hāzret-i pāşā-yı rüşen-re’y ü gerdūn-ihtişām
Şahib-i tedbīr-i pīr ü mālīk-i baht-ı cüvān
20. Nūr-ı re’yüñle fūrūzāndur çerāğ-ı saltanat
Ni‘met-i cūduñla memlūdur simāṭ-ı ins ü cān
21. Bağlamışdur rişte-i re’yüñ niçe Dārāları
Lāle gibi dāğdāruñdur Siyāvūş-ı Keyān
22. Gülşen-i devlet tarāvet mi bulurdı gül gibi
Olmasa nergislerüñ bağ-ı cihāna dīde-bān
23. İhtiyārum yokşenā-hān olmağa sultānuma
Eyledi ṭab‘um şarāb-ı iltifātuñ nev-cüvān
24. Gülşen-i medhūñde āfākı tarab-nāk itmege
‘Andelīb-i dil ser-āğāz itdi bu şi‘ri revān
25. Sīneden cānum revān olduğda iy kaşı kemān
Oklarūñdan eylesün cism-i za‘īfūm nerd-bān

26. Cānı yokdan vār iden Perverdigāruñ ھاڭķı-çün
Cān viren baña kelām-ı rūḥ-baḥşuñdur hemān
27. Lebleruñ şehd-i mükerrerdür velīkin bī-mekes
Ruḥlarıñ şem‘-i münevverdür velīkin bī-duḥān
28. Āsitānuñdur hümā-yı devletüñ menzil-gehi
Gerçi kim meşhūrdur olmaz hümāya āşiyān
29. Hey ne zībā maṭla‘ olmışdur ھاpuñ mışra‘ları
Kim olur andan senüñ ḥurşīd-i raḥşānuñ ‘ıyān
30. Çāre yok dilleşmege deryā-yı medhūñle senüñ
Kaṭre-veş ḥāmūş olup olsam ‘aceb mi bī-zebān
31. Jeng idi ‘uzlet niyāmında niçe eyyām idi
Kāğaz ile eyledüm tīg-ı lisānum imtiḥān
32. Yūsuf-ı nazmım n’ola sevmezse iḥvān-ı ḥasūd
Ḥüsn-i ta‘bīrüm beni eyler ‘Azīz ü kāmṛān
33. Sen Nizāmü’l-mülk ü ben Firdevsī-i nazmum bugün
İşte bak gūy-ı feşāḥat işte çevgān-ı lisān
34. Fāris-i meydān-ı nazmım ben diyen gelsün beri
Esb-i ṭab‘umla benüm olsun ‘inān-ender-‘inān
35. Luṭf-ı ṭab‘umdur şeref viren baña ‘İsā gibi
Ādeme lāzım degül olmaḵ fülān ibni fülān
36. Nev‘ī’ye luṭf it mu‘īn ol kim Zāhīr-i vakt ola
Bāķī’yi luṭf-ı Süleymān itdi Selmān-ı zamān

37. Nitekim ola mücerred işbu aşr-ı lāciverd
Her seer anı zer-endūd eyleye mihr-i cihān
38. H Ta‘ālā aşr-ı ma‘mūruñ mūbārek eyleye
Üstüvār olsun sarāyuñ rat u batuñ cāvidān
39. Maremūñ olsun neāt u ande vū ‘ay u arab
Hādimūñ ferunde vū andān u urrem ādmān

72-b aıde-i Merūm Nev‘ī Efendi ‘Aleyhi’r-rame
(Mefā’ilūn / Fe’ilātūn / Mefā’ilūn / Fe’ilūn)

1. Sarāy-ı emn ü iāmet degöl bu cāy-ı urūr
Döer mi ‘āıl olan āb u gilde na’-ı uzūr
2. Revā degöl ki maāmāt-ı evc-i ‘izzetden
Hāzīz-i perde-i afletde olasın mestūr
3. Bırak arī-i maabbetde cūbbe-i teni kim
Havāsı ıssı o vādīlerūñ menāzili dūr
4. abā-yı cisini āk itmeg ile örme misin
Kūlāh-ı kelle-i āh-ı cihān olur semmūr
5. Vücūdı mahar-ı nūr-ı ühūd idem dirseñ
Hicāb-ı ‘uzlet ile Ka‘be gibi ol mestūr
6. Bu döne döne geyilmiş libāsına aruñ
Gel olma cāme-i alas diyü aın marūr
7. urūr u ‘ucb ile baın büyütme büm gibi
Dilerseñ ümeye a‘dā saa miāl-i tıyūr

8. Bisātuña tūtalum geldi şem‘-i kāfūrī
Kişi yakıldığın añmaz mı hāne-i zenbūr
9. Çerāğ-ı şām gibi geçme kibr ile ilerü
Añ ol sabāhı ki qalmaz yüzünde pertev-i nūr
10. Meger ki gūşuma bir şubh-dem terāne ile
Bu nazm-ı pāki cināndan okurdı zümre-i hūr
11. Dem-i seher kefi-i sākī mişāl-i maṭla‘-ı nūr
Sifāl-i meykede “ke’sen mizācuḥā kāfūr”
12. Şadā-yı na‘ra-i mest “es-şabūḥ yā aḥbāb”
Nidā-yı vaḥş u tūyūr “inne rabbene’l-ğafūr”
13. Gider riya lekesin cāme-i vücūduñdan
Ḥarīm-i mey-kedede nūş idüp şarāb-ı ṭahūr
14. Ne aşşı çeng-şifat zāhiren rükū‘uñdan
Dilūñ hevā tolu mānend-i sīne-i ṭanbūr
15. Rükū‘a mā’il olur şanma naḥl-i kāmetüñi
Ḥam eyledi anı bād-ı hevā-yı hūr u kuşūr
16. Şühūd-ı pertev-i dīdār-ı yār mümkün iken
Hevā-yı hūr u kuşūr eylemek degül mi kuşūr
17. Bilür misin bu bedāyi‘de mübdi‘ ü mevcūd
Saña ne vech ile ‘arz eylemiş cemāl ü zuhūr
18. Kim itdi Vāmıķ’ı ‘aşık cemāl-i ‘Azrā’ya
Ne vāķı’aydı Züleyḥā’yı eyleyen rencūr

19. Maḳām-ı Yūsuf'ı kim kıldı çāh-ı zulmānī
Kim itdi dīde-i Ya'ḳūb'ı giryeden bī-nūr
20. Kim itdi neş'e-i vahy ile mest zenbūrı
Kim itdi mūra Süleymān'ı nuṭṭ ile me'mūr
21. Nedür bu şāhid ü meşhūd u nāzır u manzūr
Ḳo zāt-ı baḥtī şü'ün u şıfāta var mı şü'ūr
22. Nedür merātib-i esmāya vāḳıf olduñ mı
Nedür bu naḳş-ı ta'addüd ḥurūf u lafz u suṭūr
23. Virildi belki berāt-ı müsellemlī saña
Edīb öñinde olur vār ise suçuñ ma'zūr
24. Ne girye-i seḥeri var ne āh-ı nīm-şebi
Dilünde 'ayş-i şebāne dem-i şabūḥ u saḥūr
25. Elünden almağa yüz vech ile metā'-ı dili
Zamāne eyledi izhār niçe şāhidü zūr
26. Gel eyle cām-ı Cem ü tāt-ı Key'den istiḡnā
Ki bezm-i himmetüne kāse-līs ola faḡfūr
27. Şarāb-ı 'ışk ile rakş idesin olup ḳanzil
Ḳulaḡuña çalına şol nefesde kim dem-i sūr
28. Şafā-yı ḥātır ile 'ayş-i vāfir ister iseñ
Baş eg zamāneye mānend-i ḥūşe-i engūr
29. Eger ki aşmaz iseñ gūş-i hūşa iy ḡāfil
Bu nazm-ı dil-keşi mānend-i lülü-yi menşūr

30. O lücce-i keremüñ dāmenine eyle nişār
Ola ki ide seni ‘ayn-i luṭfina manzūr
31. Çıķardı dūr şadefi çünki ka‘r-ı deryādan
Kıomaz kemāl-i suḥan şāhibinde naķş u kuşūr
32. Geçürdi Yūsuf-ı Ken‘ān’ı ḥüsn-i ta‘bīri
Serīr-i Mışır’a ‘alā rağm-ı ḥāşidān-ı ğayūr
33. ‘Ale’l-ḥuşūş cebīninde her girih olmış
Nişān-ı zābıṭa-i ḥall-i müşkilāt-ı umūr
34. Cenāb-ı maḥrem-i şāh-ı zamāne mīr-i Celāl
Güzīn-i zümre-i mevcūd u zübde-i maķdūr
35. Sarāy-ı fıṭnatına şāh-ı ‘aķl-ı kül mi‘mār
Binā-yı rif‘atine hindū-yı Zuḥal müzdūr
36. Fürūğ-ı zāt-ı cemīlūñ celāl içinde cemāl
Ḥatuñla āyet-i ḥüsnūñ kırān-ı zulmet ü nūr
37. Bu müceb ile ki cāh u celāl tev’emdūr
Seni özine ķarīn itdi zıll-ı Rabb-i ğafūr
38. Çekildi şark ile ğarba sefāyin-i mazmuñ
Saña musahḥar olaldan basīṭ-i milk-i buḥūr
39. Şu nāmeye ki ider feyz-i nāmiye ķalemūñ
Olur nüfusa baķā-yı ḥayāt-çün menşūr
40. Lebūñde rūḥ-ı nebātī ney-i nebāt-ı ķalem
Ḥatuñda ķūt-ı revān sözlerūñ şafā-yı şudūr

41. Göründi gerçi ki cām-ı cihān-nümāda cihān
Rumūz-ı cān u cihān tab‘uña degül mestūr
42. Revāyih-i keremüñ şark u ğarba nāşirdür
Seherde ‘azm-i şabā vü mesāda seyr-i debūr
43. Beli büküldüğü tūmār-ı şî‘rümüñ bu kim
Çeker medāyih-i kadrüñ yükin katar-ı suṭūr
44. Virürse reşha-i luṭfuñ tarāvet-i nīsān
Fezā-yı gülşeni huşk itmeye dem-i bāhūr
45. Sevād-ı hāme-i medhūñle hāme buldı şeref
Ki şem‘-i bezme virür nūr u fer şeb-i deycūr
46. Libās-ı medhūñ eger virmeseydi zīb ile fer
Bu deñlü bîkr-i ma‘ānī kalurdu müflis ü ‘ūr
47. İlüñ maḳāle’-i bî-hüdesine itme kıyās
Degüldürür bu suḫan belki hikmet-i maşṭūr
48. Le’āl-i vaşfuña gelmez benüm gibi nāzım
Nite ki gerdiş ide sübhā-i sinīn ü şühūr
49. Eger ki peyrev-i şem‘-i kelām-ı Enverī’yem
Sözüm çerāğı benüm şimdi gün gibi meşhūr
50. Bu hüsn-i nazım ile Ḥasān olursañ ey Nev‘ī
Şakın gözetme zahīr olmayınca şadr-ı zuhūr
51. Çün ide ‘ārif-i āgāf öñüñde ‘arz-ı cemāl
Revā degül ki ola çihre-i hüner mestūr

52. Hudā zamānede devletle pāy-dār itsün
Seni çün itdi kefîl-i meşâlih-i cumhūr
53. Tavāf-ı Ka‘be’de nūr-ı cemāle muntazıruz
Bu yolda itdügümüz sa‘yi kılma nā-meşkūr
54. Bi-haqq-ı sūre-i Tā-hā vü hürmet-i Baḥhā
Bi-haqq-ı nuṭḡ-ı Kelīm ü bi-haqq-ı nūr-ı Zebūr

**73-b Kaşıde-i Nev‘î Efendi Der-Haqq-ı Merhûm Sa‘deddîn Efendi
‘Aleyhi’r-rahme**

(Mefâ’îlün / Mefâ’îlün / Mefâ’îlün / Mefâ’îlün)

1. Seḥāb-ı cūd-ı fazluñ bâğ-ı dehri ideli pür-nem
Nesīm-i bûy-ı hülkuñla bahār-ı memleket hurrem
2. Şu‘ā’-ı gevher-i re’yuñ fūrûğ-ı ‘ālem-i şāhī
Le‘āl-i ḥüsn-i tedbîrûñ nizām-ı ‘ālem ü âdem
3. Kaşuñ kânûn-ı hikmet gösterür itse işārâtı
Suḥanda ḥall olur lûlû dişüñden ‘uḡde-i mübhem
4. Żamîrûñ vâkıf-ı sırr-ı verā-yı ‘ālem-i şüret
Lisānuñ ḥāmil-i dürr-i edā-yı ma‘nî-i mülhem
5. Ne zātuñ gibi gösterdi felek mir’atı bir şüret
Ne ṭab‘uñ gibi bir âyîne gördi şüret-i ‘ālem
6. Suḥan-dān-ı hüner-bîn ü hüner-mend ü hüner-perver
Re’îs-i ehl-i fazl üstād-ı sultān ḥāce-i Ekrem

7. Sa‘âdet-vaşf u Sa‘dî-nâm u devlet-kâm u ‘âlî-baht
Muhammed-ḥulḳ u Yūsuf-rûy u Āşaf-re’y ü ‘İsî-dem
8. Fünûn u ḥikmet-i faẓl u kemâlüñ Faḥr-ı Râzî’dür
Şihâb-ı Enverî kim zerredür sen neyyir-i a‘zam
9. Mesîḥ-âsâ leb-i la‘lûñle lûlû-yî suḥan hem-zât
Kemâl-i ‘ilm ü fiṭnat nuṭfe-i ensâbuña tev’em
10. Meşâmı yarılup tırmaz ru‘âfî ḥâmenüñ hergiz
Cihânı eyledi enfâs-ı luṭfuñ şöyle müşgîn-dem
11. Du‘â-yı devletüñde şânuma rif‘at müsellemdür
N’ola kılsam suṭûr-ı şafḥa-i eş‘ârdan süllem
12. Çenâr-âsâ Cenâb-ı Ḥaḳḳ’a el kaldurdugum bu kim
Çıkar bâlâya çün keff-i terâzû olsa bî-dirhem
13. Görünür yarası yok ehl-i derdüñ çâresi müşkil
Derûn-i sînede dâğ-ı ḥamiyyet zaḥm-ı bî-merhem
14. Kime ‘arz ide senden ğayrı tûl-i kışşasın Nev‘î
Kime şerḥ ide râz-ı sînesin ol bî-dil ü pür-ğam
15. Ḥiṭâb-ı ‘ilm-i ḥikmet istimâ‘ından aşam dünyâ
Kemâl ü ma‘rifet nuṭṭında ‘âlem ‘âciz ü ebkem
16. Cihân mest-i tegâfûl şaḥne ğâfil muḥtesib maḥmûr
‘Arûs-ı ‘ayş ü rāḥat hem-nişîn-i merd-i nâ-maḥrem
17. Müneccim bî-başar kaḥḥâl a‘meş-i mürte‘iş ḥaccām
Tabîb-i ḥasteden ümmîd ider bîmârlar emsem

18. Nedendür bî-sebeb sâ'irlere bu luṭf-ı isti'dād
Nedendür yâ benüm bu ḳahra istiḥḳākumı bilsem
19. Henüz irişmedin bezm-i murāda oldı 'ömr āḥır
Yaşum tār u ḳadüm ceng eyledi ḳānūn-ı el-aḳdem
20. Benüm nāmemle ḥāmem yügrügidür şimdi meydānıñ
Birinde peyker-i ablaḳ birinde şīve-i edhem
21. Muḥayyel sözlerüm çeşm-i 'avāma şüret-i aḥyel
Ruḳūm-ı saṭr-ı eş'ārum ḥasūde hey'et-i erḳām
22. Dirīḡa ma'rifet ḳullābı çekmez ehl-i dünyāyı
Gerekdür bunları cezḃ itmege zincīr-i zer muḥkem
23. 'Azīzān-ı zamāna 'işmet-i Yūsuf müfīd olmaz
Tefāvüt eylemez nuṭḳ-ı Mesīḥā 'iffet-i Meryem
24. Riyā vü zerḳ ile meşhūr olursın ḥalk-ı 'ālemde
Gerekse 'ışḳ ile Manşūr-ı vaḳt ol zühd ile Edhem
25. Dilā sayd-ı merām efsūn-ı eş'ār ile rām olmaz
Yörü terk eyle bu efsāneyi var sākıt ol ebsem
26. Du'āsın ḥazret-i 'izzet-me'ābuñ dilde ḳıl tekrār
Ki itsün Ḥaḳ esās-ı devletin olduḳça müstaḥkem
27. Şabā-yı şöhretin fāyih ziya'-yı şevketin lāyih
Bahār-ı gülbün-i ferruḡ nehār-ı ṭālī'in ḥurrem

**74-a Kaşide-i Merhûm Nev'î Efendi Der-Haqq-ı Ahmed Çelebi
Raḥmeten Vâsi'aten**

(Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün)

1. Kılmağa şâh-ı bahâr emrini icrâ sünbül
Şafha-i gülşene çekdi yine tuğrâ sünbül
2. Eline nîze alup başına miğfer giydi
Kim ola şaf-şiken-i leşker-i sermâ sünbül
3. Eylemiş kîsesini dest-i sehâ ile nigûn
Jâlenüñ aqçaların kılmağa i'tâ sünbül
4. Mâ'î destâr şarup başına yakmazdı buhûr
Gülsitân büt-hâne olmasa vü tersâ sünbül
5. Nev-bahâr irdi diyü 'ayş ider erbâb-ı çemen
Dikdi gül bezmine bir naḥl-i dil-ârâ sünbül
6. Bezm-i gülşende oturmasa perîşân-destâr
Mest olup itmese ezhâr ile gavgâ sünbül
7. Der-meyân itdi levendâne çeküp dâmenini
Şahn-ı gülzârı gelüp kıldı temâşâ sünbül
8. Lâleler gülşen ocağında yatur aḥgerdür
Oldı ḥâkister aña şekl-ile gûyâ sünbül
9. Ebr-i nîsân-ı 'atâsıyla ne ḥikmetdür kim
Jâlelerden bitüre lûlü-yi lâlâ sünbül

10. Kılmasa zīver eger māṣīṭa-i iḥsānı
Bulmaz idi bu kadar çihre-i zībā sūnbül
11. Ya'nī Aḥmed Çelebī ṣems-i felek-rif'at kim
Çemen-i 'izzetine 'ıkd-ı şüreyyā sūnbül
12. Sebze-zār-ı şeref-i kadrine encüm lāle
Gülşen-i devletine ebr-i güher-bā sūnbül
13. Varak-ı sebz-ile gülşende tutar çini devāt
Ġarazı bu ki ide vaşfuñı inşā sūnbül
14. Beñzedürdüm ten-i hoş-būyuña nāzūkligini
Çekse ger sencileyin kām-et-i bālā sūnbül
15. Hem-nefes olsa eger nefḥa-i cūd u keremüñ
Mürde ihyā ide mānend-i Mesīḥā sūnbül
16. Lāle-veş dāğ urına sūziş-i güftārunda
Eylese bu gāzeli bāğda işgā sūnbül
17. Olamaz kākül-i hoş-būyuña hemtā sūnbül
Yunsa müşg ile gülāb ile ser-ā-pā sūnbül
18. Müjenüñ öykünemez tīgına ḥançer kat'ā
Beñzemez zūlf-i dil-āvīzüñe aşlā sūnbül
19. Eyleseñ bāğa gelüp mūy-i semen-būyuñı 'arz
Kızara şerm ile çün lāle-i ḥamrā sūnbül
20. Şevk ile itmez idi sīnesini yir yir çāk
Olmasa bencileyin 'aşık-ı şeydā sūnbül

21. Mūy-i jūlīde ile bu ser-i hāk-ālūde
Bīḥ-i sūnbūl gibidūr kim ide peydā sūnbūl
22. Eyledüm sīnede taṣvīr-i perīṣān zūlfūñ
Bulmadın ṣafḥa-i gūlşende heyūlā sūnbūl
23. Yaraşur vaşf-ı ḥaṭ u ‘ārız-ı dīl-cūyuñda
Bitüre gūlşen-i tab‘um niçe ra‘nā sūnbūl
24. Ger tūtulsa n’ola baş üzre bu nazm-ı rengīn
Eylese başlar üzere yiridūr cā sūnbūl
25. Ğayrılar vaşfuñı Nev‘ī gibi rengīn idemez
Ki bitürmez gūl-i ter şüre vū ḥārā sūnbūl
26. Tā ki ser-sebz ola bu baḥt-ı gūlistān-ı vücūd
Ola bustān-ı cihāna çemen-ārā sūnbūl
27. Yaқа düşmenleriññ başına odlar lāle
Ser-i a‘dāña şala sūziş-i sevdā sūnbūl

74-b Kaşīde-i Beççe-i Maḳālī Der-Ḥaḳḳ-ı Sulṭān Murād Ḥān
(Müstef‘ilün / Müstef‘ilün / Müstef‘ilün / Müstef‘ilün)

1. Tecdīd-i aḥkām eyledi nevrüz-ı sulṭānī yine
Āfākı teşḫīr eyledi mānend-i ‘Oşmān’ı yine
2. Geçdi ‘adālet taḥtına çaldı sa‘ādet ṭablını
Ṭutdı cihānı na‘re-i kūş-ı cihān-bānı yine
3. Yazdı ‘Uṭārid ḥāme-i zerle ‘adālet nāmesin
Tā kim şitānuñ def‘ ola zulm-i firāvānı yine

4. Çekdi simāt-ı ‘işreti şāh-ı reyāhīn ya ‘nī gül
Bülbül o bezm-i ‘işretüñ oldu ğazel-ḥānı yine
5. Gökyüzüne döndi çemen yir yir kevākib nesteren
Ey mest-i cām-ı ‘aşk olan çāk it girībānı yine
6. Olsun güşāde her taraf zulmet-i saray cān u dil
Bayramda sākī vaḳtidür cām-ı dıraḥşānī yine
7. Pervāze geldi bāl açup bāz-ı muraşşa ‘ bāl-ı mihr
Ṭāvus-ı gül-zār-ı felek ‘arz itdi cevḫānı yine
8. Açdı vezā’if defterin mānend-i defter-dār-ı gül
Virdi ‘ulūfe herkese bezl itdi iḥsānı yine
9. Aldıysa bāğn her nesin ğāret-ger-i bād-ı ḥazān
Şāh-ı bahārīñ emri bu bir bir vire ānī yine
10. Sulṭān-ı ‘ādil devridür var gūş-māl it ey şabā
Kim cevre āğāz itmesün ol ḥüsn-i sulṭānı yine
11. Sulṭān Murād-ı şīr-dil ‘ahdinde dārālar ḥacīl
Ol ḳahramān āb u gül-i ḥoş aldı meydānı yine
12. Ol pādīşāh-ı nīk baḥt-ı şāyeste aña tāk u taḥt
A ‘dāyı itdi laḥt laḥt şemşīr-i bürrānı yine
13. Ṭab ‘-ı **Maḳālī** gibi tā rengīn ide şī ‘rī edā
Taḥrīk ider bād-ı şabā murğ-ı ḥoş-elḥānı yine

74-b Kaşide-i Hazān u Bahār Merhūm ‘Ulvi Efendi Raḥmetullāhi
‘Aleyh Der-Ḥaqq-ı Merhūm Sulṭān Selīm Ḥān İbnü’s-sulṭān Süleymān
(Mefā’ilün / Fe’ilātün / Mefā’ilün / Fe’ilün)

1. Mişāl-i ‘āşık u ma‘şūk olup ḥazān u bahār
Ḥazān şarardı vü oldı bahār lāle-‘izār
2. Ḥazān melūl u ḥazīn ü bahār ḥurrem ü şād
Bahāra ḥande virilmiş ḥazāna girye vü zār
3. Bahāra karşı ḥazān itdi ḥāşılın ber-bād
Ḥazāna karşı bahār açdı vār ise ruḥsār
4. Şaşıldı şāh-ı bahāruñ öñünde ḥayli ḥazān
Bahāra irmedi ammā ḥazān-ı bī-miḳdār
5. Ḥazānuñ eyleyüp iḥyā bahār mürdelerin
Ḥazān bahār ile Ḥaḳ-şun’un itdiler izḥār
6. Kemāl-i şun’-ı ḥazān u bahārı seyr it kim
Ḥazān bahār iledür fe’nzurū ilā āşār
7. Ḥazāna ḥayli bahār ile geldi ḥusrev-i gül
Semend-i bād-ı bahār u ḥazāna virdi ḡubār
8. Bahār taḥtını almış ḥazānıñ eyleyüp āl
Bahāra bak nice geçmiş ḥazāna naḳş-ı nigār
9. Zer-i ḥazān ile sīm-i bahārı derc itdi
Şabā ḥazān u bahāra olup sipeh-sālār
10. Bahār emīr-i çemendür ḥazān ḥazīne-i zer
Şeh-i bahāra ḥazīne taşur ḥazān her bār

11. Görüñ ħazān u bahārın maḥabbet illerinüñ
Ĥazān-ı ‘aşk ben oldum bahār o ħüsn-i nigār
12. Bahār-ı vuşlata faşl-ı ħazāndurur fūrkat
Ĥazān-ı fūrKate her dem bahārdur ruḥ-ı yār
13. Ĥazān-ı ħamda diler dil bahār-ı sebz-i ḥaṭuñ
Nite ki faşl-ı ħazāndan şafā-yı köhne bahār
14. Bahār-ı ħüsne ħazān olsa ḥaṭṭ ne ħam yaraşur
Ĥazāna ‘azm-i şikār u bahāra seyr-i kenār
15. Bahār mişl-i vücūd u ħazān ‘adıl-i ‘adem
Ĥazān şebīh-i leyāl ü bahār ‘ayn-ı nehār
16. Bahār-ı ‘aḳluñ olupdur ħazānı vaḳt-i cünün
Rumūz-ı ‘ışkı bahār u ħazān ider iş‘ār
17. Bahāra virdi teġayyür hücūm u faşl-ı ħazān
Ĥazān bahār ile oldı fenā-yı dehre medār
18. Ĥazān zamānını fıkr it bahāra aldanma
Bahār-ı ‘ālemüñ olur ħazānı āḫir-i kār
19. Zemīn-i sebz-i bahārını şanma berg-i ħazān
Döşer bahār u ħazān şāha maḳ‘ad-ı zer-kār
20. Selīm ḥān ki ħazān yok bahār-ı ḥulḳında
Bahār-ı bāġ-ı İremdür ħazānsuz olsa ne var
21. Bahār levḥini ṭoldurdı zer varakla ħazān
Ĥazān bahār ile şeh medḥin eyleyüp tekrār

22. H az anda seyre  ı arsa bah ar ola     m
Bah ara b  kmasa d  ner   az ana d  r u diy  r
23. H az an-ı z ulmi da  ıtdı bah ar-ı ma  deleti  n
Nite ki fa  l-ı   az anı bah ar ider n  -   r
24.   alın   alın ki   az ansuz bah  rsın ey serv
Bah ara d  ndi   az an     m  n g  zelli  i var
25. H az anı t  ze bah ar eyledi bah arı   az an
H az an-ı   ihre-i        bah ar-ı   ar  z-ı y  r
26. Bah ar irince   az ana bu ma  la  ı o  udı
Meger   az an u bah  rum   emende a  dı hez  r
27. H az an g    p   emene   ondı k  r-b  n-ı bah ar
H az an-ı b  y-ı bah ar itdi k  lbe-i   a    r
28. G  ler bah ar ile g  l   en d  n  p   az an a  lar
  olup   az an u   onanur bah ar ile g  l    r
29. H az ana     ne yara  ur bah ara k     -i b    
H az an bah ar ile dirler ki olma  uz hu  y  r
30. Bis    -ı sebz-ı bah arı   az an id  p perr  n
Bah ar eyledi b    a   az an zerin      r
31. Bah ar iri  di   az an gitdi   andel  b   tdi
  apu  nda   Ulv  n  ola s  ylese   az an u bah ar
32. Bah ar-ı   ab  um  n oldu   az an-ı nazm-ı selef
Bah ar g  nleri geldi   az an      kıldı fir  r

33. Bahār-ı bāğı vücuda irüp hazān-ı ‘adem
Tağıtdı taze bahārum hazān yili nā-çār
34. Bahār-ı luṭf ile baksañ hazān-ı çihreme ger
Hazān bahār ile bir yirde eyler idi qarār
35. Bahār bülbüli gūyā ider hazān çün lāl
Bahār-ı luṭf ile maḥv it hazānum ey dildār
36. Bahār-ı luṭfiña nisbet hazāndurur medḥüm
Görüp hazānumı göster bahāruñı gül-vār
37. Bu gülşeniñ ne bahārı ne ḥod-hazānı qalır
Gider hazān u bahārı qalır du‘ā her bār
38. Bahār-ı ‘ömriñi Haḫ eylesün hazāndan emīn
Nite ki ‘ālemi devr eyleye hazān u bahār

(Derkenār)

**75-b Kaşide-i Merḥūm ‘Ulvī Efendi Raḥmetullāhi ‘Aleyh Der-Ḥaḫḫ-ı
Faḥr-i ‘Ālem ü Seyyid-i Ādem Şallallāhu ‘Aleyhi Ve Sellem**
(Me’ülü / Mefā’ilü / Mefā’ilü / Fe’ülün)

1. Ey şān-ı şerīfūñ şeh-i şāhān-ı risālet
Nāmuñla tolu defter-i dīvān-ı risālet
2. Ey mertebesı künküre-i ‘arş ile hemser
Ey şems-i ruḥı şemse-i eyvān-ı risālet
3. Sernāme-i ḥüsnüñdeki şāha iki ebrū
Tuğrā-yı nübüvvet mi ya ‘üvān-ı risālet

4. Ey hâtim-i cumhûr-ı rusûl şâhib-i hâtem
Ey fahr-ı cihân zübde-i erkân-ı risâlet
5. Ey ka'be-i 'uşşâk miyānuñda olan taş
Göz merdümüdür yâ güher-i kân-ı risâlet
6. Ya Ka'be'ye konmuş Hacer-ül Esved olupdur
Muhkemdürür ol taş ile bünyân-ı risâlet
7. Ya dâne-i tesbîhdürür rişteye geçmiş
Ya dürr-i girānmāye-i 'ummân-ı risâlet
8. Yâ kut-ı dil ü cān ya yâkût ya elmās
Ya la'l-i muşaffā ya bedehşān-ı risâlet
9. Geçt eyleyerek 'ālem-i lâhūtî Burakuñ
İrgürdi seni hâzrete seyrân-ı risâlet
10. Ey cilvegehüñ sâha-i iklîm-i takarrüb
Ey vâşıl-ı gencîne-i 'irfân-ı risâlet
11. Takrîr-i ahâdiş idüp aşhâba dehānuñ
Açıldı şabâdan gül-i handân-ı risâlet
12. Mühr urdı yed-i kudret ile hâlîk-ı bî-çün
Hatm olduğı dem nâme-i 'unvân-ı risâlet
13. Da'vâ-yı nübüvvetde eyâ server-i 'ālem
Fermân-ı Hudâ'dur saña bürhân-ı risâlet
14. Bu mu'cize yetmez mi ki mi'râc şebinde
Bir lahẓada tayy olına meydân-ı risâlet

15. Açdukça serāperde-i ğaybı yed-i kudret
Keşf oldu tılısmāt-ı firāvān-ı risālet
16. Elfāz-ı şafābahş ile ervāha ğıdādur
Ey cümle hadīşüñ şekeristān-ı risālet
17. Haddüñde haṭuñ sebze-i bārān-ı şefā‘at
Cepheñde gider kaṭre-i nīsān-ı risālet
18. Ey mefhar-ı kevneyn ü şeh-i Yeşrib ü Baṭha
Ey ḥayl-i nebī ‘asker-i sultān-ı risālet
19. Şānuñda şalābet şu kadar var ki ḥabībüm
Ḥatm-i rusül itdi seni mīzān-ı risālet
20. ‘Ālem saña hep ‘āşık u sen ‘āleme ma‘şūk
‘Ālem saña bir kalıb u sen cān-ı risālet
21. Hakkā bu ki sultān-ı Selāṭīn-i cihānsın
Şānuñ gibi ‘ālemde kanı şān-ı risālet
22. Ey ‘Ulvi-i miḥnetzede ḥakdan dilerüm kim
Maḥşerde şefi‘uñ ola Sultān-ı risālet

75-b Kaşide-i ‘Ulvi Efendi Berāy-ı Cülüs-ı Merhūm Sultān Selīm Hān
(Fe’ ilātün / Fe’ ilātün / Fe’ ilātün / Fe’ ilün)

1. Nevbahār irdi yine oldu cihān tāze ‘arūs
Oldılar ḥıl‘at-ı nevrüzla güller melbūs
2. Gülşene şöyle leṭāfetle yağar bārān kim
Nāvek-i ğamze-i dilber gibi olmaz maḥsūs

3. Düşdi şahrâlara cûlar süriyüp zencîrûn
Habsden kaçmağa şan furce bulupdur mahbûs
4. Câme-i ezrak-ı eşcârı şuya virdi şabâ
Zâhidâ bunda gerekmez bize zerķ u sâlûs
5. ‘Ârdan ‘âşık olan çünki olurmuş ‘ârî
Oda yansun nideyin nâme-i ‘ırz u nâmûs
6. ‘Âşık-ı devlet-i sermed bu yeter kim sâķî
Tuta destinde ayağ ola müyesser pâbûs
7. Nevbahâr oldı gelîñ ‘işrete âgâz idelûm
Geldi şol dem ki ola elde hevâlar melmûs
8. Gülşen-i dehr bezendi gül-i ra‘nâlar ile
Var ise eyledi sultân-ı cihân tahta cülûs
9. Hân Selîm ibn-i Süleymân-ı zamân kim anuñ
İns ü cân mûr-şifat emrine dâ’im me’nûs
10. Ser-fürû eylediler saltanat u şevketine
Cân ile kodi şehenşehler ayağına ru’ûs
11. Ey gulâm-ı harem-i hâşuñ olup ebrec ü tür
Degmeye tâc-ı Ferîdûn ayağıñ kılmağa bûs
12. Sensin ol şâh-ı felek-mertebe kim ‘âlemde
Mihr ü meh mehteriñüñ oldı öñünde iki kûs
13. Türk u Tatar u Semerķand u ‘Araķan u Hicaz
Çîn ü Maçin Lih ü Çeh Rûm ü Ruken ü Rus ulus

14. Sürh-ser şāhı saña beñizemez sulṭānım
Uçamaz ṭāḳ-ı mu‘allāda hümā ile ḥoros
15. Sīm-eşkim ruḥ-ı zerdimde pür itseydi eger
Pāyimāl eyler idi efserini Taḳyānūs
16. Şerbet-i la‘liñi nūş eyliyemez Nūşirevān
Ḳudretüñ ḥikmetini añlıyamaz Cālinūs
17. Keyḳubād ile benüm pādişehim Keyḥusrev
Şānıña nisbet ile bir iki muḥtāc fülūs
18. Kāse-şūyı ni‘amuñ bezminüñ ey şeh Fağfūr
Dāne-çini keremüñ maṭbahınuñ Keykāvūs
19. Sāgaruñ ‘aksidür āyīne-i ‘ālemde şehā
Anuñ içün görünür şīşe-i gerdün-ı ma‘kūs
20. Meh ü mihr encümine şanki gül-i şehperdür
Ḳudretüñ gülşenine oldı felek bir ṭāvūs
21. Ma‘delet müşkili ḳamusı saña ḥall oldı
Ṭab‘-ı dūr-pākiñe dinse n’ola ey şeh Ḳāmūs
22. Şarkla ğarbıñ eyā şeh ḥaberin virmek içün
Āfitāb ile ḳamer oldılar iki cāsūs
23. Üstühān şem‘a-i kāfūrı olup ‘Ulvi’nüñ
Şeb-i fūrḳatde ten-i zerdini kıldı fānūs
24. Umarum kim irişe ṭālī‘im evc-i şerefe
Niçe bir ola şehā kevkeb-i baḥtum menḥūs

25. Dem-be-dem gözlerimüñ yaşı bulanık akar āh
Taşlar ile döğünürsem n'ola çün nehr-i Kedūs
26. Ğaflet uyhusunu terk eyle şaķın düşmandan
Hāba varmaķla gelür adama ğāyet kābūs
27. Devlet-i şāha du'ā eyle gider şekvāyı
Sözimi diñle iñen lāf u güzāf eyleme sūs
28. Nitekim levh-i çemende kurulup 'ayş müdām
Ellerinde gül ü lāle tutalar dürlü Kü'ūs
29. Nitekim hıdmetiñe cem' ola erbāb-ı 'uķūl
Nitekim dergehiñe yüz süreler cümle nüfūs
30. Dostlar hurrem olup salţanatuñla dā'im
İki 'ālemde ola düşmeniñüñ vechi 'abūs

76-a Kaşide-i Merhūm 'Ulvī Efendi Raĥmetullāhi 'Aleyh
Mef'ūlü / Mefā'īlü / Mefā'īlü / Fe'ūlün

1. Hoş tāk-ı mu'allāsın eyā kasr-ı muķarnas
El-ķudret-i lillah-i te'ālā u taķaddūs
2. Nakķāş-ı zamān nakş idicek levha-i sakfuñ
Gülzār-ı İrem gibi tolusun gül ü nevres
3. Baş egdi ĥadeng-i müjeñe Rüstem ü Sührāb
Ķul oldı muķavves ķaşuña nice muķavves
4. Hemtā olımaz tırraña gerdün-ı pür encüm
Mānend olımaz güller ile lāle vü nergis

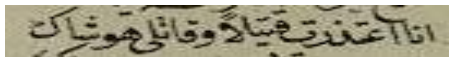
5. Yâ bedr-i münevversin ü yâ şems-i cihân-tâb
Ey şemse-i zîbâ göremez mişlûnî herkes
6. Beñzetmek olur atlas-ı çarha seni olsa
Çāk böyle mu‘allā vü mücellā eger atlas
7. Cān gūşına bir dürr-i girān-māye takıldı
Bu beyt ile irişdi gice sem‘uma bir ses
8. Envā‘-ı şükūf ile münakkaş olalı sen
Dāğ oldu derūnına gül-i lāle vü nergis
9. Eyvān-ı Havernaķ olamaz turraña mānend
Hem-ser ola mı küngüre-i tārem-i maḥbes
10. Düzenleriñüñ her biri bir çeşm-i cihān-bīn
Her tāķ-ı bülendüñse bir ebrū-yı muķavves
11. Dürr-i yem-i eltāf u ‘atā Cevherīzāde
Ḥāk-i rehini cevher idindi nice biñ kes
12. Menzūl yemīnünde yesāruñda zer u sīm
Ḥalkuñla müşerrefdür eger piş ü eger pes
13. Bir ma‘den-i iḥsānsın eyā kān-ı mürüvvet
Elṭāfuña nisbet n’ola Ḥātem ola bī-kes
14. Çarḥ olsa n’ola meclisüñe micmere-gerdān
Enfās-ı laṭīfūñdür aña ‘ūd-ı mülebbes
15. Bünyād olalı şeş cihet üzre bu nüh eflāk
Yapılmadı kaşruñ gibi bir kaşr-ı müseddes

16. Bu şemseye bu şāh-niştirne bedel olmaz
Āyine-i İskender ile kaşr-ı muḳavves
17. Beñzer dir idüm ḥāneñ içün ḥāne-i Çine
Mānīye ḳalem olsa birer Rūḥ-ı Muḳaddes
18. Şāhn-ı ḥaremüñ ḥūblaruñ cilvegehidür
Maḥrem olımaz gülşene her ḥār ile her ḥas
19. Pervāne gibi yanmaz isem nār-ı ruḥuñla
Mıḳrāz-ı cefāñ ile başum şem‘ şıfat kes
20. Ferşini silersin süpürürsüñ bu maḳāmuñ
Ey bād-ı şabā ḥaşre degin sağ esen ol es
21. Ey sākī yürüt cām-ı meyi sen daḥi ṭurma
Meclisde murabba‘ oturup okı muḥammes
22. Fırḳatle dilüm deldi o peykān-ı ciger-düz
Miḥnetle belüm bükdi ol ebrū-yı muḳavves
23. Şunmaz baña sākī-i zamān cām-ı murādı
Gerçi içirür zehr-i ḡam u miḥneti ṭas ṭas
24. Vallāhi ḳapuñdur baña ‘ālemde penāhum
Devründe benüm şimdi ḳatı aḥḳar u bīkes
25. Sen ḡonceye bir bülbul-i āşüfte iken dil
Lāyık mı saña hemdem ola ḥār ile her ḥas
26. Bendeñ giyeyin şāl-ı siyāh ile ‘abālar
Sen giy yaraşur egniñe dībā ile atlas

27. Cānānuma ‘arz eyler iken kışsa-i derdüm
Ol gonce-dehen nāz ile geldi didi kim bes
28. Mānend olımaz ṭab‘uñā aşhāb-ı ṭabāyı‘
Şehbāz ile pervāz idemez zāğ ile kerkes
29. Taṭvil-i kelām itmeyelüm medḥ ü şenāda
Maḫşūd du‘ā ise be ‘Ulvī bu kadar bes

76-b Kaşide-i Merhūm ‘Ulvī Efendi
(Mefā’ilün / Fe’ilātün / Mefā’ilün / Fe’ilün)

1. Şafāda vaqt-i seherde mişāl-i levḥa-i pāk
Cerīde-i dile yazıldı “lāilāhe sevāk”
2. Zer ile kıлмаğa bu nazmumı güneş taḥrīr
Görindi şāf u mücellā şahāyif-i eflāk
3. Biḥār-ı ma‘delele ḳalb-i şāfidur ğavvās
Cevāhir-i suḥana ṭab‘-ı pākıdūr ḥakkāk
4. Esīr-sümm-i semendidürür yem içre semek
Ġulām-ı kevkeb-i baḥtıdurur semāda semāk
5. Nigāhı yok ḳaṭarāt-ı sirişküme zīrā
Degül ḳatında dūr-i şāh-vār kemter ḥāk
6. Beni mezemmet idüp ba‘zı naḳl iderler imiş
Dirīğ irişdi bu ğuşşayla cānuma ihlāk
7. Hem öldürür beni aġyāra hem şikāyet ider

8. Zihī ‘adāvet-i bugz ü zihī fesād ü ‘inād
Efendisine kulı zemm ide ‘adū bī-bāk
9. Bu nā-murāda revā midur iftirā ideler
Bir iki hāsıd u gāmmaz u ebter ü etrāk
10. Bu iftirāyı hālāl itmem eylerim da‘vā
Huzūr-ı Hāk’da bi-haqq-ı muhāṭab-ı levlāk
11. Bi-haqq-ı meskenet-i hāk ü şafvet-i deryā
Bi-haqq-ı sīne-i gāmnāk u dīde-i nemnāk
12. Bi-şabr-ı Hāzret-i Eyyūb u ḥasret-i Ya‘kūb
Bi-mihnet-i Zekerıyyā ki oldı sīnesi çāk
13. Bi-ḳahr-ı ḳāhır ü ḳahhār ferd-i lā-yefnā
Ki şarşar-ı gāzabı ḳavm-i ‘Ād’ı kıldı helāk
14. Bi-haqq-ı hürmet-i na‘leyn-i server-i şakaleyn
Ki nice rişte-i cān u dil oldı aña şırāk
15. Bi-haqq-ı mescid-i Akzā vü Yeşrib ü Baṭḥā
Bi-haqq-ı nūr-ı Muḥammed bi-haqq-ı Ravza-i pāk
16. Bi-haqq-ı ‘ālem-i lāhūt u mülket-i melekūt
Bi-haqq-ı şāni‘-i kevn ü mekân-ı nüh eflāk
17. Dehānuña el uzatdumsa bī-zebān varayın
Cenāb-ı Kaḍı Hācā teh-i mücrim ü gāmnāk
18. Gül-i ‘izāruña şundumsa destümi kılsun
Ḳabā-yı ‘ömrümi Cebbār-ı Lemyezel şad çāk

19. Nifāk-ı hāsidi gūş itme hākimā şadrā
“Ve mā fa‘alke bi-hazā fevellezī ihyāk”
20. Kādīmi bendeñ idi dil kapuñda sultānum
Olurđı cān ile hıdmete çābük ü çālāk
21. Müdām virdi idi cāna şurb-i hamr-ı hevāñ
Dikilmedin dañi tā kim riyāz-ı ‘āleme tāk
22. Nihāl-i tazeñi görmek naşīb olur mı ‘aceb
Eyā hadīka-i ‘ömrümde nahl-i kadd-i arāk
23. Kapuñda baña tolaşa ‘aceb degül a‘dā
Ki gülşene girene tolaşur has u hāşāk
24. Zamānede budur ebnā-yı ‘ālemün hāli
Durūğ ile olalar tā ki bā‘iş-i iđhāk
25. Vücūd-ı müfsid ü zemmāmı naqd-i ‘ömründe
Hudā tehī ide mānend-i kīse-i dellāk
26. ‘Aceb mi ‘örf ü izāfetden el çekersem ben
Baña ne tāt gerek hod misvāk⁵²
27. Şu deñlü semm-i helāhil içürdi baña felek
Dehānuma düşicek cümle zehr olur tiryāk
28. Olur mı şadr-ı sa‘ādetde dāyimā mağrūr
Anuñ ki ‘ākıbet olur maķāmı zīr-i meğāk

⁵² Boş bırakılan kısım okunamadı.

29. Kānı o saltanat-ı kâhire o ‘ayş-ı müdām
Hayāta gelmemişe döndiler Cem ü Dahhāk
30. Harāba virdi gönül ka‘besin ‘adū-yı ‘anīd
Bu zulmı itmedi Haccāc-ı zālīm ü Seffāk
31. Görince düşmen-i bedhāhumı derūndan aña
Didim şakın şakın “iyyāke el-hāzer iyyāk”
32. Mübeddel oldu maḥabbet ‘adāvete gördi
Muḥīt-i fikrete ğark oldu ḥātır-ı derrāk
33. Kemend-i zülfüne teslīm-i gerden itmez isem
Zamāne murğ-ı dili ide beste-i fitrāk
34. Düşer mi ‘Ulvi’ye küfrān-ı ni‘metüñ olmağ
İder mi mü’min olan zāt-ı ḥālīka işrāk
35. Ğarīb ü bī-kes olanlara şefkat eyler iken
Cefā vü cevri idesin baña yok yire ḥaşāk
36. Beyān-ı ḥālını tafşıl iderdi dil līkin
Du‘ā-yı devletüñ ider çün anı istidrāk
37. Hükümetünde ola ‘adl ü dād ile ‘ālem
Niteki kabza-i mālīkde cümle-i emlāk

77-a Kaşide-i Tır ü Kemān Merḥūm ‘Ulvi Efendi
(Fe’ilātün / Fe’ilātün / Fe’ilātün / Fe’ilün)

1. Dest-i kudret şanemā kaşlarıñ itdükde kemān
Tır-i müjgānuña qarşu hedef oldu dil ü cān

2. Baş açuk yügrügidür tîr-i müjeñ meydānuñ
N'ola ey qaşı kemān dirsem aña toz koparan
3. Görmedüm nāvek-i ğamzeñ gibi bir tîr-endāz
Yā qaşuñ gibi kemān-keş qanı ey tāze civān
4. Ebrüvānuñ ne kemāndur ki aña yoǵdur zih
Ĝamzeñüñ tîrine zāhirde nite kim peykān
5. Şol kemāndur ki qaşuñ çekmede Rüstem 'āciz
Ĝamzen ol tîrdurur kim aña döymeş ǵalǵan
6. Ol kemānı çekemez sencileyin kimse velī
Sīnelerden dökemez kimseler ol tîrüne qan
7. Ol kemān ǵavs-i ǵader sehm-i ǵazādur ol tîr
Ol kemān tîrine cān ǵurtıla mı olsa nişān
8. Ǵāmetüm oldı kemān bār-ı belā çekmekden
Tîr-i āhum yeridür göklere olursa revān
9. Şanmañuz ǵavs-ı ǵuzah ǵurdı kemānını yine
Felegüñ qaşdı bu kim yaǵdura tîr-i bārān
10. Şīşe-i ǵarhı delüp aşdı kemānını hilāl
Nitekim ǵabla-ı tîr-i şeh-i Dārāb-nişān
11. Maǵv olur tîr-i şihābıla kemān-ı meh-i nev
Eline tîr ü kemān alsa Selīm Hān-ı zamān
12. Şāhib-i tîr ü kemān fāris-i meydān-ı vegā
Mālik-i seyf ü ǵalem husrev-i iǵlīm-sitān

13. Hāme-i tīre ider ta‘ne o şāhuñ tīri
Burc-i kavsi hacil itse o kemān itme gümān
14. Pehlevān-ı sitem ü hışma kemānı bāzū
Tīri kahr u gāzab u haşmeti destinde benān
15. Halka-i çeşmümi kıldum o kemāna zih-gīr
Dilümi eyledüm ol tīre mücevher-peykān
16. Bir güzeldür o kemān nāmı hilāl ebrūdur
Tīri bir hūbdurur serv-kaḍ ü gōnçe-dehān
17. Menzilüm deşt-i firāk itdi kemān-ı miḥnet
Tīr-veş yeridurur hāk ile olsam yeksān
18. Mürğ-i cāna o kemān bir qurulı dām ancak
Tīr ise oldu anuñ şaydına şakar-bīrān
19. Ağzı kanlu başı yūñlü şu dilāver gibidür
Tīrūñ eyler kaḍ-i a‘dā-yı kemān irse hemān
20. Oldı destüñde kemānuñ iki başlu ejder
Oq yılanı didiler tīrūñe ey kaşı kemān
21. Tīr şahrāda tek ü pūda kemān belde durur
Oldı bir iki ḥarāmī yine yollarda ‘ayān
22. Bezm-i rezme o kemān oldı kemānçe zihi tār
Oqıdur tīrūñ eyā zübde-i cem‘-i şāhān
23. Oquñ ey kaşı kemān sīnemi ter-keş kıldı
Tīr-veş zāhir olupdur şaf-ı zaḥmumda duḥān

24. Birisi ehl-i hevā birisi gāyet ser-keş
Demidür tîr ü kemānuñdan idersem efgān
25. Getürüp kuvvet-i bāzūya kemānuñ çekseñ
Tîrüñ ilmez zirih-i çarḥdan eyler güzerān
26. Bir kepāde olamaz saña kemān-ı Rüstem
Tîr-i Vakḳāş idemez tîrüñe mānend-i kıran
27. Ebrüvānuñla müjeñ yayını vaşf eyleyeli
Nazmum içre görünür tîr ü kemān şüret-i ān
28. Kaşuña kimi kemān dir kimi nūn kimisi rā
Tîr der gamzeñe kimi kimi tîğ-i bürrān
29. Bir yire geldi niçe tîr ü kemān u ḥançer
Cān-ı ‘Ulvi’yi alur her birisi virmez emān
30. Rağm-ı zühhāda kesüñ sīneme şad na‘l ü elif
Ceng için tîr ü kemān ile pür olsun meydān
31. Benem ol muḥteri’-i tîr ü kemān kim göricek
Şu‘arā cümle okın atdı yayın yaşdı hemān
32. Midḥat-ı tîr ü kemānuñla bulup niçe ḥayāl
Bir kaşīde dimişem nāmı-durur tîr ü kemān
33. Rağbet-i tîrüñ olur gerçi kemān ile Şehā
Ṭoğru yanında bu vech ile tutar egri mekān
34. Tîr-veş ṭoğru olanlar saña meydān alsun
Egrilik eyliyenüñ ḳaddüni Ḥaḳḳ ide kemān

**78-a Kaşide-i Şeyhü'l-İslām Müfti'ü'l-Enām Merhūm Ebussu'ūd
Efendi Raḥmetullāhi 'Aleyh**

(Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün)

1. Gitdi hengām-ı şebāb elden dem-i vuşlat gibi
Geldi eyyām-ı meşṭb irdi şeb-i fūrkat gibi
2. Şarşar-ı bād-ı fenā yıkdı selāmet ḥaymesin
Çāk çāk itdi revākın cāme-i şıḥḥat gibi
3. Kāmetimden 'āfiyet dībāsın aldı rūzgār
Egnime virdi belā āvāresin ḥıl'at gibi
4. Gerdiş-i eflāk-ı ṭay itdi sicill-i 'ömrümi
Şol sūtūrı maḥv olup ebter kılan ḥuccet gibi
5. Murr-ı eyyām-ı şühūr u kerr-i a'vām-ı dühūr
Komadı tende mecāl ü rūḥda rāḥat gibi
6. Göçdi bünyād-ı beden bozuldı timşāl-i cesed
Deyr dīvārında yir yir bozulan şūret gibi
7. İḥtilāl irdi mizāca za'fa yüz tıtdı beden
Kalmadı a'zāde hergiz kuvvet u kudret gibi
8. Her biri dünyā degerken bilmedim kıymetlerin
Yok yire oldı hebā 'ömr-i girān kıymet gibi
9. Tende tābıñ var iken şarf it ma'ānī kesbine
Olmadıñ bī-çāre ben nā-çār u bī-tāḫat gibi

10. Ża ‘fıla üftān ü hīzān ‘ömr-i ser-ḥaddın geçüp
Bir ‘aceb ıqlīme irdim ‘ālem-i ğurbet gibi
11. Heyc ehlinde enīs ü āşınādan kimse yok
Bulmadım hergiz birinde ins veyā ülfet gibi
12. Ceyş hicrān eyledi tālān vücūdum kişverin
Mülk-i dilde leşker-i cevır itdüğü gāret gibi
13. Hānmān-ı dil yıkıldı kalmadı taş üzre taş
Dest-i cevır-i zulm ile vīrān olan mülket gibi
14. Ten hişārın top-ı ğam yıkdı ‘aceb bu kim henüz
Degmez āhım ğulğulı şām u seher nevbet gibi
15. Dikilür burc-ı bedenden yir yir itdükçe figān
Āh-ı dilsūzum duḡānı göklere rāyet gibi
16. Geldi idrāke hālel gitdi meşā‘irden şu‘ūr
Kalmadı bir sıḥḥat üzre sem‘riyā ru‘yet gibi
17. Bir zamān idi ki bāġ u rāġa kaldukça gezer
Görünürdi her kenārı ğulşen-i cennet gibi
18. Şimdi ol hālātın oldı cümlesi ḡāb-ı ḡayāl
‘Ālem-i rū’yāda idrāk olınan ḡālet gibi
19. Bezm-ġāh-ı ins iken görsem gelür şimdi baña
Şāḡn-ı ğulzār-ı İrem berriyye-i vahdet gibi
20. Naġme-bülbül farḡ-baḡş u server-i encām iken
Ġam-fezā oldı şadā-yı büm pür-nekbet gibi

21. Görmez oldu revnağ-ı eyyāmdan ‘ayn-ı eṣer
Gözime dünyā görünür ğayr-ı māhiyyet gibi
22. Şanıdım āfākı tutdı nār-āşūb u fiten
Sīne-i sūzānum içre āteş-i ḥasret gibi
23. Eşk-i pūr-ḥūn ser-be-ser tutdı cihān eṭrāfını
Dem-be-dem zeyl-i ufukda görinen ḥumret gibi
24. Mülk-i şıḥḥatde ifākat müddeti oldu tamām
Görinen şimdi ‘adem iklīmine rıḥlet gibi
25. ‘Ālem-i kevn ü fesād aşḥābına mevt-i fenā
Muḳteżā-yı ḥükm-i ṭab‘ u mūcib-i ḥılkat gibi
26. Bu güzer-gāh-ı fenā şahnında ümmīd-i beḳā
Eylemeñ fikr-i muḥāl u bāṭıl emniyyet gibi
27. Virse ger gerdūn-ı zamān ḳabza-i tedbīr ki
Görmesün hergiz cihānda zaḥmet ü şiddet gibi
28. Şun‘-ı bī-hem-tāsına nisbet görinse nāzıra
Ṭaḳ-ı Kisrā ḳaşr-ı ḳayşer muḥtaşar şan‘at gibi
29. Şanma kim dest-i ḥavādiş aña te’şīr itmeye
İrmeye eyvānına bir raḥne vü āfet gibi
30. Necmün olsa Sa‘d-ı Ekber menziliñ evc-i Züḥal
İrmeye iḳbālīne idbār u yā ric‘at gibi
31. Ferḳadeyne hem-ser u cevāzi olsañ hem-‘inān
Āsmān olsa yeriñ mihr-i felek rütbet gibi

32. Āftāb ‘ömriñe bir gün irer nāgeh-i zevāl
‘Āleme tābāniken yüziñ alur ulmet gibi
33. Dās eklinde felekde görinen ekl-i hilāl
Hāıl-ı ‘ömrüni halkıñ bimege ālet gibi
34. Yā kemān-ı abza-i udretdür ehl-i ‘āleme
Atmaa tır-i azāyı nāvek-i udret gibi
35. Bezm-i kiytī ehlinüñ yā abza-i i ‘mārını
Eksilüp ki olduun iş‘ār ider āyet gibi
36. Belki cümle heykel-i eflāk u evzā‘-ı nücüm
‘Ālemüñ ekl-i fenāsın resm ider hey‘et gibi
37. ‘Āleme beyhüde bama eyleme im‘ān-naar
un‘-ı üstād-ı ezelden nāır-ı ‘ibret gibi
38. Her biri zerrāt-ı ekvānıñ lisān-ı hāl ile
Kef ider bir bir cihānı nāık-ı hikmet gibi
39. Meskenet bevlini iksır-i sa‘ādet bil aın
Eyleme cāh u celāle meyl u yā rabet gibi
40. Vāıf olmaz bār-gāh-ı ‘ālemüñ tertībine
Bilmeyen aff-ı ni‘āl-i mesned-i ‘izzet gibi
41. Sa‘y ıl fehmi-rumüz-ı kā‘ināta geri kim
Künh-i esrārına irmez ‘al u yā fikret gibi
42. ‘İlm ü ‘irfān mesleginden eyledim sa‘y-i cemīl
İtdim erbāb-ı himem itdükleri himmet gibi

43. Keşf-i esrār-ı ḥaḳāyıkda besi çekdim ‘anā
İtmedim ol bābda ihmāl u yā ḡaflet gibi
44. Merşad-ı enzārım oldu ḡāh evc ü geh ḥazīz
Cüst ü cūda işler itdim ḥāriḳ-i ‘ādet gibi
45. Mevḳıf-ı ḥayretten özge bir maḳāma varmadım
Müntehā-yı rāh-ı ‘irfān ‘ālem-i ḥayret gibi

78-b Kaşide-i Sırrı

(Mefā’ılün / Mefā’ılün / Mefā’ılün / Mefā’ılün)

1. Şafā-baḥş olalı ḳandil-i ‘arşa mihr-i Yezdānī
Vücūda gelmedi zātın gibi bir şem‘-i nūrānī
2. Mu‘arrādur derūnıñ muḳtezā-yı nefis-i esfelden
Saña geldi felekde ey melek bū ḥaz-ı rūḥānī
3. Mu‘ādil yok saña ey zāt-ı ‘ālī dürr-i deryā-dil
Ne baḫrın dürrisin bilsem ne sensin ey şafā-ḳānī
4. Muḳarrer ‘ayn-ı ‘ālem cān-ı ādem nūr-ı a‘zamsın
Ḥayat-ı cāvidānı buldı senden rūḥ-ı insānī
5. Yanında tıfl-ı ebced-ḥān olur ‘allāme-i ‘ālem
Bu devriñ şimdi sensin ḥaḳ budur mīr-i suḥandānı
6. Revān it cān-ı ‘ālem la‘l-i nābıñdan ḥayāt ābın
Ṭarāvet ḥāşıl itsün ‘ālem-i cānıñ gülistānı
7. Vefası bī-nihāyet şefḳati bī-ḥadd ü ḡāyetdür
Mürüvvet ma‘denīdür ol mürüvvet taḫtınūñ ḥānı

8. O mähı dil kemā-hiye gerçi vaşf itmek diler ammā
Beyān-ı vaşfa gelmez feyz-i fażl u cūd-ı ihsānı
9. Emīr-i mülk-i ‘uzlet pādişāh-ı kişver-i vaḥdet
Meh-i buruc-ı ḥaḳīḳat-ı pūr-envār-ı yezdānī
10. Ḥayāt-efzā-yı ‘ālem ḥazret-i Yahyā-yı ‘İsā-dem
Ki la‘l-i rūḥ baḥşinden aḳıtdı āb-ı ḥayvānı
11. Bu ebyāt-ı şafā-baḥşı seher vaḳtinde gūş itdüm
Oḳur gūlzār-ı medḥüñ içre bir murğ-ı ḥoş elḥānı
12. Mücellā eyler iken ḥāk-pāyiñ dīde-i cānı
Olur mı ‘aynine ehl-i nazar kehl-i şafā-hānı
13. Öürsem gitmem ey kān-ı mürüvvet-āsitāneñden
Ḳoyup tūṭı-i gūyā ḳanda gitsün şekkeristānı
14. Geceyle rāh-ı kūyiñ rūşen olsun diyü ‘uşşāḳa
Felekde mäh-ı enver yaḳdı bir şem‘-i şebistānı
15. Yolında pāy-māl olmış yaturken sūz-ı ‘aşḳ ile
Nice teşbīḥ idem ruḥsārıñna mihr-i dıraḥşānı
16. Ḳabā-yı ten ğamıñla pāre pāre çāk çāk olmış
Libās-ı āriyetden ‘ārī kıldım şāhid-i cānı
17. Ben ol rüsvā-yı ‘ālem mest-i şeydā rind-i ḳallāşım
Ki fark itmem ḳapuñda kim gedādan mīr-i mīrānı
18. Çeker bār-ı bālāñı cānına minnet bilür cānım
Añı çekdirme bār-ı miḥnet-i gerdün-ı gerdānı

19. Şehā bu **Sırrı** bendiñ vākıf-ı esrārıñ olmazdı
Eger olmasa tab‘-ı pākine ilhām-ı Rabbānī
20. Ne haddimdür seni ey nūr-ı muṭlaḳ eyleyem ta‘rīf
İder mi ḳaṭre-i nāçiz ihāṭa baḫr-i ‘ummānı
21. Niçe bir yāna yāne ağlayam pervāne-veş ḫālim
Esirge bu dil-i vīrānı acı çeşm-i giryānı
22. Du‘āya başla ‘arz-ı ḫālī ḳo ma‘lūmdur ḫālīñ
Ḥüdā ḳıldıkça dehri meş‘al-i miḫr ile nūrānı
23. Vücūdī şem‘ini bād-ı fenādan şaḳlayup bāri
Ola tā ḫaşr olunca nūr-ı Rabbānī nigeḫ-bānı

79-a Ḳaşıde-i Merḫūm Mişālī Çelebi

(Mefā’ılün / Mefā’ılün / Mefā’ılün / Mefā’ılün)

1. Bi-ḫamdillahi ve’l-minne cihānı ḳıldı nūrānı
Ṭulu‘ itdi sa‘ādet burcınıñ bir māh-ı tābānı
2. Ne mihr-i evc-i rif‘atdır ki ol māh-ı felek-ḳadrüñ
Münevver eyledi āfākı nūr-ı ‘adl u iḫsānı
3. Nice tārik ola ḳalb-i ḫazīni ehl-i ‘irfānuñ
Cihānı rüşen itdi pertev-i envār-ı yezdānı
4. O mihr-i evc-i ‘izzet jāle-veş bir düşgünü görse
Yer ile ref‘ider ḫāk-i mezelletde ḳomaz anı
5. Kerīmü’l-şāndur zāt-ı şerīf ü nīk-i ḫaşletdür
Kemāl-i luṭf ile şermende ḳıldı ehl-i ‘irfānı

6. Şadākatle sirişt itmişdür anıñ tıynet-i pākin
Hüdā-yı lem-yezel hālk eyledikde nev‘-i insānı
7. Cihān içre niçe kān u cevāhir ma‘denī vardur
Velī dest-i güher-pāşı gibi yok bir kerem-kānı
8. Anuñ evşāfunı gel saña bir bir ideyim ta‘rīf
Eger bilmek dilerseñ kimdür ol şāh-ı suhan-dānī
9. Dür-i deryā-yı emvāc-ı ‘adālet Nūh Pāşā kim
Semiyy-i mālīk-i baħr-i nübüvvet ādem-i şānī
10. N’ola ta‘n-ı edānī ta‘b‘-ı pākin kalmasa muğber
Mükerrer idemez gerd-i küdüret ka‘r-ı ‘ummānı
11. Hemān deryā-dil ol sen hār u haslar çalkānup batsun
Nice berbād ider gör rüzgār-ı rüzgār anı
12. Şināverlik iderken niceler baħr-ı feşāhatde
Kopardıñ her biriniñ başlarına Nūh-ı tūfānı
13. Hıyānet ğarķ-ı deryā-yı felāket eyledi āħir
Karaya itdi emvāc-ı şekāvet kara bürhānı
14. Sözüne ne ‘amel mā-dūnını cer eyleyen şahsıñ
Eger palasına şarf itse kendiñ kesreder anı
15. Kadūñe bir kabādır istikāmet kim yeter tārīh
‘Adālet bir muraşsa‘tācdır başında hākānī
16. **Mişālī** tā ölünce āstānuñ terkinı kılmaz
Koyup tūtī-i güyā kanda gitsün şekeristānı

17. Fedā kılsam yüziñ göreñde şükrâne dil ü cānı
İder mü' min olanlar 'İd-ı aḏhā irse kurbānı
18. Du'āya başla ey dil vaşfına çün ḥad ü gāyet yok
Kemāl-i luṭfinuñ ol cān ile dilden şenā-ḥābı
19. Hüdā zāt-ı şerīfin keyd-i a' dādan maşūn itsün
Vücūd-ı pākinuñ Nūḥ nebī olsun nigeḥ-bānı
20. Merām baḥş-ı cihān ol mesned-i şadr-ı sa'ādetde
Vezāretle müşerref eyleye dīvān-ı sultānī

79-b Kaşide-i Bākī Efendi Berāy-ı Cülūs-ı Sultān Selīm Ḥān
(Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün)

1. Bi-ḥamdillāh şeref buldı yine mülk-i Süleymānī
Cülūs itdi sa'ādet tahtına İskender-i şānī
2. Toğup gün gibi zerrīn tāt ile burc-ı sa'ādetden
Yitişdi şarkdan ġarba ziyā-yı 'adl u iḥsānı
3. Beşāretler zemīne āsmānuñ gözleri aydın
Cihānı rüşen itdi pertev-i envār-ı Yezdānī
4. Perī gözden nihān olmaḵ ne mümkindür zamānında
Cihānı şöyle nūrānī kılpudur rüy-ı raḥşānı
5. Metā'-ı ma'rifet geldi revācın bulduğı demler
Zer-efşān eylesün nergisler evrāk-ı gülistānı
6. Biraz uyḡu yüzün görsün felekde dīde-i encüm
Ki çeşm-i baḥt-ı bī-dārı yiter dehrüñ nigeḥbānı

7. Hudāvend-i cihān sultān-ı ‘ādil şāh-ı deryā-dil
Ser-efrāz u serīr-efrūz-ı tāk u taht-ı sultānī
8. Penāh-ı dīn ü devlet pādīşāh-ı āsmān-rif‘at
Cenāb-ı Şeh Selīm ibni Süleymān Hān-ı ‘Oşmānī
9. Şehenşāh-ı hümāyūn-tālī’ u ferhunde-tal’atdur
Cihān-ı saltanatda ol sa‘ādet tahtınuñ hānı
10. Elinde Hāzret-i Dāvūduñ āhendür ki mūm oldu
Ziyā-baḥş olsa āfāka n’ola şemşīr-i bürrānı
11. Şu gibi nār-ı kahrından erir bir demde Rūyīn-ten
Tōkınsa şu‘le-i şemşīri nerm eyler Nerīmānı
12. İner Seyf āyeti gibi ser-i a‘dāya şemşīri
Hadīs-i tīg-i pulādın nice şerḥ ide Kirmānī
13. ‘Alevlerdür duḥān içre görünür tīgler güyā
Ne dem gerd-i siyāhı rezmgāhı kılsa zulmānī
14. İderler reh-nümālıklar ‘adem mülkine a‘dāya
Guzātuñ ellerinde nīzeler şem‘-i şebistānī
15. Müşelleş gösterür dāyım temāşā eyleseñ elde
Meger kim pāre-i elmāsdur cām-ı dıraḥşānı
16. Hudāvendā sen ol çāpük-süvār-ı mülk ü devletsin
Ki raḥş-ı himmetüñ evvel kademde aldı meydānı
17. Semender-veş semendüñ yanar od içre atar kendin
Şu gibi akıdur degse şirār-ı na‘lī sindānı

18. Felekler farkına başdı adem devrũnde fazl ehli
Nice pā-māl ide dũnyā-yı fānī ehl-i ‘irfānı
19. Kef-i cũduñ keremler kim ılupdur ehl-i ‘irfāna
Ol iħsanı gũl ü nesrĩne ılmaz ebr-i nĩsānı
20. Seħā resminde ħaddinden tecāvũz eylemez deryā
Kef-i cũduñ řařırġatmaz kerem vaķtinde ‘ummānı
21. Perĩřĩn itmedi devrũnde herġiz kimseyi kimse
Meger meclisde yārān-ı řafā gũl-berg-i ħandānı
22. Felek ġırbāl ile zer buldı dirler ħāk-i rāhuñda
Miyān-ı ħālede seyr eyleyenler māh-ı tābānı
23. Aña her ġüşeden biñ ta‘ne şaşın ondururlardı
Nigĩnũñle mu‘arız ġorseler mũhr-i Sũleymānı
24. řabā gibi ġüzār itdũm seħer ġũlzār-ı medħũñde
Bu ebyātı terennũm ıldı bir mũrġ-i ħoř-elħānı
25. Nihāl-i ħoř-ħırāmuñdur cihān ġũlzārınuñ bānı
Mũsellemdũr saña āyĩn ü üslũb-ı cihānbānı
26. Cũnũnın ġordiler cũlar nihāl-i řĩm-řĩmāñā
ġũmiř zencĩr ile bend itdiler serv-i ħırāmānı
27. Gedā-yı āsitānuñ āsmāna ser-fũrũ ılmaz
Begenmez ħāřılı kemter uluñ eyvān-ı Keyvānı
28. řenā-ħānuñ olurdı māh-ı Ken‘ān şal‘atuñ ġorse
Saña Yũsuf diyeydi iller aña Yũsuf-ı řānı

29. Getür cām-ı sürür-encāmı ey sākī yiter çekdük
Cefā-yı devr-i gerdūnı belā-yı çarḥ-ı gerdānı
30. Benem ol ‘āşık-ı şūrīde kim tırmaz revān eyler
Dilinden āb-ı hayvānı gözinden dürr-i gālṭānı
31. Zuhūr itdi zahīrūñ sırrı ṭab‘-ı nükte-dānumda
Akıtdı kendüye şî‘rüm revān-ı pāk-i Selmānı
32. Belāgat kūsın urdum ḥusrevāne heft kişverde
Suḥan menşūrına çekdüm bu gün ṭuḡrā-yı ‘irfānı
33. Egerçi pīr-i dānādur göñül fenn-i belāgatda
Velī olmaz debistān-ı şenāñuñ ṭıfl-ı nā-dānı
34. Nişār-ı şāha lāyık mümkün olsa bir güher bulmak
Kazardum tīşe-i endīşe birle kān-ı imkānı
35. Du‘ā-yı devlet-i şāh-ı cihāna başla ey **Bākī**
Ḥudā pāyende kılsun tāk-ı taḥt-ı zıll-ı Yezdānı
36. Zümürrüd taḥtına çıkdukça şāh-ı leşker-i encüm
Cihānı efser-i zerrīn ile kıldukça nūrānı
37. Ser-efrāz ol serīr-i salṭanatda gün gibi dāyim
Münevver kılsun iḳbālūñ bu nüh firūze eyvānı
38. Ziyā-baḥş ol rikābuñ şu‘lesinden mäh u ḥurşīde
Semend-i baḥtuñ itsün ‘arşa-i ‘ālemde cevḻānı

80-a Kaşide-i Merhûm Rûhî Berây-ı Merhûm ‘Oşmân Paşa
(Mefâ’ilün / Fe’ilâtün / Mefâ’ilün / Fe’ilün)

1. Dür-i kelāmum el üzre tutarken ehl-i kemāl
Hâzef gibi beni lâyıķ mı çarķ ide pāmāl
2. Suḥanda gün gibi ol kim cihānı dutmışdur
Vücūdu fakr ile nābūd olur mı zerre mişāl
3. Egerçi şadr-nişîni mecālis-i suḥanem
Elümde yokdurur ammā ki bir şikeste sifāl
4. Benüm ol ehl-i suḥan kim maķāmum olmışdur
Ma‘ārif ile felek fāķa ile şaff-ı ni‘āl
5. Revā mı ḥākı mezelletde ḥuşk-leb yata dil
Şafā-yı ṭab‘uma reşk eyler iken āb-ı zülāl
6. Zamānenüñ revişinden melûlem ammā kim
Baña ḥaṭāma göre çok degül bu deñlü melāl
7. Zamānenüñ suçı yok hep günāh bendedür
‘Aceb degül baña el virmez ise ger iķbāl
8. ‘Uluvv-ı ķadre irişmekde benden oldu ķuşūr
Ne hāsıl eylemege yılduzumla ceng ü cidāl
9. Niçün koyam etegin ol şāh-ı felek-ķadrüñ
Der-i refi‘ini yaşdanmayam niçün meh ü sāl
10. Sa‘ādetünde niçün başmayam sipihre ķadem
‘İnāyetünde niçün olmayam selîmü’l-bāl

11. Baña zahîr ola bir vâli-i müşîr-cenâb
Baña mu‘în ola bir hâkim-i bülend-cemâl
12. Sipîhr-i mertebe Paşa-yı Cem-haşem ‘Osmân
Bülend-kadr ü bülend-ahter ü bülend-mağâl
13. O kim virilmiş ezelden vücūd-ı eşrefine
Şecâ‘at ü kerem-i Haydar u kemâl-i Kemâl
14. Kânı anuñ gibi bir dest-gîr-i ehl-i kelâm
Kânı anuñ gibi bir feyz-bağş-ı ehl-i kemâl
15. Kânı anuñ gibi bir şâ‘ir-i laţîf-suhan
Kânı anuñ gibi bir münşî-i daķık-hayâl
16. Hizebr-i kûh-ı veğâ şîr-i bîşe-i heycâ
‘Adîl-i Sâmi şaf-ârâ hemâl-i Rüstem-i Zâl
17. Harîf-i nükte-şinâs u sevâd-ı hıttâ-i Rûm
Ėarîm-i sine-şikâf harîf-i şaf-kattâl
18. Dimeñ ki câh u celâliyle faħr ider ki anuñ
İder vücūd-ı şerîfiyle faħr-ı câh u celâl
19. Maħall-i luţf u ‘atâsı ma‘ârifine delîl
Ma‘ârif ehline ihsânı luţf-ı tab‘ına dâl
20. Oķınsa vaşf-ı sehâsı eger ‘ale’t-taʃşîl
Hesâb olınsa ‘atâsı eger ‘ale’l-icmâl
21. Şahâyif-i felek erķâm ile tolar ķat ķat
Cihânda ķalmaya bir nükte-dânda nuţķa mecâl

22. Meḥāfilinde bir ehl-i feẓāyilüñ olmaz
Anuñ mecālis-i ḥāşındaki cevāb u su'āl
23. Cihānda mümkün iken sāyesinde ḥoş geçmek
Bir öyle zī-himemün bi'l-ğudüvv-i ve'l-aşāl
24. Revā mıdur geçürüp rūzgārı miḥnet ile
Direm ḥārīde-i āz ola ḥātır-ı meyyāl
25. İdem ṭamā' dan edānī-i dehre niceye dek
Risāleler-i belāğ u ḳasīdeler irsāl
26. Bu kār-ı bedden ola baña bāb-ı fetḥ-i ma'āş
Bu fi'ilden baña el vire kesb-i māl ü menāl
27. Bülend-ḳadr-i melāzā 'azīz başuñ içün
K'odur vazīfe-i ḥārān-ı cihān re'sü'l-māl
28. Faḳīre görme revā kim olam zamānuñda
Medḥ-i senc-i edānī musaḥḥar-ı cühhāl
29. Mürüvvet eyle 'ināyet göziyle ḥālūme bak
Olam zamānede āzāde-i ḥāl ü fāriğ-bāl
30. Sen olasın baña ancak zamānede memdūḥ
Faḳīr olam saña tenhā cihānda medḥ-i sikāl
31. Küşāyiş-i keremüñden baña müdām irişe
'Avāṭıf-ı mütevātir netāyic-i minvāl
32. Dıraḥt gibi ki ola bahārdan ser-sebz
Şükūfe-ḥātır olam ḥil'atüñle sāl-be-sāl

33. İden bu devrde sen ser-bülendi Sencer-i vakt
‘ Aceb mi kılsa beni Enverî-i şehd-maḳāl
34. Şu deñlü şān-ı şerîfînde var durur kudret
Şu deñlü himmete mâliksin ey ḥamîde-ḥişāl
35. Ki zerrece nazar-ı iltifâtıñ olsa virür
Hezār bencileyin ḥāksāra cāh u celāl
36. Benem ki **Rūḥi**-i şāhib-kelām-ı devrānum
Cefā-yı dehr-i denîden müşevveşü’l-aḥvāl
37. Kāpuña yüz süre geldüm ümîd-i luṭfuñ ile
‘ İnāyet eyle baña bir fütādeyem elüm al
38. Şafā-yı kalb ile şimdengirü du‘ā idelüm
Ki ‘ arz olundı ḥuzūr-ı şerîfe vāḳi’ -i ḥāl
39. Suḥan-verān-ı cihān şevḳ ile terennüm idüp
Zamāne tā bu terāneyle ola māl-ā-māl
40. Pür ola gūş-ı felek sıyt-ı ‘ adl ü dāduñ ile
Mu‘ammer ide seni luṭf-ı İzed-i müte‘āl

80-b Kaşıde-i Rūḥi-i Bağdādi ‘Aleyhi’r-raḥme Rabbe’l-hādī
(Müstef’ ilātün / Müstef’ ilātün)

1. Kān āğlasa göz āh eylese dil
Bundan ne ‘ā’id andan ne ḥāşıl
2. Āh ile girye bî-ḥāşıl olur
Dildār olınca āğyāra mā’il

3. 'Aşk ehli kaçmaz cevri ü cefâdan
Ma'şûk olunca ma'kûla kâ'il
4. Kargı birine olsun taḥammül
Derd ise gâlib yâr ise gâfil
5. Fikr-i rak'ib ü endîşe-i hicr
Birisi fâsid birisi bâtıl
6. Dildâr cevri şehd-i muşaffâ
Ağyâr kahır zehr-i helâhil
7. Sevme o ḥûbı zinhâr zinhâr
Kim ide meyl-i bezm-i erâzil
8. Olup cefâsı 'uşşâka maḥşûş
İhsânı ola ağyâra şâmil
9. Ta'n itmek olmaz müşkil belâdur
İnşâf idince nitsün o bî-dil
10. Kim bilmeyüp dil cevri ide tura
Dildârı ola bir çeşmi kâtil
11. Hakkâ budur kim çok derddür bu
Bir derd olmaz buña muḳâbil
12. Kim olmayasın sen ehl-i dünyâ
Mehrûlar ola dünyâyâ mâ'il
13. Ey çarḥ-ı zâlim bu ne cefâdur
Kâfir mi olduḳ olduḳsa kâmil

14. K̄alb-i keṣ̄ifüñ taşdan mıdur kim
 Bir söz geçürmek olmaya k̄ābil
15. Ey baḥt-ı serkeş inṣāf hoşdur
 Cevr ise kaşduñ bir yıl iki yıl
16. Āyā nolurđı olsañ müsā‘id
 Derd ehli olsa dermāna vāşıl
17. Bir derde düşdük biz kim degüldür
 Taḥrīri mümkin taḥrīri k̄ābil
18. Hem çarḥ zulmi hem yār cevri
 Vallāhi müşkil billahi müşkil
19. Bu müşkilātı ḥall itmez illā
 Re‘y-i vekīl serdār-ı ‘ādil
20. Ol ser-firāz-ı ‘ālem ki yokdur
 Fehm u keremde aña mu‘addil
21. Ol şīr-i heybet kim kimse olmaz
 Rūz-ı veġāda aña muḳābil
22. İsmi Muḥammed olsa ‘aceb mi
 Re‘yine olmaz bir nesne ḥā‘il
23. Olmazdı öyle kāmīl vezīrūñ
 Maḳbūl-ı ṭab‘ı olmasa k̄ā‘il
24. İnṣāf idince gelmez cihāna
 Bir öyle kāmīl bir öyle ‘āḳil

25. Sen ol emîr-i mülk-i keremsin
Kim yok keremde aña mûmâşil
26. Devründe gelse Hâtem cihâna
Kûyuñ yolında olurdı sâ'il
27. Yanuñda gayruñ yoğdur vücûdı
Kâmil yanında nite ki câhil
28. Var mı cihânda bir saña beñzer
Kim olmış ola ey mîr-i kâmil
29. Şer'-i Resûla bi't-tab'-ı münkâd
Hükm-i Hudâya bi'l-fi'l-i kâ'il
30. Fehm ü ferâset vaşfında menkûl
Cûd u şehâvet şanıñda nâzil
31. Bir ehl-i 'ilmüñ bezminde olmaz
Tapuñda olan hall-i mesâ'il
32. Kanğı 'amîmü'l-ihsânda vardur
Ey ser-firâz-ı ferruh-şemâ'il
33. Luţf-ı 'amîmüñ gibi 'atâ-bahş
Dest-i şerîfüñ mânend-i bâzil
34. Hâblü'l-metîn-i luţfuñ olupdur
Cân gerdenine bend-i hamâ'il
35. Ben nice vaşf-ı ihsânuñ idem
Bir bahrdur kim yok aña sâhil

36. Hurşîd-i lutfuñ dünyâyı tutmuş
Lâzım degüldür aña delâ'il
37. Ümmîd-gâhâ 'âlem-penâha
Vaşfuñda idüp kaç' -ı menâzil
38. Mâfi'z-zamîrûñ 'arz itmeg için
Tapuña geldi **Ruhî**-i bî-dil
39. Kapunda olup me'yûs u mahrûm
Olmaya hâşâ makşûda vâsıl
40. Cevr-i felekden giryânluğın gör
Lutfuñ eliyle çeşmi yaşın sil
41. Sâ'ir kapuya itdürme muhtâc
Hâline anuñ sen merhamet kııl
42. Ol bir kuluñdur kim 'ömri içre
Olmış degüldür vaşfinda kâhil
43. Tab'ını idüp zâtuña Vaşşâf
Kılmış lisânın vaşfuñda kâ'il
44. Söz âhır oldu vakt-i du'âdur
Başla du'âya şıdık ile ey dil
45. 'Aşkuñ nitekim olup zuhûrı
'Uşşâka andan zevk ola hâşıl
46. Nite ki her şeb evc-i felekde
Yer yer kevâkib yaka meşâ'il

47. Yārab bi-eşk-i tıflān-ı ma‘şūm
Yārab bi-sūz-ı pīrān-ı kāmīl

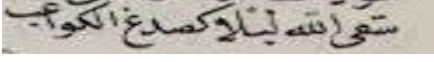
48. Şubḥ-ı merāmı olmaya tīre
Hurşīd-i cāhı olmaya zā‘il

81-a Kaşīde-i Rūḥī Der-Ḥaḳḳ-ı Merḥūm Ḥarīmī Beg Raḥmeten
(Fe‘ūlün / Fe‘ūlün / Fe‘ūlün / Fe‘ūlün)

1. N’ola olsa şevḳum mey-i nāba ḡālib
Anuñla gider çün göñülden nevā‘ib
2. ‘Aceb bu cihān-ı ḳalīlū’ş-şafāda
Benüm gibi var mı keşīrū’l-meşā‘ib
3. Meger az muşībet mi bu kim bulunmaz
Suḥan cevherine ne ṭālib ne rāḡib
4. E‘ālī esīr-i belā-yı mezellet
Edānīdedür hep ‘ulūvv-i merātīb
5. Kemāl ehli üzre taşaddurda cāhil
‘Acāyib ḡarāyib ḡarāyib ‘acāyib
6. Arāzil şafāda ahālī belāda
Zihī nā-muvāfīḳ zihī nā-münāsib
7. Eger devlet ehli olursañ cihānda
Dinür zātına iftiḥāru’ş-şavāḥib
8. Faḳīr olup itseñ eger yüz hūner arz
Yine ehl-i devlet bulurlar me‘āyib

9. Sözüñ şihhati bu zelîl ola kâmil
Sözine ‘amel yok anuñ mişl-i kâzib
10. Şafâ idi zillet eger olmasaydı
Cefâ-yı e‘âdi vü tã‘n-ı eķārib
11. Eger ölse zilletle ehl-i ma‘ārif
Edānīden itmez recā-yı mevācib
12. Eline kemāl ehlinüñ ħabbe girmez
Felek açsa yüz yirde dest-i mevāhib
13. Ğaraż bu ki ehl-i dile mümteni‘dür
Cihān-ı denīde ħuşul-ı me‘ārib
14. Biri ħāşıl olur degüldür egerçi
Derūnumda vardur hezārān meţālib
15. Dirīgā faķīre faķīr olduğum çün
Degül kimse ile müyesser meķārib
16. Komazsam ‘aceb mi mey-i nābı elden
Anı gördüm ancak riyāsuz müşāhib
17. O kim cām-ı zevķi şalar elden olur
Zamīr-i münīri maĥall-i mi‘ā-ţib
18. Mey-i pür-mezāķı getür devre sāķī
Bu deñlü belāyı bize görme vācib
19. Ne maĥfī ħuzūr-ı şerīfe murādum
Budur olmadan hep mey-i nāba rāģıb

20. Ki hāşıl idüp şevk bir ehl-i zevkuñ
İdem vaşf-ı pākinde efkār-ı şā'ib
21. Hārīmī Beg ol naqd-i pāk-ı Raḥīmī
Ki yok āsitān-ı 'atāsında hācib
22. O şāhib-hüner kim bulupdur suḥanda
Mezīd-i menāşib 'uluvv-ı merātib
23. O şāhib-suḥan kim ezelden olupdur
'İbārete mālīk kemālāta şāhib
24. Olur meclisinde tekellümde 'āciz
Eger Cāmī-i 'aşr olursa muḥāṭab
25. O kāmīl ki ṭab'-ı şerīfī olupdur
Kabūl-ı e'ācīm pesend-i e'ārib
26. Ne hācet ki vaşf-ı kemālin idem ben
Ki yok kāmīl olduklarında şevā'ib
27. Elā-yı emīr-i serīr-i ma'ārif
Kapuñ ehl-i nazma maḥall-i me'ārib
28. Tolar çarḥ-ı erkām-ı cūduñla kāt kāt
Hesāba getürse anı ger muḥāsib
29. Ğarāz-çavuş olmaḡdan oldur saña kim
Ola cılve-gāhıñ meşārık mağārib
30. Bugün meydān-ı nazmınıñ yügregisin
Oluben belāgat-semendine rākib

31. Sen ol rākib-i ‘arşa-i ma‘nevīsin
Ki ma‘nide maḡlubıñ olmış merākib
32. Sevād-ı haṭ-ı midḡatıñ vaşfı düşmiş

33. Siyāhī-i şî‘rim mişālinde dinmiş
Şeb-i ‘anberīn ḡāl-i müşḡtın zevā‘ib
34. Bu ebyāt-ı zūr u ṭab‘-ı āzmāda
Ġalaṭ yok meger kim ola sehv-i kātib
35. O şā‘ir ki ṭab‘ında yok kuvvet-i nazm
Suḡan-sāzlıkda gerek ola tā‘ib
36. Suḡan-sāz oldur kim ola lāyık-ı medḡ
Eger olsa ḡāzır eger olsa ḡā‘ib
37. Sözümler nice bir ola il sözi kim
Olurlar mı kuvvetde bir şāb u şāyib
38. Ben ol Rūḡiyem kim sözümden bulur ḡāl
O bī-dil kim ola helāk-ı nevā‘ib
39. Ḥadīşim le‘ālī dehānum aña dürc
Sözüm rūḡ u ṭab‘umdur ol rūḡa ḡalib
40. Suḡañile ‘irfānuñı eylerim vaşf
Nola didüğüm söz olursa dü cānib
41. Söz āḡır olupdur du‘ā eyle **Rūḡı**
Ki söz āḡirinde du‘ādur münāsib

42. Bu bezm-i şafāda maḥabbet meyinden
Nitekim göñüllerde şevḳ ola ġālib
43. Nitekim bu mihr-i münevver felekde
Ola ġāh ṭālī ‘ ola ġāh ġārib
44. Olup ey ser-efrāz-ı ‘ālem cihānda
Keṣī‘rū’s-sürūr u ‘adīmü’l-meṣā‘ib
45. Ola dest-ġirūñ Resūl-ı muṭahhar
Bi-ḥaḳḳ-ı ‘Aliyy-i celīlū’l-menāḳıb

81-b Kaşide-i Rūḫī-i Baġdādi

(Mefā’ilün / Fe’ilātün / Mefā’ilün / Fe’ilün)

1. Cihānı faşl-ı bahār itdi gül gibi mesrūr
Çemenler oldı yine ehl-i zevḳe cāy-ı sürūr
2. Şükūfe bāġı tamām aḳ ruḫām ile döşedi
Görüp o ḫāleti dībādan itdi ferşini ḫūr
3. Pür itdi ġonce seḫer şīşe-i muraşsa‘ını
Gül-i sefīd eline aldı sāġar-ı billūr
4. Şarāb-ı ‘işret ile şöyle mestdür nergis
Başın aşāġa bırakmış gören şanur ki uyur
5. Niḳāb-ı ġoncayı ref‘ eyleyince bād-ı bahār
Pür itdi ġulguleye ‘ālemi şadā-yı tıyūr
6. Sarāy-ı ġoncaya karşı dizildi bülbüller
Hezār ‘işve ile şāhid-i gül itdi zuhūr

7. Çemende açdı seher çeşmi nergis-i jāle
Açıldı nūr ile şan Kerbelāda dīde-i kūr
8. Šadā-yı hū ile bŭlbŭl pŭr itdi dŭnyāyı
Cemāl-i gülde nŭmāyān olunca pertev-i nūr
9. Taḥammŭl eylemeyŭp ğonca illere açılur
Ne deñlŭ bŭlbŭl-i zār itse kendŭyi mestŭr
10. Seherden alup ele ğonca cāmını nergis
İçŭp şafāyile dir idi “rabbenālīgafŭr”
11. Gŭlŭn ki seyrine ‘ālem teveccŭh itmişdŭr
‘Aceb mi bŭlbŭline baķmayup iderse ğurŭr
12. Bahār ravza-i bāĝı bihişte dŭndŭrdi
Bulunmaz arasañ ey şŭfī birbirinde ķuşŭr
13. Mey-i şabŭḥdan iç kim biraz gŭzŭñ açıla
Şarāb-ı zerķ seni nice bir ide maḥmŭr
14. Ne zevķdŭr bu ki gŭlşende olasın seheri
İrişe ğuşuñā mestāne naĝme-i ṭanbŭr
15. Bu faşl-ı ḥŭbda kim mŭmkin olsa gŭl seyri
Maḥabbet ehli çemenden revā degŭl ola dŭr
16. ‘Ale’ş-şabāḥ çemen-seyrin ōzleyŭb vardum
Ki ğuşşa def’in idŭp kesb idem şafā vŭ sŭrŭr
17. Ğarīb seyre şataşdum ki ḥayret aldı beni
Ne yaña baķdum ise ğŭrdŭm anda zŭmre-i hŭr

18. Nihâlden gül-i ter birle naḥller gördüm
Ki her birinde nice ‘andelîb oturmuş okur
19. Nişâr kıлмаğ için ḥâce-i bahâr itmiş
Gülûñ ṭabaḳlarını ṭolu lü’lü-yi menşûr
20. Yeşil ḳadîfe ile yer yüzün çemen döşemiş
Kim ola ehl-i şafâ vü sürûra naṭ‘-ı ḥuzûr
21. ‘Aceb bu deñlü temâşâya yâ nedür bâ‘iş
Bunu kim itse gerek ‘ayn-ı luṭf ile manzûr
22. Güzîde-i vüzerâ Ḥazret-i Sinân Paşa
Meger ki eyledi maḥdûm-zâdesiyçün sûr
23. O hâdî-i edeb ol ḥâmî-i ‘Irâḳ u ‘Arab
Ki dâd u ‘adlde mânendi yok bir ehl-i şu‘ûr
24. O ser-bülend-i zamândâr ser-firâz-ı cihân
Ki zât-ı muḥtereminde ne naḳsı var ne fûtûr
25. Ferâset ile ‘adâletde kâmil olmağla
Aña müfevvaż olupdur meşâliḥ-i cumhûr
26. Seḥâvet ile şecâ‘atda yaraşur ger aña
Dinilse ekmel-i mevcûd u efḍal-i maḳdûr
27. Müdebbir olmasa ger olmaz idi ‘âlemde
Şafâ-yı ṭab‘ ile ḥallâl-ı müşkilât-ı umûr
28. Vezîr-i ekrem ü serdâr-ı a‘zam olduğı bu
Ki câh-ı devlete olmuş degüldurur mağrûr

29. Sarāy-ı cāh u celālin silüp süpürmege dūr
Seherde ‘azm-i şabā vü mesāda seyr-i debūr
30. Nedür felekde şüreyyā ki bāğ-ı kadrinde
Yatur hezār anuñ gibi hūşe-i engūr
31. Nesīm-i hulkı irişse eger gülüstāne
Nihāl-i goncayı ser-sebz ide dem-i bāhūr
32. Şu resme ‘adl ile tutdı cihānı kim mūra
Ne cānı var ki Süleymān olursa eyleye zūr
33. Müsebbihān-ı zevāyā-yı ‘ālem-i melekūt
Du‘ā-yı devletüñ eyler dem-i leyāl u saḥūr
34. Sen ol vezīr-i mükerrermsin ey ḥalīlū’l-ḳadr
Ki kāse-līs olımaz bezm-i ḳadrüne fağfūr
35. Sürūr-ı sīneñ içün sūr idüp sa‘ādet ile
Cihānı gül gibi kılduñ şafāyile mesrūr
36. O nūr-ı dīdeye farz olmış idi bu sünnet
Gerek ki cāri ola sünnet-i resūl-i ṭahūr
37. Neden bu deñlü felek çarḥ ururdı meydānda
Bu sūr ḥidmetine olmasaydı ger me’ mūr
38. Nücūm şanma gice atılan hevāyīnūñ
Şerārıdur ki olupdur feleklere menşūr
39. Bu kehkeşān didügüñ encüm ol gül-efşāndur
Ki yirde yakılup itdi şerār-ı gökde zuhūr

40. Bu yedi al‘a‘ı dizdi sipihr anuñ iın
Ki her birin yaa bezmüñde bir eb-i deycür
41. Hevāda her araf atıldı āsumānīler
adā-yı ra‘d degül kim felekden itdi udür
42. Bu gice ‘ālem-i bālāda uba dek mehtāb
arīb me‘ale yakdı ki ii otolu nür
43. u deñlü matba-ı cūdında pidı e‘ime kim
Tenāvül eylediler cümleten vuu u uyür
44. u deñlü ni‘met-i cūduñla opladuñ alkı
Cihānda almadı bir kim ki ola ayr-i ekür
45. Libās-ı zer u adar eyledüñ ‘atā alka
Ki kimse almadı nev‘-i beerde müflis u ‘ür
46. Bu sūrda niceler sünnet oldu aā kim
Resülüñ itmedüñ icrā-yı sünnetinde uür
47. Cemī‘-i alk ınāya iridi lufuñdan
Belā-yı far ile bir kimse almadı rencür
48. Yeter adar kih-i erbāb-ı adra sultānum
Ri‘āyet-i u‘arā senden oldu ber-düstür
49. ‘Aceb mi **Rūı**-i bī-dil bu sūr-ı ‘ālīde
Murāda irse ‘alā-ram-ı āsīdān-ı ayür
50. Sözi üherdür anuñın suanverān-ı cihān
Sefīnelerde iderler teberrüken mestür

51. Kaşide söylemege kudreti olan söyler
Kimün ki var hüneri şanmañ eyleye mestür
52. Gerek ki sözleri ma'lüm-ı ehl ola yoḥsa
Hüner degül o ki maḥlaşla olalar meşhür
53. Degül ki kendümi medḥ eylemek ola ğarazum
Kimün ki var hüneri gelsün işte vaḳt-i zuhūr
54. Yeter bu baḥş du'ā-yı cemīle başlayalum
Ola ki anı ḳabül eyleye Hudā-yı ğafūr
55. Nite ki ğonca vü gül şevḳi ile murgānuñ
Çemende nağme ile rüzgārı ide mürūr
56. Gelüp gide nitekim gül gibi ḥazān u bahār
Nite ki gerdiş ide rüz u şeb sinīn ü şühūr
57. 'Adūlaruñ ola derd ü belā-yı mātemde
Şafā-yı sūr ile sen dā'im olasın mesrūr
58. Bu sūrı ism-i şerīfı gibi ide Maḥmūd
Belādan ide ciger kūşeñi Hudā mestür
59. Çerāğ-ı ḳadrüñ emīn ola bād-ı miḥnetden
Bi-ḥaḳḳ-ı sūre-i şems u bi-ḥaḳḳ-ı sūre-i nūr

82-b Kaşide-i Rūḫī-i Bağdādi 'Aleyhi'r-raḥme Rabbe'l-hādī
(Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilün)

1. Mūjde-i bād-ı bahār ile idüp bülbüli şād
Geldi bir tāze ḥaberle seḫerī gülşene bād

2. Misk alup lāle neden geldi seherden çemene
Var ise eyledi gül Yūsuf'ını bād-ı mezād
3. Yine gül Yūsufina mālīk olup hāce-i bāğ
Eyledi serv-i ser-efrāzı çemende āzād
4. Jāleden dāne döküp bülbüli şayd itmek için
Dām kurmuş çemene gonca mişāl-i şayyād
5. Sebzedden bāğa şalup bād yeşil seccāde
Başladı itmege bülbüleri bir bir irşād
6. Gonca tās-ı zer aña jāle gümüşden mihre
Nerddür şahn-ı çemen bād-ı şabādur nerrād
7. Nola nerrād-ı şabāya yeñilürse gülbin
Virdi gülşende seher gülden aña nice küşād
8. Günde bir şafha okur gonca gülistānından
Bülbul-i zār idinüp bād-ı bahārı üstād
9. Neden olurdı gülistāne bu deñlü rāğıb
Olmasa lāle-i nev-hīzde fi'l-cümle sevād
10. Bir iki kaçre şu tamzurdı hevādan şebnem
Var ise lāle devātında ğalīz oldı midād
11. Bunca kim merhem urur jāle karası koymaz
Oñulur dāğ degül lāledeki dāğ-ı fu'ād
12. Hāme-i sebze-i nev-hīz ile levh-i çemene
Yazdı derd-i dilini bülbul-i āşüfte-nihād

13. Kesdi gülşende bahār āl varakdan bir gül
Gül şanup bülbül anı şevkden itdi feryād
14. Bād naqş itdi çemen levhine bir gülşen kim
Şevkden bülbüli görse olur idi Bihzād
15. Düşdiler luṭfına sultān-ı bahāruñ mazhar
Oldılar būy bigi gülzārda serv ü şimşād
16. Oldı teşrīf-i bahār ile müşerref gülşen
Nitekim maḳdem-i Paşa ile şehir-i Bağdād
17. Ol ḳazā-ḥükm ki emr eylese keyvāna olur
Bu ḳadar rif‘at ile aña muṭī‘ ü minḳād
18. Kehkeşān şanma ki Behrām-ı felek olmışdur
Tīg-i zerrīn ḳuşanup bār-gehinde cellād
19. Görünen şanma şafaḳ kim döküp a‘dā ḳanın
Çarḫa şalmış ḳılıcın rezmde ol şīr-nihād
20. Meh-i nev şanma ki tīgīn göricek ḥavfinden
Dırnağın şaldı gice şīr-i sipihr-i bī-dād
21. Ğuşşadan ḳan akıdup dīde-i nemnākları
Her ḳaçan eyleseler tīrini düşmenleri yād
22. Vaḥş ile ṭayrı Ḥudā ḳılmağ içün ḥükmüne rām
Ḥākim-i ‘ādil idüp aña Süleymān ḳomış ad
23. Ey Süleymān-ı zamān görme revā devründe
Şadr-ı a‘lāya giçüp ḥükm ide her dīv-nijād

24. Zulmden memleket-i Bağdād ḥarāb olmışdur
Vay eger eylemese bāni-i ‘adlūñ ābād
25. İtdi mi Ḥazret-i Mūsā’ya itā‘at Fir‘avn
Saña düşmen ne ‘aceb karşı koyup itse ‘inād
26. Pençe-i ḳahruñuñ altında erir mūm-şifat
Yed-i a‘dā-yı cefā-pīşe olursa pulād
27. Gelse ḥükm eyledüğüñ yirde vücūda her tıfl
Ḥükm ider Rüstem olur bu diyü ehl-i mīrsād
28. Şīrlere şalınur gördi zamānuñda ğazāl
Şaldı deryāya kemendin eleminden şayyād
29. Kimse devrūñde figān eylemez illā bülbul
O da gül şevki ile bāğda eyler feryād
30. Rūz u şeb itmededür şimdi du‘ā-yı ḥayrūñ
Rindler meygedede şavma‘alarda zūhhād
31. Reng-i rūyından olur karşıña gelse ma‘lūm
Kimse ğayra idemez itdüğü cürmi isnād
32. Sīm ü zer dāmen ile virmege ehl-i fakre
Bir keremdür ki anı himmetüñ itmiş ābād
33. Böyle gevher ne revādur ki ḳala yirde diyü
Götürür başda hemīşe ayağıñ tozını bād
34. Tārūm-i çarḫa ne beñzer ki ezel kılduḳda
Ḥāne-i himmetüñi bāni-i ḳadrūñ būnyād

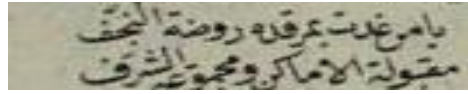
35. Hān-ı lūṭfuñ senüñ ol mā‘idedür kim ‘ālem
Ne ḳadar itse tenāvül olur ol deñlü ziyād
36. Rīze-i nān ki ḳalur şufre-i iḥsānuñda
Ger Süleymān Ḥaşemī gelse olur cümleye zād
37. Ehl-i diller nola devründe olursa hoş-ḥāl
Ellerinde mey-i ‘işretle ṭolu cām-ı murād
38. Nola ger **Rūḥī** ḳuluñ irse murāda kim aña
Rūz u şeb ed‘iye-i devletüñ olmış evrād
39. Talḥ-kām itmiş anı ḳahr-ı sipihr-i ḡaddār
Ḳand-i la‘lünle yetüp ḡavrine itseñ nola dād
40. Ne revādur anuñ ey ebr-i kerem sāyeñde
Şarşar-ı miḥnet ide ḥāk-i vücūdın berbād
41. Sen zamānuñda Süleymānsın o bir mūr-ı za‘īf
Ne ‘aceb mūr Süleymāndan umarsa imdād
42. Dem-i lūṭfuñla o dil-ḥasteyi iḥyā eyle
Ey Mesīḥā-nefes ölsün eleminden ḥussād
43. Nice bir çigneyüp ayakda ḳala ehl-i hüner
Nice bir nazm metā‘ı bula ‘ālemde kesād
44. Şimdi devründe hüner ‘arz idecek demlerdür
Eylesün her biri biñ ma‘ni-i rengīn icād
45. Şu‘arā ḳande suḥan-sāzlık itse biñ yıl
Vaşfuñuñ biñde birin ḳılmaya ṭab‘-ı vaḳḳād

46. Lāyık oldur ki du‘ā ile sözi hatm idelüm
Luṭf-ı bī-gāyeti Mevlādan idüp istimdād
47. Gāh müfred oluben gāh mürekkeb nite kim
Devr ide ‘ālem-i imkānda bu çār-ı ezdād
48. Bāğ-ı haylin çıkarup niteki istikbāle
Müjde-i şāh-ı bahār ile gele gülşene bād
49. Geşt-i ümmīdūñ ide ebr-i hidāyet ser-sebz
Hemdemūñ sāki-i kevşer ola yevmü’l-mi‘ād
50. Bī-ḥesāb ola müyesser saña gülzār-ı İrem
Açula gonca-i bahtuñ olasin gül gibi şād
51. Çār-yār ola refīkūñ nereye ‘azm itseñ
Olasın renc ü gam ü derd ü belādan āzād

**83-a Kaşīde-i Rūhī Der-Medḥ-i Ḥazret-i İmām ‘Alī Kerremallāhū
Vechehū**

(Mef‘ūlū / Fā’ilātū / Mefā’īlū / Fā’ilün)

1.

2. Devlet anuñ ki merkadüñe yüz sürüp müdām
Eknāf-ı bā-şafāsın ide kendüye kenef
3. Sensin zamānede ḥalefi nesl-i ādemūñ
İnkār iden bu kavle meger ola nā-ḥalef

4. Emreyle dehre kim felegün kaç kaç atlasın
Ferş-i harīm-i merķadūñ itsün taraf taraf
5. Luṭfuñ umup niyāza ṭururlar melā'ike
Vaşfuñda bağlayup giceler şubḥ olunca şaf
6. Şevķuñla cūşa gelmedin ağzı köpüklenür
Seyr eyleyen şanur leb-i deryāda anı kef
7. Baḥr-i ḥaķīķatūñ ḥaberi senden oldu keşf
Zīrā ki dāḥil olımaz ol baḥre her keşef
8. Kalmış sücūd-ı ḥāk-i derūñden biraz ğubār
Ruḥsār-ı māhda gören anı şanur kelef
9. Endīşe-i ğünāhdan oldukça dil melūl
Eyler maḥabbetūñ aña ilķāña lā-taḥaf
10. Mümkin degül maḥabbetüñe dil virilmeye
Kim bā' is-i şağafdur eḥibbāya ol şağaf
11. Yāḥud ğünāhı olur ise cümleden şakīl
Ḥaml-i şevābı olur ise cümleden eḥaf
12. Ğam çekmesün maḥall-i su'āl ü cevābda
Ol kim ola cenāb-ı refī'ünde münkeşef
13. Vaşf-ı cemīlin itmede kıldum şu deñlü fikr
Kim lāyih oldu ṭab'ıma bu şi'r-i pür-şa'af
14. Cehd it kim ola secdegeḥūñ Ka'be-i Necef
Ol cāy-ı pāke yüz sürebilsen zihī şeref

15. Mihr-i ‘Alī’den eyleme ḥālī derūnuñı
Keşf ola tā zamīrūñe esrār-ı men-‘aref
16. Ol cānibūñ maḥabbetūni dilde mümkin it
Ḥāṭırdan eyle vāhime-i dehri ber-ṭaraf
17. Her kim kemāl-i mihrin anuñ itmeye penāh
Tır-i ḥavādişine cihānuñ olur hedef
18. Geşt-i sipihr ü çeşme-i ḥurşıdden gelür
Lāzım gelürse Düldüline āb u ger ‘alaf
19. Hey urmasun zamāne saña ğāfil olma sen
‘Ömr-i ‘azīzi itmeye gör cehl ile telef
20. Aḥbābına muvāfaqat it keyf-i mā’ttafaḵ
A ‘dāsına muḥālefet it keyf-i mā’ḥtelef
21. Ma‘lūm olur muḥibb-i sa‘ādet kim oldıgün
Yarın ki ḥalḵ ‘arz ide aḥvāl-i mā-selef
22. Ḥāşıl olur beşāret-i ḥuld ü sā‘ir ile
A ‘dāsına melāl ü eḥibbāsına şegaf
23. Yā Murtezā ‘Alī sañadur istinādımız
Yārin cehīmde ki duta kā’inātı tef
24. Ḥāşā ki ḥāşıl ola eḥibbāña ol zamān
Mihr-i maḥabbetünle geçen ‘ömrden esef
25. Vay aña kim maḥabbetūñe virmeyüp göñül
‘Ömrin cihānda itmiş ola cehl ile telef

26. Her kef ki mihrüñüñ etegine yapışmaya
Rûz-ı cezâda hîzem-i nîrân olur o kef
27. Yâ Ka‘betü’l-ma‘ârif eger şâh eger gedâ
Devlet anuñ ki luţfuñ ola kendüye kenef
28. ‘Azm itdi **Rûhî** bâb-ı sa‘âdet-me‘âbuña
Medhûñ güherlerinden alup destine Necef
29. ‘Arz-ı kabûl-ı luţfuñ olursa zihî tarab
Nazmı pesend-i tab‘uñ olursa zihî şeref
30. Tâ kim cihâna şevk vire şeb-çerâğ-ı mâh
Tâ kim dür-i kevâkibe eflâk ola şadef
31. Gevher gibi ‘azîz-i cihân ola dostuñ
Düşmenleruñ ayakda kıla nite kim hâzef

83-b Kaşîde-i Rûhî

(Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün)

1. Devrden peymâne-i mihr ü vefâ eksilmede
Kalb-i ehl-i hâlden zevk u şafâ eksilmede
2. Dembedem yüz tutmada meclis perîşân olmağa
Encümenden bâde-i behcet-fezâ eksilmede
3. Sâz u söze kalmadı evvelki gibi meylimüz
Ya‘ni dilden ârzü başdan hevâ eksilmede
4. Tab‘ı kılmakda gubâr-âlûde cevri-rûzgâr
Şafvet-i âyine-i ‘âlem-nümâ eksilmede

5. Çeşm-i pür-nemde ziyādan ğayrısı urmağda mevc
Göñlimüzde derd ü ğamdan mā' adā eksilmede
6. Gitmede vaqt-i şebāb u gelmede eyyām-ı şīb
Gitmede dilden şafā gözden cilā eksilmede
7. 'Ayš u nūşe şevķimüz gitdükce noķşān bulmada
Bezmimüzden gün-be-gün ol meh-liķā eksilmede
8. Bādedür gerçi devā-yı derd ü ğam ammā ne sūd
Devrimüzde ehl-i derd artup devā eksilmede
9. Ey dirīgā ekşeri halkuñ cefā üstindedür
Bu vefāsuz dehrden ehl-i vefā eksilmede
10. Olımada mihr ü miḥnetden müberrā ḥāş u 'ām
Cem' olup aġyār u yār-ı bī-riyā eksilmede
11. Bir gönül eglencesi yār isterüz girmez ele
Ġam hücum itmekde yār-ı ğam-zedā eksilmede
12. Halk-ı 'ālem āh kim olmağda bir yüzden daḥi
'Adl şıdk-ı fırķa-i mīr ü gedā eksilmede
13. Olmada dervīşden mihr ü maḥabbet münķatı'
Şāh-ı 'ālī-cāhdan luţf u 'aţā eksilmede
14. Rūy-ı nāsa bāb-ı ḥayrāt olmada gitdükce sed
Kālb-i ehl-i ḥālden mihr-i Hudā eksilmede
15. Kisvet-i fakr u fenāya ṭurmayup girmekde halk
'Ārif-i billah olan ehl-i fenā eksilmede

16. Cāhilün qadr-i teraqqīde temāşā bundadur
Kāmilūñ āsāyişü şubḥ u mesā eksilmede
17. Bir ‘aceb ‘ālemdeyüz rıf‘ atda hep ehl-i ḥilāf
Ḳavline fi‘li muvāfiḳ aşdıḳā eksilmede
18. Ḳāni‘ olmazlar cihānda olsalar Ḳārūn-ı vaḳt
Ağniyānuñ tīre ḳalbinden ğınā eksilmede
19. Āb-ı raḥmet gökden inmez yer yüzi gülmez iken
Ḥalka gūyā şefḳat-i arz u semā eksilmede
20. Ekserī ḳaḏıların rüşvet tarīḳin tutmada
Ḥürmet-i şer‘-i Resūl-i müctebā eksilmede
21. Mü‘min oldur eyleye ol ḳavmden nefret k’ola
Dillerinde ḥubb-ı āl-i Muştafā eksilmede
22. Kendi ḥālinden degül hoşnūd şimdi kā‘ināt
Ḥaḳ Ta‘ālānuñ ḳazāsına rızā eksilmede
23. Derdimüz şerḥ itmege bir yār-ı şādıḳ bulmazuz
Ḥayf kim gitdükce yārān-ı şafā eksilmede
24. Kime arz itsün bir ehl-i derd varsun müşkilin
Dehrden müşkil bu kim müşkil-güşā eksilmede
25. Biñde bir nazm ehlinüñ nazmında ḥālet görmezüz
Şā‘irān-ı ḥālet-efzā cā-be-cā eksilmede
26. Gevher-i baḥr-i suḥan ayakda mānend-i ḥazef
Şā‘irūñ ḳadrin bilür ehl-i seḥā eksilmede

27. Ol günü āyā bize görmek naşīb olur mı kim
Zevk u şevk ola terakķīde i' nā eksilmede
28. Kāmilān-ı vakt ide fazl-ı Hudā gibi zuhūr
Münkirān sālikān-ı 'aşk ola eksilmede
29. Tālibān-ı feyz-i Aḥmed 'ākibet maḥmūd olup
Şübhe ref' olup ola çün ü çirā eksilmede
30. Bir dükenmez rızkdur zād-ı kanā'at 'ārife
Yohsa ḥalkuñ āb u nānı dā'imā eksilmede
31. Artuķ eksik sözi қо ḥatm-ı kelām it ebsem ol
Çekme ğam ger olsa kadrüñ **Rūḥīyā** eksilmede
32. Ḥazret-i Ḥaḫdur terakķīden tenezzülden beri
Laḫza laḫza yohsa artup māsivā eksilmede

84-a Kaşīde-i Rūḥī-i Der-Medḥ-i Ḥazret-i İmām Ḥüseyn Raḫmeten
(Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilün)

1. Nice bir bār-ı ta'alluķda ola çeşm-i emel
Nice bir girye ki irmez şecer-i rıf'ata el
2. Fikr-i cem'iyet ide 'aql-ı perīşān nice bir
Nice bir ṭab'a vire vesvese-i cāḥ ḫalel
3. Ğam degül olmaz ise geşt-i me'ārib ser-sebz
Kurudur āḫir anı çünkü esüp bād-ı ecel
4. Rızķ tekşīrine bī-fāyide zaḫmet çekme
Çün naşībüñ irişür saña ger ekşer ger eķal

5. Ne tereddütsüz olur kem ne tereddütle füzün
Bozılur nesne degül defter-i Kassām-ı Ezel
6. Tağıdup varuñı ol şöyle tecerrüd ki saña
Gaybden irişe mănend-i Mesîhâ me'kel
7. Hil'at-i ma'rifetullaha liyâkat bulıgör
Aña sa'y eyleme kim ola libâsuñ maħmel
8. Server-i 'âlem iken fakr ile faħr itdi Resûl
Kanı bir merd k'ola mertebe-i fakra maħal
9. Pāye-i rıf'ata irişdi diyü akrānum
Nice bir eyleyesin kevkeb-i ṯali'le cedel
10. Rıf'at ey dil saña yetmez mi bu kim oldı naşîb
Hâk-būs-ı der-i ferzend-i 'Aliyyü'l-ekmel
11. Nā'ib-i maħkeme-i hâtem-i hükkām-ı rusûl
Vāriş-i medrese-i 'ilm-i imām-ı evvel
12. Hâdi-i rāh-ı Hüdâ server-i hayl-i şühedâ
Merd-i meydân-ı Hüdâ şaf-şiken-i ehl-i hıyel
13. Ol Hüseyn-ism ü Hasan-hulk u 'Alî-sîret kim
Kerbelâdur aña meydân-ı rızâda maħtel
14. Maṭla'-ı mihr-i cihân-tâb-ı hidāyet-pertev
Neyyir-i kevkebe-baħş-ı felek-i dîn ü düvel
15. Kâşif-i sırr-ı ezel vâkıf-ı remz-i Kur'ân
'Ârif-i zât-ı hudâvend-i cihân 'izz ü cell

16. Zāt-ı pür-derķ ile āfākda bī-şibh ü nazîr
Şıfat-ı dāniş ile dehrde bī-mişl ü bedel
17. Hāl kesb itmek içün luţfina dā'im muhtāc
Sālikān-ı reh-i Hāk māzi eger müstaķbel
18. Almadı behre o kim medrese-i fazlından
Müfti-i 'ālem ise 'ilmine anuñ ne 'amel
19. Hükümüñüñ ħabl-ı metīnin yarağın elden olur
Dāhıl-i silsile-i tã'ife-i bel hem-ağal
20. Hüküm hükümüñdür ayā maţla'-ı dīvān-ı kerem
Bir senüñ gibi cihānda ķanı şāh-ı a'del
21. Sendedür sırr-ı velāyet sen imāmü's-seķaleyn
Elveled sırr-ı ebī şānuña olmuş menzel
22. Nükte-i men 'aref olmazdı ilelān mefhūm
Müfti-i rāyuñ eger eylemeseydi anı ħall
23. Ruķı maķşūd-ı tecellāsına mazĥar düşmez
Göñül āyinesine olmasa mihrüñ sayķal
24. 'Azl ü naşbında cihānuñ dilese ķādirdür
Ki ķazā vü ķadere virmeye hükümüñ medĥal
25. Cānibüñden eger olmasa rızā ķābız-ı rūĥ
Uzadabilmez idi rūĥuñı ķabz itmege el
26. Āb-ı ĥayvāna irişmezdi çıkup zulmetden
Tutmasa Hızır öñine neyyir-i luţfuñ meş'al

27. Kim ki bir zerre kadar lezzet ala mihrüñden
Zehr-i kahrı felegüñ olur aña kãnd ü ‘asel
28. Mihrüñüñ dār-ı şifāsında tabīb-i luṭfuñ
Dā’imā cehl marīzinden ider def‘-i ‘ilel
29. Zātuña vaşf bu yetmez mi ki cedd-i pākuñ
Ola bir kimse k’ola nāsiḥ-i edyān u milel
30. Şānuña faḥr bu yetmez mi ki bir server ola
Pederüñ kim kãla andan kütüb-i ‘ilm ü ‘amel
31. Dāniş ü re’fet ile cümleden ekmel a‘zam
Fazl u ‘ilmiyet ile cümleden a‘lem efḍal
32. Muḳtediyān-ı cihāna kelimātuñ mesned
Nükte-güvyān-ı zamāna suḥanuñ ḍarb-ı meşel
33. Çekmeseydi işigüñ toprağını görmez idi
Haşre dek şāhid-i maḳşūd yüzün çeşm-i emel
34. Ehl-i Hãḳ kapuña yüz sürmemeye çāre mi var
Sürüni sürüni lābūd gider olursa da şell
35. **Rūḥī**-i ğam-zede biñ cãn ile meddāḥuñdur
Cevr-i dehr ile revā mı ire ṭab‘ına kesel
36. Luṭfuñ ümmīdi ile yüz süregeldi kapuña
Lāyık oldur göresin luṭfuñ o miskīne maḥal
37. Vaşfuñuñ ğāyeti yok muḥtaşar olmak yegdür
Söz hemān ḥüb gerek ola ger ekşer ger eḳall

38. Hatm lâzım gelicek sözde du‘â evlâdur
Ki du‘â nûrî ile rûşen ola çeşm-i emel
39. Tâze hil‘at geyürüp sâl-be-sâl eşcâra
Şeh-i encüm ola tâ bâ’ iş-i teşrîf-i hamel
40. Nahl-i ümmîdden ola aḥbâbuñ ber-ḥordâr
Ḥaşmuñuñ ‘ömri nihâlin ḥam ide bād-ı ecel

84-b Kaşide-i Merḥûm Aḥmed Paşa

(Fe’ilâtün / Fe’ilâtün / Fe’ilâtün / Fe’ilün)

1. Ey muḥîṭ-i keremüñ kaṭresi ‘ummân-ı kerem
Bâğ-ı cûd ebr-i kefüñden ṭolu bârân-ı kerem
2. Maṭla‘-ı şubḥ-ı zafer mihr-i zekâ ebr-i ḥayâ
Âsmân-ı ‘azamet dâver-i devrân-ı kerem
3. Tâc bahş-ı ser-i sultân-ı Salâṭin-i cihân
Zînet-i taḥt u nigîn Ḥazret-i sultân-ı kerem
4. Zıll-ı Ḥaḳ Şâh Muḥammed ki işigi gökinüñ
Kemterîn yıldızudur bir meh-i tâbân-ı kerem
5. Açılur ḥulḳ-ı nesîmiyle gül-i gülşen-i cûd
Bezenür luṭfi zülâliyle gülistân-ı kerem
6. Baḥr-ı aḥzar nedürür ḳulzüm-i cûdında ḥabâb
Ḳaṭre-i feyzi nedür ebr-i dür-efşân-ı kerem
7. Kefi bir demde nişâr itdügi genciñ ‘öşrin
Ḥaşre dek vezn idemez keffe-i mîzân-ı kerem

8. Bî-kıyās olalı ihsānlaruñ ey hücet-i cūd
Kāṭı ‘ oldı cedel-i haşmuñ ey bürhān-ı kerem
9. Ne melek hūy meliksin ki dem-i luṭfuñ ile
Kevşer-i cūd aqıdur ravza-i Rıdvān-ı kerem
10. Ne kerāmet qodı Haḫ zāt-ı kerīmüñde k’olur
Ayağuñ başduğı yir çeşme-i hayvān-ı kerem
11. Bulmasa nām-ı şerīfüñle şeref-nāme-i cūd
Ebter olaydı kamu defter ü dīvān-ı kerem
12. Gün gibi salṭanatuñ topı göge ağsa ne ğam
Saña şunuldu meydānda çü çevgān-ı kerem
13. Baḫr-i cūduñ nice şerḫ ola kānıñ reşḫasıdur
Hāşıl-ı kân-ı süḫā-māye-i ‘ummān-ı kerem
14. Salṭanat ḫil‘atini ḫaddüñe ḫayāt-ı felek
Rāst biçmese açılmazdı girībān-ı kerem
15. Nerede zer var ise dest-i zer-efşānuñ ile
Ḥarf-i zer gibi perākendedür ey kân-ı kerem
16. Sīm şüretde sitem şekl ile yazıldığuçün
Ṭağıdursın anı düşman gibi ey ḫān-ı kerem
17. Gök tenūrında qurı qurs oqınur mihr ile māh
Bezm-i luṭfuñda firāvān olalı nān-ı kerem
18. Mihr-i cūduñ çemen-i luṭfa zer-efşān olalı
Gülşen-i dehri bezer nergis-i mestān-ı kerem

19. Kāse-i çarḥ tolar şofra-i iḥsānuñdan
Dest-i in‘āmuñ ile ‘ām olalı ḥān-ı kerem
20. Būy-ı ḥulkuñdan urur müşk gibi demle tutar
Hoş revāyihle cihān bāğını reyḥān-ı kerem
21. Aḥmed’üñ ğam maķaşı kesdi dilin şem‘ gibi
Saña lāyık diyemez medḥiñi sulṭān-ı kerem
22. Sen Süleymānı ne dille öge bir mūr-ı za‘īf
Getüre nuṭka meger luṭfuñ ile anı kerem
23. Ḥusrevā pāreledi cevri eli şabrum yaķasın
Dest-gīr olsa demidür baña dāmān-ı kerem
24. Midḥatūñ bülbulini ğam kafesinde koma kim
Ḥayfdur tūṭiye zehr ey şeker-istān-ı kerem
25. Ekrem-i ḥulksun ey vāsıta-i ‘aķd-i kirām
Her kimüñ sözün işitme ki budur şān-ı kerem
26. Kıl ḥaṭā kılsa n’ola luṭf-ı şehenşāh kanı
Tutalum iki elüm kanda imiş kanı kerem
27. Umarum cürümü ğarķ itmege raḥmet şuyına
Mevc-i iḥsānuñ ile cūş ide ‘ummān-ı kerem
28. Bir kara toprağam iḥyā-yı mevāt itmek için
Yağsa cūduñ bulutundan n’ola bārān-ı kerem
29. Nice k’insān ola ‘ālemde ‘abīdül-iḥsān
Nice kim ola cihān tābi‘ -i fermān-ı kerem

30. Nice k'ıklīm-i mürüvvetde geçe hük-m-i vefā
Nice k'eyvān-ı 'uṭārid dura dīvān-ı kerem
31. Nice kim Ka'be misāfirlerini luṭf āla
Raḥmeti ḥānına her sāl ide mihmān-ı kerem
32. Dest-i in'āmuñ ile yapıla bünyān-ı seḥā
Pāye-i ḳadrūñ ile yücele eyvān-ı kerem
33. 'İd-i ferḥundeñe ḳurbān ide a'dāñı felek
Sen eḥibbāña buyur āb-ı seḥā nān-ı kerem
34. 'Ömri ḥaşmuñ ire tārīḥ gibi pāyāna
Nāmuñı nāme-i iḳbāl ide 'unvān-ı kerem

85-a Kaşide-i 'İlmī Efendi

(Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilün)

1. Tıtdı şol deñlü sefer ḥātırası dilde ḳarar
Ki gelür ḥātırā-laḥza-i hemān terk-i diyār
2. Vār şevḳım şu ḳadar bādiye-peymālīga kim
Gül-i ter gibi gelür pāyime vādideki ḥār
3. Meyl ile kehl gelür dīde-i ḥān-efşāna
Rāh-ı ğurbette hevā ile ḳopan ḥār u ğubār
4. Merkez-āsā nice bir bilemeyen dā'ire mi
Niye ṭolanmayayın dehri mişāl-i pür-kār
5. Büm-veş niceye dek sākin-i vīrāne olam
Bāğ-dehri niye seyr itmeyeyin bülbul-vār

6. Şāhbāz-ı hūnerem ma‘rifetimdür iki bāl
Āşiyāndan ne içün itmeyeyin ‘azm u şikār
7. Yügrük it kendümin artura gelmiş çünküm
Tevsen-i himmetüm itse n’ola her semte güzār
8. Vaţanumda nice bir ola metā‘ım kāsīd
Görine halka der-i ma‘rifetüm bī-mikdār
9. Çünkü şābit kadem olmağda sitārum yoğdur
İmtihānā olayın bir nice müddet seyyār
10. Ya idüp hamd olam mağşad ile hem-ḥāne
Ya bu ḥasretle gidenlerle bulam kurb-ı civār
11. Bulunur nice hūner ger çeh-i engüştümde
Yine bezm-i gama nāliyle benüm mūsikār
12. Mār mūr aḥi görünür gözüme şekl-i devāt
Vireli kilik-i bedi‘im baña ḥāşiyet-i mār
13. Fi’l-ḥaḳīka tıracağ yer midür ol kişver kim
Geçmeye ide ḥazef yerine dürr-i şeh-vār
14. Ne belādur saña pā-bend ola fikr-i zer u keşş
Başka bir kayd-ı ‘azīm ola kabā vü destār
15. Kanı gurbet ki eger bī-ser u pā-seyr itsek
Ne kıılır ta‘n saña kimse ne dirler bī-‘ār
16. Ne olur gözle görür ‘aybını bir kimse senin
Ne gelür yanuña ḥālindən ider istifsār

17. Āb-veş al areket t olasın rşen-dil
Gl-i maşd saa gstere her dem ddr
18. İtme bir yirde imet ki nihl-i glşen
Skin olmala eker bd-ı azndan azar
19. Ne şafdur ki ‘alydan olup zde
Mtevekkil olasın tevsen-i maşde-svr
20. Ben iderdim anı olmasa ayaum bı
Rişt-e-i ‘fetm kim-i ‘l-midr
21. Şib-i aql u neseb far-i aseb Me’ mn Bey
İftir-ı mer zbde-i a ‘yn-ı kibr
22. Ol blend ater u ‘l neseb u rşen-ry
Ol felek rtbe-hmyn fer u urşd ir
23. Ne anu rtbe-i ltna imkn-ı fşl
Nih-i fal u kemltna imkn-ı şmr
24. ‘İzzet  kdr zamnında blend-vze
Zt-ı pr-aşmeti devrinde girn-mye var
25. Kilk-i rengni kild-i dr-i gencne-i fehm
Geri kim dde-i a ‘dya grinr mismr
26. Şdan berg-i şkfe gibi kim ke dşe
Dest-i zer-başı ider sm-seay İr
27. Kim ki kmazsa anu d’ire-i kmnden
Derd-i sbe aa olmaz ann gibi ir

28. Şehriyāra sikke ‘arz eyleyeyin ahvālīm
Gelmesün āyine-i hātıra ammā ki ğubār
29. Nice yıldur ki der-i devletiñüñ çākerim
Dönmedi maqşadım üzre felek-i kec-reftār
30. Şimdi bir hālete vardı ki berāber görinür
Gözüme rāhat-ı iqbāl ile renc-i idbār
31. Baña şimdengirü teşrifi gerekmez dehrüñ
Sīm ü zer virmegi lāzım degül itmek izhār
32. Penbe-i zaḥm-i ten-i zārıma besdür cāme
Bī-‘aded dāğlarum ⁵³
33. Hevesim qalmadı taḥşilüne cāh u kadrüñ
Cehdim oldur ola taḥşil-i ma‘ārif baña kār
34. Bī-şebāt olduğunu devlet-i dünyā bildim
Şimdi itdüm taleb-i ma‘rifet Allah’a qarār
35. Var ümīdüm saña ruḥşat diyü ihsānuñdan
İdesün hāme-i gevher-raḳamuñ ‘anber-bār
36. ‘İlmī-i ğam-zede her yirde du‘ā-ğūyuñdur
Yine ol bende-i muḥliş yine ol ḥıdmet-kār
37. Mihr tā-gāh ṭulū‘ eyleye vü gāh-ı gurūb
Müte‘ākıb bula bu leyl ü nehār istimrār

⁵³ Mısra eksik yazılmış.

38. Neyyir-i zātuñ ola kevkebe-baḥş aḥbābuñ
Sāye-i ‘āṭıfetüñde olalar şükr-güzār

85-b Kaşıde-i Fuzûlî

(Mefā’ılün / Mefā’ılün / Mefā’ılün / Mefā’ılün)

1. Yine kıldı şabā gül-zāre da‘vet bülbül-i zārı
Yine kumrî maḳām etti fezā-yi şaḥn-ı gül-zārı
2. Yine düşdi hevādan sebze-zāre kaṭre-i şebnem
Yine gül-zāre şaldı zıll-i raḥmet ebr-i āşārı
3. Yerinden depreden ben mübtelā-yı şevḳ-i gālibdir
Hevādur gezdiren yerden yere ebr-i giran-bārı
4. Yine dīvāne ‘aşḳ eyledi dārü’ş-şifā meylin
Yine gül-zāre çıkdı küşe-i miḥnet giriftārı
5. Bu ‘işret-gāhuñ itmāmunda bir taş olmasa eksik
Beni yerden yere naḳl eylemezdi dehr mi‘mārı
6. Ḳad-i ḥam birle taḥrîküm yerümden maḥz-ı ḥikmetdür
Ḳazā şüret-geri bî-hüde gezdürmez bu pergārı
7. Mekān tağyîri şıḥḥat mücibidür n’ola naḳl itse
Ṭabîb-i ḥikmet-i Ḥaḳ mülkden mülke bu bīmārı
8. Baña ben olduğum menzilde rāḥat raḥm idüp gelmez
Düşüp zaḥmetlere nā-çār ben oldum taleb-kārı
9. Hevā-yı seyr kıldum irtifā’-ı ḳadr içün zîrā
Yerinde her meta‘uñ pest olur elbette miḳdārı

10. Revāc-ı ‘aşk virmek kaşdına çıkdum diyārundan
Hüner zāyi ‘dür ol kişverde kim yokdur hārīdārı
11. Maḥabbet kıлмаğa izhār-i gurbet ihtiyār itdüm
Ne çāre yok bu cinsün olduğum yerlerde bāzārı
12. Mübārekdür sevād-ı dūd-ı āhum kande ‘azm itsem
Yaman olmaz sehābuñ gezdügi yirlerde āşārı
13. Yine ey bülbül-i bī-çāre eyyām-ı bahār oldu
İrişdü vaqt kim baht ola ehl-i derd gam-hārı
14. Güle gül āçıla nergis leṭāfet bostānunda
Koya seylāb-ı zevk ile elim hāşā key u hārı
15. Saña olsa müyesser ḥalvet-i vaḥdetde gül vaşlı
Naşīb ola baña Paşa-yı gül-ruhsār dīdārı
16. Zihī Paşa-yı mülk-ārā-yı devlet-mend-i rüşen-dil
Ki maḳbül-i cemī ‘-i ḥalkdur mecmu ‘-ı eṭvārı
17. Sülūk-ı dil-keşi tayy-ı tarīk-ı istikāmetde
Muḥālif devrden kalmış peşīmān çarḥ-ı ğaddārı
18. Ḥaḳīkatde İlāh’uñ ekber-i āyat-ı taḳdīri
Şeri ‘atta Resūl’uñ a ‘zam-ı a ‘vān ü enşārı
19. Zamānunda zamāne zulmü yok inşāfı var imiş
Aña mensūbdur zulm ile inşāfuñ yoğı vārı
20. Ferāġat ḥāb-gāhun bekleyüp bīm-i havādişden
Olupdur pās-bān-ı mülk ü millet baht-ı bīdārı

21. Bahār-ı gül-şen-i devlet Ayas-ı pāk tī'net kim
Vücūdı her hālelden pākdir her 'aybdan 'ārī⁵⁴
22. Zihī şem'-i şeb-istān-ı seḥā vü luṭf kim olmış
Kamu aḥbāba vü a'dāya rūşen nūrı vü nārı
23. Şehā şefkat-şī'āra sensin ol Pākize-sīret kim
Saḥa ḥācet degül iḥsān içün derd-i dil izhārı
24. Vücūd-ı bī-miṣālūñ devlet-i İslām'a nuşretdür
Mücerred şıyt-ı rezmūñ eylemiş maḡlūb küffārı
25. Ferīd-i aşrsın ammā gezer her ḳalpde mihrūñ
Güneş birdür velī maḳsūmdur her yirde envārı
26. Revāndur öyle fermānuñ ki ger ḥur-şīde ḥukm itse
Ḥilāf-ı ṭab'-ı esfelde olur a'lāya reftārı
27. Zamānuñ cümle-i evḳātını şubḥ eylemiş gūyā
Çerāḡ ile bulunmaz ḡulm devrinūñ şeb-i tārı
28. Kemāl-i ḥüsn-i aḥlāḳuñ beyān eyler açıldukça
Semen mecmu'ası nesrin kitābı ḡonce tūmārı
29. Şafā-yı ṭab'ıñ mūmkūn olurdı eylemek nisbet
Bahār āyinesinde olmasaydı sebze jengārı
30. Taşavvur eylemek olmaz saḥa mānend her kāmīl
Hemānā sende ḥatm olmuş kemāl-i ḳudret-i Bārī

⁵⁴ Bu mısra mecmuada hiç yok. Divandan alındı.

31. Şabā vaşf-ı ruḥuñ kılduḡda gül vaşfını söylerdi
Tutuldı ḡonce nuṡku bülbulüñ ḡaşr oldu ḡüftarı
32. Sebāt-ı ‘adl içün revnaḡ bıraḡduñ mülk-i Baḡdād’a
Beḡā-yı Hızr içün ey Hızr yapduñ eski dīvārı
33. Bugün Baḡdād’da bir kimse yok kim aña re’fet yok
Cemī’-i merdüm-i Baḡdād’a olmış re’fetüñ şārı
34. Tutulmuşdı dilim miḡnet görüp ḡüsn-i tekellümden
Getürdi yādıma şevḡ-i şafādan defter-eş‘arı
35. Beni endīşe-i ḡırmān tarīḡ-i küfre şalmışdur
Ümīd-i luṡf u iḡsānuñ belümden çözdü zünnārı
36. Memālik-perverā yok senden özge bir müdebbir kim
Dem-ā-dem maṡraḡ-ı luṡf ide ‘uşşāḡ-ı dil-efḡārı
37. **Fuzūlī** bülbul-i gül-zār-ı ḡüsn-i iltifātuñdur
Bahār oldu yine ḡüftāra taḡrīk itti minḡārı
38. Diler tafşıl ile ḡāl-i dilün şerḡ eyleye ammā
Ne şerḡ etsün saña ma‘lūmdur mecmū’-ı etvārı
39. Yitüpdür ḡüşe-i miḡnetde şormaz ḡiç kes ḡālin
Ne ola bir faḡrūñ ḡāl-i kim olmaya bir yārı
40. Ümīdüm vār kim resm-i muḡarrer üzre oldıḡça
Ḳarīn-i şām zülfiyle ‘arūs-ı şubḡ ruḡsārı
41. Saña mensūbdur ḡalvet-serāy-ı dehr tezyīni
Seniñle çizḡiñe ‘işret-geḡ-i iḡbāl-i pergārı

86-a Kaşıde-i Ehli Efendi

(Mefā'ilün / Fe'ilātün / Mefā'ilün / Fe'ilün)

1. İķāmet eyliyecek yer degül bu cā-yı ğurūr
Harābdur nazar olınsa cümleten ma'mūr
2. Şafāsı cevır ü cefā vü 'atāsı derd ü ğınā
Muķīmi cümle misāfır şahīhi hep deycūr
3. Vişāl-i yāre irilmek müyesser olmaz līk
Belā vü ḥasret ü derd ü firāķı nā-maḥşūr
4. Dilā-firībine aldanma dehr-i ğaddāruñ
Ki dā'imā işidūr cümle ḥalkā ḥīle vü zor
5. Kuşūr u āb-ı revānı şarāb virūr ana
Hezār u fāḥte vü 'andelībi ca'd-ı nüfūr
6. Şafā vü mihr-i vefā umma dehr-i fānīden
Cefāsı ğayr-ı mu'ayyen şafāsı nā-maḥdūr
7. Ma'ārif ehli kamu ğuşe-i mezelletde
Edānī zevķ u şafāyile dā'imā mesrūr
8. Akıddı çeşm-i terümden sirişk-i ḥün-ālūd
Naḥīf-i cisme ḥulūl itdi 'illet-i bāḥūr
9. Ḥayāt-ı naḥdini çaldı zamāne 'ayyārı
Bu sūķ-ı miḥnet ü ğam içre itdi müflis ü 'ūr
10. Dirīğ u derdüñe cevır-i sipihirden herğiz
Şebāb geçdi vü şeyb irdi olmadum mesrūr

11. Dilā bu dehr-i denīden murād alam dirseñ
Gözetme devlet-i dünyāyı varsa sende şu‘ūr
12. Dutam ki devlet ile Cem gümān ile Rüstem
Memālik ile senüñdür külāh ile fağfūr
13. Ya haşmet ile Süleymān-ı dehr-i dīv-efken
Ki rām idi aña ins ile cin-i vahş u tıyūr
14. Kani benüm gibi bu devrde bir za‘îfî’l-ḥāl
K’ola dilünde meşakkat ṭabî‘atünde fütūr
15. Ne bir enīs-i muvāfık ne bir refîk-i şefîk
Ne bir muşāhib-i hemdem ne bir qarîn-i gayūr
16. Şahārî-i ğam u firkatde bî-ser u sāmān
Bevādî-i reh-i miḥnetde kalmışım mehcūr
17. Bu ḥāl ile geçürürdüm müdām evḳātum
Belā vü miḥnete rāzı cefā vü cevre şabūr
18. Cihānda irmiş iken bir qarîn-i pāk aşla
Ki rüzgārum anuñ ḥidmet ile ide mürūr
19. Zārîf ü nükte-şinās u muşāhib ü dānā
Lebīb ü şāhib-i idrāk küll ü ehl-i şu‘ūr
20. Bülend-ḳadr ü bülend-aḥter ü bülend-naẓar
Firişte-ḥūy u melek-manẓar u liḳā’ da çü hūr
21. Zamāne māderi hergiz getürmemiş mişlūñ
Sipihr-i dāye vü mehd olalı sinîn vü şühūr

22. Sirāc-ı şavma‘a behcet vü melāhat-ı hüsn
Ziyā-yı kalb-i ğamın pertev-i dil-i deycūr
23. Dilā sitāre-i bahtuñ nuḥūsetün gör kim
O meh şıfatlu cebīnūmden eyledi beni dūr
24. Ḥayālī gözde vü zikri dilimdedür dā‘im
Egerçi şūret ile oldı niçe dem mestūr
25. Vişālī bādesinüñ zevķuñ ol zamān bildüm
Ki zehr-i kātıl-i hicrile olmışam maḥmūr
26. Ğarīķ-ı ni‘met olan zevķden ḥabersiz olur
Mekes mişāl ki yiri ola kay-i zenbūr
27. Aya ḥayā vü edeb ‘işmet ü vefā kânī
Fırāk āteşine yandı bu dil-i maḥrūr
28. Şehā hezār-ı riyāyile ger kalem-vaşfuñ
Tamāma yitmeye medḥūñde ola niçe kuşūr
29. Şafā bināsını yakdı fırāk-ı şā‘iķası
Egerçi kaşr-ı dilimde vişāl idi mezdūr
30. Zamāneden yeter it **Ehli**yā şikāyetler
Günāhı yok felegūñ gerdişindedür mecbūr
31. Defātir-i diline yazıla ķamu derdüm
Eger olursa kaşīdem o servere manzūr
32. Yīter uzatma sözi eyle muḥtaşar zīrā
Gelūr ṭabī‘ata elbet kelām uzansa fütūr

33. Kelāmı hātım idelüm ol şehüñ du‘āsı ile
Ki öldürür bize devr içre mu‘zamāt-ı umūr
34. Şafā vü zevkle itsün mürür-ı eyyāmı
Belā vü miḥnet ile ola düşmanı maḫhūr

86-b Kaşide-i Güzide-i Nef‘i Çelebi

(Mef‘ülü / Fā’ilātü / Mefā’ilü / Fā’ilün)

1. Her ma‘nī-i laṭīf ki cāndan nişān virür
Ta‘bīr idünce ṭab‘ım anı nazma cān virür
2. Her nazm-ı dil-fırīb ki benden zühür ider
Luṭfi cemāl-i şāhid-i ma‘nāya ān virür
3. Her nükte-i ḥafī ki kelāmumda derc olur
Mazmūnu dest-i ‘āleme bir dāstān virür
4. Ol siḥr-sāz-ı mu‘cize-güyem ki nazmımuñ
Feyzi devāt u kilke zebān u dehān virür
5. Ol nāzım-ı le‘ālī-i nazmam ki şi‘rimüñ
Reşki cemāda ṭab‘-ı cevāhir-feşān virür
6. Pākīze-güy-ı nādire-sencem ki her sözüm
Şehnāme-i belāgata ḥüsn-i beyān virür
7. Vaşşāf-ı muḥteşem-suḥanem kim kaşā’idüm
Şāhān-ı Cem-şüküh-ı cihān-bāna şān virür
8. Bir dānesinü gevher-i silk-i kelāmımuñ
Maḫşül-ı baḥr u kāna viren rāygān virür

9. Tab‘ım ‘arūs-ı ma‘niye meşşâtelik ider
Endişem âyine kalemüm sürmedân virür
10. Hâmem ki nazmımı ider ihyâ midâd ile
Âb-ı hayâta reşhası rûh-ı revân virür
11. Bu iktidâr-ı tab‘ ile ammâ ne fâ‘ide
Sermâye-i taşavvuruma ğam ziyân virür
12. Bir dem murâdum üstine devr eylemez felek
Âb istesem serâb-ı ‘ademden nişân virür
13. Destümde cām görse benüm ser-nigûn ider
Nâdâna sâğar istese rıtl-ı girân virür
14. İtdükçe tâli‘imle recâ-yı muvâfaķat
Her va‘de-i dürûğuna biñ yıl zamân virür
15. Her zulmune taħammül ider âşikâre dil
Ammâ bu cevri câna ‘azâb-ı nihân virür
16. Bir şûh-ı şivekâra eşir itdi kim beni
Ne öldürür cefâsı ne ğamdan amân virür
17. Bir bî-vefâ ki her dem esîrân-ı ‘aşķına
Dârû-yı şihhati ecel-i mihribân virür
18. Hem uğramaz firâķ ile ölsem de yanuma
Hem yolda râst gelse kaçır baña yan virür
19. Bakdukça bir nigâh ile biñ cân alur gözi
Hem yine şöyle hasta görünür ki cân virür

20. Çekdikçe çeşmi hışm ile şemşîr-i ğamzesün
‘Uşşâka dehşet-i ğazab-ı kahramân virür
21. Geh kahramân-ı çeşmine ebrû kemân şunar
Geh Rüstem-i nigâhuna müjgân sinân virür
22. Haţtı ki zâhir olsa gerekdür bu ‘âleme
Havfi zuhûr-ı fitne-i âhır zamân virür
23. La‘li ki reşk-i hâtem-i Cem’dür zamâned
Hükm-i nigîn-i pâdişeh-i ins ü cân virür
24. Ol şeh ki ferr-i bahtı ile tahtgâh-ı Rûm
Ferş-i zemîne mertebe-i âsmân virür
25. Ol şeh ki şem‘-i bârgehi dūd-ı şu‘leden
Leyl ü nehâra hil‘at-i nûr u duhân virür
26. Ol şeh ki seyre çıksa yanınca götürmege
Çarh âftâba tîg u hilâle kemân virür
27. Hân Ahmed ol şehenşeh-i devrân ki rûzgâr
‘Adliyle dehre müjde-i emn ü emân virür
28. Cemşîd-i kâmrân ki süvâr olsa rahşına
Dârâ tutar rikâbını Hüsrev ‘inân virür
29. Hurşîd-i zer-feşân ki kef-i cûd-ı feyz ile
Dehre ğinâ-yı mâ-haşal-ı baħr u kân virür
30. Yektâ-süvâr-ı ‘arşa-i devrân ki düşmene
Havf-ı hücûm u tefriķa-i hânümân virür

31. Gāhī ki gerd-i pūye-i raḥṣ-ı sebük-revī
Gerdūna kuḥl-ı bāşıra-i aḥterān virür
32. Her bir ḳademde ṣadme-i pūr-zūrī na ‘linüñ
Gāv-ı zemīne zelzele-i üstüḥān virür
33. Ol demde kim hücüm-ı gedāyān içün zeri
Ḥurṣīd-i āsmān gibi desti ‘ıyān virür
34. Devr-i zamān-ı Aḥmed-i Muḥtārī aḥdırur
Şemşīri Zülfikār-ı ‘Alī’den nişān virür
35. Kahır-ı sipihr-i pūr-sitemüñ od ider yerün
Ḥulḳu cihāna būy-ı gül-i gülsitān virür
36. Şānı şehān-ı ‘ālemi ḥūr u ḥaḳīr ider
Luṭfu gedāya saltanat-ı cāvidān virür
37. Geh bir vezīri şāh-ı ‘Acem’den ḥarāc alur
Geh bir vekīli ‘asker-i Tātāra ḥān virür
38. Ḥāḳān-ı Çīn ki dergehine elçi gönderür
Hep kāse-şūy-ı maṭbahına armağan virür
39. Micmer-fürüz-ı bezmine ḥod ‘ūd u ‘anberi
Şāhenşeh-i memālik-i Hindüstān virür
40. Her saltanat ki ḥükmü şifā-sāz ola aña
Ḳānūnu dād-ı devlet-i Nūşīrevān virür
41. Her memleket ki ‘adli mürebbī ola aña
Āb u hevāsı gürke ḥıṣāl-ı şubān virür

42. Mülkünde düzd-i müflise māl-i zekātdan
Destār u keş ü pīrehi kārban virür
43. Devrinde ehl-i māteme farı-ı neřātdan
Zevk-ı sürür u nağme-i nāyı fīgān virür
44. Hükmi sirāyet itse nihād-ı hevāya ger
Bād-ı vezāna lenger-i kūh-ı girān virür
45. Gāhī ufukda zāhir olan māh-ı nev degül
Te'şīr-i şevk-ı medh-i sipihre ziyān virür
46. Çekdükçe silk-i nazma dür-i medhin āsmān
Mihr aña tār-ı şa'şadan rīsmān virür
47. Ey dāver-i zamāne ki āb-ı 'adāletün
Mülk-i cihāna revnağ-ı bāğ-ı cinān virür
48. Çok devletünde şā'ir-i sāhir-beyān velī
Dād-ı edāyı **Nef'ī**-i şīrīn-zebān virür
49. Luţfuñ olursa ger suhan-ı pest-pāyesi
Nazm-ı bülend-i Muhteşeme kesr-i şān virür
50. Nazm āhir oldı başlayalum ol du'āya kim
Şi're havāş-ı ed'īye-i kudsiyān virür
51. Tā kim şehān-ı dehre nizām-ı cihān içün
Devrān serīr-i ma'delet üzre mekān virür
52. Olsun kapuñda muntazam-ı silk-i bendegān
Devlet ki intizām-ı umūr-ı cihān virür

53. Bulsun şeref hemîşe vücûduñla saltanat
Ol saltanat ki mülk-i beķā-yı emān virür

54. Top eylesün yoluñda ser-i düşmeni ķazā
Tā kim felekde māh-ı nevī şavlecān virür

87-a Kāşīde-i ‘Ālī Efendi Ni‘me

(Mefā’ ilün / Fe’ ilātün / Mefā’ ilün / Fe’ ilün)

1. Halīfe gibi giyüp gül kaţīfe-i ħamrā
Kurıldı bāġa mücevher erīke-i ħazrā
2. Çekildi geldi gürūh-ā-gürūh ħayl-i bahār
Şükūh-ı şekveye teng oldu ‘arşa-i penhā
3. Dikildi şāh-ı gülūñ tuġı tuġ-ı şāhīden
Niçe dıraĥt-ı bahār-āver açdı şukķa-livā
4. Muĥayyem oldu çemen leşker-i nebātāta
Çadır çiçekleri şahrāyı tutdı ser-tā-pā
5. Götürdi taĥtını bād ol şehūñ Süleymān-vār
Çemen fezāsı görindi aña melek-sīmā
6. ‘Aceb mi ĥükmini icrā iderse ĥuşk u tere
Şu üzre her şecerūñ berg resmi bir tuġra
7. Getürdi ferşini Belķīs-ı lālenūñ nazara
Meger ki ĥükmine fermān-ber oldu dīv-ı hevā
8. Çemen vilāyetine her şükūfe boy begidür
Şubaşı nehr-i revān maşlahat-güzār-ı şabā

9. Zemīni virdi eyālet eyālet ezhāra
Gül itdi hükmini āb-ı revān gibi icrā
10. Benefşe Şām’a çekildi Hıttā’ya sünbül-i bağ
Sevād-ı Hind’e kıranfül şalındı mīr-livā
11. Virildi lāleye hōd Sebzevār eyālet-i hāş
Görildi nergise hem Işfahān zemīni sezā
12. O mülki nergise çok görme dime ehl-i nazār
Budur tenāsübe bā’ış ki oldu nā-bīnā
13. Kıırıldı cāmi’-i gülşende devhadan minber
Maḥāfil oldu çemen-şuffeler felek-fersā
14. Yeşil ‘imāme giyüp didi gonçe-i nev-hīz
Benem ser-āmed-i āl ü sülāle-i Zehrā
15. Maḥāfil-i çemenistanı kııldı pūr-nağamāt
Nevā-yı lehce-i huffāz-ı bülbulān-edā
16. Çü ‘andelīb ḥatīb oldu hıttā-i çemene
Tuyūra eyledi kıumrī mü‘ezzināne şalā
17. Ne ḥuṭbe fātiḥası fenżurū ilā-āşār
Ne nükte ḥātimesi sırr-ı hikmet-i eşyā
18. Zevāt-ı ‘ālem-i gabrā şalāha mā’il olup
Kimisi ser-be-zemīn itdi kimi düm-be-hevā
19. Yaraşdı sāye-i naḥle sücūd u serve kıyām
Rükū’ı devḥa-i nev-bād-ı meyde oldu revā

20. Kirās dānesi bāğ içre sübhā-i mercān
Ki sebz sünbüle kaytāna nazm olunmış ola
21. Gözümlle gördüm o mecma‘da naḥl-i tesbīḥi
Elinde deste ile sübhā-i zümür-rūd-sā
22. Lisān-ı ḥāl ile durmaz ider münācātı
‘Aşāsın almış ele nārven Kelīm-āsā
23. Nihāl-i devḥa elin kaldırıp du‘ā eyler
Şükūfeler göge tutmuş yüzün berāy-i şenā
24. Yeşil mināreye beñzer zümür-rūdī şerefe
Şu lāle kim çeke gül cāmī‘inde ḳad-bālā
25. ‘Aceb mi tācı anuñ la‘l-i āteşin olsa
Güneşden itmededür iḳtibās nūr-ı Ḥudā
26. Olup şaḥā’if-i yazıda münteşir ḥaşerāt
Görindi ‘ayn-ı zevī’l-i ‘tibārda resm-i hecā
27. Bulındı necm-i terāzūda vezn ol emsileye
Getürdi fī‘le ḥurūfı mu‘allim-i esmā
28. Mişāl-i ‘illet-i idgām u nükte-i i‘lāl
Şularda zemzeme peydā hevā ğurenbiş-sā
29. Kelāma fāḥte meşğül ü mantıḳa bülbul
Furū‘a berg-i dıraḥtān uşūle aşl-ı ferā
30. Netice verd-i ṭarī oldı bu ḳazıyyede kim
Görindi gül-büni kübrā vü ğonçesi şuğrā

31. Didi Һired ki g list nda b lb l-i z re
Ya ravzadur ya Һad ka ya g l en-i in  
32. Benef e m nkir-i mi r c olup a  a j le
 ner  ıkar g ge eyler rum z-ı m -ev  
33. Efendi g l ene gel Һa r u ne re m nkir ise  
Ki ni e zinde olur bunca m rde-dil e y 
34. Bi- aynihi nic olur g r i  de-i ma d m
Deg lse  abher   nergis gibi g z   a m 
35. Fi  n u n li i derdiyle b lb l     n n
De  n u g n ede ki j le remzi fi -i  if 
36.  y   aya ı     d r  ab b  anma se  b
  rdi  erbet ide t   il c-ı istisk 
37. Hev   ab bine nab n  unup dıra t n dir
Ki bende  illet-i serm dan oldu za met-i d 
38.  ar ret eyledi a   b  ba de-m  mu tel
   r  ar b n  c y   ba  a ber y-ı dev 
39. Teninde     m u sinc b u gerdeninde rid 
Kit b-ı  ikmet okur durma b lb l-i g y 
40. Meger ki  uvvet-i  udsiyye c yb r d r
Ki  ıldı serv hey l y  m stef d-ı hev 
41. Vel  ki b lb l-i   r de nefsi-n    v r
Ki g n e-i g li cevher diy  ider da v 

42. Görindi çün mütehayyir mişāl-i cevher-i ferd
O vechden iki cāniblidür gül-i ra‘nā
43. Feminde dānesi mūr ile bahş ider ‘uşfūr
Ya cūzz ü lā-yetecezzādan eyler istikşā
44. Görindi hāk-i basīṭ merkebāt-i ezhāra
Mişāl-i mazhar-ı zāt u şifāt ehl-i semā
45. Beyān-ı resm-i ḥaṭ-ı istivā idince semen
Kılurdı fāḥte nakl-i ḥazīz ü evc-i ‘ulā
46. Meger çenārdan el aldı zāhir ü bāṭın
Şularda taşfiye-i ḳalb var şabāda ziyā
47. Bir erba‘ın çıkarup geldi bāğa nīlūfer
N’ola şalup şuya seccāde kılsa ‘arz-ı şafā
48. Zevāt-ı nāmeye teshīr-i şems ider ġālib
Buḥūr-ı micmer-i lāle şevāhid oldı aña
49. Dıraḥt ḳā’ime gül cemre hāk sābitedür
Bu ictimā’ iledür ‘andelībe sefk-i dimā
50. Ki kıldı ḥançer-i ḥārı havāle cānına gül
O ḳanı lāledeki jāledür kılan īmā
51. Bu sa‘dı naḥs ile reml üzre mūmtezic göricek
Beyāz şeklini gösterdi zanbaḳ-ı beyzā
52. Maḥāfil-i çemen olmış mecālis-i ‘işret
Kedū-yı gonçe vü aḳdāḥ-ı lāle pūr-şahbā

53. Terennüm itmede kumrî vü bülbül ü ‘uşfûr
Tebessüm üzre niçe gül-ruḥ u semen-sīmā
54. Eline cām-ı mey almış ider ayak seyrin
Teninde ekşerinüñ cāme sāde-i yek-tā
55. Şükûfelerle şalup ‘aksi her nihāl şuya
Döşetdi meclis-i bāğı şükûfelerle şabā
56. Çemen ekābiridür bāğ u rāguñ enhārı
Zevāt-ı sebze re‘āyā şükûfeler zurefā
57. Kenār-ı āb ile dil-keş zemīne mā’il serv
Var anda vezn-i ṭabī‘at-selīka-i şu‘arā
58. Şarıldı cerr ile her devḥa dāmenine semen
Nemed külāh ile egninde perverīde ‘abā
59. Gül ile nergise āyīnedār olup jāle
Açardı bāğ-ı ḥayāl içre şad gül-i ra‘nā
60. Fezā-yı ravza bu vüs‘atle döndi Erjeng’e
Güneş döküp gözi nūrını oldı çihre-güşā
61. Şabā bıraḳdı şuya āşiyān-ı ‘uşfûrı
Didi nişīmen-i bülbülde ṭurmasun bu yuva
62. Yayıldı seyr-i fezāya şükûfe ebkārı
Muḥaḍḍerātı pes-i perdeden çıkardı hevā
63. ‘Arūs verd-i tarīnüñ olup perestārı
Yakındı zülf-i nigār ile lāleler ḥinnā

64. Añıldı lāle vü gül reng-i rūy ile mümtāz
Görindi serv semen-berler içre müstešnā
65. Kılıç belinde yol üzre tūrup levend gibi
Nebāt-ı bāğa dil uzatdı diyü şubh u mesā
66. Dilini çekdi anuñ eñseden siyāsetle
Çemende sūseni cellād eline virdi kazā
67. Biri birine düşer gördi berg-i gül şeb-nem
Şabāyı gönderüp araladı cihān-ārā
68. Televvün itdügiçün hāra yār olup jāle
Gülün yüzine urur sille-i bi-vechin mā
69. Şükūfe akçe sayar her şecer döküp saçılır
Ġarīb dād u deheşdür ‘acīb bey’ u şirā
70. Müzeyyen itdi yine çār-sū-yı bāğı bahār
Ne gūne reng dilerseñ içinde var illā
71. Ne sūkdur bu ki olmuş hezār dellāl
Yehūd o mecma‘a nergis benefşedür tersā
72. Tuyūra şarşar-ı āb-ı revānda cünbiş-i şavt
Bir özge zemezme bir nā-şenīde şīt ü şadā
73. Zarīf ü nāzūk ü şūh ol gürūh-ı turfe-şükūh
Şabāya baş koşup olmuş karīn-i ehl-i hevā
74. Çü gördüm anları ġāfil hudūş-ı ‘ālemden
Şanurlar olmaya ol ‘āleme zevāl ü fenā

75. Didüm açuñ gözüñüz rûzigāra aldanmañ
Ki niçe qaddümi dāl eyledi bu bār-ı belā
76. Olursa gülşen-i Rûm’uñ hıttāyi her bergi
O berg meylüñ olur ‘ākıbet me’ālī haṭā
77. Ne i’tibār bu nüzhet-serāya her naqşuñ
Zemīni resm-i fenādur zemānı şekl-i ‘anā
78. Günüñ zevālī şunuñ intikālī zāhirdür
Hevā muḥālīf olunca ider türābı hebā
79. Bekā o Şāni‘a maḥşûşdur ki ravzasınuñ
Ġubārı ferş-i zemīn oldı berg-i sebzi semā
80. Sütüde nefḥasıdur rûḥ-ı quds ḥikmetinüñ
Eger benāt ü eger ümmehāt eger ābā
81. Ne kaṭre kim düşe ḥik-āb-ı feyz-i fazlından
Basıt-ı ‘ālemi reyyān ider olup saḳḳā
82. Nedür bu vāhibe kim tev’emān-ı yek-toḥmuñ
Biri sa’īd ola zāhir biri şaḳī peydā
83. Ber-ā-ber olmasa neşv ü nemāda ḥār ile gül
Bir ola terbiyet-i neyyirinde āb ü hevā
84. Belī ḥaḳıkat-i tiz-āb-ı ḥikmetidür iden
Miyān-ı pütēde tefrīk-i sīm ü sürḥ ü tılā
85. Müheyminā melikā ḳādirā cihāndārā
Nuḳūd-ı cūduñı mümkin degül senüñ iḥşā

86. Hemîşe terbiyet-i şems lutf u cûduñdur
Kılan vücûdumu büstân-ı dehre mihr-i giyâ
87. Hezâr lutfuña her bir nefesde dil mazhar
Nevâd-ı ni‘metüñ oldı faķîre ‘ayn-ı ğınâ
88. Nazarda t̤alib-i dünyâ isem velî ma‘nen
Tabî‘atında muşammem tarîkat-i fuķarâ
89. Gedâ-yı ahķaram ammâ dem-i kanâ‘atde
Maħall olur şatarım pâdişâha istignâ
90. Dimâgum itmedi muħtel hezâr şükr-i cemîl
Kemâl-i hırş u takâzâ-yı cîfe-i dünyâ
91. Velî bunuñ gibi da‘vâ benüm ne ĥaddümdür
K’olur mı peşşe-i bî-çâre hem-cenâh-ı hü mâ
92. Dil-i za‘îfümi sî-murğa hem-cenâh itmem
Olursa peşşe kadar tende kuvvet üzre kuvâ
93. N’ola bu nazmumu Yezdân-ı pâke ‘arz itsem
Ümîd-i câ‘izemi andan eylesem farzâ
94. Odur Kerîm ü Raħîm ü penâh-ı mazlûmîn
Odur ‘Alîm ü Haķîm ü mu‘âvin-i fuķarâ
95. Hevâ-yı lutfı kılur şûre-bûma bezl-i nebât
Çerâĝı cûdı olur güm-rehâna râh-nümâ
96. Benüm selîka-i pâkümle tab‘-ı mevzûnum
‘Aķası gülşenine oldı serv-i bî-hem-tâ

97. Dilüm vedī‘at-ı dīn-i mübīne kıldı āmīn
Şu demde kim ümenā didi cümle āmennā
98. Hezār şükr ki gūlzār-ı na‘t u tevḥīde
Lisān-ı nāṭıkamı kıldı bülbul-i gūyā
99. Zebān-ı nāṭıka-dānem zemān-ı fażlumda
Ser-āmed-i fuṣaḥādur mümeyyiz-i büleḡā
100. Kemāl-i ma‘rifetüñ ‘arṣa-i faṣḥinde
Kümeyt-i ṭab‘ımuñ itdüm ‘inānını irḡā
101. Selef ma‘ārifinüñ ‘aynıyam zemānumda
Velik a‘yün-i a‘yān degül baña bīnā
102. Hezār genc-i nihān var ḡarāb-ı ḡalbümde
Birisi gevher-i nazm u birisi dūr-inṣā
103. Velī ne fā‘ide feryād-res degül ṭālī‘
Ne ‘arz-ı ḡāle meded var ne ṭāḡat-ı imlā
104. Sevād-ı baḡt-ı siyeh nüṣḡamı beyāz itmez
Ne ḡara günlere ḡaldum dırīḡ ü vā-veylā
105. Cefā ḡadengi ile sīne göz göz olmuş iken
Belā budur yine müjḡānum oldu ḡün-pālā
106. Ṭolarsa ḡan ile göz cāmı giryeyi ḡo ḡöñül
Ki dost ḡam çeker andan ṣafā sürer a‘dā
107. Didüm ḡalur mı bu raḡbetle zāde-i ṭab‘um
Benüm de başuma bir ḡün ṭoḡar m’ola āyā

108. Hıred berāy-ı tesellī didi ki şabr eyle
Bilürsün oldu meşel küllü leyletün hublā
109. Eger çi ejder iseñ dağı bendesen ‘Ālī
Olur hırāsetine gencüñ ecder ejderhā
110. Şikāyeti қо мада mā мада’yı һuccet idin
Zemāne çünki senüñ zātuñ eyledi imzā
111. Yağincacığda hemān irgürür murāda seni
Hezār tālībe maṭlūbı rām iden Mevlā
112. Degül қаşıде bu bir sükkerī ‘asīdedurur
Olursa nāmu sezādur Ḥalāvetü’l-Fuṣaḥā
113. Hıṭām-ı Fātiḥa’da ‘arz-ı şıdķ-ı iḥlāş it
Bu müdde‘ā ile kıl pādişāh-ı ‘aşra du‘ā
114. Bahār-ı hurrem ü ḥandān ḥadīķası reyyān
Cemāli tāze gülistān şükūfesi bŷyā
115. Hezār ürdbeḫş ü hezār şayf u şitā
Ḥazāne dŷr ola gülzār-ı ‘ömrü ḥuld-āsā

88-b Қаşıде-и Шикāyetnāme-и Merḥŷm ‘Ālī Efendi Ni‘me
(Mefā’ilŷn / Fe’ilātŷn / Mefā’ilŷn / Fe’ilŷn)

1. ‘Adālet itmedi çŷnkim zemāne mīzānı
Denīde rif‘ati kāmilde buldı noķşānı
2. Hilālī encŷmen-i dehre kāse-līs itdi
Dırığ iderdŷm olur ayda bir dilŷm nānı

3. Güneş ki gonçe-güşā-yı bahār-ı ‘ālemdür
Gün oldı eyledi habs anı ebr-i zulmānī
4. Ne mihr olur bu ki gūlzāra bezl-i nūr itmez
Sirişk-i şeb-neme garķ olmayınca dāmānı
5. Denīye bā‘iṣ-i ḍaḥk oldı girye-i ‘Ālī
Nite ki vāķı‘a-i bāġ u rāġ-ı mārānī
6. Nedür bu kevkebe-i kevkeb-i siyeh-kāse
Nedür bu zemzeme-i zemzem-i firāvānī
7. Ne anda dāniş ü bīniş ne bunda şıdķ u şafā
Ne āb-ı pāki bilindi ne mihr-i raḥşānı
8. Ne istikāmet ile serv tīşeden āzād
Ne aldı bād-ı şabā ḥidmet ile meydānı
9. Çenāruñ eylese bir berg-i ḥuşki ḥāke nüzūl
Sürer yüzini yire zīr-dest ider ānı
10. Eger sūḥanver iseñ söyleme dilüñ kesilür
Nite ki şu‘le ucından çerāġ-ı nūrānī
11. Benüm gibi o da bir nār-ı ġamla sūḥtedür
Hemīşe pençe-i şarşardadur girībānı
12. Duḥān-ı āhı sipihr-i kebūda peyveste
Başında āteş-i ḥırmānı dilde ḥusrānı
13. Sirişki ġāyete irmiş ve līkin āteş-bār
Zemāne derd ü belāsında çeşm-i giryānı

14. Elinde hāmesi göz nūrını döker her şeb
Siyāhdur yine rūzı vü haṭṭ-ı pīşanı
15. Çü hāmesinde kazā yazmamış şafā harfin
‘Aceb mi āteşe yandursa yazmadan anı
16. Egerçi süfresi āmāde hāṭırı sāde
Velī zevāde hemān anda sīne büryānı
17. Çerāğ-ı ṭālī ‘ümi mürde gördi didi hıred
Gel ey bakıyye-i envār-ı sırr-ı sübhānī
18. Metā ‘-ı devlete kıldıñsa müşterī kendüñ
Mükedder eyle gubāruñla çarḥ-ı Keyvān’ı
19. Seḥāda keffüñi yum nazmuñı perīşān it
Mişāl-i piste vü elfāz u yāve gūyānī
20. Şecā ‘ate heves itme zemāne bed-dildür
Çeker selāsıl ü aḡlāle şīr-i ġarrānı
21. Mülāyim eyleme ṭab ‘uñ ki her le’im ü denī
Kelām-ı saḥt ile eş ‘ār-ı ḥāl ider ānı
22. Meẓālīm ile meḥāyifde kendüñi kem kııl
Nite ki lücce-i zulmetde āb-ı ḥayvānī
23. Nukūd-ı ġayr ile kııl irtişā felek mānend
Zemīne eyle hemān göz yaşından iḥsānı
24. Cihānda bir derece naḥl ile ser-efrāz ol
Ki dūrre dūr idesün baḥr-ı gevher u kāmı

25. Siyāh kâseligüñ bir maḳāma ırgür kim
Görinmeye güneşin nūr-ı mäh-ı tābānı
26. Bu deñlü ḥaşlet-i mezmūma kim ola mevcūd
Dimāğa yol bula dā'im hevā-yı nefsanī
27. Gelür sa'âdet-i dünyā seni ider iḳbāl
Kapuñ güşāde kıllur iltifāt-ı şāhānı
28. Muğayyebāt-ı havādiş zuhūr ider bir bir
Kazā ferāhem ider dirhem-i perīşanı
29. 'Uyüb-ı zāhiri mestūr olur sa'âdetle
Tenüñ müşerref ider ḥil'at-i Süleymān'ı
30. Eger ki ellerüñi kında görse ehl-i riya
Şanur biḥār-ı leṭāfetde şāḥ-ı mercānı
31. Hudāyegān-ı felekden kimesne dād alıma
Cenāb-ı vācibe yegdür du'ā-yı pinhānı
32. Bi-ḥaḳḳ-ı 'ālem-i şuḡrā vü 'ālem-i kübrā
Bi-ḥaḳḳ-ı ḥāk u sipihr ü ḳulüb-ı insānı
33. Bi-ḥaḳḳ-ı gevher-i deryā-yı 'ālem-i eşbāḥ
Bi-ḥaḳḳ-ı ḥün-ı Hüseyin ü ğıdā-yı pistānı
34. Bi-ḥaḳḳ-ı ḥün-ı firāvān-ı kāsehā-yı ciger
Bi-ḥaḳḳ-ı seyl-i revān-ı sirişk-i çeşmānı
35. Bi-ḥaḳḳ-ı girye-i etfāl-i şehir-ğüftārān
Bi-ḥaḳḳ-ı ḥānde-i şad gonçe-i gülistānı

36. Bi-ḥaḳḳ-ı velvele-i lū'liyān-ı ders-āmūz
Bi-ḥaḳḳ-ı zemzeme-i mukriyān-ı lāmānī
37. Bi-ḥaḳḳ-ı Yūsuf u Ya'kūb 'İsa-i Meryem
Bi-ḥaḳḳ-ı kebş-i Ḥalīl ü kelīm-i 'umrānı
38. Bi-ḥaḳḳ-ı miḥnet-i Eyyūb u derd-i bīmārān
Bi-ḥaḳḳ-ı şıḥḥat-i mārān-ı tıbb-ı Loḳmānī
39. Bi-ḥaḳḳ-ı na'ra-ı murğān-ı şāḥsār-ı ḥarem
Bi-ḥaḳḳ-ı şıdk-ı risālāt-ı tāk-pūşānī
40. Bi-ḥaḳḳ-ı ḡulḡule-i bāde-nūş-ı kāşāne
Bi-şavt-ı derd-keşān-ı şarāb-ı rūḥānī
41. Bi-ḥaḳḳ-ı şıḥḥat-i bezm-i feşāḥat-ı ḥāfız
Bi-ḥaḳḳ-ı rütbet-i nazm-ı zahīr ü Selmānī
42. Bi-ḥaḳḳ-ı ḥil'at-i ḥūrān-ı ḥald-i ḥālet-i baḥş
Bi-luṭf-ı Behçet-i firdevs-i şān-ı Ğilmānī
43. Bi-şaff-ı tı'net-i cūyān-ı gül-sitān-ı ḳadem
Bi-istikāmet-i serd-i revān-ı būstānı
44. Bi-ḥürmet-i şeref-i 'İd gāh-ı uḍḥiyye
Bi-ḥūn-ı gerden-i ḳurbān-ı şāh-ı fermānı
45. Bi-ḥaḳḳ-ı nüzhet-i ürd-i behişt-i faşl-ı rebī'
Bi-ḥaḳḳ-ı kevşer-i firdevs-i bāğ-ı Rıdvānī
46. Bi-fıkr-i şā'ib-i sa'dī vü yār-ı ḡüftārı
Bi-zıhn-i ḡālib-i seyyid şerīf-i Cürçānī

47. Bi-ḥaḳḳ-ı vāḥid-i mevcūd-ı sâz-ı dü ḥarf
Bi-ḥaḳḳ-ı şeş cihet ü penc vakt-i erkânî
48. Bi-Şāfi'î-i ṭarīḳat bi-Aḥmed-i Ḥanbel
Bi-Mālikî-i ḥaḳīḳat bi-zühd-i Nu'mânî
49. Bi-şıdk-ı Ḥazret-i Şiddīḳ 'adl-i Bū Ḥaṭṭāb
Bi-nuṭḳ-ı Şāh-ı Velāyet bi-ḥilm-i 'Osmânî
50. Bi-rūḥ-ı pāk-i nebiyy-i medīḥ-i lev-lāki
Bi-dīn-i Ḥaḳḳ-ı ḥaḳīḳ-i Resūl-i 'Adnān'ı
51. Zemāne devletine gönlümi ḥarīş itme
Başılmasun zulem-i zulme nūr-ı 'irfānı
52. Beni o derd ile bīmār kılma kim göreler
Sirişk-i dīdemi gül-gün-ı zaḥm-ı za'ferānı
53. Selām-ı lāmi gibi ḳaddümi kemān itme
İçürme cānuma semm-i ḥadeng-i aḳrānı
54. Ben ol şadāret ile istirāḥati n'iderin
Ki perr-i zāğ-ı eceldür anuñ meges-rānı
55. Geçürme gerdenime rīsmān-ı cevır ü 'itāb
Rızāma eyle muvāfıḳ ridā-yı pīrānı
56. Ben ol ḥulāşa-i rindān-ı nükte-sencem kim
Müşerref itdi sözüm mā-verā-yı imkānı
57. Elümde ḥāme derūnumda lezzet-i güftār
Riyāz-ı ney-şeker itdüm feżā-yı iz'ānı

58. Eger ki cā'iz olaydı ta'addüd-i Cibrîl
Olurdu aña hümâ-yı başîretüm şânî
59. Mü'esser oldu gönüllerde nazm-ı rengînüm
Nite ki cām-ı mey ü âteş-i zemistânî
60. Suvâr-ı rahş-ı Kemâl olsa dâver-i hünerüm
Öñince ola devânî Celâl-i Dâvvân'ı
61. Bulursa hâk-i derüm rûzigâr-ı mahşerde
Gözine kuhl idine şâ'ir-i Şıfâhânî
62. Zemânedен niçe bir 'Âliyâ şikâyetler
Müyesser olmaz anuñ âhîri vü pâyânî
63. Hamûş-ı küşe-i bî-tûşe ol nezâketle
Ne derdi câna irişsün ne iste dermânî

89-b Kaşîde-i Şikâyetnâme-i Sâ'atî
(Fe'ilâtün / Mefâ'ilün / Fe'ilün)

1. Diñle ey yâr-ı 'âlim-i 'âlem
Küşedâr-ı menâkıb-ı Âdem
2. Oldı cārî baña kazâya kader
Alnımuñ levhine ne yazdı raķam
3. Niçe şükr ü şikâyetüm vardur
Sâķî-i devr elinden ey hurrem
4. Şu-ner ile ferih ķadehlerini
Döker ammâ bu hâke cür'a-i ģam

5. Devr-i bî-dād elüñden ey feryād
Ki döner ol hîlāfima her dem
6. Encüme neyledüm nazarlarını
‘Ayn-ı sa‘dinden eylemez bir dem
7. Neyledim yā burūca kıvsinden
Yağdurur üstüme sihām-ı elem
8. Gör sitārum ki evc-i ‘izzetden
İndi düşdi hāzîz-i zillette hem
9. Baht-ı vārūn-ı tālî‘-i dūndan
Gözime görünür şabāh aḥşam
10. Meşelā hayr-ı mahz eger takṣīm
İtseler şer düşer benüm hişşem
11. İşlerin kim turup il ayıklar
Elim irmez birine ben şunsam
12. Yırde yārîñ kulağına koymaz
Göklere çıkdı āh ile nālem
13. Nāle mi diñler iñler ehl-i şafā
Hālîme ağlar acıyup zemzem
14. Kānde olsa şalāh-ı cem‘iyyet
Gelür ol sūr ile baña mātem
15. Ne kadar olsa vir kazāya rızā
Kadriñe göre hüküm ider çü hakem

16. Mısr'a varsam şeker murād idinüp
Kande kim var nebāt olur kamu sem
17. Bir içim şu-yı Nil'e meyl itsem
Akar ol āb-ı nāb ol dem dem
18. Ger hevā kisbine göğüs açışım
Esmez olur şabā ile meltem
19. Seng-i hārā iken olur kil-hāk
Tağlara taş murād idüp varsam
20. Ton yusam örter āfitābı şehāb
Kaatre yağmaz eger ekin eksem
21. Ğaybden seng irüp şikest eyler
Destime ger şunarsa cāmını Cem
22. Kanki cānā yine disem cānum
Cānum almağa kaşd ider 'ālem
23. Bir perī peyki idinsem dost
Düşman olur baña benī-Ādem
24. Mūya meyl itdügüm tıyarsa eger
Kazıdup bir perī komaz perçem
25. Dilberün hod kebūter-i vaşlı
Rām olur ğayra benden ilmez rem
26. Ki zebān-ı revān iken tūfī
Beni nā-geh göre olur epsem

27. Būlbūl-āvāzına kulaḳ tutsam
Naḡamātun kesüp olur ebkem
28. Feres alsam saḡaṭ çıkar yataruñ
Eşheb ola disem çıkar edhem
29. Ger süvār-ı sefîne olsam āh
Rūzgārum eşer muḡālif o dem
30. Ya ‘Arab ya şaḡalludur ya peşin
Ḳanḳı ḡammāme ḡazz içün girsem
31. Olsa germābede fūta taḡsīm
Çıkar eski delik benüm Futam
32. Ḥumre vāḳı‘ olur hemān şikām
Ḳanḳı remmāle ṭālī‘im şorsam
33. Ḳande sürmek ki virmeye leynet
Ger ḡekīm oḡlı şerbetin içsem
34. Şarsa artar cerāḡatum zaḡmım
Ḳanḳı cerrāḡ zaḡmıma merhem
35. Ṭatlu ṭatlu kelām ider ḡalka
Baña acı acı virür verhem
36. Ḥaḡ ṭaleb ide ḡākime varsam
‘Adli ḡor ḡulme meyl ider o ḡakem
37. Arḡam ola deyü zaḡīr idinüm
Her kimi olur ef‘ī-i arḡam

38. Tuya ger kāküle kıl olduğımı
Komaya başda bir perī perçem
39. Cām-ı mey şundugum eger Cem ola
Şunar ol baña pençe-i mülcem
40. Bir kerīme disem kerem eyle
Kulağ urmaz sözime der ki kerem
41. Hâtem-i Tayy'dur fûlan diseler
Ben varınca çıkar baḥîl virem
42. Hûşesin yaprak altına gizler
Çīne çıkınca kanḳı bâğa İrem
43. Şu'arāya çıkarsa şî'rim eger
Na'reme yeryüzindekiler aşam
44. Nefesüm olsa nağme-i Dāvud
Enkerü's-şavt olur ünāsa o dem
45. Ger olursam da Yūsuf-ı şānī
Çeşm-i ihvāna ben Sinān görinem
46. Ne kadar gökden inse tîr-i każā
Siper-i sīnemi ider ma'lem
47. Āşinādan naşībim oldu belā
Yād u bī-gāneden belā vü sitem
48. Yolda bir ḥār düşse ger elden
Benüm ayağuma batar ol hem

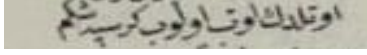
49. Sehv ile mehr idem dise cānān
Baña olur vefā vü cevri ‘adem
50. Korkum oldur bihişte de bakşam
Gele hūr u kaşūr kevşer-i kem
51. Bir yanadan şemātet-i a‘dā
Ki güler hālīm añsa bir bī-ğam
52. Kısmet olduğı dem belā vü ni‘am
Demişiz var ise belāya ne‘am
53. Yoğsa Mūsā-şifat reh-i tehde
Bed-du‘ā mı ider bize bel‘am
54. Ki benüm gibi bī-kes u bī-dil
Yok Hudā hakkı hak budur bu kasem
55. Bir bucağda ger o teverrüm biñ
Yokdur ehemden özge bir hemdem
56. Ger düşem kūh u deşte mecnūn-vār
‘Aķabince gele meger sāyem
57. Rūfekādan ne bir refiķim var
Tur diye yolda nāgehān düşsem
58. Aşdıķadan ne bir şadīķum var
Kefenim dike nāgehān ölsem
59. İtlerüñ yer yüzinde menzili var
Yok bu āvāreye maķarr u harem

60. Rāz-ı mey fāş idem ne var hem-rāz
Sırr-ı mey keşf idem ne var maḥrem
61. Söylemezsem yanar dil ağzımda
Od tutar dehri feth idem ger fem
62. Diñledi nālem iñledi tağlar
Buldı bu ḥālim acıdı zemzem
63. Beni külḥande ḥalkı gülşende
Kodı külḥande seni geldi nedem
64. Egdi başın benefşe şerminden
Gördi mihrüm şarardı her çigdem
65. Lāle ile şakāyıkun yüregi
Kapkara yandı indi çeşmine dem
66. Ergüvanlar kızardı bu utdan
Yāsemenler yolındı ağladı hem
67. Āşıkān mīr dökmeden yer yer
Gögsüni kök kök itdi urdı behem
68. Gördi dāğım kara karanfilden
Bī-nevā olmasın diler her dem
69. Kim mücerred dirilse ‘İsī-vār
Ölüsine buḥūr ider Meryem
70. Ḥalkı bed-ḥū ider ‘ibādete ‘aşk
Ki ola şāh-ı ‘aşka ḥāş ḥıdem

71. Diñle sâzende kim bu kıânunuñ
Bamı zîr oldu zîri bam ⁵⁵
72. Añla hâlini gör bu dünyânıñ
Mâtemi sûrdur sûrîdür mâtem
73. Ağladım dün bu derdi bir pîre
Dedi şûkr it şikâyet itme dedem
74. Nâ-murâdîdürür çü genc-i murâd
Ber-murâd olduğıñ deme dime dem
75. Hep perîşandır encüm-i eflâk
YokŞüreyyâdan özge necm-i behem
76. Zâl-i dünyâ çün itdi bâzîçe
Tut koluñ didi kuvvet-i Rüstem
77. Ya harîr oldu ya haşır oldu
Ne tefâvût olam yeri bilsem
78. Belki yegdir za‘îf olup ölmek
Ki olur nez‘-i cân kıavîlere sem
79. Ger tesellâ-yı hâtır ister iseñ
Kışşamı diñle hışşe al hâcem
80. Tut ki bir hâce-i mu‘azzam idiñ
Hâcetüñ hep temâm u kârüñ etmem

⁵⁵ Mısranın geri kalanı yazılmamış.

81. Gezip iqlīm-i Hind’i şūretle
Diledüñ çünki Rum’a kona kadem
82. Eyledüñ bir gemiyi mā-lā-māl
Hep bahārātlı vü meşk ü baqqam
83. Şalduñ ānı çü baħr-ı ‘ummāna
Şadrına geçdiñ oturup bī-ğam
84. Olda yel yok ki düşmeye hāke
Halk olalı çü böyledir ‘ālem
85. Nesi vardur bu dār-ı fānīnūñ
Çekile aña hasret ile elem
86. Altunı ise ‘ayn-ı şafrādur
Gümüşi ise arde-i balğam
87. Ehli evlādı bir kırı sevdā
Manşıb u cāhı bir qararmış dem
88. Turp-veş toprağa gömer seni çün
Dut şekerdür gadāñ ya şalgam
89. Rūzgāruñ muḥālif añsızdan
Esdı dağlarca dökdi mevceni yem
90. Nāgehānī telāṭum-ı emvāc
Fülkiñi çaldı bir taşā muḥkem
91. Baħr-ı ğamda sefīneñ oldı şikest
Kıldı ‘ömrüñ meşabe-i mübhem

92. Egniñe cübbe başıña destār
Geldi ƣar barmağūña hem-ħātem
93. Ğarƣ olup ğavƣa acısın yüregın
Elüñe taħta-pāre girdi o dem
94. Bata çıƣa o taħta-pāre seni
‘Ākıbet sāħile çıƣardı direm
95. Bir beyābāna düşdük il gün yok

96. Dilde oƣ dīdede şudan ğayrı
Saña ħavf-ı sibā‘ virdi elem
97. Seyr idüp böyle ħaylī ser-gerdān
Ĥurrem-ābāda çıƣdıñ āħir dem
98. Ol felāketle bu helāketden
Bulduñ āħir ħalāş olup ħurrem
99. Başuña mālīk oldı çün şadaƣa
Başuña mālīk oldıñ ey Ekrem
100. Kāni‘ ol nān-ħuşk-ı germābe
Olmaduguñ yeter saña ‘ālem
101. Tıt ki bir pādişāh-ı heft-iqlīm
Sen idiñ ğayrı yoğ idi a‘zam
102. Āya beñzer yüzi güneş başlu
Dikmiş idik felekde tūğ u ‘ālem

103. Emrũñe rām idi Tatar ile Rum
Mührũñe mūm idi ‘Arab ile ‘Acem
104. Çeker idi ħarācın ayağũña
Çĩn ü Maçin ile Ĥuten Dilim
105. Şan Süleymān-ı dehr idũñ ki saña
İns ü cin olmuş idi ħayl u ħaşem
106. Maraz-ı Hābil üstũñe nāgāh
Çekdi ceyş-i cefāyı çün eşrem
107. Bozdı ħalbiñ şafın muĥārebede
Ki ide mülket-i vücūdı ‘adem
108. Nāgehān ten helāke müşrif iken
İrişüp bir ħabīb-i hoş-mağdem
109. Didi şāhā ‘ilāc ide saña ben
Māl u mülküñden eyler iseñ rem
110. Māl u mülküñ ħabīb-e virdiñ tut
Olduñ āfetden ey ħabīb-eslem
111. Bir ħabīb-e bahā iken bu ħarīb
Diyessin māl u mülkle şāhem
112. Eyle şükri felek-zede olma
Şekeriñ şalgām olduğına ne ğam

113. Didi üstâdı şan‘at-ı ‘aşkıñ
Yokluk olmuşdur altı fehim⁵⁶
114. Oldı hem-sāye ‘aşk-ı iflāsa
Oldı iflās-ı küfr ile hem-dem
115. Küfr ھاقدır dinür sevād-aluca
İki ‘ālemde de Hudā a‘lem
116. Fakr yegdür diyen düşüp lâzım
Oldı yegdürür diyen ğanā mülzem
117. Sā‘atı kesr-i nefis ü feth-i dil it
Tā ola ser-keāmı rūhıña zam
118. Tokuzun ko işig birin işle
Ki onuncı ola be-ġāyet ehem
119. Terk-i cüz it rızā-yı kül gözle
Tā ki olmayasın maħall-i töhem
120. Fā‘ilātün mefā‘ilün fa‘lün
Derdüñe eyle la‘lūñi emsem
121. Çün te‘emmül olundı vaķtinde
Dendi tārīķ-i ğüftehā-yı etem
Sene 957

⁵⁶ Boş bırakılan kısım okunamadı.

91-a Kaşıde-i Beççe-i Kalendar Efendi

(Fe' ilātün / Mefā' ilün / Fe' ilün)

1. Nevbahār oldı dehr olup pür-süz
Çaldı kūsını husrev-i nevrüz
2. Başladı sâz u söze ra'd-ı bahār
Berķ oldı çemende meş'ale-süz
3. Çekdi tīg-ı kebūdunı süsen
Taht-ı gülşende şan şeh-i firüz
4. Geldi bezm-i şafāya pür bāde
Ġonca-i gülşen-i zümürürd göz
5. Yandı yer yer meşā'il-i ezhār
Bezm-i gülzār-ı dehr olup pür-süz
6. Dikmege çāk-ı ġonca-i bāġı
Oldı her ġār süzen-i dil-düz
7. 'Andelīb-i nihāl bāġ u bahār
Hoş-ġānluk iderdi her şeb u rüz
8. Urur etfāl-i encüm-i Eflāk
Kehkeşān şanma āsumān pür-süz
9. Bāb-ı deyyūs-ı dehre zāl-i felek
Māh-ı nevden aşupdurur boynuz
10. Püşt-pā urdı 'āleme 'ākıl
Virdi bār girān-ı derd-āmuz

11. Mā'îl olur mı meş'al-i rindân
Sözde olmasa nûktelerle rumûz
12. Tutdı düpdüz cihânı çeyş-i şehâb
Çıkıdı mir'ât-ı dehri kapladı toz
13. Şimdi şâhım seniñdurur meydân
Uragör rahş-ı devlete mahmuz
14. Her kelâmıñ **Ķalenderâ** el-hak
Hep faşîh ü belîğ durur pür-sûz

SONUÇ

Çalışmamızın giriş kısmında mecmuanın ne demek olduğunu, mecmuaların önemini, yine onların tasnifini nisbeten açıklamaya ve gerekli bilgileri vermeye çalıştık. Ardından üzerinde çalıştığımız Süleymaniye Kütüphanesi 3424 numaralı, Nakîb-zâde Ni'metî'ye ait mecmuanın (Mecmû'a-i Kasâ'id) genel muhtevası hakkında bilgilendirerek, bizim ele aldığımız kısımda geçen (52a-91a varak) kasidelerin şairlerini ve başlıklarını, beyit sayılarını tablolar halinde açıklayarak gösterdik.

İncelediğimiz varaklarda; Nef'î, Nev'î, Bâkî, Fuzûlî gibi çok bilindik şairlerin yanı sıra Misâlî, İlmî, Sâ'atî, Ehlî gibi pek duyulmadık şairlere ait şiirler de yer almaktadır. Toplamda 23 şair ve bunlara ait 70 kaside bulunmaktadır.

Bu kasideleri transkripsiyonlu olarak Latin alfabesine çevirisini yaparak belli bir sıraya göre metin halinde yazıya döktük. Mecmuada yer alan kasideler, hattat tarafından biraz da görselliğe estetik katmak amacıyla olacak ki, sayfalarınorta kısmında düz olarak aşağı doğru ilerleyenlerin yanı sıra bir de sayfa kenarlarına çapraz bir şekilde derkenar olarak yerleştirilmiştir. Derkenar olarak yazılanlar diğer sayfanın yine aynı şekilde kenarında çapraz olarak devam etmektedir. Biz ise aynı sayfada iki farklı şekilde ilerleyen bu kasideleri sıraya koyarken ilk önce en sağda yer almasından dolayı derkenar olan kasideyi öne çektik ve sıralamalarını buna göre yaptık. Ayrıca şunu belirtmek gerekir ki, mecmuada bizim incelememiz gereken kısım 52-b sayfasından başlamaktadır ama bu sayfadaki kasidenin ilk üç beyti 52-a'nın sonunda yer aldığı için biz de başlangıç sayfası olarak 52-a'yı yazdık.

Mecmuaların önemi gün geçtikçe daha da belirginleşmekte ve değerini ortaya koymaktadır. Konumuzdan dolayı özellikle de bir şiir mecmuası, döneminin en belirgin, ön plana çıkmış şiirlerini bizlere sunmakta ve bunları farklı yönlerden inceleme imkanı sunmaktadır. Bu mecmualar hem hattatının hem de döneminin zevk ve değer anlayışını göstermektedir.

Çalışmamızda ele aldığımız mecmua genel itibariyle divan edebiyatının zirve yaptığı bir zaman dilimini, 16. yüzyılı içeren ve hacimli, değerli bir eserdir. Bu eserde birçok şairin çokça şiiri yer almaktadır. Bu şiirler arasında bazısıyla daha önce karşılaşılmamış ve şairin divanında bile rastlanmamış, bazıları divandakinden hem

beyit sayısı hem beyitlerin sıranılışı hem de kimi mısraların gerek kelime düzeyinde gerekse mısra düzeyinde farklılıklar içermesi göze çarpmaktadır. Bu farklılıklar da mecmuaların önemini bir başka boyutuyla bizlere sunmaktadır.

Eserin incelediğimiz kısmında divanlarıyla karşılaştırma imkanı bulduğumuz şairlerin şiirleri arasında ilk defa rastladığımız bir şiire rastlama söz konusu değil. Fakat birçok şiirde divanlarından farklı olarak yukarıda da belirttiğimiz gibi beyit sayısı farklılığı, diziliş farklılığı ve kelime farklılığı gibi durumlar söz konusu. Bunlara örnek olarak tespit ettiklerimizi şu şekilde sıralayabiliriz:

52-a’da“Kaşîde-i Güzîde-i Veysî Efendi Berây-i Hâzreti ‘Abdu’l-kerîm Efendi” başlıklı kaside divanda 46 beyit iken mecmuada 43 beyit olarak geçmektedir. Bunun haricinde Veysî Efendi’ye ait bazı kasidelerle ilgili şunu belirtmek gerekir ki, bu kasidelerin beyit sayısı divandakine göre mecmuadakilere göre fazla olanlar da görülmektedir. Lakin aynı kaside içerisinde mecmuada olup da divanda olmayan, divanda olup da mecmuada çok farklı şekillerde görülen beyitler bulunmaktadır. Örneğin 53-a’da yer alan“Kaşîde-i Veysî Efendi Der-Hâk-ı A’lemü’l-‘Ulemâ’i’l-Kirâm Efḍalü’l- Fuḍalâ’i’l-Fehḥâm Şeyḥü’l-islâm Müfti’ü’l-Enâm Merḥûm Şun’ullâh Efendi” kasidesi mecmuada 36, divanda 31 beyittir. Mecmuadaki kasidede 5, 14, 20, 21, 25 nolu beyitler divanda yok. Ayrıca 13, 15, 24 nolu beyitler ise divanda ilk bakışta anlaşılmayacak derecede farklı olarak yer almaktadır.

57-b’dederkenar olarak yer alan “Kaşîde-i Merḥûm Cinânî Efendi Raḥmetullâhi ‘Aleyh” başlıklı kaside divanda 29 beyit iken mecmuada 28 beyittir. Aynı zamanda birçok beyitte kelime düzeyinde farklılıklar da görülmektedir. Yine Cinânî’ye ait 58-a’da yer alan“Kaşîde-i Cinânî Efendi Berây-ı Merḥûm Sultân Murâd Hân” başlıklı kaside divanda 38 beyit, mecmuada ise 27 beyittir. Aradaki bu fark dikkat çekmekte ve bunun neyden kaynaklandığına dair hattattan başka bir sebep görülmemektedir. 58-b’deki“Kaşîde-i Cinânî Efendi Der-Hâk-ı Merḥûm Sultân Murâd Hân” kasidesi ise divanda 40, mecmuada 31 beyit olarak geçmektedir. 59-a’da“Kaşîde-i Beççe-i Merḥûm Cinânî Efendi” kasidesi divanda 42 beyit iken mecmuada 12 beyit olarak geçmekte ve yine aynı kasidenin 12. beyti;

“Ömrini devletini eylesün Allah mezîd

Haşre dek dönsin anun üstine bu devr-i felek”

şeklinde fakat divanda;

“Gül-i ruhsârını her lahza tutup tâze vü ter

Haşre dek kılmaya pejmürde anı devr-i felek” olarak geçmektedir.

59-b’de derkenar olarak yer alan“‘Azmi-zâde Hâletî Efendi’nüñ Maḥdûmı Merḥûm Oldukda Didükleri Kaşîdedür Ki Merşiyeye Vâdîsindedür” başlıklı kasidemiz mecmuada 33 beyitken, divanda 37 beyit olarak görülmekte. Ayrıca bu kasidenin yazıldığı kısımda sayfa kenarına paralel olarak yazılmış “Zamâne penbe-i tâbüta kıldı erzânı” mısrası tek başına yer almaktadır. Bu mısra kasidenin kafiyesiyle uyumlu fakat tek bir mısra olarak yer alıp, yani birinci mısrasının bulunmaması ve farklı bir yerde olmasından dolayı beyitler arasındaki sıralamaya koymadık.

60-a’daki“Kaşîde-i A’lemü’l-‘Ulemâ’i’l-Mütebahḥirîn Efḍalü’l-Fuḫalâ’i’l-Müteverri’in Hâletî Efendi Sellemehu” kasidesi divanda 35 beyit iken mecmuada 23 beyittir. Yine sayfa 60-a’da yer alan“Kaşîde Lil-Mevlâ El-‘Âlimü’r-Rabbânî Ve’l-Kâmilü’s-Şamedânî Hâletî Efendi Berây-ı Sulṭân Meḥemmed Hân” kasidesi ise divanda 41, mecmuada 40 beyit olarak görülmektedir.

70-a’da yer alan“Kaşîde-i Gül-i Şad-Berg-i Merḥûm Nev’î Efendi Berây-ı Sulṭân Murâd Hân” başlıklı kasidenin beyit sayısı divanda da mecmuada da 100’dür. Fakat mecmuada 76. beyit yer alan aşağıdaki beyit divanda yer almamaktadır:

“Hâb-ı gaflet kûr idüp nûr-ı hakikatden gözin

Cevher-i bâkî görünür sana eşkâl ü suver”.

Yine Nev’î’ye ait 71-b’de derkenar olarak yer alan“Kaşîde-i Nev’î” başlıklı şiir, divandakine göre beyit sayısı azdır. Lakin yine üstteki gibi bunda da 12. beyitten sonra divanda yer almayan şu beyit bulunmaktadır:

“Cismünde kadr ü şevket ile heybet-i zemîn

Tab’unda lutf u re’fet ile hey’et-i zamân”.

76-b’deki“Kaşîde-i Merḥûm ‘Ulvî Efendi” başlıklı kasidedeki 7. beytin ikinci mısrasının orijinalini yapıştırdık. Yine aynı şekilde 81-a’daki“Kaşîde-i Rûḥî Der-Ḥaḫḫ-ı Merḥûm Ḥarîmî Beg Raḫmeten” kasidesinin 32. beytininikinci mısrası da Arapça ifade içermesinden dolayı orijinalini koyduk. Bir de 83-a’da“Kaşîde-i Rûḥî Der-Medḥ-i Ḥazret-i İmâm ‘Alî Kerremallâhü Vechehû” başlıklı kasidenin ilk beyti

tamamen Arapça ifade ve tam çeviremediğimiz için yanlışlık olmaması amacıyla orijinal metindeki yazıyı yerleştirdik.

85-b'deki“Kāşīde-i Fuzūlī” başlıklı kasidede ise 21. beytinikinci dizesinde yer alan “Vücūdı her hālelden pākdir her ‘aybdan ‘ārī” mısrası divandan alınmış olup, hattatımız bu mısrayı mecmuaya eklemeyi unutmuştur. Kasidede sadece birinci dize bulunmaktadır.

Çalışmamızda mecmuadaki divanı olan bazı şairlerin şiirlerini divandakilerle karşılaştırmalarını yapmaya çalıştık. Yukarıda belirttiğimiz hususlar divanlarla mecmua arasındaki belli başlı farklılıkları oluşturmaktadır. Bu farklılıkların genel itibariyle özellikle de önem arzedecek olanlarını yansıtmaya çalıştık. Yaptığımız bu acizane çalışmayla ileriki çalışmalara, araştırmalara az da olsa katkıda bulunabilirsek bu bizi mutlu etmeye yetecektir.

KAYNAKÇA

AKKUŞ Metin, *Nef'î Dîvânı*, Akçağ Yay. , Ankara 1993.

AKSOYAK İsmail Hakkı, *Gelibolulu Mustafa Âlî Dîvânı*, Harvard Ü. Yakındoğu Dilleri ve Medeniyeti Böl. , 2006.

AKSOYAK İsmail Hakkı, “Nâdirî, Abdülganîzâde Mehmed Nâdir Efendi”, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7146>, 27.04.2015.

ALICI Lütfi, *Azmîzâde Mustafa Hâletî Dîvânı İnceleme Metin*, Erciyes Ü. Sosyal Bilimler Ens. , Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 1992.

ARSLAN Mehmet, *Osmanlı Edebiyat Tarih Kültür Makaleleri*, Kitabevi Yay. , İstanbul 2000.

AYDEMİR Yaşar, Metin Neşrinde Mecmuaların Rolü ve Karşılaşılan Problemler, Turkish Studies, Türkoloji Araştırmaları Volume 2/3 S: Summer 2007.

BAYSUN M. Cavid, “Ebüssu‘ûd Efendi” İslâm Ansiklopedisi, C 4, M.E.B, Eskişehir 1997.

ÇALDAK Süleyman, “Veysî, Üveys Çelebi, Üveys b. Mehmed”, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2843>, 27.04.2015.

ERDOĞAN Mehtap, “Divan Edebiyatında Noktasız Harflerle Metin Oluşturma Geleneği ve Ni‘metî’nin Noktasız Harflerle Yazdığı Mensur İki Mektubu”, Uluslararası Klasik Türk Edebiyatı Sempozyumu (Prof. Dr. Mehmet Çavuşoğlu Anısına 10-12 Mayıs 2012), C 2, s.558-559.

ERDOĞAN Mehtap, “Ni‘metî”, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1452>, 27.04.2015.

ERDOĞAN Mustafa, “Rahmî, Bursalı Pîr Mehmed”,
<http://www.turkedebiyatilisimlersonzugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=315>,
27.04.2015.

ERSÖZ Gülden Esra, *Ni’metî Dîvânı*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Adana 2007.

GÜLEN Ahmet, *Seyyid Nakib-zâde Ni’metî Hayatı Edebi Şahsiyeti Eserleri ve Dîvânı*, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Afyon 2007.

GÜREL Hüseyin, “Sırrî, Mehmed Sırrî Efendi”,
<http://www.turkedebiyatilisimlersonzugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1876>,
27.04.2015.

İSEN Mustafa ve AKSOYAK İsmail Hakkı, “Âlî, Çeşmî, Gelibolulu Mustafa”,
<http://www.turkedebiyatilisimlersonzugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=943>,
27.04.2015.

KAPLAN Yunus, “Ehlî, Tayyib-zâde Ehlî Efendi”,
<http://www.turkedebiyatilisimlersonzugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1679>,
21.02.2014.

KAPLAN Yunus, “İlmî, İlmî Dede”,
<http://www.turkedebiyatilisimlersonzugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2218>,
28.03.2014.

KAPLAN Yunus, “Sırrî, İsa Sırrî Efendi”,
<http://www.turkedebiyatilisimlersonzugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1364>,
07.01.2014.

KARABEY Turgut, “Ahmed, Veliyyüddîn-zâde Ahmed Paşa”,
<http://www.turkedebiyatilisimlersonzugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4615>,
01.10.2014.

KAVRUK Hasan, “Şeyhülislâm Yahyâ”,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3604>,
11.07.2014.

KAVRUK Hasan, “Şeyhülislâm Yahyâ Dîvânı Tenkitli Metin”, MEB, Ankara
2001.

KAYA Bayram Ali, “Hâletî,
Azmîzâde”,<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=280>,
27.04.2015.

KILIÇ Filiz, “Misâlî, Hasan Çelebi”,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1558>,
27.04.2015.

KOYUNCU Fatih, “Makâlî, Mustafa Bey”,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=189>,
27.04.2015.

KÖKSAL Mehmet Fatih, “Figânî”,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5422>,
27.04.2015.

KÖKSAL Mehmet Fatih, “Sâatî”,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=338>,
05.09.2013.

KURNAZ Cemal ve AYDEMİR Yaşar, Mecmualara Sorulması Gereken
Sorular, Turkish Studies, International Periodical For the Languages, Literature and
History of Turkish or Turkic Volume 8/1 S: Winter 2013.

KUT Günay, “Mecmua”, Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (Devirler,
İsimler, Eserler, Terimler), C 6, Dergâh Yay., İstanbul 1986, s.170-172.

KÜÇÜK Sebahattin, *Bâkî Dîvânı*, TDK Yay. , Ankara 1994.

LEVEND Agâh Sırrı, *Türk Edebiyatı Tarihi*, C 1, TTK, Ankara 1998.

MACİT Muhsin, “Fuzûlî”,
<http://www.turkedebiyat isimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=624>,
20.09.2013.

MACİT Muhsin ve KAPLAN Hasan, “Bâkî”,
<http://www.turkedebiyat isimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2462>,
27.04.2015.

Nİ‘METÎ, *Mecmû ‘a-i Kasâ’id*, Süleymaniye Kütüphanesi Esat Efendi 3424.

OKUYUCU Cihan, *Cinânî Hayatı Eserleri Dîvânının Tenkidli Metni*, TDK
Yay. , Ankara 1994.

ÖZTOPRAK Nihat, “Rûhî, Bağdatlı”,
<http://www.turkedebiyat isimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2428>,
11.04.2014.

PALA İskender, *Ansiklopedik Dîvân Şiiri Sözlüğü*, Ötüken Yayınları, İstanbul
1998.

PARLATIR İsmail, *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Yargı Yayınevi, Ankara 2012.

SEFERCİOĞLU Mustafa Nejat, “Nev’î, Yahya”,
<http://www.turkedebiyat isimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3071>,
27.04.2015.

SELÇUK Bahir, “Nef’î, Ömer Efendi”,
<http://www.turkedebiyat isimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=911>,
08.11.2013.

SELÇUK Engin, “Kadı, Kalender, Kadı Kalender, Kalender Çelebi, Kadı
Kalender Çelebi”,
<http://www.turkedebiyat isimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5111>,
21.11.2014.

SOYSAL M. Orhan, *Eski Türk Edebiyatı Metinleri Araştırma-İnceleme
Dizisi:88*, M.EB, İstanbul 2002.

ŞAHİN Esmâ, “Ulvî, Terzi-zâde Mehmed Ulvî Çelebi”,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3891>,
27.04.2015.

TOP Yılmaz, “Bursalı Şâir Nakîz-zâde Ni‘metî(Ö.1060?) Efendi ve Onun Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi Koleksiyonu 3424 Numarada Kayıtlı Mecnû‘a-i Kasâ’id Adlı Şiir Mecmuasının Muhtevası, *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, S 31, İstanbul 2014, s.265-348.

TOSKA Zehra, *Veysî Dîvânı Hayatı Eserleri Kişiliği*, İstanbul Ü. Edebiyat Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Böl. , Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1985.

TULUM Mertol ve TANYELİ M. Ali, *Nev’î Dîvân Tenkitli Basım*, İstanbul Ü. Edebiyat Fak. Yay. , İstanbul 1977.

UZUN Mustafa, “Mecmua”, İslam Ansiklopedisi, C 28, TDV, Ankara 2003, s. 265-268.

ÜNLÜ Osman, “Cinânî, Mustafa”,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=638>,
27.04.2015.

YILMAZ Ozan, “Metin Te’sisinde Şiir Mecmualarının Katkısına Bir Örnek: Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi Koleksiyonu 5214 Numaralı Mecmua ve Muhtevası”, *Dîvân Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S.:1, Güz 2008.

ÖZ GEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Kamil Aldemir
Uyruğu : T.C.
Doğum Tarihi ve Yeri : 08.11.1986 - Reşadiye
e-posta : kamilal.60@hotmail.com

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Yılı
Lisans	Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi	2010

İŞ TECRÜBESİ

Tarih	Kurum	Görev
2013- ...	Çorum Anadolu İ.H.L.	Türk Dili ve Edebiyatı Öğrt.
2011-2013	Erbaa Teknik ve Endüstri M.L.	Türk Dili ve Edebiyatı Öğrt.

YABANCI DİL BİLGİSİ

Yabancı Dilin Adı	KPDS ()	ÜDS ()	TOEFL ()	EILTS ()